PSALMI DAVIDIS EX HEBRAEO *IN LATINUM CONVERSI*, SCHOLIISQUE PERNECESSARIIS ILLUSTRATI

AB IMMANUELE TRE-
MELLIO ET FRAN-
CISCO JUNIO.

¶LONDINI,
Excudebat Henricus Middletonus,
impensis G. B.
1580.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO POTENTISSIMO, DOMINO IOHANNI CASIMIRO, Palatino Comiti ad Rhenum, Bavariȩ Duci &c. gratiam & pacem a Domino.

VM peritos strenuosq; remiges personantia confirment celeusmata, & athletas quosq; fortissimos spectantis coronæ voces & hortationes accendant, consilium hoc speramus non fore ingratum T. C. neque militi Christiano ulli futurum ducimus inutile, si quas Ecclesiæ veteris & patrum sanctissimorum voces huic operi præmittamus. Nostræ enim, fatemur plurimum a rei dignitate & amplitudine essent abfuturæ, adeò sumus apud nos conscii tenuitatis & infirmitatis nostræ; neque verò multum apud quamplurimos authoritate possent: sed quod in nobis exile atque jejunum est, id veneranda antiquitas sua authoritate gratiaq; resarciet. Communem igitur Basilii magni & Augustini sententiam de

hoc opere adducemus gravitate maxima, elegantia non mediocri, & sanctimonia summa confertissimam. Omnis scriptura, inquiunt illi, divinitus inspirata & utilis ad docendum hac ipsa de causa a sancto spiritu conscripta est, ut veluti in communi quadam sanandis animis officina omnes homines & singuli nobis remedium ex ea perturbationibus propriis assumamus: hoc enim remedium (ait quidam) sublaturum est peccata magna. Ac in eis quidem sunt alia quæ Prophetæ tradunt, alia quę Historici, alia item quę lex, alia quæ in Proverbiis monitorum formá: Psalmorum verò liber quæcunque utilia sunt ex omnibus comprehendit, futura prædicit, veterum historias commemorat, legem fert viventibus, gerendorum statuit modum, & (ut semel breviterq; dicam) publicum bonorum documentorum est promptuarium quoddam, ea quę singulis conferunt pro studio ipsorum invenienda & percipienda exhibens. Etenim & veteribus animarum vulneribus medetur, & recentibus velocissimum solet remedium adhibere, & quod affectum est curat, & quod integrum est conservat; denique omnino passiones tollit (quoad ejus fieri per nostram infirmitatem potest) quę variè animis hominum in præsente vita dominantur, idq; cum melodica animarum

rum

rum perductione quadam & delectatione modestas reddente cogitationes nostras atq; temperante Quoniam enim spiritus sanctus videbat humanum genus ægrè ad virtutem adduci, & nos propter vitiositatem naturę ad voluptates inclinantis rationem rectè vivendi negligere, quid ille fecit? delectabiles cantionũ modulos documentis suis permiscuit; ut dum suavitate & gratia mulcetur auditus, utilitatem illam percipiamus clàm quę ex sermonibus istis innascitur: quemadmodum periti medici faciunt, qui potanda austoriora pharmaca præbentes ęgris, sæpe os poculi melle circumlinunt, ne ægri utilitatem suam prę austeritate refugiant. Propterea igitur nobis hæc Psalmorum carmina modulis aptis excogitata sunt, ut si qui ætate sunt pueri, aut planè adolescentes moribus, specie quidem modulentur, revera autem animas suas erudiant. Neque enim Apostolicum, neque Propheticum præceptum facilè ex vulgo quisquã aut segnioribus hominibus nunquam memoria complectitur, & illud tenet animo cùm ex Ecclesia egreditur: Psalmorum verò dicta & modulantur domi, & in foro circumferunt: & sicubi quis offensus animo exacerbatur & efferatur valdè, postquam fuerit Psalmi (ut ita dixerim) carminibus incantatus, abscedit illico

 co

co ſepulta his ſanctis modulis animi ſui feritate, quamvis acerbiſſima. Pſalmus tranquilitas animarum eſt, brabeutes pacis, perturbationes & fluctus animorum cohibens: mollit enim iracundiam mentis, luxumq; revocat ad temperantiam. Pſalmus amicitias congregat, adunat diſſidentes, reconciliat adverſarios: quis enim amplius inimicum duxerit hominē, qui cum vocem Pſalmi unicam ad Deum emiſerit? Quod igitur omnium bonorum eſt hominibus inter ſe maximam charitatem exhibet Pſalmorum modulatio, concentum velut commune aliquod hominibus adunandis inter ſe vinculum ſuggerens animo, & compingens populum ad chori unius ſymphoniam. Pſalmus dæmones fugandi inſtrumentum eſt, angelos ad auxilium noſtrum adducendi, armatura in terroribus nocturnis, diurnorum laborum requies, tutamen pueris, juvenibus ornamentum, ſolamen ſenibus, mundus mulieribus aptiſſimus: ſolitudines efficit habitatas, fora ſobria: eſt tyronibus rudimentum, proficientibus incrementum, perfectorum firmamentum, vox totius Eccleſiæ una. Hic ſolennitates illuſtrat, hic triſtitiam quæ eſt ſecundum Deum operatur: Pſalmus enim vel ex lapideo corde lachrymas evocat. Pſalmus angelicum opus eſt, cœleſtis adminiſtratio, ſpi-

ritual

rituale thymiama. O verè ſapiens magiſtri illius cogitatum artificioſiſſimè procurantis, ut eâdem operâ cantemus & res utiles addiſcamus, quia hoc pacto hæc documenta magis in animis noſtris informantur. Nam quę doctrina per violentiam quandam animis inditur, ea non ſolet permanere: quæ verò cum delectatione & gratia inſinuatur atque inducitur, neſcio quo pacto diutiùs hærere mentibus cernitur, & conſtantiùs memoriæ inhęrere. Quid enim eſt, obſecro, quod ex Pſalmis nequeas diſcere? nónne ampliſſimum decus fortitudinis? nónne juſtitiam accuratiſſimam? nónne gravem temperantiam? nónne prudentiam abſolutiſſimam? nónne reſipiſcentiæ rationem? nónne regulas patientiæ? nónne quicquid boni enuntiare poſſis? hic profectò eſt Theologia perfecta, prænuntiatio Chriſti in carne venturi, minæ judicii, communis reſurrectionis ſpes, ſuppliciorum metus, pollicitatio gloriæ, myſteriorum revelatio: omnium rerum theſauri in hunc Pſalmorum librum, tanquam in magnum aliquod & cõmune promptuariũ, comportati ſunt atque repoſiti. Habes Illuſtriſſime PRINCEPS, Pſalmorum encomium, breve illud quidem verborum numero, ſed ampliſſimum reipſa & magnificentiſſimum, quo magnus ille Baſilius olim utebatur: cujus

quidem

quidem encomii nos propterea neq; tædet neque pudet, quòd maximum illum pietate & eruditione virum D Augustinum minimè puduit operi suo idem ferè de verbo redditum dissimulato authore præfigere.

Illustrissime PRINCEPS, *Deum oramus & Patrem Domini nostri Iesu Christi ut T.C. quàm diutissimè servet incolumem, tibi adsit, te suo spiritu regat, & omni benedictionum genere exornet cumulatissimè. Amen.*

T. C.

Servi addictissimi

Immanuel Tremellius,
Franciscus Junius.

Liber Psalmorum.

ARGUMENTUM.

LIBER *Psalmorum sacras cantiones continet, quæ in Ecclesia vetere fuerunt conscriptæ usque ad funesta tempora Antiochi: ac propterea est quædam velut epitome veteris Testamenti, speculum gratiæ Dei, absolutáque hominis totius anatome, qua exponuntur omnis generis documenta, de promissionibus operibusq; Dei gratiosis erga suos, severis in adversarios, & in omnes fidelibus: item de fide nostra in promißiones eius, de obsequio, de infirmitatibus, patientia, constantia, & liberatione nostra in rebus adversis, de legitimo bonorum usu & gratiarum actione in rebus secundis, deniqne de toto officio nostro erga Deum, & fide illius erga nos in Christo: de quo elegantissimæ & illustrissimæ prophetię habentur paßim ad consolationem & confirmationem Ecclesiæ.*

PSALMUS. I.

Virorum bonorum vita describitur; denuntiaturq; eis fecilitas: malis verò infelicitas ex judicio Dei.

1
EATUS *est* vir ille, qui non
ambulat in consilio impro-
borum, & viæ peccatorum
non insistit; ac in consessu de-
risorum non sedet:
2 Si tamen in lege Jehovæ

est oblectatio ejus ; & de lege illius meditatur
interdiu ac noctu.
3 Erit enim ut arbor plantata ad rivos a-
quarum, quæ fructum suum edit tempore suo,
foliúmque ejus non decidit : id est, quicquid
faciet, prosperabitur.
4 Non ita improbi *futuri sunt* : sed sicut
gluma quam dispellit ventus.
5 Idcirco non consistent improbi in illo
judicio ; aut peccatores in cœtu justorum.
6 Nam agnoscit Jehova viam justorum :
at via improborum perit.

ANNOTATIO.

1 Beatus] *Psalmus est* ἀνεπίγραφος, *generis didascalici : cujus partes sunt* Propositio *duplex,* & *Confirmatio, vers. ultimo. Prior propositio, tribus primis versibus bonorum constitutionem explicat ; posterior, vers. 4. & 5. improborum conditionem, per antithesin. Prioris ergo propositionis summa est, Bonos beatos esse ; ideóq; sigillatim ostenditur tum qui sint boni, vers. 1. & 2. tum quæ illorum felicitas, vers. 3. boni duobus modis describuntur; primùm* κατ' ἄρσιν *sive* ἀναίρεσιν, *quòd absint a malo; deinde* κατὰ θέσιν, *quòd sanctimoniæ hæreant, vers. 2. Hoc autem versu tres sunt* κλίμακες, *ad personas, formas, & actiones personarum pertinentes. In personis censentur improbi, animo ; peccatores, vita ; & derisores, in utroque omnibus modis obfirmati. Formæ sunt, consilium, animi; via, vitæ sive instituti; & consessus, denotans habitudinem. Actiones verò, ambulare ad certum aliquem finem, quod est consilii; insistere viæ, consilio capto ; & sedere ac conquiescere in consilio & actionibus malis obstinatè, cùm vir aut sua ipsius malitia rapitur, aut aliena traducitur.* 2 Si tamen]

men] *altera bonorum descriptio, velut per correctionem superiori juncta. quasi dicat, beatus qui abstinet a malo, si studet bono; id est, si vera, viva, & ardente fide animum eò refert ut obsequatur Deo, cogitationes suas, sermones, operaq; conformans voluntati illius explicatæ Lege: ut Psal.* 34.15. *&* 37.27. Lege] *id est, doctrina Dei quæ sola est omnis boni regula.* 3 Erit] *secundum membrum propositionis, descriptio felicitatis quæ viris bonis adjudicatur, per cōparationem arboris: nam tria ponuntur arboris attributa.* 1. *plantatio secundum aquas; symbolum regenerationis & succi quem trahimus a Christo, nimirum justitiæ ejus habitantis in nobis.* 2. *fructuum productio; symbolum sanctificationis vitæ, ad gloriam Dei & commune bonum.* 3. *constans viriditas; symbolum perseverantiæ: quæ omnia exegeticè proponit Psaltes uno prosperandi verbo.* 4 Non ita] *Altera propositio superiori opposita, & per hysterosin membrorum ei ex adverso respondens.* Sicut gluma] *radice, succo, fructu, omniq; viriditate carens: non autem vt arbor illa, vers.* 3. 5 Idcirco] *Exegesis & accommodatio ejus quod dixerat de gluma, eam dispelli vēto, ad improborum statum. quasi dicat, propterea quòd sunt inanissimi, privabuntur beatitate illa, de qua vers.* 1. Illo judicio] *in beato illo & benedicto statu qui adjudicatur justis, suprà vers.* 1. *denique in consortio justorum coram Deo.* 6 Nam] *Confirmatio, sive* ἀντιθετικὴ *causarum explicatio, ex quibus superiora eventa bonis & malis sigillatim certa sunt.* Agnoscit] *id est, in rationes suas refert, probat, & curat Deus, ac proinde non perit bonorum via, sed eos in optatissimum salutis portū perducit in Christo.* Perit] *id est quia eam non approbat Deus, perit via ipsorum cum ipsis: synecdoche.*

Psalmus. II.

Impiorum conatus in regnum Davidis & Christi; Dei securitas & judicium in illos, regnique institutio, amplitudo, firmitas, & effecta proponuntur: quam ob rem adversarii ad fidem & resipiscentiam revocantur, exitium reluctantibus denuntiatur, & obsequentibus salus.

1 QUARE tumultuantur gentes: & nationes meditantur inane;

2 Sistunt se reges terræ, & dominatores consultant simul; contra Jehovam, & contra Christum ejus?

3 *Dicunt*, disrumpamus vincula istorum; & projiciamus a nobis densos funes istorum.

4 Sedens in cœlis ridet; dominus subsannat eos.

5 Tunc alloquetur eos in ira sua; cùm æstuo perturbabit eos:

6 *Dicens*, atqui ego [a] inungens regem meum, præfeceram Tzijoni monti sanctitatis meæ.

7 Narrabo [b] ex decreto, Jehova dixit ad me, filius meus es: ego hodie genui te.

8 Pete a me, & dabo gentes possessionem tuam: jus, inquam, possessionis tuæ fines terræ.

9 Confringes istos virga ferrea; ut vas figuli dissipabis eos.

10 Nunc ergo Reges, animadvertite, erudimini, judices terræ.

11 Colite Jehovam cum reverentia; & exultate cum tremore.

12 Osculamini filium ut non irascatur, & pereatis *in* via, si exarserit vel minimum ira ejus: beati omnes qui se recipiunt ad eum.

[a] Heb. *inunxeram regem meum super Tzijonem.*
[b] Heb. *ad decretum.*

ANNO-

ANNOTATIO.

1 Quare] *Psalmus est* ἀνεπίγραφος, *ut superior, generis didascalici; quo thesis superioris psalmi tum ad Davidem & regnum ipsius accommodatur, velut Christi & Ecclesiæ typum; tum etiam propriè ad Christum & Ecclesiam. Partes autem illius sunt tres; Propositio, duobus versibus; Narratio, inde a vers. 3. & Conclusio in fine Psalmi. Ac Propositionis quidem illustratæ admirativa interrogatione, summa est, mundum pugnare adversus regnum Dei; ex cujus circumstantiis admiratio illa profecta est. sic Act. 4. 25. ad regnum Christi accommodatur id quod priùs in regno Davidis fuerat adumbratum, cùm a tam multis hostibus peteretur, 2. Schem. a 2. Capite usque ad 10.* Inane] *id est, quod effectu suo cariturum est.* 2 Jehovam] *authorem regni Davidis & Christi.* Christum] *id est, unctum; sive Davidem typum, sive Christum qui est typorum veritas.* 3 Dicunt] *secunda pars, narratio; ut diximus in versum 1. quæ continet hypophoram sive subiectionem ad præcedentem interrogationem, de consiliis & conatu improborum, hoc vers. deinde expositionem potentiæ operumq; Dei, versibus seq.* Vincula] *id est, servitutis jugum, quod nobis videtur gravissimum: ita sapit mundus.* 4 Sedens] *narratio posterior, cujus partes sunt duæ: una, potentiæ Dei, qua ostenditur Deum nihil de istis cōspirationib. laborare, ver. 4. sed suo tempore omnes istos gigantes conturbaturum, vers. 5. & 6. Secunda, misericordiæ & gratiæ, cum interea temporis Regis sui & Prophetæ opera voluntatem suam explicaturum, usque ad vers. 10. Hic autem studiosè observanda est elegantissima personarum, loci, actionum, & operationum comparatio: nam unus Deus, regibus; sedens, ridens, & subsannans,*

tumultuantibus, meditantibus & consultantibus; & cœli terræ opponuntur. Ridet] humanitus dictum, ut sequentia. 5 Tunc] id est, simul castigabit opere & verbo, qui prædicato antè verbo parêre noluerunt, & a suis manibus consiliis discedere: tunc autem, id est, eo ipso momento quod decreto suo præfinivit Deus; cùm illi obfirmatè nitentur vincula ipsius disrumpere, & Deo fuerit visum conturbare ipsos. 6 Atqui] Exprobratio castigantis Dei. quasi dicat, hunc elegeram, & vos eum impiè oppugnastis. Tzijoni] sedi regni Davidis, & typo Ecclesiæ Christi: nam hoc tum de Davide dici potest, 1. Schem. 16.14. tum de Christo, Ephe. 1.20. & seq. Monti sanct.] Davidem quidē illi aspectabili qui erat Jeruschalaimis; Christum verò monti Tzijoni, & civitati Dei vivi, ac Jeruschalaimis cœlestibus, Heb. 12.22. 7 Narrabo] id est, fideliter prophetam agam, & exponam voluntatem Dei de persona regis hoc versu; de regno, vers. 8. & de potentia ac effectis ejus, vers. 9. Est autem hîc secunda narrationis pars, qua misericorditer Christi & legatorum ejus operâ improbi revocantur ad Deum, antequam exerat potentiam suam illis perdendis. Filius meus] id est, adoptatus in vocationem & administrationem regni Dei; quòd & typicè ad Davidem, & perfectè ad Christum accommodari debet; ut Act. 13.33. Heb. 1.5. & 5.5. Hodie] cùm a Schemuele David unctus est, 1. Schem. 16.14. & cùm Christus primogenitus in orbem terrarum inductus est, Heb. 1.6. Genui] Davidem, cùm singulari Dei spiritu donatus vir alius factus est, ibidem: Christum, cùm in orbem venit, 1. Tim. 3.16. 8 Gentes] quæ finibus quidem terræ promissæ in lege continebantur; sed angustum illud regnum typus fuit regni universalis Christi: nam horum complexum [illegible] 2. Schem. a principio usque ad cap.

12. de Christo verò, Johan. 3.35. 9 Istos] de quibus in principio psalmi: complementum in Davide, 2. Schem. ibidem; in Christo, Psalm. 110. & 1. Cor. 15. Est autem hîc unus tantùm effectus regni Davidis & Christi, qui ad præsentem causam pertinet; alter verò omittitur, bonorum salus, expressa in fine Psalmi. 10 Nunc ergo] Tertia pars psalmi, conclusio hortatoria a superioribus documentis, exponens officium hominum, & officii istius causas, vers. 12. Nunc ergo, inquit, dum tempus est, antequàm adveniat Christus cum virga ferrea, & Deus ipse vos conturbet in furore suo; duo ista officia præstate, audientiam, & cultum ex fide. Reges] & populi: synecdoche. 12 Osculamini] id est, fidem date illi ad superiora hæc officia præstanda: vide Gen. 41. 40. Filium] Christum, ut suprà ver. 7. qui superiore versu Jehova dictus est. Ut non irascatur] causæ duæ, vitatio mali, quod versatur in indignatione filii & hominum perditione; atque felicitas. In via] amplificatio a circumstantia, quòd in medio cursu consumentur, nedum ut pertingant metam consiliorum suorum. Beati] Epiphonema, alteram causam felicitatis nostræ exponens, videlicet synceram fidem in Deum.

PSALMUS. III.

David de gravitate afflictionum conquerens, fidem suam natura Dei experientiaq; confirmat: itaque Deum orat pro salute sua & populi.

1 PSALMUS *Davidis, cùm fugeret metu Abschalomi filii sui.*

2 Jehova, quàm multi sunt hostes mei; multi insurgentes contra me!

3 Multi dicentes de anima mea, non est ulla salus isti in Deo. Sela.

4 At tu Jehova scutum *es* circa me; gloria mea,

mea, & extollens caput meum.
5 'Voce mea ad Jehovam clamanti, respondit mihi e ' monte sanctitatis suæ. Sela.
6 Ego ' cubui & dormivi, experrectus sum; quia Jehova sustentabat me.
7 'Non timebo a myriadibus populi; quæ circumstantes posuerint *castra* contra me.
8 'Surge Jehova, serva me Deus mi, qui percussisti omnes inimicos meos 'ad maxillam, dentes improborum confregisti.
9 Jehovæ *est* ipsa salus; super 'populum tuum *sit* benedictio tua. Sela.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Inscriptio occasionem psalmi & argumentum ostendit, occasio exponitur* 2. *Schem.* 15. *usque ad* 20. *cap.* *Psalmus argumento est* ἐυτικὸς, *ex tribus partibus constans; Expostulatione, Narratione, & Petitione.* 2 Jehova] *Expostulatio sive querimonia, malorum obsidentium, vers.* 2. *&* 3. *cujus* πάθος *anaphoris & homœotelentis,* καὶ τμητικῷ λόγῳ *illustre est.* 3 Sela] *Patheticæ huic admirationi, qua psaltes numerum & gravitatem hostium, contumelias in se, & blaspemias in Deum indignissimas expresserat, subjungit Sela, velut notam attentionis animi, & contenti soni.* 4 At tu Jehova] *altera pars, narratio, continens fiduciæ professionem ab officio Dei erga suos; quod inermibus est scutum, ignominiosis gloria, & prostratis author ut seipsos erigant, (in quorum numero propheta se ponit) & gloriationem, vers.* 7. 5 Voce mea] *Confirmatio superioris fiduciæ, ab anteacta experientia.* Monte sanctitatis] *id est, e suo sacrario, & cœlesti & terrestri: vide psal.* 2. 6. 6 Cubui] *videlicet securus ab hostibus.* 7 Non timebo]

mebo] *id est, ita fido ut nihil timeam: gloriatio fidei elegantissima, ut infrà 27.1. & sequentibus: secundus narrationis locus.* 8 Surge] *Petitio duplex, pro salute regis, & pro salute populi, nixa duobus argumentis: unum est singularium liberationum quas a Deo perceperat David, hoc versu; alterum naturę Dei, quòd solus est omnis salutis author.* Ad maxillam] *id est, ita contudisti, ut omnem nocendi facultatem eis ademeris, & ignominia in os affeceris.* 9 Populum tuum] *etiam qui imprudenter ad Abschalomum desciverat.*

PSALMUS. IIII.

David orans, adversarios reprehendit improbitatis vanitatisq; nomine; eósque probata causa ad fidem & resipiscentiam revocat: postremò Deum orat ut se dirigat verbo & spiritu.

1 [a] MAGISTRO *symphoniæ fidium, psalmus* [a] Heb. *pręfe-*
Davidis. *cto in pulsa-*
2 " Invocantem me exaudi, Deus ju- *tilibus, id est*
stitiæ meæ; in angustia " dilatasti mihi *locum*: ψηλαφητοῖς.
gratiam fac mihi, & audi orationem meam.
3 " Filii virorum, quousque gloria mea ig-
nominiæ *futura est*, dilecturi estis inanitatem;
quæsituri mendacium? Sela.
4 " Cognoscite potius separasse Jehovam
sibi eum, " quem benignitate prosequitur: Je-
hova exauditurus est, cùm inclamavero eum.
5 Commovemini, & ne peccetis: [b] cogita- [b] Heb. *dicite*
te cum animo vestro, " in cubili vestro, & [c] de- *in corde ve-*
sistite. Sela. *stro.*
6 Sacrificate " sacrificia justitiæ: & fiduci- [c] Heb. *silete:*
am habere in Jehova. *sic.* 1. *Schem.*
7 " Multi dicunt, *o si* quis efficiat ut videa- 14.9.
mus bonum: " attolle super nos lucem faciei

tuæ

tuæ Jehova.
8 [c] Indideris lætitiam [d] animo meo; majorem [e] quàm temporis *quo* frumentum illorum & mustum illorum aucta sunt.
9 [f] In pace simul cubabo & dormiam; cùm tu Jehova solus in tuto collocaveris me.

ANNOTATIO.

1 Magistro] *Inscripto usum psalmi, genus, & authorem indicat. Tempus etsi hîc non exprimitur, videtur tamen ex argumẽto ad persecutiones Schaülis referendũ esse. Psalmus est* εὐκτικὸς & διδασκαλικὸς, *ex tribus partibus, id est, exordio. doctrina, & prece constans.* Magistro] *id est, symphoniaco a Davide traditus ut ad fides in sacris caneretur: nã instrumentorum musicorum alia sunt* ψηλαφητὰ, alia verò πνευματικὰ, *ut annotavimus in Gen.* 4. 21. 2 Invocantem] *prima pars psalmi, exordium; quo exaudiri, gratiam impetrare, & liberari expetit duobus argumentis: primùm ab officio Dei, quem justæ suæ causæ judicem justissimum appellat: deinde ab experientia præterita.* Dilatasti] *id est, liberasti ex angustia: metaphora.* 3 Filii virorum] *altera pars psalmi didascalica, ad malos pertinens usque ad vers. 7. quibus proponuntur duo documentorum genera: nam primùm evincuntur mali sui, vers. 3. deinde revocantur ad bonum, usque ad vers. 7. Quod autem dicit, filii virorum, id est, vos qui freti authoritate regis insolescitis adversus me, & viri vobis videmini: sic per apostrophen cum magnifica fidei gloriatione reprehendit eos duobus nominibus, tum quòd gloriam ipsi a Deo prænuntiatam nefariè volebant in ignominiam traducere, tum quòd nihil erant consecuturi suis consiliis, adeò confidebat veritati Dei, quam statim prædicat.* 4

Cog-

Cognoscite] *revocatio improborum ad bonā frugē triplex ostenditur: primùm in mente & intelligentia, ut cognoscant aequitatem hujus causae, quàm testatur Deus, vers. 4. secundò in animo & voluntate, ut perculsi acquiescant voluntati Dei, ver. 5. tertiò in vita, ut obedientiae fructus proferant, vers. 6.* Quem benignitate] *id est me, ut regem quem designavit statuat.* 5 In cubili vestro] *id est, etiam quo tempore & loco soletis vos quieti componere, voluntatis Dei sensu afficimini.* 6 Sacrificia justitiae] *id est, recto animo & ritu legitimo, ut Psalmo 51. 21.* 7 Multi dicunt] *Tertia pars Psalmi, petitio illustrata per comparationem studii improborum vagi; qui bonum quidem universè & bruta quadam ratione desyderant, sed falluntur in singulari definitione ejus.* Attolle] *summa petitionis piis necessariae dum in hac vita per speciem ambulant: est enim bonum nostrum Deus; lux verò divini vultus nobis est, dux viae, qua itur ad ipsum bonum.* 8 Indideris] *Amplificatio petitionis ab effectis laetitiae, hoc versu; & securitatis, sequente. quasi dicat, si tantùm lucem faciei tuae extuleris, omnino recreaveris me.* Quàm temporis] *id est, multo uberiorem, quàm soleat celebrari temporibus messis & vindemiae. vide Jescahhjae. 9. 3. Judicum 9. 27. & alibi frequenter.* 9 In pace] *ut suprà Psal. 3. 5. & 6.*

PSALMUS. V.

David Deum supplicans ostendit se fretum testimonio conscientiae, & certum de adversariorum injuria, reverenter Dei beneficentiam implorare: ac ita demum constitutus, petit se a Deo regi, adversarios Deo rebellantes retundi, & Ecclesiae subministrari laudationis argumentum.

1 ᵃ MAGISTRO *symphoniæ ad* ᵃ *pneumatica instrumenta, Psalmus Davidis.*
2 ᵃ Dicta mea auribus percipe, Jehova; consydera meditationem meam;
3 Attende voci clamoris mei, rex mi & Deus mi; nam ad te oro.
4 ᵃ Jehova ᵃ mane auditurus es vocem meam; mane dispositurus sum apud te *sermonem*, & speculaturus.
5 ᵃ Nam non es, o Deus fortis, studiosus improbitatis: non diversatur *apud* te malum.
6 Non consistunt insani e regione oculorum tuorum: odisti omnes operarios iniquitatis.
7 Perdis loquentes mendatium: ᵃ virum sanguinariũ & dolosum abominatur Jehova.
8 Ego autem pro amplitudine benignitatis tuæ ingrediar ᵃ domum tuam: incurvabo me versus templum sanctitatis tuæ cum reverentia tui.
9 ᵃ Jehova, deduc me per justitiam tuam, propter ᵃ observatores meos: dirige ante me ᵃ viam tuam.
10 ᵃ Nam non *est* in ore ᵃ ullius rectum, ᵃ intimum eorum ærumnæ; ᵃ sepulchrum apertum guttur eorum: lingua sua dolosè blandiuntur.
11 ᵃ Hos reos perage Deus, decidant a consilijs suis: propter amplitudinem defectionum eorum depelle eos, ᵃ quia rebellant in te.
12 ᵃ Contrà lætentur omnes se recipientes ad te, in seculum canant dum proteges eos: & exultent in te amantes nominis tui.
13 ᵃ Quia tu benedicis justo, Jehova: tanquam clypeo benevolentia circuntegès eum.

ᵃ Heb. *sanguinum & doli.*

ANNO-

ANNOTATIO.

1 Magistro] *quod ad inscriptionē, vide suprà* 4.1. *Psalmus est* εὐτικὸς, *Exordio, Propositione, & Petitione constans.* Pneumatica instrumenta] *Hebræis* Nechiloth *dicuntur ea musicorum instrumentorum genera, quæ tubulata sunt atque excavata; cujusmodi fuerunt sacerdotum tubæ & Levitarum buccinæ; quod genus instrumentorum quia sonum edit immisso vento, pneumaticum appellatur: Hhebreis verò Nechila, id est, perforatum, per contractionem pro Nechilla, mutata vocali brevi in longam, vide suprà in Psalmo* 4.1. 2 Dicta mea] *Exordium audientiam faciens tum a persona Dei, propter naturam, officium & promissiones ejus; tum a persona supplicis.* 4 Jehova] *Propositio fiduciæ, ex qua fore dicit ut Deum accedat, sollicitet precibus, & observet effecta promissionum Dei; cujus fiduciæ argumēta sequentib. quatuor versib. exponūtur.* Mane auditurus] *i. tempestivè faciam ut audias me, non desinam.* 5 Nam] *Confirmatio fiduciæ duobus argumentis, primùm a persona adversariorum, quorum improbitatem statuit Deo exosam esse, tribus versibus; deinde a persona sua, quòd fretus est benignitate Dei, & cum reverentia accedit, versu* 8. 8 Domum tuam] *id est, atrium domus; synecdoche. vide Nechemjæ* 6.11. *in annotatione.* 9 Jehova] *Petitio continens membra tria, de Davide, de improbis, & de Ecclesia tota. Primi autem summa est, ut Deum ducem habeat in via ipsius per omnem justitiam: finis summus, gloria Dei.* Observatores] *tam improbos, de quibus duobus sequentibus versibus: quàm probos & pios, de quibus versibus ultimis.* Viam tuam] *id est justitiæ tuæ, quam præscribis verbo tuo: prima petitio pro persona sua.*

10 Nam

10 Nam non est] singularis explicatio illius finis, propter quem se commisit Deo superiore versu. Illius] eorum quos commemoravit 5. & 6. versibus: videlicet nisi tuo Spiritu deduxeris per justitiam tuam, & direxeris ante ipsum vitam tuam: quod propterea petit, præcedente versu. Intimum eorum] id est, toti intus ærumnas alienas machinantur. Sepulchrum apertum] id est, nihil loquuntur aut spirant nisi cædes, sanguinem, atque exitium. Hunc autem locum ex hypothesi ad thesin optimè accommodat Paulus, cùm habeat rationem naturæ humanæ destitutæ benignitate Dei, Rom. 3.13. ut modò ostendimus. 11 Hos reos] Secunda petitio in personam adversariorum. Quia rebellant] quasi dicat, non propter me, sed propter te ipsum. 12 Contrà lætentur] Tertia petitio, pro Ecclesiæ totius ædificatione. 13 Quia tu] ætiologia laudis quam Ecclesia tribuit Deo, a sempiterna benedictione & beneficentia ejus, ex gratuita ipsius benevolentia in futurum perseveratura.

Psalmus. VI.

David ægrotus iram Dei flagellumq; deprecatur, misericordiam implorat, & salutem petit; quæ deinde certa fide percipiens adversus inimicos de attentione & beneficentia Dei insperata gloriatur.

1 MAGISTRO *symphoniæ fidium, ad gravem symphoniam; psalmus Davidis.*

2 Jehova, ne in ira tua reprehendas me; neque in æstu tuo castiges me.

3 Gratiam fac mihi Jehova, quia languidus sum: cura me Jehova; quia conturbata sunt ossa mea,

4 Et anima mea conturbata est valdè: tu ergo

go Jehova quousque?
5 Revertere Jehova, eripe animam meam: serva me propter benignitatem tuam.
6 Nam non est in ipsa morte recordatio tui: in sepulchro quis celebraret te?
7 Defatigor in gemitu meo, facio ut natet totam noctem lectus meus : lachrymis meis spondam meam liquefacio.
8 Contabescit præ indignatione oculus meus; consenescit propter omnes hostes meos.
9 Recedite a me omnes operarii iniquitatis : nam audit Jehova vocem fletus mei:
10 Audit Jehova deprecationem meam; Jehova orationem meam suscipit.
11 Erubescant & conturbentur valde omnes inimici mei: revertantur erubescentes momento.

ANNOTATIO.

1 Gravem symphoniam] *vide 1. Chron. 15. 21.*
2 Jehova] *Psalmus est* εὐκτικὸς *cujus petitio septem primis versibus; exultatio verò fidei, tribus ultimis continetur. petitionis partes sunt duæ, ut ver. 10. indicat. suis causis iunctæ: deprecatio mali, hoc est, iræ & flagellorum Dei, usque ad ver. 5. & petitio liberationis atque salutis, usque ad ver. 9.* Reprehendas] *nempe verberando.* 3 Quia languidus] *ratio deprecationis a constitutione personæ suæ, quam per gradationem amplificat.* 4 Quousque] *castigas & a me aversus manes? aposiopesis.*
5 Revertere] ἀνθρωποπαθῶς *dictum, altera petitionis pars, ut observatum est in versu 2.* Eripe] *a morte præsentissima, ut versus sequens ostendit.* Propter benignitatem] *prima petitionis causa a natura Dei & benignis promissionibus, quæ non ni-*

a viventibus piis celebrari possunt. 6 Nam] Confirmatio causæ a gloria Dei, quæ recordatione & celebratione nominis ejus illustratur. quasi dicat, si moriar, non potero ampliùs in vivis prædicare nomen tuum: sic psal. 30.10. & 88.11. & 115.17. & 118.17. & Jeschahhjæ 38.18. 7 Defatigor] secunda causa a persona supplicis. Facio ut natet] id est, me & lectum meum demergo lachrymis, hyperbole: sicut & sequentes loquendi formæ, quæ exprimunt gravitatem mali. 8 Propter omnes hostes] qui hostili animo calamitates meas observant, & triumphant de me: sic transitur ad alteram hujus Psalmi partẽ. 9 Recedite] Apostrophe ad inimicos, qua David fidei gloriationem & veritatem Dei illis omnibus opponit. quod autem ait, Recedite, spe delusos esse illos intelligit. Operarii iniquitatis] id est, hypocritæ, prout describuntur psal. 41.7. & sequentibus. 11 Revertantur erubescentes] qui me fuerant cum lætitia invisuri, si labefactari sivisses me. Momento] id est, videntes præter expectationem me divina ope restitutum; prout Deus velut ad jactum oculi suos liberare solet.

PSALMUS. VII.

David perfidè accusatus, liberationem exoptat a Deo; professus fidem & testificationem conscientiæ suæ, mala quæ in se struebantur averti petit: postremò in fidei gloriatione confirmatus pronuntiat improborum exitium, & Dei laudem a piis prædicatum iri.

1 [a] ODE *varia Davidis: quam cecinit Jehovæ* [b] *ad verba Chuschi* [c] *Binjaminitæ.*

2 [d] Jehova Deus mi, [e] ad te recipio me: serva me ab omnibus persequentibus me, & libera me.

[a] Heb. ode erratica id est, multiplex & constans ex va-

3 Ut

3 Ut non abripiat tanquam leo [b] meipsum; dilacerans, nemine liberante.
4 [a]Jehova Deus mi, si feci istud: si est iniquitas *ista* [a] in manibus meis:
5 Si intuli malum mecum colenti pacem: ([a] quin eripui hostiliter insequentem me immeritò)
6 Persequatur inimicus me ipsum & assequatur, conculcetque in terra [a]vitam meam: & [a]faciat ut gloria mea in pulvere habitet. Sela.
7 [a]Surge Jehova in ira tua, extolle te propter indignationes hostium meorũ; & evigilans *attende* ad me, *qui* [a]judicium præcipis.
8 [a] Cumque cœtus nationum circundet te; propter eum [a] in altum revertere.
9 [a]Jehova jus dicit populis: judica me Jehova; secundum [a]justiciam meam & secundum integritatem meam *pronuncia* de me.
10 [a] Deficiat quæso malum improborum, ut stabilias justum: [a] prout explorator es [c] [a] animorum & renum Deus juste.
11 [a]Scutum meum in Deo *consistit*; qui servat rectos corde,
12 Deo *inquam* judice justo; & Deo forti [a]commovente illos quotidie.
13 [a]Si non [a] convertatur *improbus*, gladium suum acuat; arcum suum tendat, & dirigat ipsum:
14 Et sibi comparatis armis lethiferis: sagittas suas [a] persequentibus paret:
15 [a]Ecce parturierit molestiam; aut conceperit laborem, ut pariat [a] mendacium:
16 Cisternã foderit & excavaverit eam: [a] cadet tandem in foveam *quam* paraverit.
17 Redibit molestia ejus in caput ejus: & super verticem ejus injuria ejus [a] descendet.

rio carminis genere ubi plures strophæ (quas recentiores vocant) justas efficiunt periodos: sic Chabakuk. 3.1.

[b] Heb. *animam meam: sic ver. 6.*

[c] Heb. *cordium.*

18 ʻCelebrabo Jehovam secundum justitiam ejus;& psallam nomen Jehovæ excelsum esse.

ANNOTATIO.

1 Ad verba Cuschi] *Et si hujus alibi mentio nominatim non habetur; non dubium est tamen, quin hic ex Schaülis comitatu fuerit,& gravis alicuius criminis Davidem insimulaverat falso: cujusmodi est illud quod inficiatur David,* 1.*Schem.* 24, 10. *quæ falsa delatio huic psalmo occasionem dedit.* Binjaminitæ] *nam gentiles Schaulis primas in regno obtinebant,*1.*Schem.*22.7. 2 Jehova] *Psalmus est mixtus,* εὐκτικὸς *&* διδασκαλικὸς, *continens ardentissimam orationem,usque ad ver.*11.*& confirmationem propheticam eorum quæ Dei dispensatione fuerant eventura, usque ad finem. Petitionis autem partes sunt duæ;una,de liberatione sui usque ad ver.*10. *altera de eversione mali versu* 10. Ad te recipio] *primum instrumentum orationis,fides in Deum; cujus adjunctum salus & conservatio nostri,sequente versu ostenditur.* 4 Jehova Deus] *Secundum instrumentum petitionis,testimonium conscientiæ,quòd nullius maleficii est sibi conscius in ea causa cujus nomine apud Schaülem fuerat accusatus.Tractatur autē ista propositio per* ἠθοποιητικὸν σχῆμα, *duobus modis: nam primum est thesis sive explicatio anteactæ vitæ,duob⁹ versibus: deinde hypothesis pœnæ, cui seipsum dedit si comperiatur illius criminationis reus, ver.* 6. In manibus meis] *id est,in me:synecdoche.* 5 Quin eripui] *Amplificatio a contrario, cujus veritatem vide* 1.*Schem.*24.6. *& sequentibus, &* 26.9. 6 Vitam meam] *id est, me vivum.* Faciat] *id est ignominiosa morte & sepultura afficiat.* 7 Surge Jehova]

Jehova] *repetitio orationis; qua transitur ad petitionis causas ut iniqui cohibeantur, innocentes defendantur, & Dei gloria promoveatur: qui tres fines per hysterosin Hhebræis perfamiliarem sequentibus vers. exponuntur.* Iudicium præcipis] *id est, summe & justissime judex.* 8 Cumq; cœtus] *Amplificatur finis gloriæ Dei a circunstantiis. quasi dicat, cùm hoc tempus sit maximè juri dicendo accommodum, quo tanta est Jisraëlitarum expectatio; non tantùm mihi, sed etiam gloriæ tuæ & illorum ædificationi consule.* In altum revertere] *id est, conscende solium judicaturus.* 9 Jehova] *secundus finis petitionis, argumento per thesin ducto ab officio Dei, quod nominatim ad personam suam & causam singularem accommodat.* Justitiam] *id est, innocentiam in hac causa, ut professus est suprà vers. 4. & 5.* 10 Deficiat quæso] *tertius finis petitionis, ut Deus maleficia convellat; sive servatis adhuc, sive perditis improbis: quam unam rationem esse docet stabiliendi justi.* Prout] *Confirmatio a natura Dei omniscia, & officio ejus.* Animorum & renum] *id est, cogitationum & cupiditatum.* 11 Scutum] *altera pars psalmi, prophetìcè explicans usum fidei & consequentia ejus. De usu autem fidei his duobus versibus agitur, nimirum quòd se committens Deo salutem recipit, & quòd improborum cruciatus a Deo immissos observat.* 12 Commovente] *id est, justissimè eos exagitante atque divexante: nam respicit David ad interminationem Dei Deut. 28. 25.* 13 Si non convertatur] *alterum membrum confirmationis propheticæ de rebus consequentibus fidem in Deum: docet enim psaltes primùm quid eventurum sit improbis, usque ad vers. 18. deinde quid pii facturi sint, vers. 18. In statu improborum & eventu describendo tres proponuntur allegoriæ; una militiæ, altera partus,*

tertia foveæ: ad significandas vires, consilia, & fraudes quibus uti solent. Convertatur] *id est, consilium institutum non mutet; sed ita pergat, ut sequentia explicant.* 14 Persequentibus] *satellitibus & administris nequitiæ suæ.* 15 Ecce parturierit] *Amplificatio superioris conditionalis propositionis καθ' ὑπόδειξιν, quasi rem præsentem oculis subjiceret; consilia, conatus, & effecta allegoricè repræsentans.* Mendacium] *id est, id quod fallet eum expectatione ipsius.* 16 Cadet] *id est, sua tandem arte, suis armis, suis conatibus corruet: quod ipse de Schaule nominatim dicit,* 1. *Schem.* 26.10. *sic infrà.* 11. 3. 17 Descendet] *Quasi dicat, cœlitus immittetur.* 18 Celebrabo] *altera consequentia fidei, ut observatum est supra ver.* 13.

PSALMUS VIII.

David extollit majestatem Dei ab operibus in cœlo & in terra, maximè verò in homine tum creato, tum instaurato per Christum.

1 MAGISTRO *symphoniæ ad* [a] "*Gittæa instrumenta* P*salmus Davidis.*
2 "Jehova domine noster, quàm magnificū *est* nomen tuum in tota terra: qui [b] ponis decus tuum " supra cœlos.
3 " Ab ore infantium & lactentium " fundas robur *illius*;" propter hostes tuos, faciendo ut cesset inimicus & ultor sui.
4 Quum respicio cœlos tuos, "opus digitorum tuorum; lunam & stellas quas statuisti:
5 "Quid *est* mortalis, ut "memor sis ejus? aut filius hominis, ut visites eum?
6 Nam "fecisti eum paulò minorem angelis: & gloria ac decore coronasti eum.

[a] Heb. *ad Gittæum: enallage numeri frequens.*
[b] Heb. *ponere: infinitivus pro indicativo præsenti.*

7 Domi-

7 Dominum eum prefecisti operibus manuum tuarum: omnia posuisti sub pedibus * ejus.
8 Greges & armenta quotquot sunt: & etiã bestias agrestes:
9 Aves cœlorum & pisces maris: quod permeat semitas marium.
10 Jehova domine noster, quàm magnificum est nomen tuum in tota terra.

ANNOTATIO.

1 Gittęa instrumenta] *id est, quibus utebantur posteri Jeduthunis tertiæ musicorum classis, ex quorum gente erat Hhobed Edom Gittæus & familia ejus: 1. Chro. 16. 38. Dicuntur autem Gittęa, quia penes hanc familiam Gittæam asservabantur, & ab ea suo tempore pro ministerio sacro fratribus musicis subministrabantur, ut docet locorum comparatio 1. Chron. 9. 28. & 26. 20. cum sequent.* 2 Jehova] *psalmus est* ἐπαινετικός, *formæ κυκλοτερε͂ς constans ex ꝓpositione & argumentis laudis. Propositio laudis est. ver. 2. & ultimo, conjuncta exclamatione & admiratione; qua ostendit in cœlo & in terra Deum sese laudabilem exhibere; quæ duo subjecta, terræ & cœli, hoc versu per prolepsin dicta duobus sequentibus explicantur.* Supra Cœlos] *id est, infinitus es majestate & gloria.* 3 Ab ore] *altera pars; propositio argumentorum ex quibus laudandus est Deus: cujus loci sunt duo, unus ab ipsius administratione, hoc versu; alter a rebus creatis: maximè verò ab homine, non tantùm prout creatus est; sed etiam reparatus in Christo, sequentibus. Hîc autem ab exemplo rerum (quarum hęc alioqui videtur infirmissima, illa* ἀδύνατος *) ostenditur quantopere Deus sit commendabilis. quasi dicat, inde a tenuissimo illo*

exordio humanæ vitæ, etiam in perpusillis & recens natis infantibus usque ad exitum hujus vitæ gloria Dei semper illustratur (sicut argumentatur Christus Mat. 21. 16.) & in rebellibus quoque potentissimè perficitur. Fundas] *quasi dicat, jam inde fundamenta jacis agnoscendi & prædicandi robustissimi decoris tui.* Propter hostes tuos] *evincendos, oraque eorum obthuranda, ut sequentia explicant.* 4 Opus digitorum] *id est, elaboratissimum & planè divinum: humanitus dictum.* 5 Quid est mortalis] *tertius locus de conditione hominis, quam argumento esse docet ad prædicandam gloriam Dei duobus modis; primùm a tenuitate hominis si spectabitur in se ipso: deinde ab amplitudine beneficiorum Dei quibus ornatur. Tenuitatem aspectabilem ostendit per comparationem corporum cœlestium, quæ neque generationi neque corruptioni sunt obnoxia, ut homo est ab orbe condito; amplitudinem verò per comparationem spirituum cœlestium & authoritatem, primùm quidem Christo in spiritus corporaque omnia attributam: deinde verò ab hominibus participatam per Christum in hæc inferiora omnia: vide Heb. 2. 6. & sequentibus.* Memor sis] *ut quatuor versus sequentes explicant.* 6 Fecisti] *id est, præstantiam illi prope angelicam cœlestemque contulisti in hac vita.* 7 Ejus] *prioris Adami in creatione, Gen. 1. 26. & sequentibus, & posterioris, 1. Cor. 15. 27. & Heb. 2. 8.*

Psalmus IX

David de occiso Goljatho & fusis Pelischt. eis gratias agit Deo, majestatem, officium, operaque ejus celebrat, & pios ad celebrandum hortatur: deinde exponit formam precationis, quam tunc temporis fideles habuerunt pro salute sua & inimicorum dejectione.

1 MA-

1 MAGISTRO *ſymphoniæ, de morte* [a] *' illius duellatoris, Pſalmus Davidis.*
2 'Celebrabo Jehovam ex toto [b] animo
meo ; enarrabo omnia mirabilia tua.
3 Lętabor & exultabo in te; pſallam nomi-
ni tuo excelſo, *dicens:*
4 [c] 'Revertentes inimici mei retrorſum, cor-
ruunt & pereunt a facie tua.
5 'Nam exercuiſti judicium meum & cau-
ſam meam;' ſediſti in ſolio, judex [d] juſte.
6 Increpaſti' gentes, perdidiſti 'improbum;
nomen ' iſtorũ deleviſti in [e] ſecula ſempiterna.
7 ' O inimice, abſolutæ *ne* ſunt vaſtitates in
æternum ? an ciuitates extirpaſti? ' periit me-
moria ipſorum, *perierunt* ipſi.
8 'At Jehova' in ſeculum permanet; ' com-
parans ad judicium ſolium ſuum :
9 ' Ut ipſe judicet orbem [f] juſtè ; jus dicat
nationibus rectiſſimè :
10 Et ſit Jehova ' editus locus attrito; edi-
tus, *inquam,* locus temporibus *quibus eſt* in an-
guſtia.
11 'Itaque fiduciam habebunt in te agno-
ſcentes nomen tuum : quia non derelinquis
quęrentes te Jehova.
12 ' Pſallite Jehovę inhabitanti Tzijonem :
nuntiate in populis actiones ejus.
13 'Nam ' qui repoſcit cędes, 'horum recor-
datur : non obliviſcitur clamoris pauperum,
14 ' *Clamantium;* gratiam fac mihi Jehova, re-
ſpice afflictionem meam ab oloribus meis; ex-
altans me e' portis mortis:
15 Ut enarrem univerſam laudem tuam in
' portis filiæ Tzijonis : exultem in ſalute tua,
dicens:

[a] Heb. *illius qui inter:vide.* 1. *Schem.* 17.4.
[b] Heb. *corde.*
[c] Heb. *revertendo.*
[d] Heb. *in justitia.*
[e] Heb. *in ſeculum & æternum.*
[f] Heb. *in justitia, in rectitudinibus.*

16 *Demersæ sunt gentes in foveam *quam*
fecerant; ad rete quod absconderant captus
est pes earum.
17 Innotuit Jehova judicio *quod* exercuit: o-
pere manuum suarum irretitus est improbus;
g meditandum. Sela.
18 *Revertantur improbi ad sepulchrum us-
que; omnes gentes* oblitæ Dei.
19 *Non enim in æternum oblivioni traden-
dus est egens: expectatio pauperum *non* peri-
tura est in perpetuum.
20 *Surge Jehova, ne roboret se mortalis: ju-
dicentur gentes coram facie tua.
21 h Incute Jehova timorem eis: experiantur
gentes se mortales esse. Sela.

g Heb. *meditationis.*

h Heb. *appone timorem illis.*

ANNOTATIO.

1 Illius duellatoris] *Goljathi, de quo* 1. *Schem.*
17. 2 Celebrabo] *Psalmus est* ἐπαινετικὸς *sive laudativus, duabus partibus constans. Prima est, laudatio singularis prophetæ, usque ad vers.* 12. *Secunda, hortatio ad omnes fideles pertinens, ut Deum prophetæ exemplo celebrent vers.* 12. *&* 13. *cui subjicitur forma orationis, qua utuntur pii ad opem Dei consequendam, & obtinendum istud laudationis argumentum, usque ad finem psalmi. Continent autem singulæ partes suas causas. Itaque primæ hujus partis membra sunt duo: propositio laudationis, usque ad ver.* 5. *& Confirmatio, inde usque ad* 12.
4 Revertentes] *Formula laudis, quam se prædicaturum profitetur psaltes.* 5 Nam] *Confirmatio summæ propositionis ab isto singulari Dei beneficio contra Pelischtæos.* Sedisti in Solio] *id est, judicem egisti: humanitus dictum.* 6 Gentes] *Pelischtæos, ut si sententiam ferendo judisses eos.* Improbum]
Goljathum

Goljathum. Istorum] *qui in ista acie occubuerunt.* 7 O inimice] *Sarcasmus, quo ostendit quàm irrita fuerunt Pelischtæorum consilia, quasi dicat, perditionem aliis interminabantur; ipsi verò eam subiverunt. Est autem hîc ἐργασια propositionis per hunc sarcasmum & subjectam ei apodosin.* Perit] *apodosis per antithesin elegantissimam.* 8 At Jehova] *secundum membrum antitheseos, quo a superiore hypothesi psaltes transit ad thesin de natura, officio, & operibus Dei.* In seculum permanet] *id est, natura æternus est, ac nunquam interiturus, ut sunt hostes.* Comparans] *id est, officio judex justissimus.* 9 Ut ipse] *id est, ut opere præstet quicquid judicaverit, perdendo aut servando ex calamitatibus.* 10 Editus locus] *id est, arx & propugnaculum. metaphora, ut 2. Schem. 22. 3.* 11 Itaque] *conclusio laudationis singularis, a fide ingenerata in animis piorum propter bona illa quæ in superioribus explicauit, ad secundum partem μεταβατική.* 12 Psallite] *secunda pars, hortatio, ut observatum est suprà ver. 2.* 13 Nam qui] *Confirmatio hortamenti a benignitate Dei.* Qui reposcit] *id est, Deus justissimus & cædium vindex.* Horum] *pauperum & afflictorum, qui mox nominantur.* 14 Clamantium] *forma orationis, ut observatum est suprà ver. 2. tum pro salute piorum ad gloriam Dei, usque ad ver. 18. tum pro confusione hominum Deo & Ecclesiæ adversantium, ad finem usque.* Portis mortis] *id est, ab hac certissima alioquin morte & præsentissima efferens me: pars igitur prior petitionis hoc versu continetur; finis verò sequentibus usq; ad vers. 18.* 15 Portis filiæ Tzijonis] *id est, intra Ecclesiam: quæ filia Tzijonis propterea dicitur, quòd Deus ibi suam sedem & conventus Ecclesiæ destinaverit.* 16 Demersæ

sunt] *ut suprà* 7.16. 18 Revertantur] *altera pars petitionis adversus hostes, usque ad finem.* Oblitæ Dei] *id est, quæ omissa Dei recordatione opprimunt egentes, de quibus ver. sequentibus: synecdoche.*

19 Nam] *ætiologia petitionis ab æquo & bono conveniente cum natura Dei.* 20 Surge] *Amplificatio proximè præcedentis petitionis, a modis quos adhibiturus est Deus in infirmandis, judicandis & consternandis adversariis, denique mortalibus (si opus est) afficiendis morte.*

PSALMUS X

Ecclesia se destitui ope Dei, & ab improbis opprimi expostulans, malum animum, maledicta, maleficia & blasphemias improborum explicat; bonorumq; perpessiones ostendit. Idcircò Deum sollicitat ut nominis sui rationem habens suorumq; misertus, improbos contundat & pios liberet.

1 QUARE Jehova absistis in longinquo? te occultas temporibus *quibus sumus* in angustia?

2 Superbia sua improbus persequitur pauperem: *hi* deprehenduntur cogitationibus quas comminiscuntur *illi.*

3 Nam laudat *illa* improbus pro desyderio animi sui, & questuosus [a] prædicat, irritat Jehovam.

4 Improbus iste pro elatione vultus sui non inquirit; non *esse* Deum, *sunt* omnes cogitationes ejus.

5 Manent viæ ejus quocunque tempore, altè absunt judicia tua a conspectu ejus: quicunque sunt hostes ejus, efflat in eos.

6 Dicit cum [b] animo suo, non dimovebor: [c] ulla

[a] Heb. *benedicit.*

[b] Heb. *in corde suo: sic infrà ver. 11. & 13.*

ᵉ ulla ætate qui non *versabor* in malo. ᵉ Heb. *ætate & ætate.*
7 Execratione os ejus plenum est, fraudi-
búsque & dolo; subest linguæ ejus molestia
& labor.
8 Considet in ᵈ specu villarum, in latebris,
occisurus innocentem: oculi ejus contra ino-
pem delitescunt. ᵈ Heb. *in insidia, id est, insidiarum loco.*
9 Insidiatur in latibulo, sicut leo in tugurio
suo insidiatur ad rapiendum pauperem: rapit
pauperem trahendo eum in rete suum.
10 Atterit se, incurvat se: donec deciderit
in robusta ejus *membra* cœtus contritorum:
11 Dicens cum animo suo, oblitus est Deus
fortis: abscondit faciem suam, non respicit
ᵉ unquam. ᵉ Heb. *in æternitatem.*
12 Surge Jehova, Deus fortis attolle manum
tuam: ne obliviscaris pauperum.
13 Quam ob rem irritans improbus Deum
diceret cum animo suo, te non inquisitu-
rum? *Sup. vers. 4.*
14 Respicis, quin tu molestiam & indigna-
tionem intueris ad reddendum manu tua:
ᶠ *quam* tuæ fidei committit inops; pupilli tu
es adjutor. ᶠ Heb. *super te derelinquit.*
15 Frange brachium improbi: & pravi im-
probitatem reposce, *donec* non invenias.
16 O Jehova rex in ᵍ secula sempiterna, pe-
reunt gentes *singulæ* e terra sua. ᵍ Heb. *in seculum & æternum: ut suprà. 9. 6.*
17 Desyderium mansuetorum exaudivisti Je-
hova: confirma animum horum: adverte au-
rem tuam:
18 Vindicando pupillum & attritum; ut non
pergat amplius violentiam afferre mortalis e
terra.

Annotatio.

1 Quare] *psalmus est ἀντιγραφῆς generis εὐκτικοῦ, ex duabus partibus constans; propositione querimoniæ & difficultatum quibuscum fideles conflictantur, usque ad ver. 12. & petitione, usque ad finem. Querimoniæ duo sunt loci, unus de Deo, quòd opem differat, ver. 1. alter de improbis, quòd bonos afficiant malis, ver. 2.* Absistis] *id est, ita opem differs ut si procul abesses a nobis: humanitus dictum, ut sequentia.* 2 Deprehenduntur] *id est, inopinantes opprimuntur.* 3 Nam laudat] *ἐργασία posterioris illius partis quæ in querimonia dicta est, de improborum injuria: cujuus duo gradus prolèpticè ponuntur hoc versu; sequentibus verò sigillatim explicantur usque ad vers. 12. Primus est αὐθαδία & gratulatio sui ipsius cum animo suo, atque Thrasonica de maleficiis apud alios gloriatio. Secundus, contumacia in Deum atque blasphemia.* Illa] *facta & cogitationes, de quibus vers. 2.* 4 Improbus iste] *explicatio secundi membri per hysterosin, Hebræorum more.* Vultus sui] *id est, animi, quem indicat vultus: synecdoche.* Manent] *id est, quæcunque tempora incidant, quasi immotus secundis rebus utitur, non experitur gravitatem judiciorum Dei, unde gloriosè alios ludificatur. explicatio primi gradus usque ad ver. 11. in qua docetur quo modo improbi constituti sunt primùm animo, hoc & sequente versu, deinde sermone ver. 7. postremò opere, tribus sequentibus.* Viæ ejus] *id est, institutum & ratio vivendi ejus.* 7 Subest linguę] *vide infrà. Psalmo 66. 17.* Molestia & labor] *quem videlicet afferat aliis.* 8 Villarum] *id est, locorum infrequentium, per synecdochen.* 11 Dicens cum animo]

animo] *repetitio secundi & summi gradus nequitiæ, de quo suprà in fine ver. 3. & 4. ut eo veluti aculeo infixo, vehementiùs transeatur ad petitionem.* 12 Surge Jehova] *Petitio, ut observatum est in vers. 1. quæ post adducta argumenta membratim repetitur, vers. 15. & sequentibus.* 13 Quam obrem] *primum argumentum petitionis, a gloria Dei per gravissimam contentionem enuntiatum de reprimendis impiorum blasphemiis in Deum.* 14 Respicis] *secundum argumentum ab officio & naturæ Dei odio habentis & ulciscentis malum: contrà quàm dicunt improbi suprà vers. 11, neque cognoscere, neque reposciturum esse Deum.* Quam tuę fidei] *tertium argumentum a fide piorum in Deum.* 15 Frange] *regressio ad petitionem: cujus capita sunt duo, dissipatio improborum hoc versu; & miserorum liberatio ver. 17. & 18.* Brachium] *id est, omnia violentiæ instrumenta, ut exarmatum judices.* 16 O Jehova] *Exclamatio pathetica ad conciliandam misericordiam, duobus argumentis: unum est a funesta perditione bonorum quos perdunt improbi: alterum, ab officio Dei quod semper habuit, & antea ad usum bonorum supplicantium exercuit.* Gentes] *id est, cœtus populi tui.* 17 Confirma] *secundum petitionis membrum, ut observatum est suprà in ver. 15.*

PSALMUS. XI.

David contumeliis & persecutionibus affectus, gravissimè inimicos reprehendit, ruinam consiliorum sibi adversantium prænuntiat: Deum judicem cognoscere, probare, & tandem judicaturum esse singulos, ostendit ex æquo & bono.

1 MAGISTRO symphoniæ ' Ode Davidis, ' Ad Jehovam me recepi; quo modo dicitis animæ meæ, [a] emigra e monte vestro ' velut avicula?

[a] vel emigrare, id est, tu cum tuis hominibus.

2 Nam ecce isti improbi ' tendunt arcum, aptant sagittas suas nervo: ad jaculandum in caligine contra rectos corde.

3 ' Atqui istis propositis destruentur: ' justus enim quid operatus est?

4 ' Jehova ' in templo sanctitatis suæ est, Jehovæ solium est in cœlis: ' oculi ejus vident, ' palpebræ ejus ' explorant filios hominum.

5 Jehova justum ' explorat; improbum autem & amantem violentię odit animus ejus.

6 ' Depluet super improbos prunas, ignem, & sulphur: ' [b] ventusq; vario prestere conjunctus ' portio poculi eorum *erit*.

[b] Heb. *ventus presterũ.*

7 ' Sed justus Jehova justitias ' diligit: rectũ ' videt vultus ejus.

ANNOTATIO.

1 Ode] *Quia non distinguit inscriptio utrum Psalmus fuerit an canticũ; vocem utriq; generi cõmunem adhibemus. Ode est διδασκαλικη, continens primùm ἀγῶνα sive contentionem adversus improbos, Schaülem (ut verisimile est) & ejus asseclas, usque ad ver. 4. deinde prophetiam sive prædicationem divinæ administrationis in bonos & malos.* Ad Jehovam] *contentionis prius argumentum a fiducia sua in Deum; cui opponit ex adverso Psaltes tum amarulentas & blasphemas inimicorũ contumelias, ut 1. Schem. 26, 19. tum conatus impios & fraudulentos, ver. 2. de quibus 1. Schem. a 18. usque ad*

ad finem, Monte vestro] *id est, in quem vos recipitis tanquam in domicilium vestrum aut securitatis locum: sic enim accuratissimè persequebatur eos Schaül. vide 1. Sch.* 24. 3. *&* 2. *Sch.* 17. 9. Velut avicula] *id est, quàm velocissimè.* 2 Tendunt arcum] *id est, comparant arma & dolos contra me & meos.* 3 Atqui] *secundum argumentum contentionis ab eventis, quo prædicit David consiliis, artibus & conatibus suis ipsorum omnes adversarios esse ruituros: metaphora a structuris.* Justus enim] *ætiologia superioris argumenti a conscientia justitiæ & innocentiæ suæ in hac causa.* 4 Jehova] *altera pars odes, prædicatio eventus quem superiore versu dixerat; ideoq; hoc & sequentibus post omnem contentionem copiosè explicat eventũ piis salutarẽ ab infinita majestate, cognitione, administratione, justitia, & operatione ejus.* In templo sãct.] *i, in cœlis, ut sequentia exegeticè ostendunt. quasi dicat, judex cœlestis est. primus gradationis locus ab usu forensi.* Oculi ejus] *id est, cognoscit de omnibus: secundus gradationis locus.* Palpebræ] *id est, oculi, metonymicè.* Explorant] *id est, dum cognoscit de hominibus, diligenter omnia excutit; quod sequente versu per antithesin exponitur.* 5 Explorat] *castigando quem amat, ut ostendit oppositio improborum, ad quorum eventa describenda transit per occasionem* αντιθέτυ, ὕϛερον πρότερον. 6 Depluet] *id est, horrifica judicia exercebit, quæ ab externis casibus describuntur: tertius gradationis locus.* Ventus vario prestere conjunctus] *id est, procellocissimus & omnia conflagrans; cujusmodi esse turbinem quem presterem vocant, testatur Plin. lib.* 2. *cap.* 48. Portio poculi] *id est, tantum judicium exhausturi sunt, ut intus & extrà, corpore & animo conflagrent, experientes gravitatem judiciorum Dei: sic in scripturis metaphoricè designatur bene-*

fici-

ficiorum, castigationum vltionumque mensura, quam suo judicio unicuique demensus immittit Deus. 7
Sed] *regressio ad sermonem de bonis, qui fuerat cœptus vers. 5.* Diligit] *cùm explorando cognovit de justo homine: ut cōtrà improbos odisse dicitur ver. 5.* Videt] *id est, rationem illius habet, & singularem ejus curam gerit; non autem ut improbos, aversatur & perdit.*

Psalmus XII.

David aulicorum calumniis impudentissimis pressus, opem Dei implorat; adducta promissione ejus fidem suam confirmat, & salutem petit.

1 MAGISTRO *symphoniæ ad gravem symphoniam, Psalmus Davidis.*

2 Serva Jehova, nam desiit beneficus: nam defecerunt veraces ex filiis hominum.

3 Vanum loquuntur [a] alter cum altero: labiis [b] blandis duplici animo loquuntur.

4 Excindat Jehova omnia labia blanda; linguam eloquentem grandia.

5 Eorum qui dicunt, lingua nostra prævaleamus, labia nostra penes nos sunt: quis esset dominus nobis?

6 Propter vastationem pauperum, propter exclamationem egentium mox exurgam, dicit Jehova: locabo in salute, laqueum tendat ei.

7 Dicta Jehovę dicta pura sunt: *ut* argentum purgatum in catino terræ, defæcatum septies.

8 Tu Jehova serva eos: custodi eorum quemque a generatione ista in seculum:

9 *In qua* circumquaque improbi obambulant;

[a] Heb. *vir cū proximo suo.*
[b] Heb. *labia blanditiarū corde & corde.*

lant: quasi extolleretur crapula in filiis hominum.

ANNOTATIO.

1 Magistro] *De hac inscriptione vide suprà in Psal.6.* 2 Serva] *Psalmus est ευκτικος, constans petitione, usque ad ver.6. Propositione doctrinæ ad confirmandum orationem fidei, ver.6. & 7. & postremò conclusione petitoria, unde psalmi initium fecerat. Petitionis membra sunt duo, postulatum unum de salute, ver.2. & 3, alterum, de excidio improborum: utrique postulato suæ conjunctæ sunt causæ.* Nam desiit] *ætiologia a persona adversariorum. neque sunt, inquit, qui mihi benefaciant; neque sunt qui fidem præstent, cùm se mihi benefacturos simularunt.* 4 Excindat] *alterum postulatum non ex affectu carnis; sed duce spiritu Dei pronunciatum adversus homines flagitiosissimos, Schaülis (ut credibile est) aulicos mendaciorum contra Davidem concinnatores.* 5 Prævaleamus] *ad Davidem evertendum: hîc autem per gradationem mimesimq; illorum malitiam describit.* Dominus] *qui impediat ne labiis utamur pro arbitratu nostro; sic protervè Dei & hominũ curam omnem abjiciunt, modò Schaüli assententur.* 6 Propter] *altera pars, propositio didascalica; cujus membra sunt duo, promissio Dei erga bonos hoc versu; & confirmatio fidei nostræ in promissiones Dei, sequente.* Locabo] *pauperem & calamitosum.* Laqueum tendat] *concessio ironica. quasi dicat, omnem lapidem contra justum moveat improbus; servabo tamen.* 7 Pura] *non ut illa assentatorum impurissima & inanissima.* Septies] *id est, optimè & sæpe: numerus finitus pro infinito, ut Prover.6.31.* 8 Tu Jehova] *Conclusio petitoria accommodans thesin ad se & suos.* Generatione

tione ista] *improborum, quam descripsit ver. 2. 3. & sequentibus.* 9 Obambulant] *id est, ita circuncursant & circunvolitant ad nocendum bonis, ut si crapula cerebrum eorum occupaßet, & dementaßet eos: elegans comparatio eorum quorum animus studiis nefariis rapitur, cum ebriis & ex crapula petulantibus.*

PSALMUS. XIII.

David de opis divinæ dilatione, infirmitate sua, & inimicorum importunitate expostulans, Deum orat pro salute sua, & inimicorũ confusione, ad glorificandum eum.

1 MAGISTRO *symphoniæ,* Psalmus *Davidis.*

2 'Quousque Jehova? 'Oblivisceceris mei in æternum? quousque abscondes faciem tuam a me?

3 Quousque [a] ' congeram consilia in animum meum, mœrorem in cor meum totum diem? quousque attollet se inimicus meus contra me?

[a] Heb. *ponã.*

4 ' Intuere, exaudi me Jehova Deus mi: 'illustra oculos meos; ut ' non ' dormiam *dormitione* mortis:

5 Ut non dicat inimicus meus, prævalui ei: hostes mei exultent, si dimotus fuero.

6 ' Ego verò in benignitate tua fiduciam habeo, exultet animus meus in salute tua: canam Jehovæ, quòd bono affecerit me.

ANNOTATIO.

2 Quousque] *Psalmus* ευκτικος, *Propositione querelæ, & petitione constans. Querelæ loci sunt tres;*

tres, primus a persona Dei, tanquam deserentis ver. 2. secundus, a persona calamitosi, tanquam luctantis cum suis infirmitatibus; tertius, a persona inimicorum. ver. 3. Quousque autem, subaudi, non intueberis? aposiopesis. Obliviscereris] humanitus dictum, sicut sequentia; vt suprà 10.1. 3 Congeram consilia] id est, fluctuabo consiliis pro calamitatum quibus afficior varietate & multitudine; ita in dubio est animus. 4 Intuere] petitio tribus gradibus querimoniæ respondens, qui habentur suprà 2. ver. Illustra oculos meos] elata super me luce faciei tuæ, ut suprà 4.7. quam Deus abscondisse dicitur, ver. 2. Non dormiam] ætiologia siue explicatio causarum, quibus ad petitionē adducitur: harū prima est a persona sua hoc versu; secunda, a persona inimici, ver. 5. tertia, a persona Dei, cujus gloriam hoc pacto prorogatum iri profitetur, ver. 6. Dormiam dormitione] periphrasis mortis metaphorica. 6 Ego verò] id est, nomen tuum prædicabo ex animo, cujus prædicationis duo ponuntur argumenta, fiducia in Deum ad futurum tempus, & beneficia a Deo antè collata.

PSALMVS. XIIII.

David populi Jisraëlis vitium & impietatem a Dei & conscientiæ ipsorum testificatione, & vanitate studii illorum ostendit; fretusq; promissionibus Dei futuram liberationē lætitiamq; prædicat a sola illius misericordia.

1 MAGISTRO symphoniæ, Ode Davidis: Dicit stultus [a] cum animo suo; non est Deus: corrumpunt, abominandam quamq; actionem perpetrant, non est qui faciat bonum.

[a] Heb. in corde suo.

2 Jehova e cœlis prospectat super filios

 homi-

hominum; ut videat an sit intelligens, requirens Deum.
3 Unusquisq; recessit, pariter putidi facti sunt: non *est*, qui faciat bonum, non *est* vel unus.
4 An ignari essent omnes operarii iniquitatis: exedentes populum meum *quasi* edant panem, Jehovam non invocantes?
5 Ibidem expavescunt pavore: quia Deus adest generationi justæ.
6 Consilium pauperis pudefacturi essetis: sed Jehova est receptus ejus.
7 O *si* quis det e Tzijone salutem Jisraëli: cùm reduxerit Jehova reducem turbam populi sui; exultabit Jahhakob, lætabitur Iisraël.

ANNOTATIO.

1 Ode] *vide annota psal.* II.1 *Psalmus est, διδασκαλικος, constans ex Propositione, Contestatione adversus improbos, & Conclusione prophetica; Propositio est, populum Judaicum Schaüle duce non secus furere adversus Davidem quàm si nullus Deus esset; prout hæc fuit constitutio mundi omnib. temporib. ut interpretatur Apostolus* Ro. 3. Stultus] *id est, ratione sua abutens ad insaniam: ut a natura homo est donec per Spiritum Dei revocetur.* Corrumpunt] *Confirmatio propositionis petitur primùm a testimonio operum quæ illi committunt aut omittunt, hoc versu; deinde a testimonio Dei, duobus sequentibus: postremò verò a testificatione propriæ ipsorum conscientiæ, qui summus est locus contestationis, cujus antè meminimus.* 2 Jehova] *explicatio testimonii divini sumpta a judiciorum forma; prospectat, videt, cognoscit tanquam judex, hoc versu, & quæstione habita deprehendit id quod sequente versu dicitur.* 3 Recessit] *a Deo,*

a Deo, neque requisivit eum. Putidi facti sunt] *tantùm abest ut res a Deo oblatas velut odorari possint atque percipere: nam hoc ex adverso opponitur ei quod dixerat superiore versu, an sit intelligens.* 4 An ignari] *tertius confirmationis locus, ut dictum est suprà ver. 1. quasi dicat, fieri non potest, quin ita transigentes vitam sint sibi malè conscii, hoc versu: ac proinde etiam tum & eodem loco ubi se in maleficiis occupant, terroribus conscientiæ agitentur, versu sequente.* Exedentes] *id est in bonos injurii, & in Deum impii; quod synecdochicè duabus loquendi formis ostenditur.* 5 Quia Deus adest] *id est, quia Deus justorum causa conscientiam improborum, velint nolint, extimulat.* 6 Consilium] *Contestatio, a propheta fidelium nomine facta adversus improbos per apostrophen: quasi dicat, non stat per vos quo minus pauperes confundatis; habetis voluntatis & facultatis plus satis; sed unicum est impedimentum vobis e cœlo, & nobis salutare perfugium* 7 O si quis] *Conclusio prophetica ex superiore contestatione nascens: cujus partes sunt duæ, optatum, & prophetica gloriatio de futura liberatione.* Tzijone] *id est, habitaculo Dei.* Reducem turbam] *id est, me & meos e terra promissa exulantes: vide complementum in regno Davidis 1. Chron. 12. 38. & sequentibus: Verissimum verò complementum in regno Christi docetur Evangelio.*

PSALMUS. XV.

David ostendit vera Ecclesiæ præsentis & sempiternæ membra ex integritate vitæ, justitia, & veritate innotescere.

1 PSALMUS *Davidis:* [a] Jehova quis commoraturus est in tentorio tuo? quis

habitaturus in monte sanctitatis tuæ?

a Heb. *integer.*
b Heb. *Corde*

2 "Qui ambulat [a] integrè, exercétq; justitiam: ac loquitur veritatem, *prout est* in [b] animo suo:

3 "Non obtrectat lingua sua, "nõ afficit proximum suum malo; &" opprobrium non infert in propinquum suum:

c Heb. *spretus.*
d Heb. *ad malefaciendum sibi.*

4 "In cujus oculis contemptus *est* [c] reprobus; timentes verò Jehovæ honorat: juratus [d] in damnum suum; non tamen mutat.

5 "Pecuniam suam non exponit fœnori, & munus pro innocente non accipit: " qui facit ista, non dimovebitur in seculum.

ANNOTATIO.

1 Jehova] *Psalmus est* διδασκαλικὸς, *formæ* διαλογιστικῆς, *quæstione & responso constans. Quæstio est quis in tentorio, id est Ecclesia aspectabili, sit commoraturus dum peregrinamur a domino, & quis in Ecclesia catholica & cælesti in sempiternum habitaturus, denique futurus germanum utriusque membrum. De hac quæstione Deus salutis author consulitur, ut ostendat Psaltes responsum quod subjicitur esse omni exceptione majus.* 2 Qui ambulat] *responsum a signis, quibus homo hominem suo modo & aliquatenus potest internoscere. Proponuntur autem signa tria, Integritas, Innocentia, & Veritas; quæ tria respondent tribus illis capitibus novo homini attributis, Eph. 4. 24. sequentibus autem versibus* καθ' ὑστέρωσιν, *sive ordine præpostero ex Hebræorum consuetudine explicantur.* 3 Non obtrectat] *Explicatio veritatis ab exemplo uno synecdochicè.* Non afficit] *Explicatio innocentiæ sive justitiæ.* Opprobrium] *dictis aut factis.* 4 In cujus oculis] *explicatio integritatis: reprobos reprobat, & probos probat; non*

assen-

assentatur cuiquam; ne sibi quidem indulget; ita timore Dei in officio continetur: atque hic postremus locus sequente versu amplificatur duobus aliis exemplis; quia doctrina est imprimis παράδοξος: primùm, Non esse propter damnum abstinendum a benefactis; deinde, Non esse benefaciendum expectatione commodi. 5 Pecuniam] *id est, sive ex beneficio commodet, sive ex officio judicet, sui emolumenti rationem abjicit, & proximum juvat charitate, non utilitate ductus.* Qui facit ista] *Conclusio a promissionibus Dei.*

PSALMVS XVI.

David Deum orat ut se ab omni idololatria purum conservet; & idololatrarum miseria exposita bona sua in Deo prędicat: eumq; celebrat tum præsentium bonorum nomine, justitiæ, & sanctificationis per spiritum, tum etiam venturorum, nimirum resurrectionis Christi & omnium piorum per Christum, ac vitæ æternæ.

1 INSIGNIS *ode Davidis:* "Serva me,
Deus fortis;" nam me recipio ad te:
2 "Dicis Jehovæ, *ó anima mea,* dominus
meus es: "bonum a me non *pervenit* ad te.
3 "Sanctis qui in terra sunt & magnificis; in
quibus tota oblectatio mea est.
4 "Multiplicant dolores suos, *qui*" alienum
dotant;" non libabo libamina eorum ex sanguine;" neque assumam nomina eorum in labiis meis.
5 "Jehova *est*" portio prędii mei, & poculi
mei:" tu sustentas sortem meam.
6 "Funiculi acciderunt mihi in amœnis; etiam possessio mea elegans est pro me.
7 "Benedicam Jehovæ " qui consulit mihi;

 "etiam

etiam per noctes, erudientibus me renibus meis.
8 Propono mihi Jehovam jugiter: quia a dextera mea *est*,ᵉ non dimovebor.
9 Idcirco lætaturᵃ animus meus, & exultat
ᵇgloria mea: etiam caro mea habitat securè:
10 ᵉQuia non es derelicturus animam meam in sepulchro: non permissurus es quem benignitate prosequerisᵉ videre corruptionem.
11 Facturus esᵉ ut experiar semitam vitæ: satietatem gaudiorum ante faciem tuam, amœnitatem ad dexteram tuam, in æternum.

ᵃ Heb. *cor.*

ANNOTATIO.

1 Serva me] *Ode est generis mixti, partim ἐυκτικȣ̃ partimq; ἐυχριστικȣ̃. Petitionis usque ad ver. 5. summa est, ut Deus prophetam servet integrum ab omni labe idololatriæ, prout causæ quas adducit, apertè ostendunt.* Nam] *ætiologia sive expliatio causarum, ex quibus servari petit. Prima est a fide sua in Deum, hoc versu & principio sequentis: secunda ab officio ipsius erga proximos, duobus sequentibus; tertia, ab exemplo idololatrarum, ver. 4.* 2 Dicis] *secunda causa ab offici*[illegible]*ponit David se conservationem a Deo pe*[illegible]*, quia vult officium facere; primùm erga Deum, agnoscendo & profitendo ex animo dominum suum: deinde erga bonos, benefactis & exemplis studiosè adjuvando; quod ad ampliorem confirmationem enuntiat per apostrophen ad animam suam, quasi dicat, testis est spiritus Dei in spiritu meo me ad præstanda hæc officia, non autem carnali studio conservationem petere.* Bonum] *quasi dicat, quandoquidem nullum aliud officium tibi præstare possim quàm professionem & prædicationem juris tui & dominatus in*

me;

me;ſaltē hoc ex animo faciam:tu quoq; viciſſim ſer-
va me,ut ſanctis poſſim præſtare quod erit penes me.
3 Sanctis] *quaſi dicat.ſerva me,ut ſanctis pro-*
ſim: nam quæ interjecta ſunt,ideſt,ſecunda ver.1.
pars,& totus ſecundus ver. ſpeciem habent hyper-
bati. 4 Multiplicant] *Tertia cauſa ab exem-*
plo idololatrarum, a quibus videtur ad idololatriā
provocatus eſſe durante exilio ſuo, ut innuit expo-
ſtulatio ejus cum Schaûle,1.Schem.26.19.quaſi di-
cat,nihil proficiunt idololatræ: nam animos ſuper-
ſtitione trepida implent,& exhauriunt domos. A-
lienum dotant] *id eſt, alieno Deo ac potius idolo*
ſe velut matrimonio copulantes,non accipiunt; ſed
conferunt dotem mox in nihilum abituram. Non
libabo] *id eſt,neque deos illegitimos, neque illegiti-*
mè colam; ut gentes quæ ſanguine libant contra le-
gem.Levitici.3.17. Neque aſſumam] *vide Ex-*
odi 23.13.Sunt autem hæc per antitheſin poſita,
ut commodiùs tranſeatur ad alteram partem: qua-
ſi dicat, non colam illos ; ſed hærebo ſoli Deo :
nam Jehova eſt., &c. 5 Jehova eſt] *altera*
pars euchariſtica,ut oſtendit verſ.7.Incipit autem
eam per oppoſitionem ſui boni cum idololatrarum
damnis.quaſi dicat,illi amittunt omnia; at ego om-
nia poſſideo, [illegible]ſſideo Jehovam creatorem &
conſervatorem [illegible]. Portio prædii] *id eſt,*
vita mea,per ſynecdochen; ad illos verò idololatras
nihil attinet. Tu ſuſtentas] *id eſt, non mihi*
ſervandam committis ſortem meam ; ſed ipſe mihi
cōſervas virtute tua, 1.Pet.1.4.& 5.Apoſtrophe.
6 Funiculi] *amplificatio ab amœnitate benefici-*
orum Dei, qua gradatione illuſtratur antitheſis fi-
delium cum idololatris . Nam idololatris(inquit)
nihil accedit ſuperſtitione; pios auget religio:illis e-
tiam quod habent deperit ; his conſervatur datum:
illis dolores multiplices & infiniti ; his amœnitates

obveniunt. De funiculis autem vide Deut. 32.9.
7 Benedicam] Propositio eucharistica a conscientia beneficiorum Dei, quam duobus versibus suprà per antithesin attigit, & sequentibus copiosè explicat, primùm a bonis præsentibus, usque ad finem sequentis versus: deinde a futuris, usque ad finem. Qui consulit] id est, spiritu suo me docet: primum beneficium. Etiam per noctes] id est, & ita quidem consulit ut spiritus ejus in me habitet, qui omni etiam quietis tempore intimas meas voluntates & studia dirigit; quorum sedem renibus scriptura tribuit, ut suprà 7.10. gradatio, quam sequens versus amplificat. 8 Non dimovebor] transitio ad beneficia futura, de quibus primùm gloriatur fides, sequente versu: deinde proponit singularem eorum explicationem, duobus reliquis. 9 Gloria mea] id est, anima mea, ut Gen. 49.6. & infrà 30.13. 10 Quia non es] id est, excitabis me ex pulvere in resurrectione mortuorum, atq; etiam me in semine meo, id est, Christum meum non patieris experiri corruptionem in sepulchro: quia ipse est resurrectio & vita; ac proinde author resurrectionis meæ & piorum omnium: vide Act. 2.25. & sequentibus. Videre] id est, experiri: metaphora a sensu uno ad alterum. 11 Ut experiar] id est, ut expertus & emensus viam istius vitæ, vita illa lætissima, amœnissima, & sempiterna coram te perfruar: sic duo ponit ventura beneficia quæ animo perceperat David, resurrectionem carnis & vitam æternam.

Psalmus XVII.

David ab inimicis pressus justitiam causæ, vitæ innocentiam, & simplicitatem suam profitetur: ita fretus bonitate Dei servari se ab inimicis & inimicos conturbari petit, ut bonorum suorum quibus con-

confidebant instabilitatem experirentur, & ipse veritatem Dei.

1 ORATIO *Davidis*: Exaudi Jehova justitiam, attende ad clamorem meum; aurem præbe orationi meæ, absque labiis [a] dolosis.
2 A facie tua judicium meum prodeat: oculi tui videant recta.
3 Cùm exploraveris [b] animum meum, visitaveris nocte; probaveris me non invenies; *quod* cogito, non transgreditur os meum.
4 Quòd ad opera humana; ex verbo labiorum tuorum, ego observo semitas effractoris:
5 Continēdo gressus meos in orbitis tuis; ne dimoveantur pedes mei.
6 Ego invoco te, quia exaudis me Deus fortis: inclina aurem tuam ad me, ausculta sermonem meum.
7 Separa benignitates tuas, ô qui servas recipientes se ad dexteram tuam ab insurgentibus.
8 Serva me tanquam nigrum pupillæ oculi, umbrâ alarum tuarum absconde me:
9 Propter improbos qui vastant me; inimicos meos [c] capitales *qui* cingunt me:
10 Adipem suum [d] obesant; ore suo loquuntur superbè:
11 Gressum nostrum nunc circundant nobis: oculos suos adjiciunt ut declinemus in terram.
12 Similitudo cuiusque est tanquam leonis appetentis rapere; & velut juuenis leonis residentis in latibulis.
13 Surge Jehova, anticipa faciem ejus; prosterne eum, eripe animan meam gladio tuo ab

[a] Heb. *doli.*

[b] Heb. *cor.*

[c] Heb. *in animam, id est vitam.*

[d] Heb. *occludunt, id est, obstipant.*

ab improbo:
14 Ab hominibus *eripe* manu tua, Jehova, ab hominibus 'e mundo,' quorum portio *est* in hac vita, quorum ventrem imples ' recondito *thesauro* tuo :' satiantur filii, & relinquunt excellentiam suam infantibus suis.
15 'Ego' in justitia videam vultum tuum: ' satiabor [c] 'cùm expergiscar 'similitudine tua.

[c] Heb. *in expergiscendo.*

ANNOTATIO.

1 Oratio] *Hujus odes argumentum inscriptione ipsa ostenditur. partes sunt duæ; Exordium, usque ad ver. 7. & petitio ad finem usque.* Exordii quo *audientiam facit, duo sunt argumenta, unum a persona sua, usque ad ver. 6. alterum a persona Dei, ver. 6. A persona sua audientiam implorans his locis utitur; justitia causæ, ver. 2. simplicitate animi & orationis suæ, ver. 3. & integritate studii sui in vita informanda, ver. 4. & 5. quæ omnia proleptice duabus vocibus justitiæ, & labiorum fraude vacantium continentur; vers. 1.* Justitiam] *id est, justam causam meam accipe.* Labiis dolosis] *id est, quæ non conveniant cum cogitatione, vers. 3.*
2 Judicium] *id est, sententia & judicati executio.* Videant] *id est, demonstrent se videre & probare æquitatem meam.* 3 Nocte] *qua solet plurimùm Deus animos hominum ab actionibus humanis evocatos sollicitare, & admonere voluntatis suę, vt Ijobi 4. 13.* Probaveris] *quasi metallum conflans.* Invenies] *sub dolum, de quo ver. 1.* 4 Observo semitas] *ne incedam per illas.* Effractoris] *id est, hominis perfracta audacia omne jus perrumpentis.* Orbitis tuis] *id est, quas designasti verbo tuo.* 6 Ego invoco] *alterum argumentum a persona Dei, & facili attentione ejus ad preces servorum suorum; quæ experientia spem ingenerabat & confirmabat*

mabat in animo Davidis. 7 Separa] *petitio generalis, hoc versu; cujus membra sunt duo; unum, ut Deus servo suo benefaciat; alterum, ut obsistat adversariis propter illum: universè autem utrunq; petitur hac loquendi forma, separa benignitates tuas. quasi dicat, hactenus ita egisti nobiscum, ut si benignitates tuæ promiscuæ essent omnibus, ac potius ad illos pertinerent: jam tempus est ut secernas benignitatem & quos benignitate prosequeris, vindicesq; ab istorum abusu.* 8 Serva me] *prior petitionis locus pro salute sua.* Tanquam nigrum] *id est, studiosissimè, ut homo solet pupillam oculi sui: sic Deut. 32.10.* Umbra alarum] *i. protege me, ut exponitur. Ruth. 2.12. humanitus dictum.* 10 Adipem suum obesant] *id est, præpingues sunt, & desideriis suis omnibus circunfluunt: sic amplificat calamitates suas a cōparatione adversariorū, quod bene se habeant, arroganter loquantur; & inhumanè vivant insectantes bonos, duobus versibus sequētibus.* 11 Gressum nostrum] *id est, observant me & meos.* Oculos suos] *id est, hoc unum spectant ut ruamus.* 13 Surge Jehova] *altera pars petitionis adversus improbos.* Eripe] *regressio ad priorem petitionem. quasi dicat, illos dejice, ut eripias me.* 14 E mundo] *id est, qui sunt mundani, mundum spirant & sapiunt; neque ad regnum Dei pertinent.* Quorum portio] *hoc est, nihil cum altera vita commune habent; sed hanc esse putant saginarium suum.* Recondito thesauro] *id est, opimis rebus: metonymia.* Satiantur] *id est, diuturna felicitate abutuntur, prout est benignitas & patientia Dei.* 15 Ego] *Conclusio petitionis bimembris, ad vitam præsentem & futuram spectans.* In justitia] *id est, hîc mihi satis est, modò sententia tua & reipsa demonstratus justus, faciei tuæ luce perfruar, de qua suprà. 4.7. & 16.11.* Satiabor]

quasi

quasi dicat, non indignè fero illos hîc præsentibus beneficiis satiari atq; inferciri: per me licet: ego in venturorum bonorum certissima fiducia conquiesco. Cùm expergiscar] *id est, resurgam e mortuis, quos obdormire dicit scriptura usque ad secundum adventum Christi.* Similitudine tua] *id est, videbo te perfectissimè sicuti es, & similis ero tibi, cùm patefactus fuerit Christus glorioso adventu suo: vide 1. Ioan. 3.2.*

PSALMUS. XVIII.

Eodem argumento est cum 2. Schem. 22.

1 MAGISTRO *Symphoniæ,* *servi Jehovæ Davidis: qui elocutus est Iehova verba cantici hujus, qua die eripuerat Jehova eum e manu omnium inimicorum ipsius, ut e manu Schaülis:*

2 *Et dixit:* Ex intimis visceribus diligam te, Jehova firmitas mea.

3 Jehova, petra mea, & propugnaculum meum, & liberator meus: Deus fortis meus, rupes mea ad quem me recipiam, clypeus meus, & cornu salutis meæ, editus locus meus.

4 Laudatum invocans Jehovam, ab inimicis meis servor.

5 Circundantibus me doloribus mortis; & torrentibus *hominum* nequam perterrentibus me:

6 Doloribus sepulchri circumeuntibus me; occurrentibus mihi tendiculis mortis.

7 In ipsa angustia mea, invoco Jehovam, & ad Deum meum vociferor: *qui* exaudit e templo suo vocem meam, & vociferatio mea coram eo pervenit ad aures ejus.

8 Et concutitur ac movetur terra, fundamen-

mentaque montium commoventur; concutiuntur autem, cùm *ira* accenditur ei:
9 *Cùm* ascendit fumus per nasum ejus, & ignis ex ore ejus consumens: prunæ ardent ab eo:
10 Et demittens cœlum descendit; cum caligine sub pedibus suis:
11 Et insidens Cerubinis volat, volitatque super alas venti:
12 Disponit tenebras latibulum suũ, circa se tugurium suum:[a] tenebrosas aquas, densitates superiorum nubium.
13 A splendore *qui est* ante eum nubes ejus densæ transeunt: grando & prunæ igneæ.
14 Tonante in cœlis Jehova, & excelso edente vocem suam, grando & prunæ igneæ:
15 Ita emittens sagittas suas, dispergit illos; & fulgura iaculans fundit illos.
16 Conspiciuntur etiam imi alvei aquarum, & revelantur fundamenta orbis habitabilis; increpatione tua Jehova, flatu spirit' nasi tui.
17 Mittens ex edito assumit me, extrahit me ex aquis multis:
18 Eripit me ab inimico meo valentiore; & ab osoribus meis, cùm robustiores sunt me.
19 *Cùm* occurrunt mihi in [b] tempore calamitatis meæ; tum *est* Jehova pro scipione mihi:
20 Et educit me in latum; liberat me, quia delectatur me.
21 Tribuit mihi Jehova secundum justitiam meam; secundum puritatem manuum mearum restituit mihi.
22 Cùm observo vias Jehovæ, neque improbè averto me a Deo meo;
23 Sed omnia judicia ejus in conspectu meo sunt; & statuta ejus non amoveo a me:

[a] Heb. *tenebras aquarũ.*

[b] Heb. *die: synecdoche.*

24 De-

24 Deniq; cùm ſum integer coram eo;& ca-
veo mihi [c] ne iniquè agam:

[c] Heb. *ab iniquitate mea.*

25 Reſtituit Jehova mihi ſecundum juſtiti-
am meam;ſecundum puritatem manuum mea-
rum coram oculis ſuis.
26 Cum benigno benignum te exhibes; cum
viro integro integrum te exhibes;
27 Cum puro purum te præbes, at cum per-
verſo eluctaris:
28 Quia tu populum afflictum ſervas ; ocu-
los verò elatos dejicis:
29 Quin imò tu illuſtras lucernã meã:Jehova
Deus meus ſplendentes efficit tenebras meas.
30 Per te enim tranſcurro turmam ; & per
Deum meum tranſilio murum.
31 Huius Dei fortis integra *eſt* via;ſermo Je-
hovæ purgatiſſimus *eſt*: clypeus eſt omnibus
qui ſe recipiunt ad eum.
32 Nam quis *eſt* Deus præter Jehovam? &
quis rupes præterquam Deus noſter?
33 Hic Deus fortis *eſt* qui accingit me ro-
bore,& reddit integram viam meam:
34 Diſponens pedes meos tanquam cerva-
rum; in excelſis meis ſtatuat me:
35 Docens manus meas prælium ; adeò ut
frangatur arcus chalybeus brachiis meis.
36 Nam das mihi clypeum ſalutis tuæ,dex-
teraq; tua ſuſtentat me ; & manſuetudo tua
adauget me.
37 Dilatas greſſui meo locum meum; neque
vacillant malleoli pedum meorum.
38 Perſequor inimicos meos,& aſſequor eos:
neque revertor donec conſumam eos.
39 Frango eos adeò ut non poſſint exurgere;
cadentes ſub pedibus meis.
40 Accingis enim me robore ad bellum;pro-
ſternis

sternis insurgentes in me sub me.
41 Et inimicorum meorũ exponis mihi cer-
vicem; ut osores meos excindam.
42 Vociferantur, sed non est qui servet; ad
Jehovam, sed non exaudit eos.
43 Itaque contundo eos tanquam pulve-
rem coram vento; ut lutum platearum frio
eos.
44 Liberas me a contentionibus populi; dis-
ponis me in caput gentium, populus quem nõ
noveram serviunt mihi:
45 Ad auditionem auris obediunt mihi; ali- [d] Heb. *mentiuntur mihi.*
enigenę [d] mendaciter se dedunt mihi:
46 Alienigenæ decidunt, & horrescunte
conclavibus suis.
47 Vivit Jehova, & benedicta rupes mea: qua-
propter exaltetur Deus salutis meæ,
48 Deus ille fortis qui præstat ultiones mihi;
& adducit populos subter me:
49 Liberans me ab inimicis meis: etiam su-
pra insurgentes in me exaltasti me; a viro [e] vi- [e] Heb. *violẽtia.*
olento eripuisti me.
50 Idcirco celebrabo te in gentibus, Jehova;
& nomini tuo psallam:
51 *Dicens, ipse* magnificam præstat [f] salutem [f] Heb. *salutes Regis.*
omnimodam regi suo; & exercet benignitatẽ
erga unctum suum; erga Davidem & erga se-
men ejus usque in seculum.

ANNOTATIO.

1 Servi Jehovę] *id est, qui vita & regno decessurus rationem vitæ, fidei, & administrationis suę reddidit Deo, ut fidelem servum oportuit: sic contra cùm regnum aditurus esset, elegante Psalmo se Dei servum fore professus est, & se totum commisit administrationi & bonæ voluntati Dei, infra Psal. 36. 2*

36. 2 Et dixit] *de toto hoc Psalmo vide 2. Schem. 22. est autem hic propositio contenta versib. tribus.*

PSALMUS XIX.

David expositis documentis quæ Deus exhibet tũ in rebus creatis, tum in sancto verbo suo, Deum orat ut peccata ipsi condonet, deducat in sanctificationẽ Spiritus, & ipsum acceptum habeat in Christo.

1 MAGISTRO *symphoniæ*, [*] *Psalmus Davidis.*

2 Cœli enarrant gloriam Dei fortis, & opus manuum ejus indicat expansum eorum.

3 [*]Dies ad diem [*]eructat [*] sermonem; & nox ad noctem ostendit scientiam.

4 [*]Non *est* sermo neque *sunt* verba: sine *his tamen* intelligitur vox eorum.

5 [*]In totam terram [*]prodeunte delineatione eorum, simul *prodierunt* in extremitatem orbis habitabilis sermones eorum; [*] *ex quo* Soli disposuit tentorium in eis.

6 Nam est [*] tanquam sponsus prodiens e thalamo suo; [a] lætabundus tanquam robustus decurrit viam.

a Heb. *lętatur tanquam robustus currere.*

7 Ab extremitate cœlorum exortus ejus, & revolutio ejus ad extremitates eorum *est*: nec *est* quod abscondatur a calore ejus.

8 [*]Doctrina Jehovæ integra *est*, restituens animam: testimonium Jehovæ verax, sapientiam afferens imperito,

9 Mandata Jehovæ *sunt* recta, lętificantia [b] [*] animum: Præceptum Jehovæ purum, illustrans oculos:

b Heb. *cor. ut ver. 15.*

10 Reverentia Jehovę munda, [*] consistens in sempi-

sempiternū: judicia Jehovæ *sunt* ipsa veritas, justa sunt pariter:
11 Desyderatissima *desyderabiliora* sunt auro & quidem auro purgatissimo quamplurimo: ac dulciora melle, & quidem [c] acœto melle.
12 Tum *me* servū tuū, commonefactum istis; in quorū observatione *est* emolumētum magnum:
13 (*Nam* errores quis intelligat?) me, *inquam*, ab occultis absolve:
14 Tum a contumaciis subtrahe servum tuum, ne dominentur in me; tunc integer & insons ero a defectione magna.
15 [d] Sint accepti sermones oris mei, & meditatio animi mei coram te: Jehova rupes mea & redemptor mi.

c Heb. *destillatione favorum.*

d Heb. *in benevolentia: ut Levitici 22.20.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est generis mixti, partim* διδασκαλικος, *partimq́;* ευκτικος. *Sunt autem partes illius duæ, Propositio doctrinæ, usque ad ver. 12. & conclusio petitoria, inde ad finem usque. Doctrinæ summa est; Dei gloriam omnibus modis prædicari, tum a rebus creatis ex naturæ ordine, usq; ad ver. 8. tū a verbo Dei ex dispēsatione gratiæ, usq; ad ver. 12. Quia autē cœlū & quæ in cœlo sunt; ut expansum secūdo versu: dies & nox, ver. 3. sol, ver. 5. & sequent. illustrissimū exhibent divinæ gloriæ documentū: idcirco de cœlo tantùm & cœlestibus rebus hîc agit psaltes.* 3 Dies ad diem] *id est, dies diei alteri superveniens; ut hodiernus hesterno, crastinus hodierno: sic de nocte.* Eructat] *id est, indesinenter profundit, ut fons perennis aquas profundit largiter: metaphora.* Sermonem] *de Dei gloria suo modo: elegans prosopopœia*

quam duo versus sequentes explicant. 4 Non est sermo] *Occupatio, qua propheta emollit superiorẽ prosopopœiam, & docet intelligentiam ejus: non loquuntur quidem ut homines, sed tamen (inquit) velut loquentes a nobis intelliguntur: sic Rom.* 1.20.
5 In totam terram] *amplificatio a tempore: non est novum (inquit) hoc documenti genus; sed inde ab initio creationis omnia præconio illorum personãt.* Prodeunte] *id est, cùm eos delineavit Deus secundo creationis die, Genesis.* 1.6. *& sequentibus.* Ex quo] *quarto creationis die. Gen.* 1.16. 6 Tanquam sponsus] *id est, inde a creatione ornatissimus, indefessus, ac velocissimè percurrit demensum suum, atque efficacissimè calore suo afficit omnia.*
8 Doctrina] *alterum genus documentorum ut observatum est in ver.* 1. *commendatur autem hoc genus a duobus locis: primùm a natura ipsius; quòd documentum hoc integrum, verax, rectumq; est, &c. deinde ab effectis erga pios, quòd singula effecta suam convenientiam habeant cum prioribus attributis singulis de natura verbi. Integra est doctrina; ac proinde animos redintegrat, ac sic deinceps.* 9 Animum] *qui totus perturbatus est, dum destituitur recto.* 10 Consistens] *ac proinde homines pios & reverentes Dei in eandem imaginem transformans a glòria in gloriam per spiritum domini, ut in sempiternum consistant.* Veritas, justa] *ac proinde verè hominib. justitiã afferunt, qua ad sempiternam illam vitam pervenitur.* 11 Desyderabiliora] *duobus illis nominib. & quòd ipsa bona sunt, & quòd afferunt bonum.* Acœto melle] *id est, maximè laudabili, quod per se fluit, & non sidit suo velut cubili; sed ultro e favo stillat ut mustum vel oleum; quod genus propriè acœton appellari docet Plinius lib.* 11. *cap.* 15. 12 Tum me] *Conclusio petitoria ab occasione superioris doctrinæ, & studio*
con-

consequendi boni quod illa explicat. Sunt autẽ petitionis capita tria; primũ, liberatio a peccatis per errorem commissis, his duobus versibus: Secundum conservatio piorum in obsequio Dei & sanctificatione, vers. 14. tertium acceptio personæ per Christum, qui primus est aditus ad remissionem peccatorum & sanctificationem, quas postulaverat superioribus versibus. 13 Nam errores] Occupatio, qua ostẽdit David se peccata sua, si novisset, fuisse expositurũ Deo ad impetrandam veniam : sed humanum esse errare, & ignorare errorem suum. 14 A contumaciis] id est, ne quando sim contumax; quasi dicat deduc & contine me in obsequio tuo. Tunc] cùm hæc duo fuero consecutus, remissionẽ peccatorum, & sanctificationem vitæ. 15 Sermones oris] i. ego ipse cũ orationibus & cogitationibus meis. Rupes mea] vide Deut. 32.4. Redemptor] in Christo, qui servat populum suum a peccatis suis.

PSALMUS. XX.

Ecclesia regi in expeditionem proficiscenti bene precatur suo & regis sui nomine; fiduciam suam in Deum prædicat; & fausto eventu gloriosè prænuntiato, res suas Christo Deo commendat.

1 MAGISTRO *symphoniæ*, "*psalmus Davidis.*

2 "Exaudiat te Jehova [a] tempore angustiæ; te in edito collocet "nomen Dei Jahhakobi.

3 Mittat auxilium tuum" e sancto, & "e Tzijone fulciat te.

4 'Odoretur omnia munera tua, & holocaustum tuum in cinerem redigat. Sela.

5 Det tibi ex [b] animo tuo, & totum tuum consilium impleat.

[a] Heb. *in die: synecdoche: sic infrà ver. ultimo.*

[b] Heb. *corde*

6 "Canamus de salute tua, & in nomine Dei
nostri"vexillis utamur: impleat Jehova omnes
petitiones tuas.
7 "Jam agnosco Jehovām servare" unctum
suum, exaudire eum e cœlis sanctitatis suæ;
e summa fortitudine, salute dexteræ suæ.
8 "Hi curruum, & illi equorum; nos verò no-
minis Jehovę Dei nostri"recordamur.
9 Illi incurvant se &"cadunt; nos verò sur-
gimus & consistimus.
10 "Jehova serva;" rex ipse exaudiet nos, quo
tempore invocabimus.

e Heb. *fortitudinibus.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est εὐκτικος, tribus partibus constans; petitione, usq; ad vers. 7. confirmatione, usque ad 10. & conclusione. petitionis loci sunt duo: unus, quo petit populus & precatur salutem regi usque ad vers 6. Alter, quo precatur salutem, pacem, & lætitiam populi, ver. 6.* 2 Exaudiat te] *prolepsis sive propositio generalis totius petitionis, cujus membra sunt duo: unum, ut Deus personam accipiat & preces exaudiat, quod explicatur versu 4. Alterum, ut benevolentiam suam o... testetur, regem supra omnia pericula evehens, quod explicatur ver. 3. per ὑστέρωσιν.* Nomen Dei] *id est, Deus nominatissimus & laudatus, ut suprà vocavit psal. 18. 4. Hypallage.* 3 E sancto] *id est, e cœlis sanctitatis suæ, ut infrà vers. 7.* E Tzijone] *id est, sede aspectabili ipsius in ecclesia.* 4 Odoretur] *id est, te & preces tuas gratè accipiat; Synecdoche a signis.* 6 Canamus] *petitionis pars altera, ut observatum est suprà in vers. 1.* Vexillis utamur] *id est, ex conflictu & victoria ab hostibus triumphemus: synecdoche.* 7 Jam agnosco]

nosco] *Confirmatio, sive prædicatio gloriosa ecclesiæ velut iam petitionem adeptæ, qua ostendit se planè de felice eventu in Deo securam esse.* Unctum suum] *id est regem, suprà* 2, 2. 8 Hi curruum] ἐργασία *superioris prædicationis per* ἀντίθεσιν *sive comparationem fiduciæ fidelium cum fiducia infidelium hoc versu: & eventus utrorumque. vers. sequente.* Recordamur] *id est, in unica ejus recordatione acquiescimus.* 9 Cadunt] *id est, ex casu prostrati jacent, ut docet oppositum consistendi verbum.* 10 Jehova] *conclusio, summatim precationem fiduciámque Ecclesiæ repetens.* Rex ipse] *Christus, qui idem est Jehova salutis author.*

PSALMUS. XXI.

Psaltes Deo gratulans de beneficiis ejus, enarrat summatim quæ ipse acceperit ad vitam, salutem, & gloriam præsentem & sempiternam pertinentia: exitium adversariorum prædicat: & Deum orat ut procuret porro gloriam suam.

1 MAGISTRO *Symphoniæ,* "*psalmus Davidis.*
2 "Jehova, de robore tuo lætatur rex; & de salute tua quàm exultat valde!
3 " Desyderium [a] animi ejus das ei, & pronuntiatum labiorum ejus non avertis, Sela.
4 "imò "prævenis eum "benedictionibus boni; " imponis capiti ejus coronam auri purgatissimi.
5 Vitam petiit abs te, dedisti ei; *etiam* longitudinem dierum in seculum & sempiternũ.
6 "Magna est gloria ejus per salutem tuam: decus & majestatem posuisti in eo.

[a] Heb. *cordis ejus.*

7 *Nam disposuisti illi benedictiones in sem-
piternum, lætificasti eum lætitia a facie tua.
8 Quoniam ipse rex confidit Jehovę, ideo
fretus benignitate excelli non dimovebitur.
9 [b] *Assequitur manus tua omnes inimicos
tuos, dextera tua assequitur osores tuos.
10 *Disponis eos *ut* fornacem ignis tempore
faciei iratæ tuæ; Jehova ira sua absorbet eos,
quasi consumat eos ignis.
11 Fructum eorum e terra perdis, & semen e-
orum, e filiis hominum:
12 *Quoniam intenderunt tibi malum; com-
menti sunt cogitationem, non possunt *perfi-
cere.*
13 *Nam ponis eos *velut* [c] tumulum; nervis
tuis [d] aptatas *sagittas* jacularis contra faciem
eorum.
14 *Exaltare Jehova robore tuo; cantemus
& psallamus fortitudinem tuam.

[b] Heb. *invenit: sic paulò infrà eodem ver.*

[c] Heb. *humerum, id est, aggerem, quem dorsũ similiter vocat Virgilius.*

[d] Heb. *aptas contra faciẽ: syllepsis, ut Exod. 25. 2.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est συνηδυστικος, id est, gratulatorius, constans ex propositione vers. 2. narratione causarum ad gratulationem pertinẽtium, usque ad vers. 14. & conclusione, versu ultimo.* 2 Jehova] *propositio gratulationis duobus nominibus; roboris divini, & salutis quam robur divinum præstat.* 3 Desyderium] *narratio operum, quibus robur suũ & salutem præstabat Deus. Sunt autem gradus illius tres: unus, quòd res optatas dedit, hoc ver. alter, quòd supra optata dedit, usque ad vers. 9. tertius, quòd adversarios perdit, inde usque ad versum ultimum.* 4 Imò] *alter gradus beneficentiæ Dei proleptıcè hoc versu enuntiatus: nam duæ ponuntur illius partes; bona vitæ ex benedictione Dei proficiscentia,*

ut

ut explicantur sequente ver. & gloria atque amplitudo, quam explicat ver.6. Prævenis] *id est, nihil tale cogitanti, nedum optanti exhibes: ut ostenditur 1.Schem.16.* Benedictionibus boni] *id est, optimis: αὔξησις.* Imponis] *id est, committis regnum amplissimum & gloriosissimum in populo Dei, ver.6.synecdoche.* 6 Magna est] *id est, duplicem gloriam tribuisti ei, tum quia salutem contulisti & liberationem ab omni calamitate, tum quia in summum majestatis fastigium evexisti: sic enim totius anteactæ vitæ, acceptorumque a Deo beneficioru͂ recordatur David.* 7 Nam disposuisti] *amplificatio beneficiorum Dei, a circunstantia temporis: in quibus se ipsum confirmat propheta primùm a revelatione Dei, 2.Sche͂.7. deinde a fide sua promissiones amplectente, ver. 8.* 9 Assequitur] *tertius narrationis locus ordinarium Dei judicium in adversarios explicans hîc verbis propriis; figuratis verò, in ver. sequentibus.* 10 Disponis] *id est, personas, facultates, & posteritatem convellis, his duobus ver.* 12 Quoniam] *αιτιολογια, judiciorum Dei, quę improbis eventura prædicavit, a nefariis conatibus & consiliis eorum.* 13 Nam ponis] *Elegans allegoria: qua improborum corpora cum aggere; facies cum scopo aggeri infixo comparantur: sic Ijobi.16.12.& Lamentat. 3.12.* 14 Exaltare] *Conclusio petitoria pro gloria Dei, & salute lætitiaque populi ad gloriam ejus.*

Psalmus XXII.

Psaltes angustias primùm & perpessiones infinitas Christi explicat, quibus ad ardentissimam invocationem eum ex fide recurrentem fuisse exauditum testatur: deinde prophetiam, sacerdotium, & regnum illius sempiternum atque universale ad ec-

clesiam totam perventuram docet.

[a] Heb. *ad virtutem aurororæ.*

1 MAGISTRO *symphoniæ* [a] *ad diluculum,* *Psalmus Davidis.*
2 Mi Deus fortis, mi Deus fortis, quare dereliquisti me; longinquus a salute mea, a verbis rugitus mei?
3 Deus mi, *quare* invocantem me interdiu non exaudis, & noctu; neque *est* silentium mihi?

[b] Heb *laudes Jisraëlis.*

4 Atqui sanctus es, permanens,[b] perfecta laus Jisraëlis:
5 Tibi confisi sunt majores nostri: confisi sunt, & liberasti eos.
6 Ad te clamaverunt, & erepti sunt; tibi confisi sunt, nec puduit eos.

[c] Heb. *populi*

7 At ego sum vermis, ac non vir: opprobrium hominum, & contemptus [c] populo.
8 Omnes videntes me subsannant me; diducunt labium, movent caput.
9 Devolvit se ad Jehovam (*inquiunt*) liberet eum: eripiat eum, quandoquidem delectatur eo.
10 Cùm tu sis qui eduxisti me ex utero, faciens ut confiderem ad ubera matris meæ:
11 In te rejectus sim ex vulva, inde ab utero matris meæ Deus fortis meus sis:
12 Ne procul absis a me, dum angustia propinqua est; cùm non sit adjutor.
13 Circundant me juvenci multi; robusti *juvenci* Baschanis cingunt me.
14 Dilatant contra me os suum, *tanquam* leo rapiens & rugiens.
15 Sicut aqua effundor, & disparant se omnia ossa mea: est cor meum simile ceræ, liquefit

fit in [d] visceribus meis. [d] Heb. *in medio viscerum meorum.*
16 Arescit ut testa vis mea, & lingua mea
adhæret faucibus meis; & in pulvere[e] letha-
li collocas me. [e] Heb. *mortis*
17 Nam circundederunt me canes, cœtus
maleficorum circumvenerunt me; foderunt
manus meas & pedes meos.
18 Enumerare possem omnia ossa mea: ipsi
intuentur, respiciunt in me.
19 Partiuntur vestimenta mea inter se, & pro *Matt. 27.35*
indumento meo projiciunt sortem.
20 Tu ergo, Jehova, ne procul absis: virtus
mea, ad auxilium meum festina.
21 Eripe a gladio animam meam, [f] a cane [f] Heb. *e manu canis: ut Gen. 9. ver. 5*
unicam meam.
22 Serva me ab ore leonis, & a cornibus u-
nicornium, exaudiens me.
23 Enarrabo nomen tuum fratribus meis: in
media congregatione laudabo te:
24 *Dicens*, timentes Jehovæ laudate eum,
totum semen Jahhakobi honorate eum: & ti-
mete ab eo totum semen Jisraëlis.
25 Quia non spernit, neq; abominatur af-
flictionem afflicti, neq; abscondit faciem suam
ab eo; sed cùm vociferatur ad ipsum, exaudit.
26 De te laus mea *erit* in congregatione
multa: vota mea persolvam coram reveren-
tibus eum.
27 Comedent mansueti, & saturabuntur;
laudabunt Jehovam quærentes eum: vivet
animus vester in sempiternum.
28 Recordabuntur & convertentur ad Je-
hovam omnes fines terræ; & incurvabunt se
coram te omnes familiæ gentium:
29 Quoniam Jehovæ est regnum ipsum, &
dominium habet in gentes.

30 * Comedentes incurvabunt se omnes *pingues terræ, coram eo procumbent quicunque descendunt in pulverem: & * *qui* animam suam non potuit in vita conservare.
31 Horum semen * colet eum, * accensebitur domino in quaque ætate.
32 Advenientes anuntiabunt justitiam ejus, populo nascituro, *ipsum facere *eam*.

ANNOTATIO.

1 Ad diluculum] *Has voces multifariam redditas, ita accipimus pro diluculo; quia eo demum tēpore aurora virtutem suam exerit. Nam quòd plerique initium cantionis esse existimant, non satis videtur cum argumento hujus Psalmi & cum gravitate ac honestate ecclesiæ convenire, ut adhibeantur ludicri & populares cātus. Sensus igitur est, psalmum hunc sacerdotibus & Levitis fuisse traditum, ut singulo quoque mane in Ecclesia quum primùm aurora erumperet, caneretur; prout moris erat sacerdotibus & Levitis ex lege symphoniam exercere, 1. Chronicorum. 9. 33. & 23. 4. & 29. sic voluit Deus ecclesiam veterem singulis diebus recolere fiduciam de expectatione Christi, cujus perpessionū & regni vaticinium hoc Psalmo continetur.* Psalmus Davidis] *Psalmus est generis mixti, ευκτικος κ̀ ευχαριςικος: cujus argumentum, etsi aliqua ex parte & certis tantùm versibus ad Davidem accommodari potest: tamen non dubitamus propriè ad Christum pertinere, de quo David per spiritum Dei prophetavit. Constat itaque hic Psalmus ex duabus partibus; precatione, quæ conjunctas habet perpessiones Christi, usque ad versum 23. & gratiarum actione, sive prædicatione beneficiorum Dei & regni ad Christum perventuri, inde ad finem usque. Nam his*

dua-

duabus partibus, nimirum perpessione & gloria, tota Evangelii doctrina continetur: ut docetur 1. Petri. 1. 11. 2 Mi deus fortis] exordium petitionis per exclamationem patheticam, his duobus ver. quibus exprimitur virtus fidei adversus infirmitatem carnis gravissimè concertantis, & animum ad Deum superata carne & difficultatibus ejus erigentis. Nam fidei opus est, Deum nostrum in mediis procellis cernere, invocare, & invocando perstare: carnis verò opus & infirmitatis, de absentia Dei conqueri. Quare dereliquisti me] in istis calamitatibus non acceleras ad salutem meam, neque exaudis me? ut sequentia exegeticè docent: nam Christo adversus pœnas præsentes & æternas ex peccatis nostris dimicante, quasi latebat Deus, neque vires suas exerebat natura divina ejus. Rugitus] id est, clamoris vehementissimi: metaphora. 3 Silentium] id est, quies ab istis calamitatibus; quibus pressi clamamus, & silemus liberati: synecdoche. 4 Atqui sanctus es.] Propositio continens duo membra, causas postulati, usque ad vers. 12 & postulatum ipsum, vers. 12. & 20. & duobus sequentibus. Causarum tria sunt genera: unum est a persona Dei; secundum, a persona adversariorum: tertium a persona supplicis. A persona Dei ponuntur duo argumentorum genera, his 3. vers. Prius ex natura ejus, quòd sanctus, sempiternus, & laudatissimus est: posterius ex officiis erga suos & eorum exemplis, quòd laus est, fiducia, liberator, & servator populi sui, 6 Nec puduit eos] quasi delusos expectatione: sed potius gloriosè supra omnes calamitates evecti sunt: Litotes. 7 At ego sum] Alterum argumentum a persona adversariorum, hominem miserum indignissimè exagitantium contumeliis, & sannis ludificantium, atq; blasphemiis, tribus versibus. Sum vermis] id est, non

non pluris apud illos fio; ut sequentia ostendunt.
8 Diducunt labium] id est, per ludibrium buccas inflant: simile est Ijobi.16.10. Movent caput] vide 2.Reg.19.21.& Matth.27.39. & sequentibus. 10 Cùm tu sis] tertium argumentum a persona sua; quo adducit non meritum suum, sed antè accepta Dei beneficia inde ab utero. 11
In te rejectus] id est, totus tuus,& commissus curæ fideiq; tuæ ex fœdere tuo: cujus summa sequentibus verbis continetur. ut Gen.17.7. & 8. 12 Ne procul absis] summa petitionis, quæ fusiùs postea repetitur ver.20.& sequentibus. Est autem hæc petitio admodum pathetica per antithesin contrariorum: nam Deum salutarē & longinquum augustiæ propinquę opponit: quasi dicat, indignum esset te procul abesse, qui solus fides & salus nostra es: afflictionem verò semper in propinquo sinere. Cùm non sit adjutor] ullus præter te. 13 Circundát me] ἐργασία superiorum argumentorum, a persona adversariorum & sua. Juvenci] id est, inimici robusti & ferocientes, qui allegoricè bestiarum nominib. describuntur. Baschanis] i. præpingues & obesi, ut juvenci in Baschane pasti: vide Deut.32.41.
15 Sicut aqua] altera pars ἐργασίας a persona sua, ubi hyperbolicè exponit calamitates suas corpore, animo, & singulis eorum partibus initas. quasi dicat: caro, adeoq; ossa, cor, viriditas, lingua, totus denique cantabesco. 17 Foderunt] Etsi in vulgatis exemplaribus habentur verba, quę sonant tãquam leo manus meas. tamen ad hanc lectionem quam servamus, non tantùm argumentationis ordine & simplicitate cõstructionis adducimur, Græcorumq; exemplo; sed etiam duplice Massoritarum testimonio: nã testantur in bona librorũ emendatiorum parte scriptũ fuisse, Caru, quod est foderunt:
&

& qui alteram lectionem habent, docent eam non esse accipiendam in ordinaria significatione. quamobrē Chaldæus paraphrastes utramq; interpretationē conjunxit; quasi dicas, foderunt vel pertuderunt manus pedesq; meos, ut leo dentibus solet pertundere.
18 Enumerare possem] præ macie. Intuentur] .i. tamen siccis & fixis oculis respiciunt in me, gaudentes de malo meo. 20 Tu ergo] Petitio; cujus partes sunt ut Deus adsit, hoc ver. ut liberet a malo, ver. sequente, & plenam salutem bonumq; conferat, ver. 22. 21 Unicam] id est, solitariam vitam meam adjutore omni destitutam: ut expostulavit suprà ver. 12. 23 Enarrabo] ἐυχαριστία altera pars psalmi, ut dictū est in ver. 1. cujus partes sunt, professio publica beneficii a Deo accepti in ecclesia, cum hortatione: deinde prophetia de regno Christi, inde a ver. 27. de hoc autē versu vide Heb. 2. 12.
24 Dicens] hortatio ad ecclesiā, alterū professionis membrum ad propheticum Christi officium pertinens.
25 Quia non spernit] αἰτιολογία a beneficio Dei tum singulari erga Christum quando inclamavit patrem, ut suprà, & Heb. 5. 7. tum communi erga mēbra ejus. 26 De te] transitio ad alteram ἐυχαριστίας partem, per repetitionem ejusdem laudis, cujus meminerat sup. ver. 23. a sacerdotio Christi. 27 Comedent] prophetica explicatio regni ad Christū pertinentis, cujus tria capita prolepticè ponūtur hoc ver. educatio fidelium, laus Dei, & vita æterna. Ponitur autem laudatio Dei inter præsens tempus educationis, & futurū æternæ vitæ: quia ad utrunq; communiter pertinet. Mansueti] i. pii, qui domita & abdicata feritate naturę suæ recordantur Dei & se ad ipsum convertunt, sequente ver. Vivet animus] apostrophe ad mansuetos emphatica. 28 Omnes fines] i. incolæ totius terræ ad extremos

usque

usque terminos: metonymia, ut suprà 2.8. sic ostenditur regnum Christi non finibus Judaeae circumscriptum, sed universale fore. 29 Jehovæ] *vide accommodationem hujus argumenti, Rom. 3.29.* 30 Comedentes] *id est cujuslibet conditionis homines, magni & parvi, divites & pauperes, &c. fruentur educatione, quae prima fuit pars prolepseos suprà 27. vide usum istius argumenti. 1. Timoth. 2. in principio.* Pingues terræ] *id est, secundis rebus fruentes, prosperantes: periphrasis.* Qui animam] *id est, qui ita premuntur adversis, ut spirare amplius non possint.* 31 Colet eum] *secundum mēbrum prolepseos, ut sup. 27.* Accensebitur] *id est, populo Dei ascribetur, ut copiosiùs exponitur psal. 87.* 32 Ipsum facere eam] *id est, authorem esse omnis justitiae, tum illius qua justificat impium in misericordia, tùm etiam illius qua in judicio damnat.*

PSALMUS. XXIII

Propheta Deum pastorem suum agnoscens, & se vicißim illius ovem; officia illius erga se praedicat, & de futuro animum suum confirmat.

1 "PSALMUS *Davidis:* " Jehova pastor meus *est*, non possum egere.

2 " In caulis [a] herbidis facit ut recubem, " secundum aquas [b] lenes deducit me.

3 Animam meam quietam efficit, " ducit me per orbitas justitiæ: propter nomen suum.

4 " Etiamsi ambularem per vallem lethalis umbræ, non timerem malum, quia tu mecum es: " virga tua & pedum tuum ipsa consolantur me.

5 " Instruis coram me mensam e regione hostium meorum; [c] delibutum reddis unguento

[a] Heb. *tenerae herbae.*
[b] Heb *quietum.*
[c] Heb. *pingue.*

guento caput meum, poculum meum exuberans.

6 [c] Utique bonum & benignitas prosequētur me omnibus diebus vitæ meæ : & quietus ero in domo Jehovæ, [d] quandiu longa erunt tempora.

[d] Heb. *in longitudinem dierum.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est didascalicus, quo Psaltes exponit fiduciam suam in benignitatem Dei, & finem illius, duobus modis: primùm per narrationem allegoricam, usque ad vers. 5. Deinde per* ἀναγωγὴν *sive accommodationem allegoriæ ad personam suam, duobus reliquis.* Jehova] *propositio allegoriæ, qua Deus cum pastore, fidelis cum ove comparatur. Explicatur verò hæc allegoria primùm simpliciter, enumeratis partibus quæ ad officium boni pastoris pertinent, duobus vers. deinde per hypothesin, vers. 4.* 2 In caulis] *id est, non tantùm alimoniam copiosè, sed etiam quietem mollissimam & opportunissimam concedit.* Secundum aquas] *id est, commoditatem potus & refrigerii exhibet. quasi dicat, meæ vitæ, quieti, & amœnitati consulit.* 3 Animam meam] *id est, me languentē mea infirmitate, labefactatum, & planè confectum instaurat: regenerationis symbolum.* Ducit me] *id est, facit ut sine metu serviam ipsi cum sanctitate & justitia in conspectu ipsius: Luk. 1. 74.* 4 Etiamsi ambularem] *hypothesis, ut observatum est suprà in ver. 1. quasi dicat, etiamsi ignorantia vel infirmitate mea ab ipso & ipsius grege aberrarē, in ipso tamen securus sum. vide Joan. 10. 28. promissionem Dei huic securitati respondentem.* Virga tua & pedum] *id est, ductus spiritus tui ex præscripto verbi quasi virga me agit, & quasi pedo inhibet.* 5 Instruis] ἀναγωγὴ, *ut observatum*

est in ver.1. cujus partes sunt duæ. una, explicatio beneficiorum præsentium, hoc ver. altera, futurorum cùm in præsente, tùm in futura vita sequente ver. Præsentia autē metaphoricè exponit, docens se tàm largiter & lautè a Deo curari, ut rebus omnibus circunfluat tùm ad necessitatem, tùm ad ornamentum suum pertinentibus. Nam oleo & unguentis ferè delibuti erant veteres, elegantia atque venustatis, non necessitatis causa: ut Matth. 6.17. & 2.Shem. 12.20. quam ob rem qui in luctu erant, ab unguentis abstinebant, ut 2. Shem. 14. 3. 6
Utique] *altera pars, securitas de futuro: ut modò diximus.*

PSALMUS XXIIII.

Propheta regno Dei universali in res creatas exposito, singulare regnum in ecclesia (cujus notas apponit) explicat; & eam ad honorificè convenienterque excipiendum regem Christum adhortatur.

1 DAVIDIS "*psalmus*." Jehovæ *est* terra & quod [a] implet eam; orbis habitabilis & habitantes in eo.

[a] Heb. *plenitudo ejus.*

2 "Nam ipse" super maria fundavit illam, & super flumina stabilivit illam.

3 "Quis ascensurus est in montem Jehovę? & quis staturus est in loco sanctitatis ejus?

4 "Innocens manibus & purus [b] animo; qui non effert ad vanitatem animam suam, neque jurat ad fraudem:

[b] Heb. corde.

5 Is reportat benedictionem a Jehova, & justitiam a Deo salutis suæ.

6 Hęc est generatio requirentium eum: quærentium" faciem tuam, "*generatio* Jahhakobi. Selah.

7 "At

7 ᵃAttolite portę capita vestra, & attolli-
te vos ᵃ ostia seculi; ut ingrediatur rex gloriæ.
8 ᵃ Quis *est* iste rex gloriæ? Jehova robu-
stissimus & potentissimus; Jehova potentissi-
mus [c] bellator. [c] Heb. *belli.*
9 ᵃ Attollite portæ capita vestra: attol-
lite, inquam, ostia seculi; ut ingrediatur rex
gloriæ.
10 Quis *est* iste rex gloriæ? Jehova exerci-
tuum: is *est* rex gloriæ. Sela.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est didascalicus, regnum Christi explicans duobus modis: primùm a subditis ejus usque ad ver. 7. deinde ab adventu ejus in regnũ suum, inde ad finem usq;. Subditorum ponuntur duo genera: unum naturâ & creationis jure ad Deum pertinentium, ver. 1. & 2. Alterum, domesticorum ejus, quos beneficio gratiæ suæ & redemptionis recipit ad se, ver. seq.* Jehovæ est terra] *id est, res omnes creatæ ad ipsum pertinent, ac proinde eorum sunt etiam quos Deus ad se recipit in Christo; sive uti illis, sive non uti commodum videatur; sic accõmodat Apostolus. 1. Cor. 10. 25. & 28.* 2 Nam ipse] *αἰτιολογία a creationis, sustentationis, & administrationis jure.* Super maria fundavit] *id est, ita statuit eam, ut depulsis in suos alveos maribus & fluentis, suprà extet ad commodam habitationẽ nostram. Quam ob rem psal.* 104. *bases terræ vocentur ac velut statumina, quibus latera ejus circumquaque fulciuntur.* 3 Quis ascensurus] *transitio ad alterum subditorum genus, quod dialogisticè exponitur, ut psalm. 15. quasi dicat, Et si omnia sunt Jehovæ; tamen non omnia, ac ne omnes quidẽ homines apud Jehovam permansuri sut.*

Quis ergo ascendet &c. 4 Innocens manibus] *subjectio, sive responsio ad quæstionem proximam de notis domesticorum Dei: quarum genera sunt tria; primùm integritas vitæ, animi, cogitationum, & sermonum, hoc ver. deinde testificatio Dei, vers. seq. & postremò professio & studium ipsorum, ad adeundum Deum. ver. 6.* 6 Faciem tuam] *apostrophe ad Deum.* Generatio Jahhakobi] *id est, quæ non secundum carnem censetur in posteris Jahhakobi; sed qui filii sunt promissionis ex fide, ut Rom. 9.6. & seq. & Galat. 6.16.* 7 Attollite] *altera pars Psalmi dialogistica de adventante rege Christo; qua per prosopopœiam admonentur pii, ut se comparent ad excipiendum eum: nam ecclesia templum Dei est; & fidelium singulorum animus, allegoricè est porta qua intromittitur Christus: ut Apocal. 3.20. ideóque jubentur animos ab istis rebus terrenis avocatos sursum erigere.* Ostia se.] *id est, æterna Dei templa æternæ ecclesiæ, & universalis membra.* 8 Quis est iste rex glo.] *quæstio fideliū de persona regis, non repellentium quidem; sed ad majorem sui confirmationem percunctantium; quibus ita respondetur ut designetur Christus a natura & effectis suis: a natura, quòd Jehova, id est, Deus sempiternus, robustissimus, & potentissimus bellator est, hoc ver. ab effectis verò, quòd omnibus bellis tum spirituali suo adversus satanam, tum nostro adversus omnia victor est, quòd exercitus omnes pro arbitrio suo agit, & postremò quòd gloriam ex natura & rebus gestis sibi ac suis consequitur.* 9 Attollite] *repetitionis finem vide in Gen. 41.32.*

Psalmus. XXV.

David graviter oppreßus ab adversariis, benignè a Deo doceri & peccata calamitatū causas condonari

donari petit: seipsum in horum expectatione, fretus Dei bonitate & testimonio fidei suæ confirmat: ac postremò sibi totiq; ecclesiæ postulat liberationem a malo.

1 ODE *Davidis*; Ad te Jehova, animam meam attollo.
2 Deus mi, in te confido, ne erubescam: ne exultent inimici mei de me.
3 Etiam ulli expectantes te, ne erubescant: erubescant qui perfidè agunt immeritò.
4 Vias tuas, Jehova, notas fac mihi; semitas tuas doce me.
5 Fac ut incedam per veritatem tuam, & doce me; nam tu es Deus salutis meæ, te expecto totum diem.
6 Recordare miserationum tuarum Jehova, & benignitatum tuarum: eas a seculo esse.
7 Peccatorum pueritiæ meæ & defectionum mearum ne recorderis: pro benignitate tua recordare mei tu, propter bonitatem tuam Jehova.
8 Bonus & rectus Jehova *est*, idcirco docet peccatores viam.
9 Facit ut incedant mansueti [a] ex jure, & docet mansuetos viam suam. [a] Heb. *in jura*
10 Omnes semitæ Jehovæ benignitas & fides *sunt*, custodientibus fœdus ejus & testimonia ejus.
11 Propter nomen tuum, Jehova, etiam condonabis iniquitatem meã: quamvis magna sit.
12 Qualis futurus est vir ille qui reveretur Jehovã, docentem ipsum quã viam eligat?
13 Anima ejus in bono commorabitur, & semen ejus hęreditariò possidebit terram:

14 Arcanum Jehovæ, reverentibus ipsum, & fœdus suum faciet ut experiantur illi.
15 "Oculi mei jugiter ad Jehovam *respiciunt*; quia ipse educit e reti pedes meos.
16 " Respice ad me, & gratiam fac mihi; quia " solitarius & pauper sum.
17 Oppressiones [b] animi mei" dilatant se: ab angustiis meis deduc me.
18 Aspice afflictionem meam & laborem meum, & condona omnia peccata mea.
19 "Aspice inimicos meos, ut augentur; & odio violento oderunt me.
20 Serva animam meam, & eripe me, ne erubescam; " quia recipio me ad te.
21 "Integritas & rectum custodiant me; quia expecto te.
22 Redime Deus Jisraëlem ab omnibus oppressionibus ejus.

[b] Heb. *cordis mei.*

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est* εὐκτική: *cujus singuli versus ferè principio suo alphabeticum Hebræorum ordinem retinent. Constat autem ex tribus partibus; Petitione, usque ad ver. 8. Confirmatione, usq; ad ver. 18. Conclusione petitoria, inde ad finem usque.* Ad te Jehova] *petitio suis causis conjuncta, duo capita summatim continet: demonstrationem communicationémque boni, ver. 4. & sequentibus, deinde abolitionem mali peccatorumq; nostrorum, ut personæ acceptæ sint ver. 7. Causarum genera ponuntur tria, ut observatum est suprà in psalmo 13. Prima est a persona supplicis & bonorum omnium: secunda, a persona adversariorum, ver. 1. 2. & 3. tertia a persona Dei, ver. 6. 7. & 8.* 4 Vias tuas] *quibus me vis incedere: primum petitionis caput.* 5 Per veritatem tuam] *id est, prout verax es, fideliter*

liter & constanter præstans promissiones tuas: argumentum a natura Dei. 6 Recordare miserat.] *id est, qua misericordia erga tuos usus es inde ab orbe condito, eadem erga me utere: argumentum ab exemplo.* 7 Peccatorum] *secundum petitionis caput; remissio peccatorum.* 8 Bonus & rectus] *Secunda pars psalmi; confirmatio a natura Dei, operibusq́ erga electos.* Peccatores] *quos justificet in Christo secundum electionem gratiæ, ubi mansueti effecti sunt: ut suprà psalmo 22.27.* 10 Benignitas] *id est, benignissimæ & constantissimæ: auxesis.* 11 Propter nomen tuum] *accõmodatio superioris theseos, proinde ac si confirmatus ex ea Davidis animus statueret idem in se reipsa præstari: sic respondet argumento quo usus fuerat suprà ver 6.* 12 Qualis] *alter confirmationis locus dialogisticè enunciatus, ab effectu promissionum Dei, nimirum timentes Dei ex fœdere bonum consecuturos, & elapsuros e malo: vnde sequitur accommodatio singularis ad personã Davidis, ver. 15.* 13 Anima eius] *id est, omnium bonorum spiritualum & corporalium hæres futurus est, ad suam & suorum utilitatem, ex consilio & fœdere Dei.* 15 Oculi] *Transitio ad petitionẽ & conclusionem Psalmi* 16 Respice ad me] *Conclusio petitoria, cujus partes duæ sunt; una, petitio singularis pro persona supplicis; altera, petitio publica pro corpore ecclesię, ver. ultimo.* Solitarius] *.i. aliena ope destitutus, ut psal. 22.12.* 17 Dilatant se] *.i. tam latè occupant; ut animus quasi præfocetur: primum argumentum a personæ suæ calamitatibus.* 19 Aspice inimicos] *secundum argumentum a persona inimicorum.* 20 Quia recipio] *fretus promissionibus Dei: tertium argumẽtũ a fide sua integerrima in promissiones Dei hic & seq. ver.* 21 Integritas & rectũ] *fidei meæ. quasi dicat, pmissiones tuæ, quibus totus recũbo fide.*

PSALMUS. XXVI.

David ab hostibus pressus ad deum judicem confugit, fidem suam & vitæ innocentiã probat: ideoq; liberari ab angustiis & gratiam consequi expetit, ad glorificandum Deum.

1 ODE *Davidis*. Judicem meum age Jehova: quoniã ego in integritate mea ambulo, & Jehovæ confido, me non vacillaturum.
2 Proba me Jehova & tenta me, examina renes meos & [a] animum meum:
3 Nam benignitas tua coram oculis meis est, & continẽter ambulo in veritate tua:
4 Non sedeo cum hominibus [b] vanis, & cum [c] dissimulatis non convenio:
5 Odi congregationem maleficorum, & cũ improbis non sedeo.
6 Lavo in innocentia manus meas, & circumeo altare tuum Jehova;
7 Personando voce gratiarum actionis, & enarrando omnia mirabilia tua.
8 Jehova, diligo habitaculum domus tuæ; & locum, tabernaculum gloriæ tuæ.
9 Ne aggreges penes peccatores animam meam, & penes viros [d] sanguinarios vitam meã:
10 Quorum in manibus scelus, quorum dextera plena est muneribus.
11 At ego in integritate mea ambulo: redime me, & gratiam fac mihi.
12 Pede meo consistente in plano, in congregationibus benedicam Jehovæ.

[a] Heb. *cor.*
[b] Heb. *vanitatis.*
[c] Heb. *absconditis.*
[d] Heb. *sanguinum.*

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est* ἐυκτικὴ *cõstans tribus partibus; propositione juris sui, usq; ad ver. 9. petitione*

one ad ultimũ usq; & conclusione, ver.ult. Propositionis partes sunt, exordiũ, quo secum agi postulat in causa sua ex judiciorum formula. ver. 1. & 2. & narratio causarum quibus ad postulatum hoc adducitur; quod utrunq; ver. 1. per prolepsin continetur. Quoniam ego] summa causarum proleptica, ex quibus ad Dei judicium confugit; integritas vitæ, & fides in Deum, quæ postea explicantur inde a ver. 3. 2 Proba me,] i. judicem te facio, & appello testem: introspice, & penitus cognosce de causa mea: metaphora ab aurificibus. Renes] ut sup. 7. 10. 3 Nam benig.] Narratio, qua David tum animum suum erga Deum, tum vitæ rationem exponit, ut sup. ver. 1. quæ duo deinceps per ὕστερωσιν, hoc est, inverso ordine, explicantur. 4 Non sedeo] explicatio secundæ partis de vita sua κατ' ἀναίρεσιν καὶ θέσιν, ut psal. 1. cùm primo loco inficiatur David se malè versari, duobus versibus; deinde confirmat se vitam bene transigere. Dissimulatis] i. multiplicibus Proteis, & sese in omnes facies vertentibus. 6 Lavo] professio vitæ tum ratione conversationis humanæ, tum etiam officiorum ac pietatis in Deum coram ecclesia. Est autem lavare manus suas in innocentia, purissimè cum hominibus conversari, ut Ijobi. 9. 30. Circumeo] i. te colo, agnosco, & prædico in Ecclesia, synecdoche. 8 Jehova] Explicatio prioris partis de fide & studio animi sui in Deum. 9 Ne aggr.] petitio duabus partibus constans, quarum una est ne Deus sinat servum suum improbis exponi & involvi malo: altera, ut gratiam faciat, & exhibeat nominis sui benedicendi argumentum, ver. duobus ultimis. Penes peccat.] hoc est, vitam meam ne patiare venire in facultatem illorum. 10 Quorũ in manibus] Amplificatio primùm a persona adversariorum suorum

hoc ver. deinde a persona sua, principio sequentis. Quorum dextera] *hoc est, qui & malefici sunt, & ad omne maleficium sui commodi causa paratissimi.* 12 Pede meo consistente] *id est, cùm non amplius in lubrico & salebroso loco importunitate hostium cogar consistere, sed beneficentia tua liberatus fuero ab his angustiis & meliore loco positus; tum demum benedicam Jehovæ. Conclusio votiva.*

Psalmus XXVII.

David vim suæ in Deum fiduciæ adversus omnia pericula prædicans, quia ab Ecclesia aspectabili abesse persecutionibus cogebatur, se eadem fide consolatur: Dei gratiam, opem, documenta, ductum & liberationem petit: ac postremò se & ecclesiam ad confirmandos in Deo animos hortatur.

1 ODE *Davidis.* Iehova lux mea & salus mea *est*, a quo timerem? Iehova robur vitæ meæ *est*, a quo expavescerem?

2 Belligerantibus contra me maleficis ad exedendum carnem meam; hostes mei & inimici mei [a] mihi *cedunt*, ipsi corruunt & concidunt.

3 Si metarentur contra me castra, non timeret [b] animus meus: si insurgeret contra me bellum, in [c] his ego securus essem.

4 Vnum petii a Iehova, id ipsum requiro: ut considam in domo Iehovæ omnibus diebus vitæ meæ, ad videndum amœnitatem Jehovæ, & inquirendum in templo ejus.

5 Sed abscondit me in tugurio suo, [d] tempore adversitatis; abdit me in abdito tentorii sui, in rupem attollit me.

6 Ideo jam extollitur caput meum supra inimi-

[a] Heb. *mihi* sunt.

[b] Heb. *cor meum: sic* ver. 8. & *ultimo.*

[c] Heb. *in hoc.*

[d] Heb. *die mali.*

inimicos meos circunstantes me: ut sacrifi-
cem in tentorio ejus, sacrificia clangoris, ca-
nam & psallam Iehovæ.
7 [e]"Audi Iehova me voce mea clamantem: e Heb. *clamo*
gratiamque fac mihi, exaudiens me.
8 "Tuum *illud*, "requirite faciem meam,
[f] cogitat animus meus: faciem tuam, Iehova, f Heb. *dicit cor meum.*
requiro.
9 "Ne abscondas faciem tuam a me, ne a-
vertas in ira servum tuum: auxilium meum
fuisti, ne deseras me, neque derelinquas me,
Deus salutis meæ.
10 "Nam pater meus & mater mea derelin-
quunt me, quamobrem Iehova recipiat me.
11 Doce me, Iehova, viam tuam, & "deduc me
per semitam planam; "propter observantes
me.
12 Ne tradas me [g] desyderio hostium meo- g Heb. *animæ.*
rum: "nam consisterent contra me testes men-
daces, & qui spirat violentiam.
13 Nisi crederem me [h] fruiturum "bonitate h Heb. *visurum.*
Jehovæ, "in terra viventium.
14 "Expecta Jehovam, confirmare, & fortifi-
cabit animum tuum: itaq; expecta Jehovam.

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est generis mixti, διδασκα-
λικὴ καὶ εὐκτικὴ, tribus partibus constans: prima est
propositio fiduciæ in Deum, usque ad ver. 7. secunda
petitio usque ad ver. ultimum; & postrema, con-
clusio hortatoria.* Jehova lux mea] *proposi-
tio fiduciæ duo mēbra continens; prius, beneficium*
Dei

Dei erga fideles; posterius indubitatam in Deum securitatem ex fide, quæ est effectus alterius. Lux mea & salus mea] *id est, liberator meus ab adversitatibus (quas scriptura ferè tenebras vocat) & salutis author omnisq́ boni.* 2 Belligerantibus] ἐργασία *propositionis præcedentis, ab anteacta experientia, hoc vers. unde nascitur gloriosa illa fiduciæ prædicatio, ver. sequentibus.* Ad exedendum] *id est, me inhumanissimè ferarumq́ more cōsumendū.* 3 Si metarentur] *summus fiduciæ prædicandæ locus pet hypothesin sive conditionalem orationem.* In his] *id est, in mediis castris, exercitibus &c. si illis circuncluderer: ut Psal. 3.* 4 Vnum petii] *Occupatio: quasi dicat, omnia quidem in Deo percipio fide, mirificas liberationes, & salutem maximā: hoc verò videtur fiduciæ meæ adversari, quòd destituor aspectabili præsentia ejus, quam tantopere desyderavi & etiam nunc desydero, ut cultu ejus libero ac legitimo uti possim.* Ut confideam] *ac nō ita errare & vagari compellar.* Ad videndum] *i. ad percipiendum sancta & augusta illius dona, & ad consulendum eum; quæ duo sunt piorum officia in ecclesia.* 5 Sed abscondit] *Responsio ad occupationem præcedentem duobus argumentis: hoc (inquit) non efficit quo minùs fiducia mea sibi constet. Primùm enim beneficia ejus, nimirum liberationes maximas & honores ab eo percipio, hoc ver. deinde, quamvis hæc omnia deficerent, tamen fide & animo illius cultus sum particeps, a quo videor lōgissimè abesse, & de futuro sum certò persuasus me tandem aliquādo re ipsa & coràm fore participem, sequente ver.* 6 Extollitur caput meum] *id est, gloriosè prædico adversus hostes, velint nolint, me sacrificaturum & culturum Deum.* 7 Audi] *secūda pars Psalmi, Oratio; cujus membra sunt tria: exordium*

ordium audientiam faciens, hoc ver. propositio, versu sequente; & petitio reliquis usque ad vers. ultimum. 8 Tuum illud] propositio, qua mandatum Dei & officium suum ex mandato agnoscit profiteturq́ Psaltes. Est autem hîc ὑστέρωσις, quam perspicuitatis causa mutavimus. Requirite faciem meam] id est, in rebus dubiis consulite, & in adversis invocate: sic Deut. 4. 29. 9 Ne abscondas] Petitio Davidis, cujus membra sunt tria: primum deprecatio, ne abjiciatur ab eo, hoc ver. secundum, precatio, ut receptus doceatur & deducatur a Deo, duabus sequentibus: tertium, altera deprecatio; ut saltem si nondum liberationis tempus advenit, non exponatur adversariorum libidini, ver. 12. & 13. Sunt autem hec pleraq́ humanitus attributa Deo. 10 Nam pater] id est, omnes qui naturæ & amicitiæ iure deberent & vellent mihi opem ferre, præ tyrannide nimia me coguntur deserere, ut sup. 25. 16. 11 Deduc me in viam planam] id est, in libertatem vindica me: metaphora, ut suprà 26. 12. Propter observantes me] vide suprà Psal. 5. 9. 12 Nam consisterent] id est, non corruerent & conciderent, ut dixit suprà vers. 2. sed voti sui compotes efficerentur vel sua fraude vel vi; nisi fiducia certa in te recumberem: argumemtum a persona adversariorum & sua. 13 Bonitate] id est, bonis a te promissis. In terra viventium] id est, in hac ipsa vita, ut psal. 116. 9. 14 Expecta] Conclusio, qua se & alios hortatur David ad spem & fidem in Deo collocandum, & promissionem confirmat.

Psalmus. XXVIII.

David a perditissimis adversariis pressus Deū orat pro salute sua & illorum exitio: salute accepta, Deum celebrat suo & ecclesiæ nomine: ac postremò ecclesiæ toti bene precatur.

1 ODE *Davidis*. Te Jehova, inclamo, 'rupes mea, 'ne surdum agas erga me: ut non "si mutus eris erga me," consimilis fiam descendentibus in [a] sepulchrum.

[a] Heb. *cisternam.*

2 Audi vocem deprecationum mearum, dum vociferor ad te; dum attollo manus meas 'ad adytum sanctitatis tuæ.

3 'Ne trahas me penes improbos, & penes operarios iniquitatis; "loquentes pacem cum proximis suis, malitia *obtinente* in [b] animo eorum.

[b] Heb. *corde: sic infrà ver.* 7.

4 'Da istis secundum opus ipsorum, & secundum malignitatem actionum ipsorum: secundum opus manuum ipsorum da eis, redde retributionem suam eis.

5 'Quia non animadvertunt ad opera Jehovæ, & ad factum manuum ejus: 'destructurus est eos, non autem exstructurus eos.

6 'Benedictus *sit* Jehova, qui exaudivit vocem deprecationum mearum;

7 Jehova robur meum & scutum meum; cui confidente animo meo, adjuvor: idcirco exultat animus meus, ut cantico meo celebrem eum.

8 Jehova robur 'istis, & confirmatio maximè [c] salutaris 'uncti sui est.

[c] Heb. *salutum.*

9 'Serva populum tuum, & benedic 'possessioni tuæ: pasceque eos ac extolle eos usque in seculum.

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est generis mixti,* εὐκτικὴ κ ̓ εὐχαριστικὴ. *oratio continetur quinque primis vers. laudatio verò, sequentibus tribus, cui postremò subjicitur*

subjicitur conclusio petitoria. orationis partes sunt duæ; una pro salute sua, tribus vers. altera, pro exitio adversariorum, vers. quatuor. Rupes mea] *ut* Deut. 32.4. *argumentum ab officio & promissionibus* Dei. Ne surdum agas] *id est, ne abjicias aut negligas: humanitus dictum.* Si mutus] *id est, si non respondeas.* Consimilis] *id est, succumbam & peream: periphrasis mortuorum, sic deprecatur a persona sua.* 2 Ad adytum] *id est, ad cœlum; ubi est sanctuarium quod fixit dominus, & non homo, Heb.* 8.2. 3 Ne trahas me] *id est, ne inducas me in potestatem illorum, aut sinas quasi mancipium ab illis rapi, ut suprà psal.* 26.9. *&* 27.12. Loquentes pacem] *vt de Schaüle legimus* 1. *Schem.* 24.17. *&* 26.17. *& sequentibus,* 4 Da istis] *altera pars orationis, imprecatio adversus illos quos descripsit superiore ver. nimirũ improbos, qui opere, sermone, & animo depravati, obfirmati, & Deo infensi sunt. quasi dicat, justitiã tuam in illis exerce.* 5 Quia non] αἰτιολογία *imprecationis per comparationẽ illorũ injustitiæ cum justitia* Dei; *isti (inquit) testimonio suæ ipsorũ conscientię rei sunt, quod animũ ad opera* Dei *omnia & nominatim singulare illud erga me electionis meæ, minimè advertunt. Quamobrẽ non potest* Deus *non perdere judiciis suis, qui non erudiuntur documẽtis. Ego verò absit ut benedicã, cui maledicit Jehova. vide* 1. *Schem.* 2.25. *in annot.* Destructurus est eos] *id est, justum est eos perdere, & re ipsa perdet. metaphora ab ædificiis.* 6 Benedictus] *laudatio primũm a singulari beneficio* Dei *erga prophetam, duobus vers. deinde a publico erga totam ecclesiam in Christo, vers* 8. 8 Istis] *popularibus meis, id est, ecclesiæ* Dei. Uncti sui] *Christi, in quo tota salus consistit cùm* Davidis, *qui fuit illius typus; tum totius ecclesiæ.* 9 Serva] *Conclusio, qua ecclesia* Deo *servanda, augenda, & benedi-*

benedicenda modis omnibus commendatur. Possessioni tuę] *id est, populo: vide Deut. 9. 29.*

PSALMUS. XXIX.

Propheta pios hortatur ad prædicandas Dei laudes, cùm propter documenta naturæ ac nominatim tonitruũ, tum propter documenta gratiæ, quam cũ ecclesia sua communicat verbo.

1 ' PSALMUS *Davidis*, Cedite Jehovę, 'filii fortium; cedite Jehovę gloriam & robur.

2 Cedite Jehovæ 'gloriam nominis ejus, incurvate vos Jehovæ *residenti*' in decoro sanctitatis.

3 "Vox Jehovæ " supra aquas; *vox* Dei fortis [a] gloriosi intonat, vox Jehovæ supra aquas multas:

4 Vox Jehovæ [b] potenter, vox Jehovæ decorè.

5 ' Vox Jehovæ confringit 'cedros, perfringit etiam Jehova cedros Libani:

6 Et 'facit ut exiliant sicut vitulus; Libanus &' Schirjon, ut [c] pullus unicornium.

7 Vox Jehovæ ' cædit flammas ignis.

8 Vox Jehovæ dolore afficit' desertum, dolore afficit Jehova' desertum Kadeschi.

9 Vox Jehovæ 'facit ut pariant cervæ, & 'denudat sylvas:' verùm in templo suo [d] eloquitur totam gloriam suam.

10 ' Jehova' in diluvio sedebat, & sedet Jehova rex in seculum.

11 Jehova robur populo suo dat, Jehova" benedicit populo suo pace sua.

[a] Heb. *gloriæ.*

[b] Heb. *cum virtute, cum decoro.*

[c] Heb. *filius*

[d] Heb. *totam ipsius eloquitur gloriam:* ὑστέρωσις.

ANNOTATIO.

1 Psalmus

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *psalmus est* ἐπαινετικὸς, *i. laudativus, constans hortatione ad laudem, & argumentis laudis.* Filii fortium] *id est, etiam generosissimi & potentissimi quique, ac proinde omnes: synecdoche.* 2 Gloriam nominis] *i. nominatissimam & celeberrimam, qualis convenit majestati ejus.* In decoro sanctitatis] *i. in sanctuario magnifico: sic 1. Chron. 16. 29.* 3 Vox Jehovæ] *secunda pars, argumenta laudis, quorum genera sunt duo; alia communia, quæ palàm omnibus rebus creatis offeruntur, usque ad finem vers. 9. alia verò singularia erga ecclesiam Dei. Argumentorum autem communium unum tantùm genus exempli causa ponitur, ut ab eo cætera cognoscantur: nimirum tonitru, cujus natura ostenditur, primùm a vehementia, vers. 3. & 4. deinde ab effectis, usque ad ver. 9.* Supra aquas] *id est, vehementia fragores, plausus, & strepitus omnes, quantumvis magnos superat. Frequens est autẽ in scripturis, fremitum aquarum comparari cum sono vehementissimo, ut Jechezkel 1. 24. & 43. 2. sic accipiendum esse ostendit ver. sequens.* 5 Vox Jehovæ] *altera descriptio tonitru ab effectis, quòd omnia validissima frangit, stabilia commovet, deniq; omnia perhorrescere facit arbitratu Dei authoris sui.* Cedros] *procerissimas, crassissimas, & maximè durabiles.* 6 Facit ut exiliant] *id est, movet montes, quamvis firmissimos.* Schirjon] *vide Deut. 3. 8. & 9.* 7 Cedit] *id est, coruscationes, fulgetra, fulguraq; dissipat.* 8 Desertum] *id est feras in deserto versantes; metonymia.* Desertum Kadeschi] *id est, animalia quantumvis horrifica; cujusmodi fuisse in hoc deserto legitur, Deut. 8. 15.*

9 Facit ut pariant] *id est, cervas, quantumvis præ angustia utantur difficiliore partu, cogit abortire: vide Ijobi 39.4. & sequentibus.* Denudat sylvas] *feris, quæ trepidè antra sua latibulaq; petunt, ut scribit Virgilius 1. Georg. nam ut de arboribus capiatur, impedit ver. 5.* Verùm in templo suo] *secundum genus argumentorum laudis, ut observatum est suprà in ver. 3. quasi dicat, hæc quidem gloriosa sunt; sed tamen particulæ sunt duntaxat illius gloriæ quam Deus explicat in ecclesia sua, non tantùm opere externo, sed etiam prædicatione verbi.* 10 Jehova] *summa explicatio gloriæ, quam Deus testatur ecclesiæ; primùm a sempiterna majestate ejus, hoc ver. deinde a beneficentissima cōmunicatione cum ecclesia, vers. sequente.* In diluvio sedebat] *id est, jam tum regnabat, cùm diluvium effectum est super terram. Gen. 6. & 7.* 11 Benedicit populo suo] *id est, pacem suam largitur suis verbo & communicatione spiritus, ac proinde tranquillitatem confert.*

Psalmus. XXX.

David ex fuga reversus, & domum suam a sceleribus Abschalomi repurgans, Deum celebrat beneficii erga se singularis nomine, pios ad laudes Dei prædicandas hortatur; calamitates, instaurationemq; sui factam a Deo narrat, eiq; votum laudis exhibet.

1 PSALMUS *Davidis, canticum dedicationis domus illius.*

2 Extollam te Jehova; quoniam [a] evexisti me, neque lætitia affecisti inimicos meos de me.

3 Jehova Deus mi: vociferantem ad te, curasti me:

[a] Heb. *hausisti me: metaphora a puteis & speculis, quò respicit finis vers. 4.*

4 Je-

4 Jehova, eduxisti e sepulchro animam meam, conservans me vivum, ne descenderem in [b] sepulchrum.

[b] Heb. cisternam: ut suprà. 28. 1.

5 Psallite Jehovæ, quos ipse benignitate prosequitur; & celebrate ad memoriam sanctitatis ejus.

6 Cum momento fuit in ira sua, vita *adest* benevolentia ejus: vespere facit ut diversetur fletus; mane vero *adest* cantus.

7 Nam ego dicebam in tranquillitate mea, non dimovebor in seculum.

8 Jehova, benevolentiâ tua constitueras in monte meo robur; te abscondente faciem tuam, fui conturbatus.

9 Ad te, Jehova, clamavi; & [c] Jehovam deprecatus sum, *dicens*,

[c] Heb. vel dominum, ut in aliis exemplaribus legitur.

10 Quid lucri *erit* in sanguine meo, cùm descendam in foveā? an celebrabit te pulvis, nuntiabítne veritatem tuam?

11 Audi Jehova, & gratiam fac mihi; Jehova, esto adjutor mihi:

12 Convertisti planctum meum in choream mihi, solvisti cilicium meum, & accinxisti me lætitia:

13 Ut psallat tibi gloria, ac non conticescat, Jehova, Deus mi, in seculum celebrabo te.

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est ἐπαινετικός, tribus partibus constans; propositione singulari laudis, a vers. 2. ad 5. publica hortatione ad laudes ejus in ecclesia; inde ad vers. ultimum; & conclusione.*

Canticum] *id est, quod cecinit David, cùm repeteret ac redintegraret consecrationem domus suæ, quæ incestis nefariisque Abschalomi sceleribus*

fuerat contaminata, 2. Schem. 16. 22. nam moris erat, ut novis aedificiis exstructis adhiberentur ceremoniae ad purganda & sanctificanda loca pro inhabitantium usu: ut Deut. 20. 5. & Nechemjae 12. quam rationem a Davide fuisse servatam pro repurganda domo, non obscurè indicatur. 2. Schem. 20. 3. cur verò ad hoc potius tempus & hanc domum referamus, docet argumentum ipsum & contextus psalmi. Est autem in hoc vers. verborum ἐμπλοκὴ, quam ad evidentiam sustulimus. 2 Extollam te] propositio singularis laudis, a beneficio liberationis maximae acceptae a Deo, quam per congeriem amplificat David. 3 Vociferantem ad te] ut docetur 2. Schem. 15. 32. Curasti me] id est, remedium attulisti malis meis; metaphora. 5 Psallite] hortatio, ut annotatum est in vers. 1. cujus argumenta sequentibus exponuntur; primùm ab ordinaria administratione Dei erga suos, ver. 6. deinde a singulari exemplo suo, reliquis vers. Ad memoriam] id est, ut sanctitatis ejus sempiterna sit memoria in ecclesia. 6 Cùm momento] quasi dicat, ita est a natura, ut quamvis propter peccata nostra nobis succenseat; tamen illico benevolentiam exerens, nos ad vitam revocet in peccatis nostris alioqui morituros: quod argumentum sequentia verba illustrant allegoricè. 7 Nam ego dicebam] alterum argumentum a singulari exemplo suo, quod propheta enarrat paucis. Tranquillitate mea] i. cùm tranquillè desiderē Jeruschalaimis. 2. Schem. 11. 1. & 1. Chron. 21. 8 Jehova] id est, tu confirmaveras regnum meum, quod ego non cogitabam demens: epiphonema; quo interpretatur illud, in tranquillitate mea, superiore vers. Te abscondente] id est, cùm primùm te avertisti a me; ut per Nathanem denuntiaverat 2. Schem. 12. 10. & sequentibus.

tibus. 9 Ad te Jehova clamavi] *ut docet historia 2. Schem. 15.32.* 10 Quid lucri] *summa orationis quam habuit David, duobus vers. comprehensa; cujus partes sunt duę, exordium ab inutili, hoc vers. & petitio, vers. sequente.* In sanguine meo] *id est, si occidar.* Cùm descendam] *id est, sepeliar; periphrasis, ut suprà vers. 4.* Pulvis] *id est, homo in pulverem redactus; metonymia: vide suprà 6.6.* 12 Planctum meum] *de quo vide 2. Schem. 15.30.* In choream] *id est, in maximum gaudium: hyperbole.* Solvisti cilicium] *id est, sustulisti luctum & lætitiam attulisti: Synecdoche a signis.* 13 Gloria] *id est, anima, ut suprà 16.9.* Jehova Deus mi] *Conclusio epiphonematica.*

PSALMUS XXXI.

David gravissima aliqua calamitate pressus, Deum orat pro salute sua, adducens fidem suam in misericordiam Dei, & miseriæ suæ gravitatem indignitatemq; explicans: adversariis impiis exitium imprecatur: deinde quasi liberatione parta Deum laudat publicorum privatorumq; beneficiorũ nomine, & pios omnes hortatur ad diligendum constanter & colendum Deum.

1 MAGISTRO *symphoniæ* Psalmus *Davidis.*

2 Ad te, Jehova, me recipio, ne erubescam in seculum: justitiâ tua libera me.

3 Inclina ad me aurem tuam, citò eripe me: esto mihi [a] rupes robusta, locus munitissimus ad servandum me.

4 Nam petra mea & munitio mea es; itaque propter nomen tuum agito me & deducito me.

5 Educito me e reti quod absconderunt ad-

[a] Heb. *in rupem roboris, in locum munitionũ.*

versum me:quia tu robur meum *es*.
6 In manum tuam depono spiritum meum: °redemisti me, Jehova, Deus fortis, °[b] verax.
7 °Odi eos °qui observant vanitates [c] vanissimas: nam ego in Jehova confido,
8 Me exultaturum & lætaturum benignitate tua: quia aspexeris afflictionem meam, agnoveris angustias animę meæ:
9 Ac non tradideris me in manum inimici; sed °statueris in lato pedes meos.
10 Gratiam fac mihi, Jehova: °nam angustia *est* mihi, °contabescit præ indignatione oculus meus, °anima mea, & venter meus:
11 Nam deficit mœrore vita mea, & anni mei gemitu: labefactatur [d] iniquitate quam patior virtus mea, etiam ossa mea contabescunt.
12 Apud omnes hostes meos sum probro, & apud vicinos meos valde, pavoriq; notis meis, aspicientes me foris, evagantur a me.
13 Oblivione sepelior ab animo, ut mortuus: °sum ut instrumentum perditum.
14 Nam audio infamiam a [e] multis, metũ circumquaque; consultando simul adversus me, de intercipienda anima mea cogitant.
15 °Ego verò in te confido, Jehova; dicens, °Deus meus es.
16 °In manu tua °tempora mea sunt; eripe me e manu inimicorum meorum: & a persequentibus me.
17 °Fac ut luceat facies tua super servum tuum, serva me benignitate tua.
18 °Jehova, ne erubescam, quandoquidem invoco te: erubescant °improbi, excindantur *descensuri* in sepulchrum.
19 Muta reddantur labia [f] mendacia; quæ loquuntur contra justum [g] superbè cum elatione

[b] Heb. *veritatis*.
[c] Heb. *vanitatis, sive nihili*.
[d] Heb. *iniquitate mei*.
[e] Heb. *multorum*.
[f] Heb. *mendacii*.
[g] Heb. *durum ut* 1. *Schem*. 2. 3.

tione & contemptu.
20 *Quàm multa est bonitas tua, quam recõ-
dis reverentibus te; operaris erga recipientes
se ad te, coram filiis hominum!
21 * Abdis eos in abdito præsentiæ tuæ, ab
elationibus virorum: abscondis eos in tugu-
rio a contentione linguarum.
22 * Benedictus *sit* Jehova; quia mirificam
reddit benignitatem suam erga me, *ut* in civi-
tate munita *collocans me.*
23 *Ego quidem dixeram in festinatione mea,
excisus sum a conspectu oculorum tuorum:
Veruntamen audisti vocem deprecationum
mearum, cùm vociferarer ad te.
24 *Diligite Jehovam omnes quos benigni-
tate prosequitur; *fideles custodientem Jeho-
vam, & rependentem [h] in reliquos, facientem
res magnificas.
25 Confirmamini, * & fortificabit animum
vestrum; omnes qui speratis in Jehovam.

[h] Heb. *in residuum.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est generis mixti, ἐυκτικος, ευχαριστικος, καὶ διδασκαλικος: ac proinde constans ex tribus partibus; precatione, usque ad vers. 20. laudatione, usque ad vers. 24. & coclusione didascalica duobus ultimis.* 2 Ad te Jehova] *prima pars psalmi, precatio: cujus partes sunt duæ, una pro salute supplicis, usque ad ver. 18. altera pro adversariorum exitio, vers. 18. & sequen. ut suprà psal. 28. In hac autem priore precatione argumenta ducuntur tum a persona supplicis, ut qui in Deũ consideret, tum a persona Dei: qui duo loci prolepticè hoc vers. positi per ὑποφωσιν sequentibus explicãtur.*

 Me

Me recipio] *prior locus a fiducia personæ suæ.* Justitia tua]*posterior locus, a natura & officio Dei.*

3 Inclina] *ἐργασία precationis, argumento ducto a persona Dei, usque ad versum 7.* 4 Agito me] *præiens & præmonstrans viam.* Deducito me] *Sensim & accommodè ad infirmitatem meam, ut fœtę pecudes duci solent: ut Jeschahh. 40.11.*

6 Redemisti me] *Confirmatio ab anteacta experientia.* Verax] *id est, qui semper idem es ac tibi constas; proinde neque promissam rem, neque anteactam mutaturus es.* 7 Odi] *alter locus precationis a persona sua, ut observatum est suprà in vers. 2. cujus duo ponuntur argumenta: unum, quòd integro animo & fide est in Deum, usque ad versu 10. alterum, quòd gravissimè & indignissimè affligitur, usque ad vers. 15.* Qui observant] *id est, fiduciam habent in caducis rebus, & se ad illas recipiunt.* 9 Statueris in lato] *ut suprà psalmo 4. 2. & 18.20.* 10 Nam angustia] *ab indignissimis suis calamitatibus precationem amplificat, ut observatum est in vers. 7. Ostendit enim primùm exhauriri vitam, hoc & sequente ver. Deinde se ignominia obrui, duobus sequentibus; ac postremò omnibus modis consternari, vers. 14.* Contabescit] *ut suprà Psalm. 6. vers. 8.* Anima mea] *id est, totus animo & corpore.* 13 Sum ut instrumentum] *id est, nulla est cura aut memoria mei.*

15 Ego verò] *regressio ad priorem partem argumenti, quæ fuerat intermissa inde a ver. 10. quasi dicat, indignum est novas miserias accumulari misero; sed fideli & credenti in te, indignius: sic concludit precationem de salute sua, repetitis summatim argumentis a fide sua & a persona Dei, his tribus vers.* Deus meus es] *a fœdere locus.* 16 In manu tua] *locus a potentia, fœderis promissionúmq;*

esse-

effectrice. Tempora mea] *id est, terminus & status vitæ meæ, quam ob rem ne sinas ab istis vitam aut statum prosperum adimi.* 17 Fac ut luceat] *vide suprà 4.7.* 18 Jehova] *transitio ad secundam precationem, ut observatum est suprà in vers. 2.* Improbi] *a Deo, a bono & æquo alieni: ut suprà Psal. 28.3.* 20 Quàm multa] *secunda pars psalmi, laudatio gratiæ beneficiorumq; Dei, primùm κατὰ θέσιν, hoc vers. & sequente; deinde καθ' ὑπόθεσιν & singulare exemplum personæ suæ, ver. 22. & 23. Est autem hoc loco gravissimum epiphonema, quo ostendit psaltes thesauros Dei infinitos alios aßervari piis, alios palàm communicari, hoc ver. alios denique clàm in ipsorum animis æterna virtute ejus obsignari, & cùm opus est exhiberi.* 21 Abdis eos] *id est, non tantùm ornas bonis, sed etiam conservas a malo.* 22 Benedictus] *laudatio singularis: ut dictum est in ver. 20.* 23 Ego quidem] *amplificatio laudationis singularis ab infirmitate sua labascente propter calamitatum magnitudinem: ad me (inquit) & ad infirmitatem meam non respexit Deus, sed ad benignitatem & misericordiam suam.* 24 Diligite Jehovam] *Conclusio hortatoria ad amorem Dei, hoc versu: & confirmationem fidei amorisq; erga illum, vers. sequent.* Fideles custodientem] *αἰτιολογία cur amore prosequi debeamus Deum, ab operibus illius erga bonos, contra improbos, & in omnes magnificis.* 25 Et fortificabit] *αἰτιολογία hortationis, a promißionibus Dei.*

PSALMUS XXXII.

Psaltes beatitatem piorum in remißione peccatorum prædicat, & experientia sua confirmat: deinde fideles informat in fide, invocatione, & obedientia; propositaq; administratione Dei in bonos & malos,

illos hortatur ad gaudium in spiritu.

1 DAVIDIS *ode didascalica.* Beatus
[a] levatus *a* defectione, cujus tectum est
peccatum.

2 Beatus homo, cui non imputat Jehova ini-
quitatem, & cujus spiritui non inest dolus.

3 Cùm silerem, inveterascebant ossa mea;
in rugitu meo toto die.

4 Nam interdiu & noctu gravis erat super
me manus tua; convertebatur prestantissimus
humor meus in siccitates æstivas. Sela.

5 Peccatum meum notum faciam tibi, & ini-
quitatem meam non tegam (inquiebam) confi-
tebor defectiones meas Jehovæ; & tu sustuli-
sti [b] pœnam peccati mei. Sela.

6 Propter hoc oraturus est te, quemcunque
benignitate prosequeris, quo [c] tempore obve-
nerit: (in inundatione aquarum multarum, ad
eum non pertingent tantùm) *dicens;*

7 Tu latibulum es mihi, ab angustia custo-
dito me: cantionibus liberationis circundato
me. Sela.

8 Erudiam te & docebo te qua via ambula-
turus sis; consilium dabo, *attento* in te oculo
meo.

9 Ne estote ut equus, ut mulus, [d] expertes
intelligentiæ: cujus os fræno & habena con-
stringendum *est,* ne appropinquet ad te.

10 Magni dolores *sunt* improbo: qui autem
fiduciam habet in Jehova, benignitas circun-
dat eum.

11 Lætamini in Jehova, & exultate justi; &
cantate omnes recti [e] animo.

[a] Heb. *levatus defectione, tectus peccato: synecdoche.*

[b] Heb. *iniquitatem.*

[c] Heb. *tempore obveniendi.*

[d] Heb. *non intelligere.*

[e] Heb. *corde.*

ANNOTATIO.

1 Ode didascalica] *Istius odes summæ partes sunt tres: prima est propositio beneficiorũ Dei*

sua

sua confirmatione juncta, usque ad vers.6. secunda, propositio officii nostri, usque ad vers.10. postrema, conclusio hortatoria, duobus ultimis vers. Beatus] *γνώμη: cujus summa est, beatitatem hominum positam esse in remissione peccatorum & imputatione justitiæ Christi, cujus effectus est sanctificatio, sub finem ver.2. justificatio autem tribus modis declaratur, primùm quòd peccata tolluntur adeò ut non sint; deinde quòd teguntur ita, ut ne peccatorum quidem vestigia & sordes appareant, hoc vers. postremò, quòd ea non imputet Deus cùm semel sustulit delevitq; sed tantùm justitiam in Christo.*

3 Cùm silerem] *Confirmatio ab experientia singulari: cujus partes duas enarrat psaltes; una est, dum continui apud me peccatum meum, Dei manus pressit me gravissimè; altera, cùm primùm rejeci in Deum atque confessus sum peccata mea, hanc gratiam a Deo expertus sum.* Silerem] *id est, non enuntiarem, sed dissimularem peccata mea.* Inveterascebant ossa mea] *id est, totus conficiebar animo, nihil erat in me tam firmum, quod non attereretur manu Dei: metaphora.* In rugitu meo] *id est, tantisper dum non adverti ad peccata mea; sed tanquam fera rationis expers, præsente adversitatum sensu abreptus sum, & belluinos potiùs quàm humanos gemitus & querimonias fudi.*

4 Convertebatur] *id est, viriditas mea exarescebat tota, & exhauriebar viribus: metaphora.*

5 Pœnam peccati] *id est, peccatum & pœnam: respicit enim ad propositionem ver.1. peccata tolli, & illis quibus tolluntur bene esse.* 6 Propter hoc] *altera propositio de officio nostro, cujus partes ponuntur duæ; prior est invocatio fidei, his duobus vers. posterior, obsequium & attentio ad voluntatem Dei, ver.8. & 9 propter hoc (inquit)*

quòd

quòd tuis te talem exhibes, ac nominatim mihi; fideles hęc duo officia præstituri sunt, orationem fidei, & obedientiam. Quo tempore obvenerit] quædā velut inundatio calamitatum; cujus mox meminit. In inundatione] id est procellis & fluctibus calamitatum vehementissimis, ut suprà. 18.17. & psal. 69. passim. Est autem hæc præstantissima promissio Dei erga pios officio suo defungentes; cujus verba aliquantum invertimus, quia obscurior est ἐμπλοκὴ in Hhebræo textu. Non pertingent tantùm] id est, ne pertingent quidem; adeò firma est Charitas Dei erga nos in Christo, Rom 8.35. 7 Tu latibulum es mihi] id est, tu unus es perfugium meum: formula orationis fidelium in calamitatibus. 8 Erudiam te] apostrophe ad fidelem quemq;: secundū propositionis mēbrū, ut observatū est suprà in ver. 6. 9 Ne estote] i. ne obstupescite & obbrutescite ad exercitationes Dei: sed animos vestros sedulò advertite, ut cognoscatis administrationē ejus, ne frenos potentiæ suæ cogatur adhibere ad edomandam feritatem vestram. Ne appropinquet] ore suo, ne mordeat nocéatve tibi. 10 Magni dolores sunt] Conclusio, cujus partes sunt, αἴτιον sive causa ex administratione Dei, hoc versu, & hortatio ad pacem & lætitiam spiritus, ver. sequen. Causam sic exponit propheta: magnis doloribus afficitur improbuss, & eò quidem majoribus, quòd nullum habet sensum benignitatis dei; fidelem verò etiam in magnis doloribus benignitas Dei circundat atque consolatur. 11 Lætamini] hortatio a superiore causa.

PSALMUS. XXXIII.

Psaltes laudationem Dei commendat a mirificis operibus illius ex ordine vel extra ordinem naturæ factis;

factis; nominatim verò contra infideles & erga fideles, quorum causa singularem Dei providentiam adhiberi in hoc mundo prædicat: postremò Ecclesia fiduciam suam in illum professa, sibi exoptat benignitatem illius.

1 CANTATE justi in Jehova; rectos decet laudatio.
2 Celebrate Jehovam cithara; nablio & decachordo psallite ei.
3 Canite ei canticum novum, [a] optimè pulsate cum clangore.
4 Quia rectum est verbum Jehovæ, & omne opus ejus [b] constans;
5 Amat justitiam & judicium: benignitate Jehovæ plena est terra.
6 Verbo Jehovæ cœli facti sunt, & spiritu oris ejus totus exercitus eorum.
7 Congerit quasi cumulum aquas maris, disponit in thesauris abyssos.
8 Timeant a Jehova omnes *incolæ* terræ: ab ipso metuant omnes habitatores orbis.
9 Nam ipso dicente est *quicquid est*: ipso præcipiente existit.
10 Jehova irritum facit consilium gentium, infringit cogitationes populorum.
11 Consilium verò Jehovæ in seculum consistit; cogitationes [c] animi ejus in ætates singulas.
12 Beata gens illa, cujus Jehova Deus *est*: populus *quem* elegit in possessionem sibi.
13 E cœlis intuetur Jehova, videt omnes filios hominis:
14 E loco habitationis suæ, prospicit in omnes habitatores terræ:
15 Formator pariter cordis eorum, animadvertens

[a] Heb. *benefacite pulsando.*
[b] Heb. *in veritate sive constantia.*
Gen. 1.
[c] Heb. *cordis ejus in ætatem & ætatem.*

vertens ad omnia opera eorum.
16 Non *eſt* rex qui ſervetur multitudine co-
piarum, potens non eripitur multitudine vi-
rium:
[d] Heb. *men-* 17 [d]Mendax *eſt* equus ad ſalutem, & multi-
dacium. tudine roboris ſui non liberat *ſeſſorem.*
18 Ecce oculus Jehovæ *attendit* ad timen-
tes ſui, ad expectantes benignitatem ipſius.
19 Ut eripiat a morte animam eorum, & vi-
vos conſervet eos in fame.
20 Anima noſtra præſtolatur Jehovam: au-
xilium noſtrum & ſcutum noſtrum *eſt.*
[e] Heb. *cor.* 21 Nam in eo lætatur [e] animus noſter, quia
[f] Heb. *ſan-* nomini [f] ſancto ejus confidimus.
ctitatis ejus. 22 Sit benignitas tua, Jehova, ſuper nos;
prout expectamus te.

ANNOTATIO.

1 Cantate] *Pſalmus eſt* ἀνεπίγραφος, *ex parte* ἐπαινετικος, *& ex parte* εὐκτικὸς: *itaque tribus partibus conſtat, laudatione, tribus primis ver. narratione ſive propoſitione argumentorum laudis, inde a ver. 4. uſque ad 20. & concluſione petitoria.*

3 Canticum novum] *id eſt, quod non antiquatur, ſeneſcit aut evaneſcit, ſed perpetuò in eccleſia viget, dum perpetua Dei erga ſe beneficia percipit in Chriſto; prout ſequentia oſtendunt.*

4 Quia rectum] *altera pars: propoſitio ſive narratio argumentorum ad laudes Dei pertinentium ab ordinaria adminiſtratione ejus verbo & opere; quæ duo ſunt ordinaria documenta juſtitiæ, judicii, & benignitatis ejus: quæ omnia proleptice his duobus verſ. poſita, deinde copioſe explicantur, primum a creatione & adminiſtratione ordinis naturalis, ver. 6. & 7. deinde ab adminiſtratione qua u-*

titur

titur extra ordinem, contra improbos, & erga ecclesiā suam, usq; ad ver. 20. 5 Judicium] i. executionē justitiæ adversus improbos, ut ostendit benignitatis antithetoō; ac proinde exequitur ipse: nā quodcunq; vult, facit, psal. 115. 3. 6 Verbo Jehovæ] ab opere creationis & conservationis, ut observatum est in ver. 4. Spiritu oris] ut Ijobi 15. 30. Exercitus] ut Gen. 2. 1. 7 Abyssos] i. aquas profundas in suis alveis. 8 Timeant] transitio ad secundum genus argumentationis ab extraordinaria administratione Dei; primùm universè 9 vers. deinde sigillatim, tum in omnium consilia præter ipsius voluntatem inita, ver. 10. & 11. tum erga ecclesiam suam, ver. 12. 12 Beata] epiphonema de felicitate ecclesiæ, quæ cum superioribus Dei operibus comparata est magnificentissima. Deus est] vide Gen. 17. 7. 13 E cœlis] ἐργασία proximi epiphonematis, a solicita attentione & administratione Dei, quæ humanitus describitur his duobus ver. deinde accommodatur ad singulos homines, consilia, & facta eorū, tam improborū, ver. 16. & seq. quàm bonorū & timentiū Dei, vers. 18. & 19. 14 E loco habitationis] i. e cœlo, ut 1. Reg. 8. ver. 30. & 43. 17 Mendax est equus] i. fallens fiduciam & expectationē sessoris. 18 Ecce] alter locus de providentia Dei erga pios, quasi per hypotyposin. 19 In fame] i. in quovis periculo: synecdoche exemplorū omniū sub appellatione unius; quo modo ferè totus hic psalmus accipiendus est. 20 Anima nostra] conclusio, cujus partes sunt duæ; professio fiduciæ nostræ in Deū & gloriationis, duob. ver. & petitio gratiæ, ver. ult. 21 Nomini sancto] i. ei nominatissimo deo atq; sanctissimo: hypallage Rhetorū.

PSALMUS. XXXIIII.

David ex præsentissimo periculo, in quod se infirmitate conjecerat, divinitus liberatus, Deū celebrat & eccle-

ecclesiam ad celebrandum proposito suo argumento hortatur: deinde doctrinam de officio nostro attexens providentiam Dei, veritatem atque constantiã in nobis servandis a malo, redimenduq; explicat.

1.*Schem 21.* 1 ODE *Davidis, cùm mutasset* [a] *speciem suã*
[a] Heb *gustum suum.* *coram* *Abimeleco; eoq; ipsum* *expellente,* *abiret.*
2 Benedicam Jehovæ omni tempore; jugiter
laus ejus *erit* in ore meo.
3 In Jehova jactabit se anima mea; audient
mansueti, & lætabuntur;
4 *Dicens* magnificate Jehovam mecum, &
extollamus nomen ejus pariter.
5 Quæsivi Jehovam, & exaudivit me; ac ex
omnibus pavoribus meis eripuit me.
6 Qui intuentur in eum & confluunt; vultus eorum ne erubescant; *sed dicant:*
7 Iste pauper invocavit, & Jehova exaudivit; ac ab omnibus angustiis ejus servavit
eum.
[b] Heb. *castrametatur angelus: enallage numeri.* 8 [b] Castrametantur Angeli Jehovæ circa
timentes ejus, & eripit eos.
9 Gustate & videte bonum esse Jehovam:
beatus vir ille, *qui* se recipit ad eum.
10 Timete Jehovam sancti ejus: quia non *est*
penuria timentibus eum.
11 Juvenes leones pauperantur atque esuriunt: quærentes autem Jehovam, non indigent
ullo bono.
[c] Heb. *venite.* 12 [c] Agite filii, auscultate mihi: reverentiam
Jehovę docebo vos.
13 Quis *est* vir ille, qui delectatur vita; amat
dies, *amat* frui bono?
14 Custodi linguam tuam a malo: & labia
tua ne loquantur fraudem.

15 Re-

15 Recedę a malo, & fac bonum: require pa-
cem, & sectare eam.
16 'Oculi Jehovæ ad justos, & aures ejus ad
vociferationem eorum *attendunt:*
17 Irata *verò* facies Jehovę ad facientes ma-
lum, ut excindat e terra memoriam eorum.
18 ' Clamantes *illos* Jehova audit, & ex om-
nibus angustiis ipsorum eripit illos.
19 'Propinquus *est* Jehova ' fractis [d] animo:
& contritos spiritu servat.
20 Multæ *sunt* afflictiones justi; sed ex om-
nibus illis eripit eum Jehova,
21 Servans omnia ossa ejus, ' unum ex illis
non frangitur:
22 'At morte afficit improbum afflictio: &
osores justi[e] disperduntur.
23 'Redimit Jehova animam servorum suo-
rum; ita ut non disperdantur ulli recipientes
se ad eum.

d Heb. *corde.*

e Heb. *vastã-tur, ut infrà sequẽte ver.*

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est secunda alphabetica ex ordine Hhebræorum, generis mixti,* ἐπαινητικὴ καὶ διδασκαλικὴ. *Occasio illius conscribendæ exponitur vers.* 1. *partes sunt tres: exordium* 2. & 3. *vers. propositio laudativa. usque ad vers.* 9. & *doctrinæ loci, inde ad finem usque.* Abimeleco] *vide* 1. *Schem.* 21. 11. *in annot.* Expellente] *per servos suos quibus in mandatis dedit, ibidẽ ver.* 15. Abiret] *in terram Jehudæ: ut ostenditur* 1. *Schem.* 22. 1. 2 Benedicam] *Exordium laudativum ex abrupto, quo exponit David se omni tempore ex animo palàm in ecclesia celebraturum Deum.* 4 Dicens, magnificate] *propositio hortatoria ad laudationem Dei; primùm a singulari experientia*

sua, deinde a communi fidelium omninum. 5
Quæsivi Jehovam] narratio brevis exempli sui, qua ostendit se non simulatione stultitiæ; sed solo Dei quem invocavit beneficio liberatum esse. Pavoribus] de quibus 1. Schem. 21. 13. 6 Ne erubescant] magnificare Jehovam & extollere nomen ejus, prout ego simulans stultitiam feci; sed potiùs audentibus animis prædicent: μείωσις. 7
Iste pauper] prædicatio beneficentiæ Dei a singulari exemplo, quod ipse David proponit Ecclesiæ verbis. quasi dicat, quid fecerat miser? primùm occupatus metu, suæ salutis causa se ad populum perditum receperat, & conjecerat in præsentissimũ periculum (nam ista effugia non probari Deo, docuit propheta Gad. 1. Schem. 22. 5.) deinde cultum Dei dissimulaverat simulata stultitia; sed eò major fuit misericordia domini erga eum, quòd abjecta infirmitatis ejus ratione, exaudivit eum. Sic seipsum proponit in exemplum toti ecclesiæ, & præit omnibus verba ad ædificationem illius. 8 Castra metantur] transitio ab hypothesi ad thesin: quasi dicat ecclesia, iste miser non humanitus, sed divino præsidio ex istis periculis servatus est: certum est igitur, pios præsidio Dei & angelorum castris circunvallatos & munitos esse; ut alia scripturæ exempla docent. Gen. 32. 1. & 2. Reg. 6. 17. & alibi passim. 9 Gustate] tertia pars odes, continens duos doctrinæ locos; quorum unus est de officio nostro erga Deum, usque ad vers. 16. alter, de beneficio Dei erga nos, inde ad finem usque. Officii autem nostri genera ponuntur quatuor: primum est, ut ex perceptis & visis bonis atque exemplis ejus cognoscamus eum, hoc ver. secundum, ut cognitum timeamus, duobus sequentibus: tertium, ut timentes audiamus voluntatem ejus, ver. 12. postremum,

ut auditæ voluntati ejus obsequamur; quibus singulis partibus suæ promissiones propheticè adjunguntur. Ait igitur David, Gustate & videte, id est, percipite re ipsa, & cognoscite exemplis: metaphora. 11 Juvenes leones] amplificatio superioris promissi per comparationem: quasi dicat, quicunque viribus suis freti atque præfidentes non respiciunt ad Deum, miserè pereunt: fideles verò nō item. 12 Filii] Dei videlicet domestici ecclesiæ, & discipuli prophetarū in ædificatione ecclesiæ laborantium: sic amico elogio animos illorum dociles efficit atque benevolos. 13 Quis est] transitio ad quartum doctrinæ caput per interrogationem, ubi inverso ordine promissionem primo loco ponit, ut ad obsequium (quod explicatur duobus sequentibus ver.) commodiùs fideles adducat. Delectatur vita] id est, cupit bene beateq; vivere, cùm in præsente, tum in futura vita. 14 Custodi] obsequii leges verbis, operibus, & animis datæ, primùm κατ' ἀναίρεσιν, ne quid obeatur mali; deinde κατα θέσιν, ut fiat & procuretur quod bonum honestumq; est coram Deo atque hominibus. 16 Oculi Jehovæ] alter doctrinæ locus de administratione Dei, continens membra duo: unum de beneficiis ejus erga bonos; alterum de suppliciis improborum: quæ duo per prolepsin his duobus ver. enuntiata, in seq. explicantur. 18 Clamantes] ἐξήγησις ver. 16. resumptis verbis hypotheseos, quæ habentur suprà ver. 7. 19 Propinquus est Jehova] majestate, virtute, atq; auxilio, sive per se, sive per res creatas. Fractis] i. calamitatū magnitudine confectis, & propè animam agentibus. 21 Unum ex] sine ejus voluntate: vide Matth. 10.29. & sequentib. 22 At morte] ἐξήγησις ver. 17. 23 Redimit]

Conclusio ad confirmationem & consolationem piorum.

PSALMVS XXXV.

David Dei fidem implorans pro adversariorũ exitio & salute sua, injurias indignissimè acceptas, & perfidiosissimam illorum hypocrisin explicat; servari a Deo petit contra fraudulentos illorum conatus, Deumq; appellat testem & judicem improbitatis illorum & innocentiæ suæ, ad gloriam ipsius & publicum ecclesiæ bonum.

1 ODE *Davidis*. Contende Jehova, adversus contendentes mecum; impugna impugnantes me.
2 Prehende scutum aut clypeum; ac surge in auxilium meum.
3 Et exere hastam, & præclude persequentibus me: dic animæ meæ, salus tua sum.
4 Pudefiant & rubore perfundantur, quærentes animam meam: agantur retrorsum, & erubescant machinantes malum meum.
5 Sint sicut gluma coram vento, angelo Jehovæ inpellente:
6 Sit via eorum[a] tenebrosa & lubricissima; & angelus Jehovæ persequatur eos.
7 Quando quidem immeritò [b] abscondunt mihi rete suum, immeritò fodiunt foveam cõtra animam meam:
8 Eveniat ei vastatio nescienti, ut rete ipsius quod abscondit, capiat eum: in vastatione decidat in illam.
9 Sic anima mea exultet in Jehova, gaudeat in salute ejus.
10 Omnia ossia mea dicant, Jehova, quis *est* par tibi: eripiens pauperem a valentiore eo, pau-

[a] Heb. *tenebræ & lubricitates.*
[b] Heb. *abscondunt mihi foveam rete suum, immeritò fodiunt contra, &c.*

pauperem,inquam,& egentem a diripiente e-
um?
11 "Insurgunt testes injurii, quæ ignoro re-
petunt a me:
12 "Rependunt mihi malum pro bono,"orbi-
tatem animæ meæ:
13 "Quamvis ego, ægrotantibus illis, *utens*
pro veste mea"cilicio; affligerem jejunio ani-
mam meam,& oratio mea" in sinum meum re-
diret:
14 Tanquam *ad* proximum, tanquam *ad* fra-
trem mihi continenter "itarem; tanquam lu-
gens matrem atratus curvarem me.
15 "Cum verò claudico,"lætātur congregan-
tes se: " congregant se apud me loripides, ut
non" animadvertam;"lacerant,ac" non silent.
16 "[c]Inter hypocritas *facetos* sanniones face-
ti;"frendentes contra me dentibus suis.
17 "Domine,"quandiu aspicies?" reduc ani-
mam meam"a vastationibus eorum,a juvenib'
leonibus"unicam meam:
18 Celebrem te in congregatione multa, in
populo [d] frequenti laudem te.
19 Ne lætentur de me, qui mihi sunt inimici
[e]falsis de causis: qui oderunt me immeritò,
ne"nictent oculo.
20 "Non enim pacem loquuntur: sed contra
quietos terræ res [f] fraudulentissimas excogi-
tant:
21 Et"dilatant contra me os suum; dicentes,
euge,euge,"videt oculus noster.
22 Vides Jehova," ne sileas; domine,ne lon-
gè absis a me.
23 Evigila & expergiscere ad judicium me-
um: Deus mi & domine mi,ad contentionem
meam.

[c] Heb *inter hypocritas* faceciæ *sanniones facetiæ similis constructio est Iiobi.* 20. 17. *&* *Iescha.* 19. 11.
[d] Heb. *valido.*
[e] Heb. *falsitatis.*
[f] Heb. *fraudum.*

 24 Ju-

24 Judica me secundum justitiam tuam, Je-
hova, Deus mi; & ne lætentur de me.
[g] Heb. *in corde suo.* 25 Ne dicant [g] cum animo suo, euge, anima
nostra; ne dicant, absorbuimus eum.
26 Pudefiant & erubescant simul, gauden-
tes de malo meo: induantur pudore & igno-
minia, qui magnificant *se* contra me.
27 Cantabunt & lætabuntur, qui delectan-
tur justitia mea; dicentque jugiter; magnifice-
tur Jehova, qui delectatur pace servi sui:
[h] Heb. *meditabitur.* 28 Et lingua mea [h] enuntiabit justitiam tu-
am, toto die laudem tuam.

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est, εὐκτική, constans ex quatuor partib. exordio abrupto, sive petitione pathetica, usque ad ver. 11. propositione sive narratione malorum suorum, inde usque ad vers. 17. petitione usque ad 27. & conclusione, duobus ultimus. Petitionis autem abrupte, unde exordium ducitur, membra ponuntur duo; unum καταρατικὸν in adversarios, ver. 1. alterum, εὐκτικὸν pro seipso, ver. 2. quæ duo deinde exornat usque ad vers. 9. postea verò amplificat a supremo fine, qui est gloria & laudatio Dei, usque ad 11.* 2 Prehende scutum] *humanitus dicta.* 5 Sicut gluma] *ut suprà Psal. 1. ver. 4.* 7 Quandoquidem immeritò] *αἰτιολογία imprecationis ab atrocitate peccati adversariorum; qua ostendit David se hîc minimè indulgere perturbationibus animi sui, sed omnia justitiæ Dei tribuere. Est autem in hoc vers. obscurissima verborum ἐμπλοκή, quam perspicuitatis causa mutavimus.* Abscondunt mihi rete suum] *id est, moliuntur contra me omnibus artibus: metaphora,*

ut

ut suprà psal.7.& 9. 8 Eveniat ei] *i. eorũ cuiq;: syllipsis Hebræorum.* Illam] *foveam, quam fodisse dicuntur ver. præcedente.* 9 Sic anima] *summus finis petitionis, ut observatum est suprà in vers.1.* 10 Omnia ossa] *id est, omnibus viribus meis dicã: hyperbole, ut Ijob.31.20.& infrà* 51.10. 11 Insurgunt] *secũda pars, propositio sive narratio querelæ suæ: cujus loci summi sunt tres, primus, quòd injuriam gravissimam patitur, hoc ver. secundus, quòd indignissimè patitur, ut qui adversariis omnibus modis benefecerit, usq; ad ver.15. tertius, quòd per fraudem & ludibriũ exagitatur cum simulatione perfidiosissima, ver.15.& 16. Videtur autem de illis hominibus intelligere, qui ipsũ falsis criminationibus apud Schaülem onerabant; quorũ fit mentio 1. Schem.24.10.& 26.19.* 12 Orbitatem] *id est, efficiunt ut tanquam orbus vel potius orphanus a a Dei patris mei cultu, ab ecclesia, patriaq; absim; ut idem conqueritur 1.Schem.26.19.* 13 Quamvis ego] *cùm nondum percepissem desperatam illorum malitiam, & reprobationem a Deo.* Cilicio] *vide in Gen.37.34.* In sinum] *id est, orationẽ pro illis frequentarem, & sæpius repeterem, quasi in sinu gestans.* 14 Itarem] *invisens ad consolandũ eos.* 15 Cùm verò] *id est, cùm magnitudine rerum adversarum nutare & propè corruere videor: metaphora a rebus corporeis.* Lætantur cõgregantes] *id est, dum conveniunt inter se ut invisant me, lætitiam magnã agitant.* Congregant se] *id est, cùm ad me venitur, similiter dolentes agunt, quasi eodem malo afficerentur mecum, simulatione miseriæ (ut Augustinus loquitur) non compassione misericordiæ.* Animadvertam] *hypocrisin & fraudem suam.* Lacerant] *vestimenta sua, ut si meus dolor afficeret illos gravissimè: vide Gen.37.34.* Non silent] *id est, omnia cõplent*

planctibus, & bonos consolatores agunt. Hujusmodi autem fuisse multos ἐπαμφοτερίζοντας, desultorios, & omnia facientes ad gratiam omnium partium, qui modò Schaüli subservirent, modò subblandirentur Davidi, apparet ex ipsius Davidis verbis. 1. Cro. 12.17. & ex Kehhileorum & Ziphæorum exemplo, 1. Schem. 23. & 26. 16 Inter hypocritas] id est, cùm a me profecti sunt ad congerrones suos. Frendentes] id est, furentes ex ira gravissima: synecdoche 17 Domine] tertia pars odes, petitio, argumento planè cum prima parte conveniens: nam & imprecatur inimicis Deum implorans, & bene precatur sibi. Quandiu aspicies] tantùm, ac non judicium exercebis? Reduc] id est fac ut revertar ad publicum tuum cultum & patriam meam, qua per istorum importunitatem carere cogor: nam respicit his verbis ad querimoniam, qua usus est sup. ver. 12. A vastationibus] id est, ne vaster ab illis, atque dilacerer Unicam meam] vide sup. 22.21. 19 Nictent oculo] id est, amarulenter ludificentur me: synecdoche. 20 Non enim] Confirmatio petitionis ab injuria adversariorum, tum publica contra omnes pios, hoc vers. tum singulari contra prophetam, sequente vers. Quam ob rem Deum nominatim appellat testem, ver. 22. 21 Dilatant] id est, per ludibrium exagitant: ut Ijobi 16.10. & Jescha. 57.8. Videt oculus noster] videlicet malum quod exoptavimus: ἀποσιώπησις mali per euphemismum, in hoc genere loquendi frequens: ut Psal. 54.9. & 59.11. & 118.7. 22 Ne sileas] id est, ne quiescas; sed cōpares te ad faciendū judicium: humanitus dicta, his duobus versib. 25 Ne dicant] ampliùs, ut dixisse leguntur suprà vers. 21. 27 Cantabunt] Conclusio a rebus consequentibus, nimirum lætitia Ecclesiæ glo-

gloria Dei, & prædicatione ejus : in qua duo genera recensentur, laus bonorum omnium, hoc vers. & privata Davidis, vers. sequente. Justitia mea] *id est, assertione quam feceris, justæ causæ meæ.*

Psalmus. XXXVI

David regnum populi Dei aditurus, Deum celebrat a beneficētissima administratione ejus erga impios & contumaces, erga res omnes creatas, & erga ecclesiam suam: deinde precatur Deum pro salute & prosperitate populi Dei & sua.

1 MAGISTRO *symphoniæ:* Ode servi *Jehovæ, Davidis.*
2 Dictum defectionis ad improbum [a] in intimo cordis mei est; coram cujus occulis non *est* pavor Dei,
3 Quum abblanditur ei in oculis ejus; *sibi* in veniendam esse iniquitatem suam *quæ* odio habenda *esset*.
4 Verba oris ejus [b] vana & dolosa *sunt:* desinit erudire ad benefaciendum.
5 Vanitatem cogitat in cubili suo, insistit viæ non bonæ: malum non spernit.
6 Jehova, in cœlis *est* benignitas tua; fides tua usque ad superiores nubes:
7 Justitia tua instar montium [c] maximorum, judicia tua *instar* abyssi magnæ, homines & jumenta conservas, Jehova.
8 Quàm pretiosa *est* benignitas tua Deus; cùm filii hominum ad umbram alarum tuarum sese recipiunt.
9 Uberrimè explentur pinguedine domus tuæ, & de torrente deliciarum tuarum bibendum das eis.
10 Quandoquidem penes te *est* fons vitæ, in

[a] Heb. *in medio.*

[b] Heb. *vanitatis & doli.*

[c] Heb. *Dei fortis vide. Gen. 30. 8.*

luce tua[d] fruamur luce.

11 Protende benignitatem tuam erga cognoscentes te, & justitiam tuam erga rectos [e]animo.

12 *Ne aggrediatur me pes[f] superbi, & manus improborum, ne inducat me ad aberrandum eó:

13 "Ubi cadunt operarii iniquitatis, ita impulsi ut non possint surgere.

[d] Heb. *videamus lucem: synecdoche frequens, ut psalm.* 34.13
[e] Heb. *corde.*
[f] Heb. viri *superbiæ.*

Annotatio.

1 Ode] *Ode est generis mixti,* ἐπαινετικὴ, καὶ εὐκτικὴ, *constans duabus partibus; laudatione Dei, usque ad vers.* 10. *&* *precatione, a ver.* 10. *ad finem usque.* Servi Jehovæ] *i. in vocatione & administratione regni Deo servituri; ac proinde fidem & misericordiam ejus implorantis, ut regnum sanctè administrare posset; vide sup. in* P*sal.* 18.1. 2 Dictum] *prior pars psalmi laudativa, tria laudationis argumenta continet: primum est ab æquanimitate, diuturnaq; patientia & beneficentia Dei arga impios, a* 2. *ver. ad* 6. *usque; secundum a continuatione beneficæ administrationis ejus in rebus omnibus creatis, vers.* 6. *&* 7. *tertium, a singularibus illius beneficiis erga ecclesiam, ver.* 8. *&* 9. *Beneficentia autem Dei erga impios amplificatur a contumacissima illorum rebellione; primùm factis atque conatibus, ver.* 3. *deinde verbis, vers.* 4. *& postremò consiliis & cogitationibus vers.* 5. *quæ omnia ex uno tanquam genere derivantur, nimirum vacuitate a timore Dei, quæ ideo prolepticè ponitur vers.* 2. Dictum defectionis] *id est, quod a defectione semel incepta video animum improbi indies magis ac magis sollicitari ad novas defectiones & scelera, id animo meo insidet. Videtur enim David ab exem-*

plo

plo Schaülis: quem spiritus malus quotidie in nova scelera compulerat, impiorum conditionem describere: vide 1. Chronic. 10. 13. In intimo cordis] id est, me afficit gravissimè, & animum meum tanquam gladius transverberat. 3 Abblanditur ei] id est, blandè atque indulgenter optata illi subministrat. Sibi inveniendam esse] id est, omnibus modis videndum esse atque procurandum, ut nefariè adipiscatur nefaria desyderia sua: quas artes Schaul adversus Davidem adhibuisse legitur, 1. Schem inde a 18. cap. Quæ odio habenda esset] id est, quam odisset, si saperet, omnesque boni odisse debent. 4 Desinit erudire] id est, a bono abstinens, nihil docet nisi malefacta: μείωσις, ut sequente ver. 5 Non bonæ] id est, ut quamque videt pessimam, pergit in ea. Malum non spernit] id est, nihil mali omittit quin faciat illud; sed studiosissimè amplectitur. 6 Jehova] Secundum argumentum laudationis, ut observatum est in vers. 2. per apostrophen ad Deum. In cœlis] id est, summæ, profundissimæ, adeoque infinitæ sunt benignitas, veritas, justitia judiciaque tua, quæ amplitudo metaphoricis comparationibus exponitur ad humanum sensum accommodis. 8 Quàm pretiosa] tertium argumentum laudationis, ut observatum est vers. 2. per exclamationem ex admiratione profectam, cujus subjectio habetur sequente versu. Ad umbram alarum] ut suprà 17. 8. 9 Uberrimè] id est, omnem victum, necessitatem, & amœnitatem cùm præsentis, tum venturæ vitæ subministras credentibus in te: allegoriæ. 10 Quandoquidem] altera pars psalmi, precatio, tum publica pro toto regno & ecclesia Christi, duobus versibus: tum privata pro Davide in ad-

administratione regni sui Deo servire cogitantis 2. ultimis: publicæ autem precationis tria sunt postulata, lucis, benignitatis, & justitiæ. Fons vitæ] *id est, inexhausta plenitudo atque perfectio, qua fideles perfundis pro demenso voluntatis tuæ: sic permanet in allegoria, ver. 10 ad precationem transiens.* In luce tua fruamur] *id est, gloriosis & illustribus bonis tuis; vel præsente & futura prosperitate, cujus causas & antecedentia petit, sequente vers. nimirum misericordiam Dei, & justitiam ex misericordia collatam.* 12 Ne aggrediatur me] *precatio singularis, ut diximus ver. 10. qua ita deprecatur malum, ut ex contrario intelligatur optare constantiam in bono.* 13 Ubi cadunt] *id est, in eam insaniam, de qua ver. 2. & sequentibus, ac proinde in funestum & sempiternum exitium.*

Psalmus XXXVII.

David pios a maleficorum invidentia ad fidem & securitatem in Deo revocans, elegantissimis promissionibus utrorúmque statum per comparationem explicat; illorum infaustam vitam & mortem, horum verò felicem esse ostendens providentia & administratione Dei etiam in mediis calamitatibus: quambrem pios hortatur ad fugiendum malum, colendum bonum, & amplectendas fide promissiones de ipsorum bono & improborum exitio.

1[a] ODE *Davidis.*[b] Ne accendaris ira propter maleficos; ne invideas facientibus iniquitatem:

2 Nam[c] sicut fœnum citò succidentur, & sicut viriditas teneræ herbæ decident.

3 [d]Confide in Jehova &[e] fac bonum: inhabita terram, &[f] pascere fide:

4 [g]Et

4 "Et oblecta te in Jehova, qui dabit tibi pe-
titiones [a]animi tui.
5 'Devolve super Jehovam viam tuam, &
confide in eo;' nam ipse efficiet;
6 Proferens tanquam lucem justitiam tu-
am, & jus tuum tanquam meridiem.
7 "[b]Acquiesce Jehovæ, & continenter ex-
pecta eum: ne accendaris ira propter prospe-
rantem via sua, propter virum efficientem co-
gitata.
8 Absiste ab ira, & derelinque æstuantem
iram; ne accendaris ira, saltem ad malefaci-
endum.
9 'Nam malefici excindentur; dum expe-
ctantes Jehovam, ipsi hæreditariò possidebunt
terram:
10 Et adhuc paululum, planè non erit im-
probus: quòd si consyderaveris locum ejus,
'non extabit:
11 Mansueti verò hæreditariò possidebunt
terram, & oblectabunt se' in multitudine pa-
cis.
12 "Cogitante improbo contra justum, &
frendente adversus eum dentibus suis.
13 Dominus ridet eum; quia videt advenire
°diem suum.
14 [c]Gladium eduxerint improbi, & tetende-
rint arcum suum; ad dejiciendum pauperem
& egentem, ad mactandum rectos viâ:
15 Gladius eorum intrabit in cor eorum, &
arcus eorum confringentur.
16 "Bonum *est* parum cuiq; justo, plus quàm
copia *sua*" improbis multis.
17 Nam" brachia improborum confringun-
tur:" sustinet autem justos Jehova.
18 "Agnoscit Jehova' tempora integrorum;
adeò

[a] Heb. *cordis*

[b] Heb. *sile.*

[c] Heb. *aperu-erint, vel sol-verint.*

adeò ut possessio eorum in seculum futura sit:
19 Non erubescant tempore malo, sed diebus famis saturentur:
20 [d]Dū improbi pereunt & inimici Jehovæ, [d]ut quæ pretiosa sunt in agnis: *ut hæc* consumuntur ipso fumo, consumuntur *isti*.

d Heb. *pretiosum agnorū*

21 Mutuò accipit improbus, sed non potest reddere: justus verò gratiam facit & donat.
22 Quia benedicti ab illo, hæreditariò possident terram: maledicti verò ab illo excinduntur.
23 A Jehova gressus viri statuuntur, cujus delectatur viâ.
24 Cùm cadit, non dejicitur; quia Jehova sustentat manum ejus.
25 Puer fui, etiam consenui; neque vidi justum ita derelictum, ut semen ejus quæreret panem.
26 Toto die gratiam facit & mutuat, tamen semen ejus in benedictione *est*.
27 Recede a malo, & fac bonum: sic habita in seculum.
28 Nam Jehova amat jus, neque derelinquit quos benevolentiâ prosequitur, in seculum conservantur: semen verò improborum excinditur.
29 Justi hæreditariò possidebunt terram, & habitabunt in æternum super eam.
30 Justi *cujus* os meditatur sapientiam, & cujus lingua loquitur jus,
31 In cujus animo *est* lex dei sui nullus gressuum ejus labascit.
32 Speculante improbo adversus justum, & quærente morte illum afficere,
33 Jehova non derelinquit illum in manu
istius;

istius;ᵃ neque sinit eum condemnari, cùm judicatur.
34 ᵃAttende ad Jehovam, & observa viam ejus: tum extollet te ad hæreditarò possidendum terram, ᵉ excidium improborum videbis.
35 ᵃVidi improbum ᶠ magna vi erumpentem; & sese explicantem,ᵃ tanquam arbor indigena virens:
36 Deinde præteriit, & ecce non *erat* amplius: nam quæsivi eum, sed non inventus est.
37 ᵃObserva integrum, & aspice rectum; finem istius viri esse pacem:
38 Defectores verò perdi pariter, finem improborum excindi;
39 ᵃNam salus justorum a Jehova *est*, robur eorum *est* tempore angustiæ.
40 Et adjuvat eos Jehova, ac liberat eos: liberat eos ab improbis ac servat eos, quia recipiunt se ad ipsum.

ᵉ Heb. *excindi.*
ᶠ Heb. *violētum, & sese nudantem.*

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est didascalica alternis ferè versibus alphabeticum literarum ordinem continens. Constat autem ex tribus partibus; propositione officii nostri, inde a ver.* 1. *usque ad* 7. *confirmatione sive exornatione propositionis, a ver.* 7. *usque ad* 27. *postremò conclusione hortatoria ad officium nostrum & certam fiduciam promissionum Dei ad finem usque. Propositionis membra sunt duo, interdictum adjuncta comminatione, ver.* 1. *&* 2. *& mandatum cum promissione usque ad ver.* 7. Ne accendaris ira] *id est, ne indignè feras prosperitatem illorum præsentem.* 2 Sicut fœnum] *id est, neque ipsi perdurant, neque ipsorum felicitas.*

3 Con-

3 Confide in Jehova] *mandatũ ex adverso dehortationi sive interdicto superiori respondens, cujus partes sunt duæ; una, ut animum & cogitationes avertendo a consuetudine oculorum, sola fide respiciamus in Deum, cujus fructus hoc vers. & tribus sequentibus exponuntur; altera, ut acquiescamus cum silẽtio voluntati Dei in principio ver. 7.* Fac bonum] *primus fructus fidei, bene instituta vita & conformata voluntati divinæ; cujus vitæ modus est ut pascamur fide; adjunctum verò, promissio Dei ad præsentem vitam & habitationem terræ sanctæ pertinens, quæ fuerunt olim symbola cœlestis vitæ & hæreditatis, ut pietas promissionem habet vitæ præsentis ac futuræ, 1. Tim. 4. 8.* Pascere fide] *id est, ex fide vive; non ex rebus præsentibus vitam quærens, ut improbi faciunt, ut Chabakuk 2.4.* 4 Et oblecta] *secundus fructus fidei, oblectatio fidei in Deo solo acquiescens.* 5 Devolve super Jehovam] *id est, te, vitam tuam, & totas rationes tuas illius fidei committe. Ita summatim comprehendit quæcunque ad fidem pertinent.* Nam ipse efficiet] *quæcunque facto opus fuerint: summa promissionum quas fides percipit, sequente vers. per similitudinem illustrata.* 7 Acquiesce Jehovæ] *secunda pars psalmi, confirmatio sive exornatio superiorum documentorum; ad quam transitur brevi repetitione illorum, inverso ordine: nam fidei & spei doctrina, priore loco; dehortatio verò posteriore ponitur, hoc vers. & exegeticè amplificatur, sequente.* 9 Nam malefici] *αἰτιολογία documentorũ: primus confirmationis locus ab eventis, quæ per antithesin inter se comparantur nimirum exitio improbrũ, ver. 10. & bonorum conservatione, ver. 11. quæ hic prolepticè posita sunt.* 10 Non extabit]

prout

prout ipse ab experientia sua confirmat, infrà ver. 36. 11 In multitudine pacis] post molestias ab improbis perceptas atque superatas, ut sequentia explicant. 12 Cogitante improbo] secundus confirmationis locus a providentia & sapientissima administratione Dei, quia dum tolerat improbum, ridere tamen dicitur, sequente ver. & dum vult, judiciũ perficit, aliis ver. 13 Diem suũ] quo placet Deo improbos gladio ipsorum jugulare, & servare probos, ut duo sequentes ver. ostendunt. 16 Bonum est parum] Tertius confirmationis locus a constitutione præsente animi & conscientiæ utrorumq; : nam per comparationem ostendit David, non posse tam parum esse justo quin animo possideat omnia; quia ipsi adest majestas, cura, promissio, efficacitas, & benedictio Dei, 3. ver. sequentibus: contrà veró improbis nihil tantopere superesse, ut ipsorum animi possint in eo conquiescere. Improbis multis] id est, plus percipit boni justus unicus, quàm omnes simul improbi ex cunctis suis facultatibus. 17 Brachia] id est, omnes illorum facultates, in quibus suum robur putant consistere. Sustinet] id est, quantumvis infirmos & tenues conservat. 18 Agnoscit] ut suprà 1. 6. Tempora] sive secunda, sive adversa: omnium rationem habet, sequente ver. 20 Dum] id est, dum contabescunt fame & emaciantur, ut liquefit infumatum tenellorum agnorum pingue, licèt non fuerit propiùs ad ignem admotum: similitudo elegans Est autem hîc & duobus sequentibus ver. explicatio ejus quod dixerat ver. 18. ab exemplo famis; quod peræq; ad alias omnes calamitates ex analogia accommodandum est. 21 Mutuo accipit] ad levandam famem. 22 Quia benedicti] αἰτιολογία istius loci a benedictione Dei, ut observatum est in ver. 16. 23 A Jehova]

exegesis prioris membri quod in superiore ætiologia ponitur, a benevolentia & beneficentia Dei; qui etiam labentes ex infirmitate suos gratiosè sustinet, 2. ver. 24 Non dejicitur], ita ut dejectus maneat, 2. Cor. 4. 9. ut improbi contrà in perpetuum dicuntur dejici. Jechezk. 32. 4. 25 Puer fui] quartus confirmationis locus ab exemplo & experientia. quasi dicat, ex quo tempore vivo, non animadverti Dei flagella in viris bonis permanere adeò ut ad posteros usque deriventur; sed observavi semper esse temporarias castigationes ejus: huic negationi subjicitur contraria affirmatio sequente ver. vide Psal. 72. 4. 27 Recede a malo] Conclusio hortatoria ad obedientiam & fidem: obedientiæ ascribuntur duo capita resipiscentiæ; mortificatio veteris hominis, & excitatio novi in justitia & sanctitate vera: fidei verò ascribitur promissio, fidelem virum jamjam velut in præsentis & perpetuæ vitæ ac hæreditatis possessionem mittens, cujus propositionis exornatio atque confirmatio usque ad finem ostenditur. Habita in seculum] vide Gen. 20. 7. 28 Nam Jehova] Confirmatio bimembris, respiciens ad duo superiora capita resipiscentiæ, a consilio & ordinatione judiciorum Dei: nam (inquit) bonis bene est a Deo, & malis pessimè. 29 Justi hæreditariò] exornatio proximè præcedentis confirmationis; in qua primùm bonorum status exponitur, usque ad ver. 35. deinde verò improborum, usque ad 37. quæ duo capita summatim & per anacephalæosin repetita ver. 37. & 38. concluduntur a prædicatione salutis & beneficentiæ Dei. In æternum] id est, non tam præsentis symboli ratione, quàm æternæ vitæ: etsi quòd ad vitam præsentem attinet, sequentia docent justum & permansurum beneficio Dei, ver. 30. & 31. & ab omnibus offensis conservatum iri, ver. 32 & 33. 31 Labascit] id est,

stat

stat firmus: metaphora. 32 Speculante] *amplificatio ab improborum studio adversante bonorũ felicitati, ut observatum est in ver. 29.* 33 Neque sinit eum condemnari] *id est, mirificè liberat ad confirmandam veritatem suam, & probandam innocentiam illius, cùm opus est.* 34 Attende ad Jehovam] *hortatio ad justum* μεταβατικὴ *sive transitiva ad alterum confirmationis membrum de improborum statu, ut dictum est suprà ver. 29.* 35 Vidi improbum] *Expositio allegorica status improborum.* Tanquam arbor] *id est, nativa arbor sive voluntaria, quam sponte producit tellus: nam hoc genus arborum esse valentius eò quòd arte vel cultura provenit, ipsa natura docet.* 37 Observa integrum] ἀνακεφαλαίωσις *ut observatum est suprà ver. 29.* 39 Nam salus] αἰτιολογία *superioris demonstrationis* ἀνανταπόδοτος. *nam causam quidem felicitatis bonorum explicat, salutem, opem, & liberationem a Deo; sed infelicitatis quæ improbos manet narrationem reticet, quæ a contrario facilè colligitur.*

PSALMUS. XXXVIII.

David ex divina voluntate pressus malo gravissimo, peccata sua confitetur; de infirmitate animi & corporis sui, desolatione ab amicis & inimicorum improbitate conqueritur: quibus omissis, ad Deum se convertit, & repetitis summatim causis opem Dei implorat ac salutem petit.

1 PSALMUS *Davidis* ad recordandum.
2 Jehova, ne in fervente ira tua arguas me; aut in æstu iræ tuæ castiges me.
3 Nam sagittæ tuæ [a] *altè* infixa sunt in

[a] Heb. *demissæ sunt.*

me,& demisisti super me manum tuam.
4 Non *est* integritas in carne mea, propter
detestationem tuam: non *est* pax in ossibus
meis propter peccatum meum.
5 Nam iniquitates meæ transcendunt ca-
put meum; ut onus [b] grave, graviores sunt
quàm perferre queam.
6 Putruerunt, contabuerunt livores mei;
propter stultitiam meam.
7 Distorqueor, incurvor pervalde, toto die
atratus pergo:
8 Quia ilia mea plena sunt vilitate, adeò ut
non *sit* ulla integritas in carne mea.
9 Debilitatus & attritus sum [c] pervalde,
rugio præ fremitu [d] animi mei.
10 Domine, coram te totum desyderium me-
um *est*; & suspirium meum a te non est abscon-
ditum.
11 Cor meum palpitat, derelinquit me virtus
mea; & lux oculorum meorum, etiam ipsi nō
sunt penes me.
12 Amici mei & proximi mei e regione
plagæ meæ subsistunt, & propinqui mei e lon-
ginquo absistunt.
13 Tendunt verò laqueos, qui quærunt ani-
mam meam: & qui requirunt malum meum, lo-
quuntur ærumnas, & dolos toto die medi-
tantur:
14 Quos ego tanquam surdus non audio, &
tanquam mutus non aperiens os suum;
15 Sed sum tanquam is qui non audit, & in
cujus ore non *sunt* argumenta:
16 Quia te Jehova expecto; *ut* te exaudias,
Domine Deus mi:
17 Quia dico, *videndū* ut nō lætentur de me;
nutante pede meo, contra me magnificent se;

[b] Heb. *graves sunt præ me.*

[c] Heb. *usque valdè.*

[d] Heb. *cordis*

18 Si

18 ' Si ego ad claudicationem compara-
tus fuero, & dolor meus fuerit coram me ju-
giter.
19 ' Quandoquidem iniquitatem meam in-
dico, solicitus sum de peccato meo:
20 Inimici autem mei vivi roborantur, &
multiplicantur qui oderunt me [e] falsis de cau- [e] Heb. *falsitatis, ut sup.* 35.19.
sis.
21 Et reddentes malum pro bono, adversan-
tur mihi, eò quòd sector bonum;
22 ' Ne derelinquas me, Jehova: Deus mi, ne
longè absis a me.
23 Festina ad auxilium meum, Domine salus
mea.

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est* εὐκτικος, *exordio, narratione, & conclusione constans.* Ad recordandum] *id est, memoriam statuendam mali sui, & liberationis acceptæ a Deo. Quod genus psalmorũ docendi causa vocare possumus* ἀπομνημονευματικόν. 2 Jehova] *exordium sive petitio ex abrupto, quo iram Dei & flagella deprecatur David.* 3 Nam] αἰτιολογία *petitionis, sive narratio tribus partibus constans: prima est a persona Dei, de calamitatibus quas ipse infligit, usque ad ver.* 10. *secunda, a persona sua, explicatio infirmitatis suæ, ver.* 10. *&* 11. *tertia, a persona circunstantium, inde usque ad ver.* 19. Sagittæ tuæ] *id est, plagæ: metaphora. Est autem hoc & sequente ver. gradatio apprimè necessaria; qua David a flagellis (quorum asperitatem sentiebat) assurgit ad sensum iræ & detestationis Dei: inde verò devenit ad detestationis causam, nimirum peccatum suum.* 5 Iniquitates meæ] *id est, peccata & eorum pœnæ; synecdoche: nam*

nam hîc exornatio est querimoniæ, qua usus est proximè præcedente ver. Transcendunt caput meum] *id est, tanquam exundantes aquæ demergunt me: metaphora ab aquis: ut psal.42.8.& 88.17.& 124.4.& 5. ut altera quæ proximè sequitur, ab oneribus translata est.* 6 Putruerunt] *Singularis explicatio plagarum de quibus suprà in genere expostulaverat. Credibile est autem fuisse gravissimum aliquem dolorem, acutissimum, multiplicem, & diuturnum: etsi quod genus fuerit mali, non meminimus in scriptura legere: nisi fortè hæc quispiam allegoricè malit accipere.* 10 Domine] *alter narrationis locus de affectione sua, cujus testem appellat Deum.* 11 Etiam ipsi non] *id est, videntur jamjam me deficere gravitate mali.* 12 Amici mei] *tertius narrationis locus de ratione qua circunstantes erga ipsum utebantur; sive amici, hoc versu; sive inimici sequente versu, ac postremò ipse erga omnes, ver.14. & 15.* E regione plagæ meæ] *præ horrore detrectantes accedere: simile vide Ijobi.19.* 13 Ærumnas] *quibus ampliùs afficiant me.* 14 Quos ego] *id est, dissimulo & fero patienter, ut fidelem decet, ver.16.* 16 Quia te Jehova] *αυτιολογια silentii, primùm a fide sua in Deum, hoc ver deinde ab improbitate adversariorum, duobus ver. sequentibus.* 17 Quia dico] *secunda causa silentii: quasi dicat, mihi cum Deo res est in istis calamitatibus; non autem cum istis canibus & porcis; apud quos si quid dicerem, omnia in ludibrium verterent: & si quid secus quàm opto paterer malumq; meum continuaretur, ipsum Dei nomen in malo meo blasphemarent.* 18 Si ego] *hoc est, si non desineret malum: exegesis metaphoræ qua modò usus est, nutante pede meo.* 19 Quandoquidem] *Conclusio petitoria, cujus partes*

partes sunt duæ : causarum tribus versibus & postulatorum, duobus ultimus: causæ ponuntur duæ; una a persona sua, quòd seipsum sistit coram Deo, & peccatum suum ex animo confitetur ad glorificandum Deum: altera, a persona inimicorum, injusto odio & immeritis maleficiis Davidem prosequentium, duobus sequentibus. 22 Ne derelinquas me] *Postulatum duplex, deprecationis, hoc versu; & precationis oppositæ, versu ultimo.*

PSALMUS. XXXIX.

David explicato consilio bene & patienter transigendæ vitę suæ, agnoscit se repentè oppressum ab instituto aberraße & obmurmuraße Deo: ita sei psū corrigens deprecatur peccata & supplicia sua, & misericordiam in præsente calamitate sibi exhiberi postulat.

1 MAGISTRO *symphoniæ,* " *Jeduthuni;* " *Psalmus Davidis.*
2 " Dixeram; observabo " vias meas,
ne peccem lingua mea : servabo circa os meum " capistrum," tantisper dum improbus *erit*
coram me.
3 Obmutueram [a] taciturnus," silebam *etiam* — a Heb. *taciturnitate.*
a bono; " cùm dolor meus incrudesceret.
4 " Incalescente verò [b] animo meo in me, in — b Heb. *corde meo in medio mei.*
meditatione mea exardescente igne; " locutus
sum lingua mea," *dicens;*
5 " Fac ut experiar, Jehova, finem meum:" nam
mensura dierum meorum, quid est ? experiar
quàm durabilis sum.
6 Ecce, [c] " palmares disposuisti dies meos, — c Heb. *palmorum.*
& tempus meū ut nihil *est* coram te:" profectò
omnimoda vanitas omnis homo *est*, *quantum-*

vis constitutus.Sela.
7 Profectò "per imaginem præterit quisque,
profectò in vanum " perstrepunt : congregat
quispiam, sed nescit quis recepturus sit ea.
8 " Sed jam quid expecto domine? spes mea
in te *est*.
9 " Ab omnibus defectionibus meis eripe
me, [d] probro "stultis ne exponas me.
10 " Obmutesco, non aperio os meum; quia
tu fecisti.
11 " Remove a me plagam tuam, " a conflictu
manus tuæ ego deficio.
12 " Cùm *in* reprehensionibus " pro iniquitate
castigares quempiam, " dissolveres sicut ti-
neam [e] quod inest ei desyderabile : profectò
vanitas *est* omnis homo. Sela.
13 " Audi orationem meam, Jehova, & clamo-
rem meũ; aurem adverte ad lachrymas meas,
ne surdum agas : " quia peregrinus sum coram
te, inquilinus ut omnes majores mei.
14 " Desiste a me, ut recreem me; " cùm nondum
abeo, ut non amplius adsim.

[d] Heb. *probrum stulti ne ponas.*

[e] Heb. *desyderabile ejus*

Annotatio.

1 Ieduthuni] *id est, genti Jeduthunis & illius classi vide* 1. *Chr.* 25.3. Psalmus Davidis] *Psalmus est* ἀπομνημονευματικὸς, *ut præcedens, generis* εὐκτικοῦ, *cujus partes sunt duæ; una est narratio loco exordii, a ver. 2. ad 5. altera precatio, ad finem usque. Videtur autem hic Psalmus ex contextu & argumento de eo tempore scriptus esse, quo David in summas angustias conjuratione Abschalomi conjectus est.* 2 Dixeram] *narratio continens primùm explicationem animi & consilii sui, ver. 2. deinde vitæ suæ cum proposito antea conformatæ, ver.*

ver. 3. postremò pręetermissionem & aberrationem a
proposito præ gravitate mali, ver. 4. Vias meas]
id est, vitam totam. Capistrum] metaphora a ju-
mentis ferocioribus. Tantisper] quotiescunque
Deo videbitur improborum operâ me exercere. 3
Silebam etiam a bono] id est, ne bonæ quidem &
justæ defensionis meæ recordabar apud illos; sed mis-
sa faciebam omnia & patienter perferebam : vide
exemplum 2. Schem. 16. 5. & sequentibus. Cùm
dolor meus] id est, mea calamitas ingravesceret no-
vis accedentibus malis. 4 Incalescente] id est,
cùm me sensi obrui malorum magnitudine; quorum
causa animus meus cum gravissimo æstu conflicta-
tus est, & vehementissimè perturbatus; prout demõ-
stravit cùm Tziba adveniens herum Mephiboschè-
tum falsò accusavit appetiti regni, 2. Schem. 16. 1.
Locutus] vitæ præsentis tædio. Dicens] Petitionis
quæ sequent. ver. continetur, partes sunt duæ : una
immodesta ex animi perturbatione nascens, qua ex-
optat mortem præsentem, tribus ver. altera, correctio
qua veluti resipiscens se committit Deo, inde a ver.
8. ad finem usque. 5 Fac ut experiar] id est, mo-
riar: periphrasis mortis pathetica, ad tædium vitæ
ostendendum. Nam mensura] αἰτιολογία: peti-
tionis quæ sequen. versib. exponitur. 6 Palmares]
id est, non longiores quàm sit hominis palmus: hyper-
bolica metaphora, quam sequentia verba per grada-
tionem explicant. Est autem hic prior locus exegese-
os a quantitate vitæ; posterior locus, a qualitate &
consequentibus ejus, traditur sequente versu. Pro-
fectò] ἐπιφώνημα generalem vitæ nostræ consti-
tutionem explicans ab exemplo Davidis. Quan-
tumvis constitutus] id est, firmus & fixus in hac
vita; prout David superatis undique hostibus in ce-
lebri & potente regno esse videbatur, cùm orta

est ista conjuratio. 7 Per imaginem] *id est, species est evanida: vide 1. Corinth. 7. 31. & infrà 73, 20.* Perstrepunt] *homines studio rerum hujus vitæ traducti. quasi dicat, laboravi, cucurri, & sudavi frustrà, & regnum opesq; tantas comparavi: sic expostulat, quia Abschalomū videbat furere, & Mephiboschetum credebat conaturum: ac proinde incertus erat utrum successorem esset habiturus, an alium quemquam.* 8 Sed jam] *altera pars petitionis, ad quam transitur correctione. quasi dicat, hei mihi, quid dico? quid mortem expeto? tempus est, ut animum meum avocem ab istis carnalibus cogitationibus, & me per fidem & spem veram committam domino: hinc sequitur alter petitionis locus a ver. 9. ad finem.* 9 Ab omnibus defectionibus] *petitio resipiscentis prophetæ, duo membra continens: unum est deprecatio de liberatione a peccatis & eorum pœnis, usque ad ver. 13. alterum de impetranda gratia & instauratione sui, tribus reliquis.* Stultis] *vide Psal. 14. 1.* 10 Obmutesco] *i. agnosco te justum authorem hujus castigationis meæ, & judiciis tuis acquiesco: confessio.* 11 Remove] *deprecatio optimè subjecta confessioni, quæ copiosiùs exponitur quod suprâ petierat ver. 9.* A conflictu] αιτιολογια *deprecationis ab imbecillitate sua.* 12 Cùm] *amplificatio* αιτιολογιας *a communi hominum sorte quorum nullus, si cum gravitate judicii divini se ipsum comparabit, eam firmitatem habet qua perferre possit: sed contrà est inanissimus: vide de hoc argumento in Ijobo multa.* Pro iniquitate] *id est, prout peccato fuerit meritus.* Dissolveres sicut tineam] *quæ solo tactu teritur, ut Ijobi. 4. 19* Vanitas] επιφωνημα, *ut suprà ver. 6. sed diverso argumento: hîc enim ostendit psaltes non posse ab homine (adeò vanus est)*

est) unicum Dei judicium tolerari. 13 Audi] *Secundum membrum petitionis, ut observatum est suprà in ver. 9.* Quia Peregrinus sum] *id est, quandoquidem (prout est sors communis omnium mortalium) non possum diu in presente vita consistere, & peregrinari a te; ac proinde tibi misericordiam exercendi erga miserum peregrinum oblata est occasio : sic 1. Chron. 29. 15. & Psal. 119. 19. sic accipiendum esse ostendit finis versus sequentis.*
14 Desiste a me] *graviùs & diutiùs affligendo.* Cùm nondum abeo] *id est, antequam moriar, in vitam hanc nunquam reversurus : sic Ijobi 10. 21. & sequentibus.*

PSALMUS. XL.

David ab anteacta experientia privata & publica, a fœdere gratuito Dei, & a studioso obsequio suo seipsum in fide confirmans, gratiam & liberationem a Deo petit, improborum ruinam, bonorumq́ consolationem ad gloriam Dei.

1 MAGISTRO *symphoniæ, Davidis Psalmus.*
2 [a] Constanter expectavi Jehovam, qui inclinans ad me audivit vociferationem meam.
3 Et ducens me [b] e lacu tumultuoso, e luto cœnoso; statuit super petram pedes meos, firmavit gressus meos:
4 Denique indidit ori meo canticum novum, laudationem Deo nostro: videntes multi reverebuntur, & confident in Jehova.
5 Beatus *est* vir ille, qui ponit [c] in Jehova fiduciam suam; neque respicit ad superbos aut decli-

[a] Heb. *expectando expectavi.*
[b] Heb *e lacu tumultus, & e luto cœni.*
[c] Heb *Jehovam fiduciā suam.*

declinantes ad mendacium.
6 Multa præstas tu Jehova, Deus mi, mira-
bilia tua & cogitationes tuas erga nos : [d] non
possunt dispositè *recenseri* apud te ; *si* indicare
velim & eloqui, numerosiora sunt [e] quàm ut e-
narremus.
7 "Sacrificio & munere non delectatus, "au-
res perfodisti mihi : holocaustum & [f] obla-
tionem pro peccato non petens:
8 "Tum dixi ecce venio : " in volumine li-
bri scriptum est de me.
9 "Facere voluntatem tuam, Deus mi, de-
lector: & lex tua *est* " in [g] visceribus meis.
10 Prædico justitiã in congregatione multa:
ecce labia mea non cohibeo; Jehova tu nosti.
11 Justitiam tuam non tego [h] in animo meo;
fidem tuam & salutem tuam dico : non celo
benignitatem tuam, & veritatem tuam congre-
gationi multæ.
12 "Tu Jehova, ne cohibeas miserationes tu-
as a me: benignitas tua & veritas tua jugiter
custodiant me.
13 Nam circundantia invadunt me mala
[i] innumerabilia : assequuntur me "iniquitates
meæ, adeò ut nequeam dispicere, numerosiores
sunt capillis capitis mei; [k] animus etiam meus
dereliquit me.
14 "Velis Jehova eripere me; Jehova ad aux-
ilium meum festina.
15 "Pudefiant & rubore perfundantur pari-
ter quærentes animam meam ad perdendum
eam : agantur retrorsum & ignominia affici-
antur, qui delectantur malo meo.
16 Desolentur pro mercede "pudoris sui; "qui
dicunt de me, euge, euge.
17 Gaudeant & lætentur in te omnes quæ-
rentes

[d] Heb. *non est recensere.*
[e] Heb. *præ enarrando.*
[f] Heb. *peccatum, ut Levit. 4. 3.*
[g] Heb. *in medio viscerum meorum.*
[h] Heb. *in medio cordis mei.*
[i] Heb. *usque ad non esse numerum.*
[k] Heb. *cor.*

rentes te, *ac* dicant jugiter, magnificetur Jehova, amantes salutis tuæ.
18 " Cùm ego sim pauper & egens, Dominus cogitet de me: auxilium meum & liberator meus es: Deus mi ne tardes.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est* εὐκτικὸς, *constans ex duabus partibus: una est propositio argumentorum ex quibus in fide confirmatur ad invocandum Deum, usque ad ver.* 12. *altera petitio liberationis & salutis ad finem usque.* 2 Constanter expectavi] *propositio argumentationum fidem confirmantium triplex hoc loco ponitur ante petitionem: primùm enim ponuntur magnifica creatoris & gubernatoris opera, tum singularia erga Davidem, tribus versibus; tum publica erga omnes pios, ver.* 5. *&* 6. *Deinde proponitur fœdus Dei nobiscum in Christo redemptore nostro, ver.* 7. *&* 8. *Postremò proponitur obsequium fidei, quo animi piorum velut sigillo confirmantur de fœdere ad ipsos pertinente, inde usque ad ver.* 12. 3 E lacu tumultuoso] *procellis & fluctibus vehementissimarum calamitatum; quæ metaphoricè cum procelloso & profundo lacu, ac tenace luto comparantur.* Statuit super petram] *id est, posuit me loco firmissimo, ut qui e profundo educti rupem conscendunt in littore, tuti ab omnibus procellis.* Firmavit gressus] *id est, me ex incerto & palustri solo eductum in firmo collocavit: duplex membrorum antithesis.* 4 Canticum novum] *vide suprà* 33. 3. *sunt autem hoc versu adjuncta duo illius liberationis, quam consequebatur David; nimirum laus Dei, & ecclesię ædificatio: sic ad alteram partem hujus propositionis transitio est.* 5 Beatus] *altera pars propositionis, de*

pub-

publicis Dei beneficiis erga bonos; quorum indicia ponuntur tria, fides, humilitas, & veritas. 7
Sacrificio & munere] secundus locus argumentationis a fœdere Dei; cujus partes sunt, Deum habere nos acceptos sibi servos, hoc ver. & nos sistere coram illo ad serviendum ipsi, ver. sequente. utriusque verò partis est interpres & effector Christus. Malachi. 3.1. & Heb. 10.5. Aures perfodisti mihi] id est, me servum tuum acceptum habens in perpetuum, ad obedientiam comparasti atque obsignasti; ut olim servi auris fibula perforabatur ad januam heri sui: Exo. 21.6. & sequentibus. Hæc autem de membris Christi universè dicta aliis verbis accommodantur Christo, eò quòd nostrâ causâ formam accepit servi: quamobrem Apostolus Heb. 10. 5. non dicit ut de Christianis dicitur, aurem perfodisti; sed corpus aptasti; vide copiosiùs de toto argumento hujus loci Jescha. 1. & Jermejæ. 7. 8
Tum dixi] cùm servum tuum effecisti me, & aures perfodisti mihi. In volumine libri] i. in lege, in qua servis ex fœdere acceptis præscribitur ut serviant in seculum: Exod. 21.6.
9 Facere voluntatem] tertia propositio argumentationum ab obsequio Davidis, mente, studio sive animo, sermone, & opere: quæ omnia David de se non propter se, sed propter Christum prædicat, cujus fide sanctificantur justi. In visceribus meis] id est, in animo: metonymia.
12 Tu Jehova] altera pars Psalmi, petitio illata ex superioribus argumentorum locis: qua eam ipsam misericordiam, benignitatem, & veritatem implorat David, quam superioribus versibus predicaverat. Est autem hoc versu prolepsis sive propositio generalis optati, & illius αἰτιολογία sequente versu; quæ duo minutatim ad finem usque exponuntur.
13 Iniquitates

tes meæ] *id est iniquitatis pœnæ: ut Gene.* 4.13.
14 Velis] *explicatio postulati quo usus est ver.* 12. *continens tria petitionis capita: unum, pro liberatione supplicis, hoc versu; secundum, pro confusione improborum, duobus sequentibus; tertium, pro bonorum exhilaratione: quæ omnia spectant ad summum illum finem, ut magnificetur Deus, ver.* 17. 15 Pudefiant] *vide suprà Psal.* 28.4. *&* 35.4. 16 Pudoris sui] *id est, vitæ pudendæ suæ.* Qui dicunt de me] *id est, lætantur de malo meo.* 18 Cùm ego] *Conclusio petitionis, a misera conditione sua, & officio Dei.*

PSALMUS. XLI.

David in rebus propè desperatis beatitatem eorum prædicat, qui misericordiam de afflictis capiunt; se in afflictione confugientem ad Deum iniquissimè a multis tractatum expostulat, & liberationē a Deo petit pro defungenda sua administratione, confirmanda fide, & celebrando Deo.

1 MAGISTRO *symphoniæ: Psalmus Davidis.*
2 Beatus qui attendit ad attenuatum; *dicens*, tempore mali liberabit eum Jehova:
3 Jehova servabit eum & vitæ restituet eum: beatus reddetur in terra; item, ne tradas eum [a] desyderio inimicorum ejus:
4 Jehova sustentet eum, *qui decumbit* in sponda languoris: totum cubatum ejus ex morbo ejus mutato.
5 Me dicente, Jehova, gratiam fac mihi; sana animam meam; quia peccavi tibi:

[a] Heb. *animæ, ut Psal.* 27.12.

6 In.

6 ″Inimici mei dicebant malum de me; quan-
do morietur, & perierit nomen ejus?
7 ″Quòd ſi quis veniebat ut inviſeret,
mendacium loquebatur [b] animus ejus,″ con-
gregabat iniquitatem ſibi: egreſſus foras, elo-
quebatur.
8 Simul contra me muſſitabant omnes oſo-
res mei; contra me cogitabant quod *eſſet* malo
mihi, *dicentes*:
9 Res nequiſſima tenaciter inhæret ei, & qui
decumbit [c] non amplius exurget.
10 Etiam [d] ″vir colens pacem mecum, in quo
confidebam, comedens cibum meum; ſuſtulit
adverſum me calcem.
11 ″At tu Jehova, gratiam fac mihi, & exuſ-
cita me; ″ut rependam illis.
12 ″Ut hac re experiar ″quòd delectaris me,
″cùm non clanget inimicus meus de me;
13 ″Sed ego *clangam*, *cùm* in integritate mea
ſuſtentabis me; & reſtitues me coram te in ſe-
culum, *dicens*;
14 Benedictus Jehova Deus Jiſraëlis, a ſeculo
uſque in ſeculum; Amen, iterum Amen.

[b] Heb. *cor.*

[c] Heb. *non addet exurgere.*

[d] Heb. *vir p[illegible]is mea.*

Annotatio.

1 Pſalmus Davidis] *Pſalmus eſt generis mixti, ἐυκτικος ϗ ἐπαινετικος, conſtans ex partibus tribus; exordio, a verſu 2. ad 5. propoſitione ſive narratione, a ver. 5. ad 11. & petitione, reliquis verſibus. Etſi autem hic pſalmus non incommodè ex verborũ proprietate ad tempus alicujus invaletudinis referri poteſt, de qua nos aliquid in ſcriptura legere nõ meminimus: videtur tamen potius allegoricè David deſcripſiſſe ægritudinem animi ſui, qua affectus eſt cùm adventaret Abſchalom ipſum de regno depulſurus.*

depulsurus. 2 Beatus] *Exodium ἐκ γνώμης, id est, a sententia gravi; qua ostendit Psaltes beatos esse misericordes, & eorum officium duobus modis explicat: unus est misericors prædicatio promissionis divinæ erga afflictos, ver. 2. & parte versus tertii: alter, oratio pro illis coram Deo, reliqua parte ver. 3. & ver. 4.* 4 Sustentet] *id est, fulciat & confirmet.* Sponda languoris] *id est, qui rebus adversis prostratus jacet.* Totum cubatum] *apostrophe ad Deum, qua utuntur emphaticè boni ad virum attenuatum attendentes.* Ex morbo ejus] *id est, ægritudine animi, prout David exemplo suo docet, sequente versu.* 5 Me dicente] *propositio sive narratio tum ejus quod faciebat David in calamitatibus, hoc versu: tum eorũ quæ adversarii contra eum faciebant, versibus sequentibus.* Sana animã meã] *id est, libera me ex hac ægritudine, & peccato meo causa ægritudinis.* 6 Inimici mei] *altera pars narrationis, de inimicorũ optatis, factis simulatis, adversis consiliis, præjudiciis, atque transfugiis, & rebellionibus, usque ad versum 11.* 7 Quòd si quis] *vide suprà 35.15.* Congregabat] *id est, cogitabat cum animo suo, & fabricabatur.* 10. Vir colens pacem] *id est, mihi intimus & conjunctissimus, nimirũ (ut verisimile est) Achitophel: sic psal. 55.14. & sequentibus. Hæc autem typicè in Davide (qui figura fuit Christi) gesta, propriè accõmodantur Judæ, Joan. 13.18.* Sustulit adversum me calcẽ] *id est, conatus est me proculcare & pedibus terrere; ut calcitrones & refractarii equi calcibus solent petere: metaphora. vide 2. Schem. 16. & 17.* 11 At tu Jehova] *petitio, tertia pars psalmi: cujus summa est, ut instauretur David per gratiam Dei, quæ est unica efficiens causa instaurationis; fines verò sequentibus verbis exponuntur.* Ut repẽdam illis] *id est, ut omnes de quibus antè locutus*

 sum,

sum, pro justitia tua (cujus me constituisti administrum) remunerari possim, tuendo populum tuum & iniquos coërcendo: primus petitionis finis. 12 Ut hac re experiar] *secundus petitionis finis a conservatione sui ipsius.* Quòd delectaris me] *nam turpi illa ejectione Davidis e regno, in dubium vocabitur ipsius authoritas & administratio, ut ipse David agnoscit 2. Schem. 15. 25. & 26.* Cùm non clanget] *id est, non triumphabit victor: synecdoche.* 13 Sed ego clangam] *tertius finis, prædicatio gloriæ & beneficentiæ Dei.*

PSALMVS. XLII.

David exulans a populo Dei, ardentissimum studium observandi cultus Dei in ecclesia explicat: se ipsum consolatur spe: de perturbationibus animi sui, miseriarum quas perferebat gravitate, & adversariorum blasphemiis conqueritur; at postremò animũ suum ad spem & fidẽ in Deum excitat.

1 "MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi,* "ode *didascalica.*
2 "Sicut cervus glocitat ad alveos aquarum, sic anima mea" glocitat ad te, Deus:
3 "Sitiens *est* anima mea Dei, Dei fortis viventis, *dicens:* quando accedam, ut appaream in conspectu Dei?
4 "Sunt mihi lachrymæ meæ cibo interdiu & noctu, [a] dum dicitur ad me quotidie, ubi *est* Deus tuus?

[a] Heb. *in dicendo.*

5 Hæc recordans "effundo in me animam meam: me solitum esse transire in turba, gradiri *cum* illis usque ad domum Dei, cum voce cantus & laudationis, multitudine feriante.
6 "Quid dejicis te, anima mea, & perstrepis in me? spera in Deo, nã adhuc celebraturus sum "eum

"eum,&[b] salutem omnimodam faciei ejus.

7 "Deus mi,in me anima mea dejicit se;"pro-
pterea recordor tui" e terra Jardenis, & Cher-
monitarum,e monte exiguo.

8 "*Utcunque* abyssus abyssum inclamet ad
sonum" emissariorum tuorum , omnes irrum-
pentes fluctus tui & undæ tuæ super me tran-
seant;

9 "Interdiu mandaturus est Jehova benig-
nitatem suam,& noctu canticum suum [c]ad me;
oratione mea ad Deum fortem vitæ meæ *per-
stabo:*

10 "Dicens Deo forti" petræ meæ,quare ob-
liviscceris mei? quare atratus incedo propter
oppressionem inimici?

11 "Sica invadũt ossa mea,probro afficientes
me hostes mei ; dũ dicunt ad me quotidie,ubi
est Deus tuus?

12 "Quid dejicis te,anima mea,& quid per-
strepis in me? spera in Deo ; nam adhuc cele-
braturus sum eum,omnimodam"salutem faciei
meæ,& Deum meum.

[b] Heb. *salutes faciei ejus:ut infrà vers.12.*

[c] Heb. *mecum.*

ANNOTATIO.

1 Magistro symphoniæ] *id est,Hemani filio Joëlis filii Schemuëlis,1.Chron.6.33.nam hujus fuit tertia classis Musicorum in sacro ministerio,1.Chron.25.5.* Ode didascalica] *ut suprà 32.1.hujus odes qua David suo exemplo certamen piorum docet,partes sunt duæ:una.qua expostulat de exilio suo & absentia ab ecclesia Dei,usque ad versum 7. altera,qua expostulat de calamitatibus quæ sibi tãtoperè afflicto ab inimicis importãtur:utraq; verò conclusionem habet amœbeam.* 2 Sicut cervus] *propositio universalis studii quo ad Deum ferebatur*

David, illustrata per comparationem cervi; qui tum omni tempore confugere ad aquas dicitur, cùm anhelus est; tum maximè ineunte Autumno, quo tempore propter æstum est sitis impatientissimus: vide Aristot. lib. 6 de historia animalum cap. 29. Glocitat] id est, exclamans accurrit: metaphorica accommodatio similitudinis. 3 Sitiens est anima mea] prior propositio continens partes duas, querimoniam, usque ad versum 6. & consolationem adversus querimoniã, vers. 6. querimoniæ autem summa est, prophetam ægrè ferre quòd non possit Deum accedere ex præscripto legis, Exod. 23. 17. loci amplificationis duo; unus a conviciis & probris impiorum, versiculo. 4. alter, a preteritorum conventuum recordatione versiculo. 5. 4 Sunt mihi lachrymæ] id est, tantùm pascor lachrymis, ut psalm. 80. 6. 5 Effundo in me animam] id est, liquefio & contabesco: ut Ijobi 30. 16. 6 Quid dejicis te] conclusio propositionis præcedentis consolatoria ad animam; cujus partes sunt reprehensio sive correctio fluctuantis animæ, & consolatio. Eum & salutẽ] id est, tum celebrabo ipsum, tum salutaria ipsius erga nos beneficia prædicabo: sic gloriatur David in fide, repentè emergens ex superiore certamine. 7 Deus mi] altera pars psalmi, ut observatum est suprà in vers. 1. Expostulat autem David cum Deo de infirmitate animæ suæ, tribus argumentis: primum est (vt suprà) ob exilio suo, hoc vers. secundũ, a miseriis novis indies ad exilium ipsius accedentibus, sequẽte versu; tertium, a contumeliosis in Deum blasphemiis, ver. 10. & 11. quibus singulis suæ cõsolationes accommodatè proponuntur. Propterea] quòd neque usquam alibi neque in me ipso anima mea potest conquiescere: primus consolationis locus. E terra] id est, ubicunque locorum exulare cogar in terminis Israëlitarum, qui hic ex ordine numerantur: ab oriente,

oriente, ubi erat Jarden; ab Aquilone, quà definitur Chermone monte & Libano; & a meridie, quæ montana Judæam terminant. Nam hæc cum Libano monte & Chermone cōparata, in exiguis tantùm collibus numerantur. 8 Utcunque] metaphorica afflictionum descriptio ab exundante nimborum & procellarum vi. Emissariorum] id est, canalium, tuborum, & salientium, è quibus aquæ deorsum ruunt præcipites. 9 Interdiu] alter consolationis locus secundo calamitatum generi respondens, a Dei fide in præstandis promissis, & ab orationibus nostris. 10 Dicens Deo forti] Summæ orationis quam professus est psaltes habiturū se coram Deo. Petræ meæ] tuto perfugio meo, ut suprà 40.3. 11 Sica invadunt] tertius locus querimoniæ, ut observatum est suprà in ver.7. quasi dicat, blasphemias in Deum evomunt, & perinde faciunt ac si me gladiis confoderent: adeò indignè blasphemias perfero. 12 Quid dejicis] Conclusio, ut suprà ver.6. Salutem faciei meæ] id est, qui coram & re ipsa mihi author est omnis salutis ex gratuito fœdere, quo se fore mihi Deum confirmavit: ut 2.Schem.7.29.

Psalmus. XLIII.

David ab adversariis pressus vi & fraude, a Deo petit liberationem ex fœdere ad glorificandum eum, & in spe confirmat animum suum.

1 VINDICA me Deus, & [a] suscipe contentionem meam a gente non benigna; a viro [b] doloso & iniquo libera me.
2 Nam tu es Deus roboris mei: quare rejiceres me? quare atratus continēter irem propter oppressionem inimici?
3 Mitte lucem tuam & veritatem tuam; ip-

[a] Heb. contende contentionem meam.
[b] Heb. doli & iniquitatis.

ſæ deducant me: adducant me in montẽ "ſan-
ctitatis tuæ, "& in tabernacula tua:
4 Ut accedens ad altare Dei, ad Deum for-
tem [c] authorem lætiſſimæ exultationis meæ;
celebrem te cithara, ô Deus, Deus mi.
5 "Quid dejicis te, anima mea, & quid per-
ſtrepis in me? ſpera in Deo; nam adhuc cele-
braturus ſum eum, [d] omnimodam ſalutem fa-
ciei meæ, & Deum meum.

[c] Heb *letitiam exultationis meæ.*
[d] Heb. *ſalutes faciei meæ: ut ſup.* 42.6.

ANNOTATIO.

1 Vindica me] *Ode eſt ejuſdem generis & argumenti cum ſuperiore, ac velut illius epitome: cõtinens petitionem, ver.* 1. *exornationem petitionis, uſque ad ver.* 5. *& concluſionem, ver.* 5. Non benigna] *id eſt, maligna; quod de adminiſtris Schaulis dici credibile eſt, ut ſequentia verba de Schaule.* 2 Nam tu es] *exornatio petitionis primùm a fœdere, officioq́; Dei; deinde a genere petitionis, quod nihil petat alienum a fœdere, hoc & ſequente ver. poſtremò a fine, ut omnis gloria tribuatur Deo, ver.* 4. 3 Mitte lucem tuam] *id eſt, fœderis tui documenta exhibe, diſpellens tenebras miſeriæ meæ, ſervans fidem, & reducens me in eccleſiam tuam.* Sanctitatis tuæ] *id eſt. ubi arca reſidet, ſymbolum præſentiæ tuæ ſanctiſſimæ: erat autem tunc temporis Kirjath-Jehharimis, ex quo a Peliſchtæis remiſſa fuerat,* 1. *Schem.* 6. 22. Et in tabernacula tua] *id eſt, ubicunque locorum tentorium tibi fuerit fixum: his enim temporibus duo fuerunt loca in quibus ordinarius Dei cultus conſervabatur, donec tẽplũ a Schelomone extructũ eſt:* 2. *Chro.* 1. *unus locus fuit tabernaculo legali quod extruxerat Moſche primũ Nobi, deinde Gibbhone.* 1. *Schẽ.* 21. *&* 1. *Reg.* 3. *alter verò arcæ in oppido Kirjath-Jehharimorum*

donec

donec a Davide deportata est in civitatem suam, 1. Chro. 15. & 16. Quamobrem hîc tabernaculorum plurali numero mentionem facit. 5 Quid dejicis] *Conclusio hortatoria, ut suprà 42. 12.*

Psalmus. XLiiij.

Ecclesia majorum documentis, fœdere Dei, & studio quo tenetur Deus amplificandæ gloriæ suæ confirmata, gravissimè expostulat cum Deo de suis calamitatibus; integritate animi & vitæ suæ freta probat se eas perpeti pro nomine Dei: & postremò opem illius implorat pro salute sua.

1 MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi:* ode *didascalica.*
2 O Deus, auribus nostris audivimus: majores nostri narraverunt nobis *quod* opus operatus sis temporibus eorum, temporibus [a] priscis; a Heb. *antiquitatis.*
3 Te manu tua gentes expulisse, & plantasse ipsos: malo affecisse nationes, & propagasse ipsos.
4 Non enim gladio suo hæreditariò possederunt terram, & brachium eorum non dedit salutem eis: sed dextera tua, brachiumque tuum & lux faciei tuæ; quia eras benevolus eis.
5 Tu ipse *es* rex meus, ô Deus: præcipe *Deus* [c] omnimodæ salutis Jahhakobi. c Heb. *salutum, ut sup. 42. 6.*
6 Per te hostes nostros cornu feriremus: per nomen tuum conculcaremus insurgentes in nos:
7 Nam arcui meo non confido, aut gladio meo non servaturo me.
8 Cùm servaveris nos ab hostibus nostris,

& osores nostros pudefeceris;
9 Deum laudantes toto die, nomen tuum in
seculum celebrabimus, Sela.
10 Atqui rejecisti & ignominia affecisti nos,
quòd non processeris cum exercitibus no-
stris.
11 Fecisti ut retrò cederemus ab hoste, & oso-
res nostri diripiunt sibi.
[d] Heb *tibi*. 12 Tradidisti nos vt pecudes [d] cibarias, &
in gentes sparsisti nos.
[e] Heb. *pro nõ opibus*. 13 Vendidisti populum tuum [e] pro re vili, &
non auxisti *rem* pretiis eorum.
14 Exposuisti nos probro vicinis nostris, san-
næ & ludificationi circunstantibus nos.
15 Posuisti nos parabolam in gentibus: agi-
tationem capitis in nationibus.
16 Toto die ignominia mea obversatur mihi,
& pudor faciei meę obtegit me;
17 Propter vocem probro afficientis, & blas-
phemi; propter inimicum & vltorem sui,
18 Totum hoc evenit nobis; nec tamen ob-
liviscimur tui, neq; mendaciter agimus cõtra
fœdus tuum.
[f] Heb. *cor nostrum: sic infrà. 22.* 19 Non agitur retrorsum [f] animus noster,
aut declinat gressus noster a semita tua:
20 Quamvis contriveris nos *conjectos* in lo-
cum cetorum, & obtexeris nos lethali um-
bra.
21 Si obliti fuissemus nominis Dei nostri, aut
expandissemus manus nostras ad Deum for-
tem extraneum:
22 Nónne Deus pervestigasset istud? cùm ip-
se cognoscat abscondita animi.
23 Sed propter te occidimur quotidie; æsti-
[g] Heb. *ma-ctationis*. mamur ut pecudes [g] mactandæ.
24 Evigila, quare dormires Domine? exper-
gisce-

giſcere, ne rejicias in æternum.
25 Quare faciem tuam abſcondêres? *obli-
viſcereris afflictionis noſtræ & oppreſſionis
noſtræ?
26 *Nam dejecta eſt in pulverem vita noſtra,
adhæret terræ venter noſter.
27 Surge *ad juſtum auxilium nobis, & redi-
me nos propter benignitatem tuam.

ANNOTATIO.

1 Ode didaſcalica] *id eſt, tradita eccleſiæ ad docendum eam de afflictionibus & legitimo uſu earum, cùm immittuntur a Deo: nam videtur hæc ode aut ſcripta fuiſſe a Davide recordatione eorũ temporum quibus Jſraëlitæ a Peliſchtæis vexabantur inde a diebus Schimſchonis ad Davidem uſque, ut eccleſia ab antecedente exemplo præcaveret ſibi, & ad afflictiones ſeſe compararet; aut ab aliquo viro Dei temporibus captivitatis Babylonicæ, ut hac precationis formula uterẽtur pii. Eſt autem ode ad docendum quidem tradita, ut oſtendit inſcriptio; ſed tamen genere* ἐυκτικῷ. *conſtãs ex tribus partibus, Exodio, a ver.* 2. *ad* 10. *propoſitione a ver.* 10. *ad* 24. *& cõcluſione petitoria.* 2 O Deus] *Exordii quo utũtur pii ad conciliandam ſibi miſericordiã, loci ſunt tres, unus ab anteactis Dei operibus quæ pii ſe auditu percepiſſe profitẽtur per fidẽ, uſque ad ver.* 5. *alter, a fœdere ſempiterno & officio Dei, cujus conſcios & participes ſe prædicant ſancti, a ver.* 5. *ad* 8. *tertius, à gloria Dei, ver.* 8. *&* 9. 3 Plantaſſe] *vide Exod.* 15.17. Propagaſſe ipſos] *tum gentis incremento, tum amplificatione ſedis: metaphora, ut Pſal.* 80.9. 4 Non enim] αἰτιολογία *ſive confirmatio propoſitionis præcedentis, per contentionem: qua docet pſaltes non ipſorum, ſed Dei virtutem omnia*

præſti-

præstitisse ex mera ipsius benevolentia: vide Exod. 15.13. & sequentibus: item 23.27. & Jehosch. 24.12. Lux faciei tuæ] id est, illustris præsentia tua, qua præivisti & præluxisti eis: hypallage. 5 Tu ipse es] alter locus a fœdere & officio Dei, ut dictum est in ver. 2. Præcipe] idem quod a majoribus nostris audivimus: nimirum ut nos confirmemur, & hostes infirmentur. quasi dicat, stat per te, qui dictum ac factū potes eadem opera exhibere. 6 Hostes feriemus] si tantùm præciperes: metaphora a feris pugnantibus, ut Deut. 33.17. 8 Cùm servaveris] tertius locus a prædicatione gloriæ Dei in Ecclesia ejus. 10 Atqui rejecisti] quasi dicat, tantùm abest ut res a majoribus auditas nobis in præsentia præstes, te Deum nostrum ostendas, & gloriæ tuæ consulas, ut contrà jacêre omnia videantur. Altera pars psalmi propositio: cujus partes sunt duæ, expostulatio malorum acceptorum & perpessionum ecclesiæ, usque ad ver. 17. & professio fidei animique sui in Deum integri per medias calamitates, a ver. 18. ad 24. Quòd non processeris] id est, non adfueris & adjuveris nos: quod sequentium versuum narratione confirmatur. 12 Cibarias] id est, quæ mox mactandæ & cibo futuræ sunt, ut infrà. 23. Sparsisti nos] vide 1. Schē. 14.22. 13 Vendidisti] id est, gratis alienasti nos & sine emolumento tuo; humanitus dictum a re forensi. 15 Agitationem capitis] vide 2. Reg. 19.21. 17 Propter vocem] id est, duobus modis excruciamur; primùm propter gloriam Dei, quam impii protervè blasphemant: deinde propter mala nostra, quibus inhumaniter obruimur. 18 Totum hoc evenit] Secunda pars propositionis, professio integritatis suæ erga Deum in gravissimis afflictionibus, ut observatum est in ver. 10. Sunt autem duo integritatis quam profitentur capita proleptice expressa

pressa hoc versu; ipsos non oblivisci Dei, & non mendaciter agere in fœdus illius: quæ utraq; inficiatio sequentibus versibus per ὑστέρωσιν exornatur; deinde affirmatio contraria ex adverso subjicitur ver. 23. 19 Non agitur retrorsùm] *confirmatio posterioris membri, duobus ver. ab integritate animi operumq; suorũ, quæ synecdochicè a propheta describuntur.* 20 Quamvis] *id est, nos velut in mare profundissimum & abyssum calamitatũ demerseris: metaphoræ.* 21 Si obliti] *confirmatio prioris mẽbri prolepseos qua usus est ver.* 18. *a testificatione conscientiæ suæ & justitia Dei.* Ad Deum fortẽ] *id est, quantumvis fortitudinis nomine apud cultores suos commendatum.* 23 Sed propter te] *confirmatio causæ perpessionum suarum, nimirum martyrium gloriosum pro Christo: vide Rom.* 8. 36. 24 Evigila] *conclusio petitoria, qua propheta humanitus implorat opem Dei per gradationem, ut evigilet, exurgat, opem ferat, & liberet, versu ultimo: quæ petitiones suis deprecationibus, interrogationibus, & querelis exornantur.* 25 Oblivisceretis] *id est, non demonstrares te recordari nostri.* 26 Nam dejecta] *id est, proximè absumus a morte: hyperbole.* 27 Ad justum auxilium] *id est, quantum nobis opus est, ut ex hisce calamitatibus liberemur.*

PSALMUS XLV.

Psaltes typo cõnubii Schelomonis cum filia Parhhonis utens, nuptias Christi cum ecclesia celebrat: utrũq; elegantiæ, officii, gloriæ, & fructuum ex matrimonio spirituali venturorum nomine cõmendat; & publica laudatione canticum terminat.

1 MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi ad "hexacorda," didascalicum" canticum*

cum " [a] *amicarum.*

2 " Ebullit [b] animus meus verbum bonum; dicturus ſum ego poëmata mea de rege; lingua mea & ſtylo, *ut* ſcriba promptus.

3 " Multò pulchrior effectus es filiis hominum: infuſa eſt gratia labiis tuis, " propterea benedixit tibi Deus in ſeculum.

4 " Accinge gladiũ tuum ſuper femur, " ô robuſte; " *gladium* gloriæ tuæ & decoris tui.

5 Et decore tuo " [c] proſperè equita propter negotium " veritatis & " [d] manſuetæ juſtitiæ: ut " doceat *de* te res reverendas dextera tua.

6 Sagittis tuis acutis " *infixis* cordi inimicorum regis; populi ſub te concidant.

7 " Solium tuum, ô Deus, in ſeculum & ſempiternum: ſceptrum [e] rectum, ſceptrũ regni tui.

8 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti improbitatem; " propterea unxit te Deus, Deus tuus " oleo gaudii præ " conſortibus tuis,

9 " Myrrha & ſantalis, [f] caſiaq; omnia veſtimenta tua *prodeuntis* e templis [g] eburneis, " præ iis qui lætificant te.

10 " Filiæ regum inter " [h] charas tuas: collocata eſt conjunx ad dexteram tuam cum inſigni auro Ophirio.

11 " Audi filia, ac vide, & inclina aurem tuam: obliviſcereq; populi tui & domus [i] paternæ tuæ:

12 Et delectabitur rex pulchritudine tua: cumq; ſit dominus tuus, incurva te ei.

13 " Tunc filiæ Tyri, divites populi, cum munere faciem tuam precabuntur.

14 Tota honorata filia regis intrò, " fundis aureis veſtita,

15 Cum phrygianis deportatur ad regem, " virgines poſt eam amicę ejus adducuntur

ad

[a] Heb. *dilectarum.*
[b] Heb. *cor meum.*
[c] Heb. *proſperare equita: ſimile vide. 1. Schem. 2. 3.*
[d] He. *mãſuetudinis juſtitiæ.*
[e] Heb *rectitudinis.*
[f] Heb. *caſiis.*
[g] Heb. *eboris*
[h] Heb. *pretioſas.*
[i] Heb. *patris tui.*

ad te:

16 Deportantur cum [k] summa lætitia & exultatione, intrant in palatium regis. — [k] Heb. *cum lætitiis.*

17 °Loco parentum tuorum erunt filii tui: præpones eos ° principes in tota terra.

18 °Memorabo nomen tuum [l] in una quaque ætate; "idcirco populi celebrabunt te in seculum & sempiternum. — [l] Heb. *in omni ætate & ætate.*

ANNOTATIO.

1 Hexachorda] *Vox Hebræa varia quidem est significatione, sed origine certa: deducitur enim ab altera voce Hebraïca quæ significat sex, ut docet Kimchi: quam ob rem tam de instrumentis hexachordis, quàm de floribus liliorum dicitur; quia his sena sunt folia, & illis chordę senæ. Nos verò ex ambigua voce eam interpretationem elegimus, quæ rebus magis convenit.* Didascalicum] *id est, traditum ecclesiæ ad docendum & informandum eam de sacrosancto conjugio Christi.* Canticum amicarum] *id est, epithalamium, quod paranymphæ cecinerunt Schelomoni cùm filiam Parhhonis duceret. Est autem hoc canticum epithalamium, ut diximus, generis laudativi, typicè quidem de Schelomone dictum; sed propriè ad magnum illud mysterium conjugii quod Christus cum Ecclesia iniit, pertinens: ut pluribus locis ostendetur. Ejus partes sunt quatuor; exordium, versu 2. laudatio sponsi, a versu 3. ad 10. laudatio sponsæ, a versu 10. ad 18. & conclusio, versu 18.* Amicarum] *id est, quas amore suo ad nuptias invitavit, & sibi amore conjunxit: vide infrà versu 10.* 2 Ebullit] *Exordium, ut vocant, floridum: quo pii proponunt se animo, ore, manibúsque omnia effecturos quæ ad celebrandum conjuges & conjugium sacrum pertinebunt.* 3 Multò pulchrior]

secunda

secunda pars psalmi, laudatio sponsi : quæ tenuissima ex parte Schelomoni competit, omnibus verò numeris Christo accommodanda est. sunt autem hujus laudationis loci, commendatio elegantiæ, vultus, & sermonis, hoc versu, hortatio a potentia magnifica, ad administrationem regni, tribus sequentibus: & majestatis gloriæque sempiternæ prædicatio, ver. 7. 8. & 9. quorum omnium origo est a patre, qui filium unxit & dedit ei spiritum sine mensura. Joan. 3. 34. Quamobrem etsi hæc in speciem Christo minimè videntur adfuisse dum in forma servi ambulavit; non dubium est tamen quin propria sint illius: prout docemur Evangelio, quædam in ipso consummata esse & alia indies consummari. Propterea] nimirum ut omnes elegantia gratiaq; superares, ac potiùs in omnibus author esses elegantiæ & gratiæ.
4 Accinge gladium] id est, arma tua regia: quæ in Schelomone quidem fuerunt carnalia, in Christo verò gladius est spiritualis verbi procedentis ex ore ipsius, de quo Jescha. 11. 4. Heb. 4. 12. & Apoc. 1. 16. O robuste] epitheton Christi, cui omnis potestas data est in cœlo & in terra: & cujus armis omnes munitiones subvertimus, ratiocinationes, omnemq; sublimitatem quę extollitur adversus cognitionem Dei, &c. 2. Corinth. 10. 4. & sequentibus. Gladium glorię] id est, gloriosissima arma majestatis tuæ: hypallage. 5 Prospere equita] id est, exequere administrationem tuam ita instructus donis : ideoq; regia hæc administratio sequentibus verbis exponitur ; tum erga bonos, hoc versu; tum etiam contra improbos, versu sequente. metaphora a forma principum terrenorum. Veritatis] id est, veræ religionis, quæ imprimis est a vero principe procuranda. Mansuetæ justitiæ] id est, justę administrationis erga tuos, mansuetudine, id est, æquitate & clementia facilè temperatæ. Doceat]

id est,

id est, commonstret omnibus & probet administrationem tuam, quæ tibi apud omnes reverentiam conciliet. 6 Infixis] ὑστέρωσιν verborum perspicuitatis causa mutavimus; ut Jehoschuhhæ. 24.26. & infrà ver. 13. Sunt autē hæc omnia typicè dicta de evangelica administratione Christi; quæ aliis est odor vitæ ad vitam, aliis verò mortis ad mortem, 2. Corinth. 2. 15. & 16. 7 Solium tuum] majestatis, justitiæ & gloriæ divinæ in Christo descriptio ex donis & vocatione Dei: nam hæc ad Schelomonē minimè pertinere, tum ipsa verborum series ostendit, tum Apostolus ad Hebræos. 1. 8. 8 Propterea] id est, in hunc finem plenitudinem spiritus accepisti, ut ista præstes, & ex plenitudine tua omnes accipiamus gratiam pro gratia, Joannis. 1. 16. Oleo gaudii] id est, unctione spiritus, per quem regnum Dei est justitia, & pax, & gaudium in Christo: Rom. 14. 17. hæc typicè de Schelomone dicta & ex parte facta, ut docetur 1. Regum, plenum in Christo complementum habent. Oleum autem synecdochicè pro unguento accipimus, ut ferè fit in scriptura: cujus unguenti descriptio attinetur sequente versu. Consortibus tuis] id est, Christianis, qui tui & dignitatis tuæ participes fiunt per fidem. 9 Myrrha] id est, unguento confectio ex istis præstantissimis & odoratissimis generibus aromatum. Prę iis] id est, odoratior es, & odoratiora vestimenta tua quam sit odor eorum qui comitantur te, & se nuptiis tuis adjungentes, prædicant te atque exhilarant. Sunt autē illi Christiani, quibus ait Joannes, amicus sponsi qui stat & audit eū, gaudio gaudet propter vocē sponsi Joan. 3. 29. 10 Filia regū] tertia pars psalmi pertinens ad ecclesiā sponsā Christi, cujus fuit typus filia Parrhhonis quæ Schelomoni nupsit. sunt autem tria similiter hujus laudationis capita: primū est, commendatio ipsius reginæ & comitatus ejus, hoc

hoc versu, secundum, hortatio ad officium conjugale, fidem, obsequium & honorem exhibendum Christo, versu 11. & 12. *tertium gloriæ adjunctæ & consequentis prædicatio, ceteris versibus*. Charas tuas] *id est, quas sola tua charitate complexus, ad nuptias invitasti, & cooptasti in comitatum pretiosissimum sponsæ tuæ; ut amicas vocavit suprà versu* 1. 11 Audi filia] *hortatio ut dictum est versu præcedente*. 13 Tunc] *tertium laudationis caput prædicatio gloriæ quam ecclesia in Christo perceptura est; primùm præsentis, velut in ipso nuptiarum tempore, usque ad versum* 16. *deinde eventuræ ex conjugio Christi, nimirum quòd plurimos & potentissimos liberos ipsi genitura est, versu* 17. 14 Fundis aureis] *id est, vestimentis, quæ fundis ex auro & insitivis gemmis circumfulgebunt: omnia (ut sæpè jam diximus) allegorica*. 15 Virgines post eam] *apostrophe ad sponsam; qua celebratur gloriosus adventus sponsæ; & fructus ex ea perventuri ad Christum prænuntiantur, sequente versu*. 17 Loco parentum] *vide Jescha*. 49. & 60. *quasi dicat, nunquam desitura est, sed perpetuò mãsura generatio tua*. Principes] *id est, consortes cælestis regni, & reges in Christo. Apoc.* 1. 6. *Nam hæc non possunt de Schelomone accipi; qui unicum filium habuit regem, & quidem lacerati regni*. 18 Memorabo] *id est, statuam monumenta laudis tuæ quæ semper in ecclesia durent: conclusio*. Idcirco] *quia his monumentis fuerint informati de gloria nominis tui: ut suprà* 22. 23.

PSALMUS. XLVI.

Psaltes Dei beneficentiam erga pios, & piorum in rebus adversissimis fidem in Deum prædicat ex præsentia & operibus Dei: ideoq; gentes provocat ad cognoscendum ex operibus Deum; & fiduciæ prædicatione concludit canticum.

1 MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi* " *ad acutam symphoniam*, " *canticum.*

2 "Deus nobis *est* receptus & robur, auxilium in angustiis [a] præsentissimum.

3 Idcirco non timeremus , " si commutaret terra *locum*; aut si dimoverentur montes *depulsi* [b] in ima maria :

4 Fremerent, "lutosæ fierent aquæ [c] cuiusq; illorum ; commoverentur montes elatione ejus. Sela.

5 "Flumen, rivi ejus, lætificant" civitatẽ Dei; "sanctissimum, *cætera* "habitacula excelsi.

6 Deus in medio illius, non dimovetur; adjuvat illam Deus "ab apperente mane.

7 Frementibus gentibus, moventibus se regnis; edit vocem suam, "liquefit terra.

8 "Jehova exercituum nobiscum *est* , locus editus nobis Deus Jahhakobi. Sela.

9 "[d] Agite videte opera Jehovæ; "ut disponat desolationes in terra,

10 Faciens ut cessent bella usque ad extremitatem terræ ; arcum perfringat & truncet hastam, currus comburat igne,

11 "*Dicens*: desistite & agnoscite me esse Deũ; me exaltatum iri "in gentibus, exaltatum iri in terra.

12 "Jehova exercituum nobiscum *est* , locus editus nobis Deus Jahhakobi. Sela.

[a] Heb. *præsens valde.*
[b] Heb. *in cor marium.*
[c] Heb. *ejus.*
[d] Heb. *venite*

ANNOTATIO.

1 Ad acutam symphoniam] *vide* 1. *Chro.* 15. 20. Canticum] *canticum est didascalicum ex duabus partibus constans, propositione , cum exornatione propositionis, usque ad vers.* 9. *& hortatione, ad finem usq;.* 2 Deus nobis] *propositio cõ: inẽs capita*

K. *duo;*

duo: unum, præsentissimæ Dei beneficentiæ erga nos, hoc versu: alterum, fidei nostræ in eum constantissime, ver. 3. & 4. 3 Si commutaret] Concessio hyperbolica, quam sequentia verba explicant ad demonstrandam gloriosam πληροφορίαν fidei. quasi dicat, ne his quidem rebus percellar fretus præsentia Dei; tantùm abest ut me perterrefaciant omnia finitimorum bella, de quibus 2. Schem. 8. & 1. Chron. 18. 4 Lutosæ fierent] gravi agitatione fluctuum, & terræ cum mari conturbatione. 5 Flumen] id est, populus Dei urbem & Judæam totam incolens, quantumvis reluctante & invito mundo, tam certa fiducia conquiescit in Deo, ut flumine hoc contentus sit & perexiguis rivis ad defensionem sui. Est autem hoc flumen Kidron ex Gichone superiore & inferiore, ex Schiloacho, aliisq; rivulis profluens, & ambiens dimidium urbis: ut ex plurimorum locorum inter se comparatione constat. Civitatem Dei] id est, Jeruschalaima, quò veniebant cives & populares Dei ad sacros cœtus. Sanctissimum] id est, Tzijonem, quò fuerat importata arca. Habitacula] id est, regionem totam, quam Deus sibi vindicavit, populoq; suo habitandum dedit. 6 Ab appetente mane] id est, opportunissimè, cùm primùm opus est: sic Exod. 14. 27. 7 Liquefit] i. incolæ terræ diffluunt ad solam illius vocem. 8 Jehova exercituum] summa gloriosæ prædicationis fidei, concludens priorem partem: quæ iisdem planè verbis alterā quoque concludit in fine cantici. 9 Agite] altera pars cantici, hortatio ad omnes; ut opus Dei observent, duobus versibus: desinant maledicere, & agnoscant Deū ab operibus, ver. 11. ac postremò fideles prędicantes audiant. Ut disponat] fusis & perditis inimicis. 11 Dicens: desistite] prosopopœia; qua ostendit Psaltes cùm judicia ista exequitur Deus, perinde esse atque si palàm clamaret & pro-

pronunciaret documenta suæ naturæ, maiestatis & gloriæ. In gentibus] *invitis aut volentibus: invitas quidem perdendo, obsequentes verò servando ad gloriam meam.* 12 Jehova exercituum] *cõclusio ut suprà versu.* 8.

Psalmus. XLVII.

Ecclesia Judæorum hortatur gentes ad gratulãdum Christo & prædicandum eum; primùm a communi ipsarum vocatione ad Evangelium, deinde a potẽtissima regni Christi administratione & gloria.

1 MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi,* "*psalmus.*
2 "Omnes populi" plaudite manu, clã- [a]Heb. *cantus*
gite Deo voce [a] canora.
3 "Nam Jehova excelsus reverendus, rex
magnus *est* super totam terram.
4 "Cogit in caulam populos" in locum nostrum, nationesque in locum pedum nostrorum.
5 "Seligit" nobis possessionem nostram, "excellentiam Jahhakobi quem diligit. Sela.
6 "Ascendit Deus" cum clagore, Jehova cum sono buccinę.
7 Psallite Deo, psallite: psallite regi nostro, psallite.
8 "Nam rex totius terræ *est* Deus: "psallite psalmo" didascalico.
9 Regnat Deus super gentes; Deus" insidens solio sanctitatis suæ.
10 "Voluntarii populorum congregantur: po- [b]Heb. *scuta.*
pulus Dei Abrahami," quia Dei *sunt* [b]protectiones terræ; valde excellit.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est didascalicus in genere laudativo, continens partes duas; unam, qua hortatur gentes ut Christo adventanti gratulentur, & regnum suum statuenti in nobis prædicatione Evangelii, usque ad versum 6. alteram, qua hortatur ut Christo exaltato in majestatem regni psallant & confidant, inde ad finem usque.* 2 Omnes populi] *propositio prior hortatoria; cujus argumenta tribus versibus sequentibus exponuntur.* Plaudite manu] *id est, læti & hilares adventanti Christo quibuscunque signis potestis gratulamini: simile vide Nachum 3. versu ultimo.* Nam Jehova] αἰτιολογία *hortationis a natura officioque Christi, hoc versu, & effectis regni ejus, duobus sequentibus. Est autem hic Jehova Christus, cui omnis potestas data est in cœlo & in terra.* 4 Cogit in caulam] *primus effectus regni Christi; vocatio gentium in communionem gratiæ ac velut in Judæorum caulam, ut fiat unum ovile & unus pastor, Joan. 10. vers. 16. soluto septo intergerini parietis, & utrisque in uno corpore reconciliatis Deo per crucem, Ephes. 2. 14. prout fuerat a Noacho prædictum Genes. 9. 27. sic autem accipiendum esse hoc verbum, docent probatissimi Hebræorum scriptores. R. Jehuda, & Abenhhezra.* In locum nostrum] *id est, in caulam nostram, ut simus unum ovile.* 5 Seligit nobis] *secundus effectus regni Christi; quòd etsi hîc in unum ovile cogimur, tamen ille longè melius nobis prospicit, comparans hæreditatem incorruptam, quæ nec contaminari potest, nec marcescere, nobis servatam in cœlis, 1. Pet. 1. 4.* Nobis] *& Judæis & gentibus, qui gratulamur Christo.* Excellentiam Jahhakobi] *id est, omnia illa excellentissima promissa & dona,*

dona, quæ Jahhakobo facta sunt, ut perveniant ad totum Jisraëlem Dei. 6 Ascendit Deus] *transitio ad alteram propositionem, ab occasione gloriæ in quam Christus ascendit tradito evangelio.* Cum clangore] *id est, gloriosissimè, ut victor triũphans: prout explicat Apostolus ad Coloss. 2. 15. humanitus dicta.* 8 Nam rex] αἰτιολογία *hortationis a regno universali Christi; cujus descriptio subjicitur tum a majestate ipsius, sequente versu; tum a fidelium se illi sistentium obsequio, versiculo* 10. Didascalico] *ut suprà 32.1. quasi dicat, quo informetis alii alios de regno ipsius, & officio vestro.* 9 Insidens solio] *ad dexteram patris.* 10 Voluntarii populorum] *id est, quicunque ex populis se subjiciunt ei voluntariè.* Quia Dei sunt] *causæ cur pii ad Christum confugiant duę: potentissima administratio regni, & summa ejus gloria.*

PSALMUS XLVIII.

Psaltes Deum celebrat & gratias ei agit de salute in Judæos collata; pericula præcedentia explicat: fidem piorum confirmat liberationis acceptæ nomine, & ecclesiam hortatur ad recognoscendam veritatem promissionum Dei.

1 CANTICUM *& psalmus, posteris Ko-*
rachi.
2 Magnus *est* Jehova, & laudatus valde, in civitate Dei nostri, monte sanctitatis e-
jus.
3 [a] Ornamentum tractus, gaudium totius terræ *est* mons Tzijonis, latera Aquilonis, urbs regis magni.
4 Deus in palatiis ejus, agnoscitur pro loco edito.
5 Cùm ecce reges convenerunt, progressi sunt

[a] Heb. *pulchritudo tractus.*

ſunt pariter:
8 Ipſi ' viderunt ' ſimiliter admirati ſunt;
'conturbati ſunt accelerarunt *abitum.*
7 ' Tremor prehendit eos illic, dolor ut parturientis.
8 b ' Euro perfringis naves Oceani.
9 Quemadmodũ'audiveramus,ita vidimus
in civitate Jehovæ exercituum, in civitate
Dei noſtri;Deus ſtabilit eam uſque in ſeculum.
Sela.
10 ' Cogitamus ô Deus, benignitatem tuam
in medio templo tuo:
11 ' Sicut nomen tuum, ô Deus, ſic laudem
tuam *eſſe* uſque ad extremitates terræ:juſtitiæ
plenam eſſe dexteram tuam.
12 Lætetur mons Tzijonis, exultent filiæ
Judæ propter' judicia tua.
13 ' Circuite Tzijonem, & cingite eam; numerate turres ejus:
14 Apponite c animum veſtrum ad præmunitionem,attollite *oculos ad* palatia ejus; ' ut
enarretis generationi poſteræ,
15 Hunc Deum, Deum noſtrum eſſe'in ſeculum & ſempiternum; ipſum deducturum
nos uſque ad mortem.

b Heb.*vento Orientali.*

c Heb.*cor. veſtrum.*

Annotatio.

1 Canticum & Pſalmus] *id eſt cantio quæ ſimul voce & inſtrumentis ad ſymphoniam canebatur: ſic enim hanc & ſimiles pſalmorum inſcriptiones accipimus, in quibus legitur canticum pſalmus, aut e converſo pſalmus canticum. Eſt autẽ hic pſalmus generis* ἐπαινετικοῦ καὶ εὐχαριστικοῦ, *continens primũ propoſitionem laudandi Deum, uſq; ad verſ. deinde confirmationem propoſitionis per narrationẽ*

acceptæ

acceptæ liberationis usque ad ver 10. postremò professionem certæ in Deum fiduciæ & gloriosam prædicationem illius, ad finem usq;. Videtur verò occasionem hujus psalmi canendi dedisse liberatio divinitus facta, cùm cæsis una nocte ab Angelo centum octoginta quinque millibus Assyriorū, rex Sancherib obsidionem solvit, & se trepidus recepit ad suos; nam multa quæ hoc psalmo dicuntur, permagnam affinitatem habent cum illa historia, de qua 2. Reg. 18. & 2. Chronic. 32. 2 Magnus est Jehova] propositio laudativa, primùm maiestatis Dei a singulari beneficio ejus in populum suum & civitatem obsessam, hoc versu: deinde Jeruschalaimorum, quo velut instrumento suos servavit Deus, versu 3. & 4. In civitate Dei nostri] ubi Deus celebratur ex lege, id est, Jeruschalaimis, quæ vindicans ab hoste Deus salute data magnificaverat sese. 3 Ornamentum] id est, hic locus is est quo liberantur a malo, & ornantur bonis omnibus, ac recreantur Judæi, soluta obsidione. Tractus] totius Jehudææ, ut sequentibus verbis exponitur; nam antè Jehudæi metu Sancheribi adventantis se Jeruschalaima receperant. Mons Tzijonis] id est, ἀκρόπολις sive propugnaculum Jebusi in Tzijone situm, quod civitas Davidis dictum est, 2. Schem. 5. 7. synecdoche. Latera Aquilonis] id est, templū impositum monti Morijæ in summa Tzijonis parte, Aquilonem versus. Urbs regis magni] id est, tota Jeruschalaima, quæ metropolis fuit regni Davidici, & typus ecclesiæ quæ est regnū Dei: vide Matth. 5. 35. 4 Deus in palatiis] id est, ut regio tota ornatur urbe, sic urbs ornatur Deo; qui commune est perfugium utriusque urbis & regionis. 5 Cùm ecce] secunda pars psalmi, narratio; primùm rerum gestarum, usque ad ver 9. deinde documentorum & fidei ex rebus gestis confirmatæ. ver. 9

Reges] *id est, principes Sancheribo duce, 2. Reg. 18. 24.* Progressi sunt pariter] *ut describitur Jeschah. 10. inde a vers. 18.* 6 Viderunt] *stragem divinitus editam, ut antè dictum est.* Similiter admirati sunt] *videntes uno mane omnia cadavera mortuorum, 2. Reg. 19. 35.* Conturbati sunt] *rei novitate & magnitudine attoniti, reversi sunt cum pudore vultus, 2. Chron. 32. 21.* 7 Tremor prehendit] *consternationis ex repentina clade descriptio, illustrata duobus similibus, parturientis, & naufragi.* 8 Euro perfringis] *apostrophe ad Deum epiphonematica : qua ostendit psaltes quàm facilè res hominum firmissimæ a Deo perrumpantur.*

9 Audiveramus] *tum ab exemplis & documentis majorum, tum prædictione singulari, Jeschahhjæ, 2. Reg. 19. 20.* 10 Cogitamus] *tertia pars psalmi, continens primùm professionem gratæ recordationis beneficiorum quę Ecclesia accepit a Deo, hoc versu & sequente; deinde hortationem ad Ecclesiam, ut letetur, recognoscat, & prædicet beneficia Dei præterita, præsentia, & futura.*

11 Sicut nomen tuum] *id est, ut naturâ & majestate infinitus es, sic etiam laudem tuam infinitam esse, & commendationem nominis.* 12 Judicia tua] *in ulciscendis adversariis, & servandis nobis: quod posterius membrum per hypotyposin sequentibus versibus exponitur.* 13 Circuite Tzijonem] *id est, lustrate muros & recognoscite, si fortè vel tantillum labefactati sunt: sic ostenditur complementum promissionis quam Propheta denuntiaverat, 2. Reg. 19. 32.* 14 Ut enarretis] *finis hortationis, prædicatio gloriæ Dei.* 15 In seculum & sempiternum] *id est, inde a diebus priscis fœdus initum servare, & populo suo salutem præstare. vide 2. Reg. 19 25.*

PSALMUS XLIX.

Psaltes comparatis ad audientiam animis piorū, fiduciam suam in Deum prædicat, & securitatem de resurrectione carnis ac vita æterna: vanitatem eorum qui aliis rebus confidunt earum rerum incertitudine hominūq; exitio explicat: ac postremò pios ab illorum exemplo dehortatus, ad sui imitationem vocat.

1 MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi, psalmus.*
2 Audite hoc omnes populi: auribus percipite omnes habitatores mundi:
3 Tum nati *plebeio* homine, tum nati *præstante* viro: simul dives & egens.
4 Os meum locuturū est [a] variam sapientiam, & meditatio animi mei multiplicē prudētiam.
5 Inclinans ad parabolam aurem meam, pandam in cithera ænigma meum.
6 Cur timerem [b] temporibus mali, *ut* iniquitas [c] vestigiorum meorum circundet me?
7 Eorum qui confidunt in opulentia sua, & in multitudine divitiarum suarum gloriantur;
8 Fratrem [d] nullo modo redimere potest quisquam, non dare Deo redepturam ejus:
9 (Est enim cara redemptio vitæ eorum: imò cessat in seculum:)
10 Ut vivat adhuc in æternum, non [e] experiatur corruptionem.
11 Quamvis videat, sapientes moriuntur; simul stultus & brutus pereunt, ac derelinquunt aliis opulentiam suam:
12 [f] Animus *est* illis domos suas in seculum, ha-

[a] Heb. *sapientias, & meditatio cordis mei intelligētias.*
[b] Heb. *dieb.*
[c] Heb. *calcaneorum.*
[d] Heb. *non redimendo redimet.*
[e] Heb. *videat: synecdoche.*
[f] Heb *in medio suo domos suas in seculum, habitacula sua in ætatem & ętatem vocant. &c.*

habitacula sua in quamque generationem; vo-
care de nominibus suis per terras.

g Heb. *pernoctabit.*

13 'Neque homo *qui* in honore est, g commo-
raturus est; 'similis fit jumentis, ' *quæ* intere-
unt.

h Heb. *post eos.*

14 'Hec *cùm sit* via istorum; expectatio *est*
eis, & h posteri eorum 'os eorum approbant.
Sela.

i Heb. *disponunt, ut I Job. 7. 3.*

k Heb. *consumendo.*

l Heb. *quod erat ei.*

15 Tanquam pecudes, *ubi* in sepulchro i di-
spositi fuerint, mors depascet eos, 'donec do-
minentur eis recti 'illo mane: & 'formam eo-
rum k consumat 'infernus *receptam* 'ex habita-
culo l ejus.

m Heb. *e manu sepulchri.*

16 'Enimvero Deus 'redempturus est ani-
mam meam a m sepulchro, nam recepturus est
me. Sela.

n Heb. *domus ejus.*

17 'Ne timeto, cùm dives evaserit quispiam:
cùm aucta fuerit gloria n domestica ejus.
18 (Non enim in morte sua assumpturus est
illius quicquam, non descensura est post eum
gloria ejus.)
19 Cùm 'animæ suæ in vita sua benedicet; &
'celebrabunt te, si 'benefacias tibi.
20 'Ut perveniat usque ad ætatem majorum
ejus, in æternum *tamen* non sunt fruituri
'luce.
21 Homo *qui est* in pretio, neque est intelli-
gens; similis fit jumentis *quæ* intereunt.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est διδασκαλικος, tres par-
tes continens; exordiũ, usq; ad ver. 6. propositionem
elegantissimam securitatis ex fide, a ver. 6. ad 17.
& conclusionem hortatoriam ad oẽs pios Prophe-
tæ exemplo, inde ad finẽ usq;.* 2 Audite] *Exordiũ
audi-*

audientiam faciens primùm a perſona auditorum, ad quos hujus pſalmi documenta ex æquo pertinēt, verſ.2.& 3. deinde à materia ſive argumento; quod duobus nominibus commendatur, tum a natura ipſius, quod ſapientiæ argumentum eſt & intelligentiæ, verſ.4. tum etiam a forma verſ.5. 5 Inclinans] *id eſt, attendens ſollicitè, ad eámq; audiendam & percipiendã me ipſum vobiſcũ fideliter comparans, & ex me ipſo exemplum ſtatuens, verſ. 6. quod genus ſcriptionis vocatur parabola.* Ænigma] *i. inſignem ſententiã allegoricã: nã allegoriã ſive perſpicuã ſive obſcuriorẽ, ænigma Hhebræi vocant: cujuſmodi eſt verſ.13. & 21.* 6 Cur timerẽ] *altera pars pſalmi, propoſitio Chriſtianæ fiduciæ & ſecuritatis in Deo adverſus omnia mala præſentis & futuræ vitæ per interrogationem, cujus ſubjecto ſive reſponſio habetur verſ.15. & 16. Amplificat autem glorioſam hanc fiduciæ ſuæ prædicationem Pſaltes primùm interrogatione hac, quam modò diximus; deinde comparatione humanæ illius fiduciæ, quæ aut in opulentia, aut in honoribus, aut in gloria, aut in vitæ luxu, ac non in Deo collocatur: quorum omnium tum pręſentem inſtabilitatem docet, tum etiam miſerum eorum qui illis confidunt exitium; ac proinde ſtatuit ſibi nihil metuendum eſſe, ut qui rebus iſtis incertis miſeriſq; omiſſis conquieſcat in Deo.* Ut iniquitas] *id eſt, ut ex infirmitate vitæ meæ in qua incedo, circumveniar calamitatibus, & malè ſit mihi: allegoria.* 7 Eorum] *Exornatio ſuperioris fiduciæ per antitheſin contrariorum ſtudiorum, quibus hæc vita traducitur: ut dictum eſt ſuperiore verſu. Eſt autem primum ſtudium, opulentia, uſque ad verſ. 11.* 9 Imò ceſſat] *id eſt, nunquam poteſt perſolvi Deo: correctio.* 11. Quamvis videat] *ſecundum ſtudium, gloria & celebritas nominis.*

Sapientes

Sapientes moriuntur] prosopopœia; qua hominẽ
κενόδοξον inducit psaltes agnoscentem cum animo
suo instabilitatem hujus vitæ & opulentiæ. 12
Animus] id est, gloriam conciliare nomini suo stu-
dent magnificis operibus hîc illic extructis. 13
Neque homo] id est, nõ amplius utilitatis accipiet
ex honoribus suis, quàm superiores ex opibus: & ne
una quidem nocte potest per honores suos consistere.
Similis fit jumentis] vide Ecclesiastæ 3.19. Quę
intereunt] id est pecoribus morticinis, quæ nullius
sunt usus nisi ut projiciantur. 14 Hæc cùm sit]
id est, quæ cùm ita sint; cùm neq; opulentia, neque
honores aut gloria cultoribus suis sint adjumento;
tamen adeo desipiunt ipsi & ipsorum posteri, ut ex-
pectationẽ suam in illis collocent: amplificatio stul-
titiæ ab infælici eventu, quem exponit sequente
versu. Os eorum] id est, sententiam & verba.
15 Donec dominẽtur] in Christo, cujus regni pa-
ticipes futuri sunt recti. Illo mane] quo resurgent
pii quasi ex nocte sepulchri; cùm videlicet sol justi-
tiæ orietur Christus secundo adventu suo: Maleaci
3.20. Formam] id est, materiam hanc corpoream
& aspectabilem, de integro animæ suæ adunatam.
Infernus] vox Hhebræa stationem quamlibet
mortuorum in universum notat permultis scriptu-
ræ locis: ideoq; modò ad sepulchrum, modò ad
infernum synecdochicè, modò ad utrumq; simul pro
ratione locorum accommodanda est: nos verò hîc
ita accepimus ut argumẽto, ordini judiciorum Dei,
& sequenti antithesi convenientius esse judica-
vimus. Ex habitaculo] id est, sepulchro, com-
muni corporum humanorum sede usque ad diem re-
surrectionis. sic Ijobi 30.23. 16 Enimvero]
subjectio sive responsio ad securam illam & confi-
dentem interrogationem, quæ habetur suprà ver. 6.
Redem-

Redempturus est] *hoc est, daturus mihi resurrectionem carnis, & vitam æternam in Jesu Christo, qui meus est vindex a corruptione sepulchri, & inferni damnatione.* 17 Ne timeto] *Conclusio hortatoria ad omnes pios ex superiore hypothesi sive exemplo singulari Psaltis: cujus summa est, non esse ferendum ut impiorum exemplis aut sollicitationibus abducamur; sed fidei & operibus ejus incumbendum: sumptis argumentis primùm a vanitate & incerto rerum quibus confiditur; deinde ab instabilitate & exitio personarum, versu ultimo. Est autem* μίμησις *in istis verbis, ne timeto: vide suprà in vers. 6.* 19 Animæ suę] *id est, sibi gratulabitur, indulgebit genio, & negliget Deum: ut Deut. 29. 19.* Celebrabunt] *id est, utcunque Dei jura cognoscant; non solùm contra faciunt, sed etiam facientibus patrocinantur & favent: Enallage numerorum frequens: vide Rom. 1. 32.* Benefacias tibi] *id est, indulgeas.* 20 Ut perveniat] *id est, utcunque vivat quàm diutissimè.* Luce] *vitæ æternæ; sed in opacitate tenebrisque secundæ mortis permansuri.*

PSALMUS L

Psaltes Deum Tzijone habitantem, a natura, majestate, gloria, operibus, & verbo maximè commendans; ecclesiam a Deo collectam docet rationem colendi cum foris cæremoniis, & intus spiritu: improbos vero suæ improbitatis evincens palàm arguit, & ad bonam frugem revocat minis & promissionibus illius.

1 PSALMUS *a Asapho.* *b Deus* fortis, Deus, Jehova *c* elocutus erat; *d* cùm inclamasset terram, ab ortu solis usque ad occa-

occasum ejus.

[a] Heb. perfectione pulchritudinis.

[b] Heb. fœdus meum.

2 E Tzijone [a] perfectissimæ pulchritudinis
loco, Deus illucescit.
3 (Veniat Deus noster, & ne surdum agat)
ignis ante ipsum consumit & circa ipsum, procellosus valde.
4 Inclamat cœlos supernè, & terram; ad jus
dicendum populo suo, *dicens*:
5 Congregate mihi quos benignitate prosecutus sum, qui icerant [b] fœdus mecum per
sacrificium.
6 Jam indicarunt cœli justitiam ejus; Deū
judicem esse. Sela.
7 Audi popule mi, *inquit*, & eloquar; Jisraël,
& contestabor te: Deus, Deus tuus sim.
8 Non propter sacrificia tua arguam te, ut
holocausta tua sint coram me jugiter.
9 Non accipiam e domo tua juvencum, e
caulis tuis hircos:
10 Cùm mea sit omnis bestia sylvestris, jumenta in montibus mille,
11 Agnoscam omnes volucres montium, denique animalia agrestia sint penes me,
12 Si esurirem, non dicerem tibi: nam mea
est terra habitabilis, & plenitudo ejus.
13 An vescor carne robustorum *juvencorum*,
aut sanguinem hircorum bibo?
14 Sacrifica Deo laudem, & redde excelso
vota tua:
15 Atque invoca me tempore angustiæ; eripiam te ut honore afficias me.
16 Improbo autem dicit Deus; Quid tua ut
enarres decreta mea, & assumas fœdus meum
in ore tuo:
17 Cùm tu oderis disciplinam, & projeceris
verba mea post te?

18 Si-

18 *Simulac vides furem, acquiescis ei; & cũ
adulteris est portio tua:
19 Os tuum [c] adhibes ad malum, & lingua
tua concinnas dolum:
20 Sedens fratri tuo obloqueris, in *filium
matris tuæ edis infamiam.
21 Hæc te faciente, quia *agebam surdum, co-
gitas [d] me prorsus esse similem tui: arguo te,
& [e] *ordine objicio oculis tuis.
22 *Animadvertite jam hoc obliviosi Dei; ne
rapiam, nec sit qui eripiat.
23 *Qui sacrificat laudem, honore afficit me:
& *qui disponit viam, [f] faciam ut is fruatur sa-
lute Dei.

[c] Heb. *mittis in malum.*

[d] Heb. *me essendo esse.*

[e] Heb. *ordino in oculis tuis*

[f] Heb. *faciam ut videat.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est didascalicus, constans ex duabus partibus; narratione prophetica, usque ad versum 7. & propositione doctrinæ, ad finem usque.* Asapho] *id est, ipsi aut posteris ejus traditus: vide* 1. *Chronicorum* 25.2. Deus fortis] *narratio hæc prophetica vice exordii fungitur ad conciliandam fidem & authoritatem sequentibus documentis: continet autem duas partes universè; unam, qua proponit adventum Dei Tzijonem, duobus versibus; alteram, qua formam & usum adventus explicat, usque ad versum 7. utraque verò pars certis argumentis confirmatur: videtur enim hic psalmus a Davide tum demum conscriptus esse, cùm angelus Dei apparuit Davidi, & locum habitationis Dei designavit,* 1. *Chronic.* 21.18. *&* 22, 4. *postquam triennii fame & triduana peste Jisraëlitæ afflicti sunt,* 2. *Schem.* 21. *&* 24. Elocutus erat] *id est, promiserat, Deuteronom.* 12.5. *& sequentibus, quasi dicat, nunc demum præstat, quod populo suo præsignificaverat lege.*

Cùm

Cùm inclamasset] *id est, tradidisset legem, quam tradendo commovit terram*: Exodi 19.18. *& Hebræ.* 12. 26. 2 Perfectissimæ pulchritudinis loco] *id est, quem locum Deus perfectissimis & absolutissimis ornamentis temporariis & æternis decoravit; & cujus amore sedata est ira Dei; quia in eo fuit Christi & ecclesiæ typus: sic suprà* 48. 3. Illucescit] *id est, gratiosam suam lucem exhibet demonstrato suæ habitationis loco: sic allegoricè ostendit gratiam Dei restitutam esse, post illas tenebras & calamitates superiorum temporum: sic Deut.* 33.2. 3 Veniat] *oratio epiphonematica ecclesiæ, inserta narrationi παρέργως, ut psal.* 132 8. *qua petit ecclesia, quandoquidem jam lux Dei Tzijone exoriri cœpit, ut dignetur ipse perficere quod cœpit suorum bono, adesse eis, & exaudire eos: ita transitur ad alteram narrationis partem, ubi prophetice exponit psaltes primùm formam gloriosam adventus Dei, hoc versu: deinde usum illius, sequentibus.* Ignis ante ipsum] *forma adventantis majestatis Dei. allegoricè translata ab eo tempore quo tradidit legem; Exod.* 19. *quod genus scribendi prophetæ frequentare solent: ut Chabakuk* 3. *quasi dicat, circunfulget gloria & potẽtia ad perdendum adversarios, & illustrandum suos.* 4 Inclamat] *id est, authoritate verbi sui illis, velut preconibus, testibus & administris utitur judiciorũ suorum; sic exponit usum sive effecta adventus Dei.* Jus dicendum] *quod exponitur infrà, inde a vers.* 7. 5 Congregate mihi] *prosopopœia, qua cœli & terra jubentur populum Deo sistere.* Quos benignitate] *i. Jisraëlitas, quos Deus prævenit beneficiis, Deut.* 4. Qui icerant] *i. mecum in fœdus convenerant aspersi sanguine sacrificii, Exo.* 24. 6 Jam indicarunt] *Confirmatio superioris narrationis a præsente experientia, quasi dicat, quis*

dubitet

dubitet Deum adventare & Tzijone habitationem suam statuere; cùm utrũq; judiciis & documentis cœlestibus confirmetur? judiciis quidem, famis & pestilenciæ, documentis verò angeli, per prophetam Gadem designantis domicilium Dei. 7 Audi popule mi] altera pars psalmi, propositio documentorum: quæ ut priùs lege fuerant præstituta; ita hoc tempore erant ampliùs sancienda & religiosiùs observanda, designato ad cultum loco, Deut. 12. sunt autem documentorum genera duo: unum, ad fideles pertinens, de cultu cæremoniali & vero, qui erat exhibendus Deo, usque ad vers. 16. alterum, ad improbos, inde a versu 16. Est autem hic versus quoddam velut exordium ad sequentia documenta, a fœdere mutuo Dei, & populi. Deus Deus tuus] id est, persta in fide & fœdere meo: hæc summa mandatorũ Dei & officii nostri, cujus duæ partes sequuntur; una, cæremonialis umbratilis & tẽporarii usq; ad vers. 14. altera spiritualis, veri, & æterni, vers. 14. & 15. 8 Non propter sacrificia] id est, non tantoperè laboro aut infensus tibi futurus sum cæremoniarum nomine, quàm si frangatur veritas fœderis: hoc enim κατάτι accipiendum est; ut interpretatur propheta. 1. Schem. 15. 22 Sint] id est, mihi quotidie ex lege offerantur. 9 Non accipiam] aut propter ipsa sacrificia, aut propter me; sed veritatem sacrificiorum accipio in Christo; hic enim ostendit Deus, sacrificia, & cæremonias neque simpliciter aut per se ad cultum Dei & salutem necessarias esse, neque semper duraturas; sed tantùm quatenus præfigurabant Christũ; donec plenitudo gratiæ & veritatis exhiberetur in eo. 10 Cùm mea sit] ἐργασία sive confirmatio superioris propositionis; qua confirmat Deus se, neque sua neque ipsorum causa egere sacrificiis;

primum a jure dominii sui & administrationis in res omnes creatas, duobus versibus; deinde à natura sua, quæ sola est omnipotens & αὐτάρκης, vers. 12. & 13. 14 Sacrificia] altera pars officii nostri, ut observatum est suprà in vers. 7. cujus membra sunt duo; gratiarum actio, & professio accepti a Deo beneficii, hoc versu; deinde invocatio in rebus adversis: quibus officiis suæ promissiones conjunctæ sunt. Sunt autem hæc officiorum genera spiritualia, expressa allegoricè a cæremoniis legis.
16 Improbo autem] Secundum documentorum genus ad improbos pertinens; in quo tria prolepticè reprehenduntur, ipsorum sermones animo operibusq; adversantes, opera improba in universum, & animus impius, hoc versu: quæ postea minutatim ostenduntur usque ad vers. 21. deinde verò minis & promissionibus revocatur ipsi, in fine psalmi. 17 Cum tu oderis] id est, animo & factis adverseris.
18 Simulac vides furem] Confirmatio reprehensionis prolepticæ qua usus est Deus, ab exemplis anteactæ vitæ, hoc versu; maledicentiæ, duobus seq. & impuri animi, vers. 21. καθ' ὑστέρωσιν 20 Filium matris] id est, germanum fratrem; utcunque magna sit vis sanguinis & necessitudinis a natura.
21 Agebam surdum] id est, copiosa benignitate, tolerantia, atque lenitate dissimulabam malefacta tua, & ultionem differebam: vide Rom. 2. 4. & sequentibus. Ordine objicio] id est, malefacta tua oppono in os, & obtrudo invito ac reluctanti tibi, ita ut inficiari non possis. 22 Animadvertite] secundus locus; revocatio improborum ad resipiscentiam, tum minis appositis, hoc versu; tum promissionibus, sequente: ut hæ ad bonum alliciant, illæ deterreant a malo. 23 Qui sacrificat laudem] id est, vir bonus, de quo suprà vers. 14.

Qui

Qui disponit viam] *id est, observat & rectè instituit vitam suam.*

PSALMUS LI.

David audita reprehensione & comminatione Dei; ipsius gratiam, peccatorum suorum remissionem, & sui instaurationem petit; ut duce spiritu sancto suæ ipsius sanctificationi, aliorum institutioni, & Dei gloriæ possit incumbere: deinde orat pro salute totius populi, ac prostremò votum de se ipsis consecrandis Deo & gratiis agendis nuncupant omnes boni.

1 MAGISTRO *symphoniæ, psalmus Davidis:*
2 *Cùm venisset ad eum Nathan propheta, postquam congressus fuisset cum Bath-Schebabha.*
3 Gratiam fac mihi, ô Deus, secundum benignitatem tuam; secundum amplitudinē miserationum tuarum, dele defectiones meas.
4 [a] Multum ablue me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me:
5 Nam defectiones meas ego agnosco, & peccatum meum obversatur mihi jugiter.
6 Tibi, tibi soli peccaveram, & quod malum *videtur* in oculis tuis feceram: *agnosco,* ut justificeris [b] in sermonibus tuis, purus sis [c] quādo tu judicas.
7 En, in iniquitate formatus sum, & in peccato fovit me mater mea.
8 En, veritate delectatus in renibus: & in occulto sapientiam notam feceras mihi.
9 Expiato me musco, ut mundus sim; ab-

[a] Heb. *multiplica abluerent Gen.* 12.8.

[b] Heb. *in loqui tuo.*

[c] Heb. *in judicare tuo.*

luito me, ut præ nivæ albescam.
10 Facito ut audiam gaudium & lætitiam, exultent ossa *quæ* contriveris.
11 Absconde iratam faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.
12 [d] Animum mundum crea mihi Deus, & spiritum firmum renova [e] intra me.
13 Ne abjicias me a facie tua, & spiritum [f] sanctum tuum ne recipias a me.
14 Redde mihi gaudium salutis tuæ, & spiritu ingenuitatis sustentes me.
15 Docebo defectores vias tuas, ut peccatores ad te convertantur.
16 Libera me a [g] sanguine, ô Deus, Deus salutis meę: cantet lingua mea justitiam tuam.
17 Domine labia mea aperias, ut os meum annuntiet laudem tuam.
18 Nam non delectaris sacrificio; ut dem: holocaustum non vis.
19 Sacrificia *Dei sunt* spiritus fractus; animum fractum & contritum, ô Deus non spernis.
20 Benefac pro voluntate tua Tzijoni, ædifica muros Jeruschalaimorum.
21 Tunc delectaberis sacrificiis justitię holocausto, & prorsus consumendo: nunc offerent super altare tuum juvencos.

[d] Heb *cor.*
[e] Heb. *in medio mei.*
[f] Heb. *sanctitatis tuæ.*
[g] Heb. *a sanguinibus.*

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est* εὐκτικός, *constans ex duabus partibus: petitione singulari a ver. 3. ad 20 & petitione communi pro Ecclesiæ bono: quarum petitionum occasio exponitur secundo ver. & 2.*

& 2.Schem.11.& 12. 3 Gratiam fac mihi] *Hujus petitionis, quæ singulari modo ad Davidem respicit, loci sunt duo; unus est postulatorum, alter causarum quibus David ad hæc postulanda adductus est: postulata sigillatim apponuntur singulis causis, causæ verò sunt tres. prima est a persona supplicis, usque ad vers. 11. nimirum liberatio a peccato, & salutis communicatio: secunda est a persona aliorum, id est, ecclesiæ ædificatio, inde usque ad vers. 16. tertia est gloria Dei, inde ad vers. 20. usque. Continet autem hęc prima petitio capita tria: primùm gratiam Dei, ut efficientem causam: secundò abolitionem peccati, quæ allegoricis formis ex lege desumptis figuratur, his duobus vers. & post causæ explicationem amplificatur, vers. 9. tertiò lætitiam & pacem in spiritu ex duobus illis beneficiis consequentem vers.* 10. 5 Nam defectiones meas] *prima postulati causa, ut dictum est in versu 3. nimirũ confessio peccati ex seria & constante animi resipiscentia proficisceus.* Agnosco] *id est, me his modis defecisse a te quos per Nathanem prophetam denuntiasti mihi consiteor hîc coram te & propheta tuo, atque adeò coram tota ecclesia palàm, hoc psalmo exarato.* Obversatur mihi] *id est, urget me conscientia peccati mei.* 6 Tibi, tibi soli peccaveram] *id est, ita spreveram verbum tuum faciendo quod malum videtur in oculis tuis. 2. Schem. 12. 9. ut tu solus tamen conscius esses malefacti mei, ibidem vers. 12.* Et quod malum videtur] *uxorem proximi adulterando, maritum gladio infidelium occidendo, populum Dei exponendo, illam ducendo, denique peccatis meis tamdiu indormiscendo.* Ut justificeris in sermonibus] *id est, ut elucescat hac confessione mea & manifestum sit quàm justè hoc nomine me reprehendas per prophetam tuum, & quàm sanctè judicia mihi de-*

nunties ac denuntiata exequaris: hæc verba a singulari Davidis causa ad generalem thesin optimè Paulus accommodat, Rom. 3.4. 7 En] amplificatio confessionis de peccato a tota anteacta vita inde ab utero. quasi dicat, quid verò hæc tantùm maleficia confiterer coram Deo, & liberationem ab eo peterem? imò verò inde ab ortu meo reus sum, primùm quidem peccati originalis, hoc vers. deinde etiam operum illius peccati habitantis in me, effectorum contra naturam, voluntatem, & legem tuam quam declarasti mihi, sequente vers. a quibus omnibus peccatis mundari expeto per misericordiam tuam. Sic Psalm. 119.67. & Cant. 1.6. In iniquitate] id est, iniquitatis & peccati reus sum in utero formatus & fotus: hæc enim non ad formam conceptus, formationis, & fotus; sed ad fœtus constitutionem pertinent. 8 Veritate] id est, vera & syncera voluntate sequendi tui: nam voluntatis & cupiditatum sedes in scriptura renibus ferè tribuitur, ut sapientiæ & intelligentiæ sedes cordi: sic integritatem singularum animæ partium quam Deus imperat, opponit corruptioni suæ, quam superiore versu confessus est. 9 Expiato me musco] id est, aspergito me sanguine æterni illius sacrificii Christi quod figurabatur lege, Levit. 14.7. & Num. 19.18. synecdoche. 10 Facito ut audiam] tertium membrum postulati primi, ut observatum est suprà versu 3. Exultent ossa] ego ipse exultem, quem tu severissimè atteris tum conscientia gravissimi peccati mei, tum horrore judiciorum quæ denuntias mihi. 11 Absconde] iteratio postulati primùm de abolendo peccato, hoc vers. secundò de gratia Dei communicanda, cujus effecta sunt instauratio & confirmatio nostri, instrumentum verò communicatio spiritus; postremò de leti-

lætitia & pace in spiritu, ut observatum est suprà in vers. 3. Causa autem secunda vers. 15. exponitur. 12 Animum mundum] *a peccatis, quæ abjecturus & deleturus es.* Spiritum firmum] *id est, constantem qui non dimoveatur in posterum ab obsequio tuo.* 14 Spiritu ingenuitatis] *id est, quo ingenuè sentiam & prædicem me esse filium Dei, & in libertate spiritus ambulem: quamobrem idem spiritus adoptionis dicitur, Rom 8.15.* 15 Docebo] *secunda causa: proximorum ædificatio.* 16 A sanguine] *id est, suppliciis capitalibus, quæ ego ipse meis sceleribus sum promeritus.* Cantet lingua mea] *tertia causa; gloria Dei, promovenda duobus modis, prædicatione hîc & sequente versu; & sanctificatione animi studiosoq; obsequio, quo sistunt pii corpora sua hostiam vivã, sanctam, & acceptam Deo, Rom. 12.1.* 17 Labia mea aperias] *id est, his beneficiis des materiam novam laudandi nominis tui: ut psal. 40.4.* 18 Non delectaris] *id est, non sunt animantium sacrificia in quibus cõquiescit animus tuus, sed nostræ ipsorum hostiæ in Christo.* 19 Sacrificia] *id est, hoc unum est instar sacrificiorum omnium, imò longè superat* Dei] *id est, accepta Deo, ut sequentia explicant.* Spiritus fractus] *id est, velut comminutus & dejectus suæ infirmitatis & indignitatis conscientia.* Non spernis] *id est, æquissimo animo accipis:* μείωσις. 20 Benefac] *altera pars psalmi, conclusio a petitione boni publici; cujus rationem David neglexerat, cùm peccato suo provocaret Deum, & populum ejus gladio inimicorum exponeret: quod allegoricè cùm labe murorum comparatur; quia fideles sunt lapides vivi in domo Dei, 1. Pet. 2.5.* 21 Tunc delectaberis] *altera pars*

conclusionis, votum de legitimis & acceptis Deo sacrificiis offerendis: quæ tunc quidem pro ritu cæremoniarum legalium offerebantur, nunc verò spiritu exhibentur in Christo. Sacrificiis justitiæ] *vide psal. 4.6.*

Psalmus. LII.

David Doëgum accusatorem reprehendit scelerati facinoris, animi, & mendaciorum nomine: Dei judicia denuntiat: Ecclesiæ gratulationẽ prædicat: & fide gloriatur se benignitate Dei fretum tandem aliquando in Ecclesia officia fidei præstiturum Deo.

1 MAGISTRO *symphoniæ,* ode *didascalica Davidis:*
2 *Cùm veniens Doëg Adomæus nuntiasset Schaüli, & dixisset ei; adivit David domum Achimeleci.* 1. Schem. 22 9.
3 Quid te jactas in malo, ô potens? benignitas *Dei* fortis omni die *perdurat.*
4 Ærumnas excogitatas[a] depromis lingua tua; similis *est* novaculæ acutæ, ô artifex doli.

[a] Heb. *excogitas lingua tua.*

5 Diligis malum potius quàm bonum; mẽdacium quàm loqui justitiam. Sela.
6 Dilexisti omnia verba [b] perniciosa, linguam dolosam.

[b] Heb. *pernicieι, linguam doli.*

7 Etiam Deus fortis demoliturus est te in æternum, abripiet te, & avellet te a tentorio; eradicabitq; te e terra viventium. Sela.
8 Quod videntes justi, reverebuntur; & de isto ridebunt, dicentes:
9 Ecce virum illum, qui non proposuerat Deum robur suum; sed confidebat amplitudini divitiarum suarum, roborabat se in substantia

tia sua.
10 'Ego verò ut' oliva virens in domo Dei (confido benignitati Dei) in seculum & sempiternum;
11 'Celebrabo te in seculum' coram eis quos benignitate prosequeris, cùm feceris *ista*:'& expectabo nomen tuum, quia bonus es.

ANNOTATIO.

1 Ode dadascalica] *constat ex tribus partibus; reprehensione & comminatione adversus Doëgum, usque ad vers. 8. prædicatione lætitiæ quam pii percepturi sunt ex judicio Dei, ad 10. usque; ac postremò gloriatione fidei, quam animo percipiebat David, cùm nondum ex calamitatibus emersisset, duobus ultimis: occasio explicatur secundo versu.* 3 Quid te jactas] *prima pars; increpatio, continet primùm reprehensionem, tribus versibus; deinde verò denuntiationem justi judicii Dei, vers. 6. & 7. Reprehensionis loci sunt tres; pertinax maleficentia, hoc versu: cogitatio, & sermo, vers. 4. & 5.* Benignitas Dei fortis] *amplificatio pervicaciæ, qua utebatur Doëg, a comparatione personæ & consiliorum Dei. quasi ducat, frustrà laboras, utcunque glorieris; nam neque tu Deum expugnare potes, utcunque potens sis; neque tua improbitas benignitatem Dei perrumpere.* 4 Similis est] *ita saucias & occîdis linguâ, ut culter rasorius secat: similitudo elegans, qua exprobrat David occasionem stragis, de qua 1. Schem. 22.16. & sequentibus.* 5 Mendacium] *nam Schaüli graviter conquerenti de servis suis, quasi conjurati cum Davide essent, aßentans Doëg indicavit Achimelecum esse ex eorum numero.* 6 Dilexisti] *comminationis causa parasceuastica ad justitiā vēturi judicii*

asserendam: quod multis similitudinibus exponitur sequente versu. 7 Demoliturus est] *quamvis excelsè & firmè extructus tibi videaris.* Abripiet te] *ut candentem prunam e medio tollunt artifices, ne damnum afferat; secunda metaphora.* Avellet te] *id est, amovebit, & quasi paxillum reprobum te refiget Deus; ne amplius Schaüli ministrare & ipsius domum adjuvare possis: tertia metaphora.* 8 Quod videntes] *altera pars psalmi, ut observatum est in vers. 1.* Reverebuntur] *id est, reverenter Deum colent.* 10 Ego verò] *conclusio a gloriatione fidei, qua utitur David, ostendens se in mediis calamitatibus securum esse certa spe salutis suæ: cujus nomine pollicetur se omnia officia fidei exhibiturum Deo.* Oliva virens] *id est, florens & fructum præstantem proferens in Ecclesia, abs qua nunc exulare cogor.* 11 Celebrabo te] *prius officium fidei; laudare Deum secundis rebus.* Coram eis] *id est, palàm in Ecclesia:* ὕστερωσιν *verborum evidentiæ causa mutavimus.* Et expectabo] *alterum officium fidei, sperare in Deo cùm res adversæ obveniunt.*

PSALMUS. LIII.

Eodem est argumento cum psalmo 14.

1 MAGISTRO *symphoniæ ad pneumaticum instrumentum,* ode *didascalica Davidis.*

2 Dicit stultus cum animo suo, non *est* Deus: corrumpunt, & abominandam perpetrant iniquitatem: non *est* qui faciat bonum.

3 Deus e cœlis prospectat super filios hominum; ut videat an sit intelligens requirens Deum.

4 Quicunque est, retrocessit, pariter putidi facti

facti sunt: non *est* qui faciat bonum, non *est* vel unus.

5 An ignari essent operarii iniquitatis, exedentes populum meum *quasi* edant panem; Deum non invocantes?

6 Ibi expavescunt pavore, *ubi* non *est* pavor: quia Deus dissipat ossa *cujusque* castra habentis [a] contra te: pudefacis, quia Deus sprevit eos. [a] Heb. *tibi.*

7 O si quis det e Tzijone [b] omnimodam salutem Jisraëlis: cùm reduxerit Jehova reducem turbam populi sui, exultabit Jahhakob, lætabitur Jisraël. [b] Heb. *salutes.*

Annotatio.

1 Ad pneumaticum] *vide suprà* 5.1. Ode didascalica] *vide suprà psal.* 14. *qui ut idem est argumento, ita etiam plurima ex parte cum hoc verbis consonat.* 6 Ubi non est pavor] *id est, ubi nulla apparet expavescendi causa. quasi d. a Deo nihil metuunt, ab hominibus metuuntur, & tamen suis terroribus & conscientiæ stimulis agitantur.* Dissipat ossa] *id est, penetrat & pertingit usque ad intimas illorum partes, & valentissimas diffringit.* Contra te] *apostrophe ad populum Dei.* Pudefacis] *eos qui populum Dei fuissent pudefacturi: ut psal.* 14.

Psalmus LIIII.

David a Ziphæis proditus Deum orat pro salute sua, & sceleratorũ exitio: deinde promittit se accepto hoc beneficio, amplius culturum & prædicaturũ Deum.

1 MAGISTRO *symphoniæ* [a] *fidium* ode didascalica Davidis: [a] Heb. *in pulsationibus: ut psalm.* 41.

2 *Cùm venientes Ziphæi dixißent Schauli,* 1 *Schem.* 23.19.

Schaüli, an non David latitat apud nos?

3 "Deus propter nomen tuum serva me, & fortitudine tua causam meam age.

4 Deus audi orationem meam, aurem adverte ad sermones oris mei.

5 "Nam" exteri insurgunt in me, & violenti quærunt[b] vitam meam; non proponunt Deum sibi. Sela.

6 "Ecce, Deus adjuvat me: Dominus" *est* inter eos qui sustentant vitam meam.

7 Reddat istud malum" observatoribus meis," per veritatem tuam succîde eos.

8 "[c]Liberaliter sacrificabo tibi; celebrabo nomen tuum Jehova, quia bonus es, *dicens:*

9 "Ipsum ob omni angustia liberasse me, ut *eam* in inimicis meis videret oculus meus.

[b] Heb. *animam: sic ver. proxime sequente.*

[c] Heb. *in liberalitate.*

ANNOTATIO.

1 Ode didascalica] *id est, ad documentum ecclesiæ proposita. Est autem generis* ἐυκτικȣ, *constans ex duabus partibus; petitione usque ad vers. 8. & conclusione votiva, duobus ultimis: occasio autem indicatur secundo versu.* 3 Deus] *hujus precationis capita sunt duo: unum, pro salute supplicis, his duobus versibus; alterum, pro supplicio adversariorum, vers. 7. quibus precationis capitibus interseruntur causæ.* 5 Nam] *prior causa precationis a persona adversariorum.* Exteri] *id est, qui utcunque Jisraëlitæ sint secundum carnem & professionem externam, operibus tamen ostendunt se a Deo, a religione, & ab omni humanitate alienos esse; prout sequentia verba docent.* 6 Ecce] *secunda precationis causa, fides Davidis præsentissima in veritatẽ promissionũ Dei; quã deinde*

even-

eventus ipse a Deo confirmavit, cùm Schaül fuit per nuntium revocatus, 1.*Schem* 23.27. Est inter] *id est, adsistit mihi,& comitatui meo.* 7 Reddat] *secundum precationis caput in adversarios.* Observatoribus meis] *id est, omnes qui me observant ut malefaciant mihi.* Per veritatem tuam] *id est, fidem & constantiam in præstandis promissionibus tuis atque judiciis.* 18 Liberaliter] *conclusio votiva agnoscendi Dei, & prædicandi beneficia ejus.* 9 Ipsum ab omni angustia] *prout hæc duo capita in precatione continentur, suprà vers.* 3.&7.

PSALMUS. LV.

David orta Abschalomi conspiratione, Deum orat pro salute sua & adversariorum ruina ac confusione: deinde seipsum de utriusque rei eventu confirmat, partim a fide sua & experientia beneficiorum Dei; partim ab aliorum impietate & inhumanitate: postremò se & omnes suo exemplo confirmat.

1 MAGISTRO *symphoniæ* [a] *fidium,* [a] *ode didascalica Davidis.*
2 [a] Auribus percipe, ô Deus, orationem meam; & ne abscondas te a deprecatione mea:
3 Attende ad me, & exaudi me, [a] plango in meditatione mea & perstrepo;
4 Propter vocem inimici, propter angorem improbi: quia avertunt in me iniquitatẽ, & [b] irati intestino odio prosequuntur me.
5 [c] Animus meus dolet in me, & terrores mortis accidunt mihi:
6 Timor & tremor invadit me, & obtegit me horror:

[a] Heb. *in pulsationibus: ut suprà* 4. & 54.

[b] Heb. *in ira.*

[c] Heb. *cor. meum dolet in medio mei.*

7 [a] Adeò

7 "Adeò ut dicam, ô si quis daret mihi alam
velut columbæ; evolarem ubi habitare pos-
sem.

8 Ecce, quàm[d] longissimè evagarer, com-
morarer in deserto. Sela.

9 Maturarem effugium mihi; "a vento [e] ra-
pidissimo, a turbine.

10 "[f]Perde, Domine, divide linguam eorum;
"nam video violentiam & contentionem in
civitate.

11 Interdiu & noctu circundant eam *ver-
santes* in muris ejus, iniquitasque & perversi-
tas in medio ejus *sunt*.

12 Ærumnæ *sunt* in medio ejus, & non rece-
dunt a platea ejus fraus & dolus.

13 "Non enim " inimicus probro afficit me,
quod "ferrem: non osor meus adversum me se
attollit, a quo me absconderem.

14 "Sed tu mortalis[g] par mihi, " dux meus &
[h]familiaris meus,

15 Qui pariter dulce inibamus[i] consilium, in
domum Dei ibamus cum frequentia.

16 "Decipiet mors[k] invadens eos, descendent
in sepulchrum vivi: nam mala sunt in com-
moratione ipsorum, in medio ipsorum.

17 Ego Deum inclamabo, & Jehova servabit
me.

18 "Vespere & mane atque meridie medita-
bor & perstrepam, donec audiverit vocem me-
am.

19 "Redemit[l] vitam meam a bello *illato* mi-
hi, *collocans* in pace: "dum contra multos[m] *pau-
ci* essent mecum.

20 Audiet Deus fortis, & "contestabitur istos:
"ut qui permanet in æternum, Sela: quibus non
sunt "mutationes, neque timent Deum:

[d] Heb. *elongare vagari.*
[e] Heb. *profectionis, id est quo omnia dispelluntur, & quasi proficiscuntur ipsius impetu.*
[f] Heb *absorbe.*
[g] Heb. *secundum æstimationem mei. i. apud me & apud omnes æstimatus quanti ego ipse, 2. Schem 16.23.*
[h] Heb. *notus meus.*
[i] Heb. *secretum.*
[k] Heb. *super eos.*
[l] Heb. *animã meam.*
[m] *Eclipsis contrarii, ut G. nes.* 18.19.

21 *Quorum quisque* extendit manus suas in
n colentes pacem secum," profanat fœdus su-
um.

22 Cujus blanda sunt o butyrina verba dum
bellum insidet p animo ejus: cujus molliora
sunt verba oleo, quamvis *sint* "stricti gladii.

23 "Rejice in Jehovam *quicquid* dat tibi, &
ipse sustentabit te: non permittet unquam ju-
sto ut dimoveatur.

24 "Tu itaque Deus, detrudes istos in "pute-
um corruptionis: homines q sanguinarii &
dolosi non perducent ad dimidium dies suos:
ego verò confidam tibi.

n Heb. *paca-tos suos.*
o Heb. *buty-rina oris.*
p Heb. *cordis ut supra ver.* 5.
q Heb. *san-guinum & doli.*

ANNOTATIO.

1 *Ode* didascalica] *constat ex duabus partibus universè: prior est forma orationis quam habuit, cùm a filio Abschalomo inita est conspiratio, & primùm commota, usque ad ver.* 16. *posterior est doctrina prophetica quam ipse adhibuit ad consolationem suā & documentum ecclesiæ, ad finem usque.* 2 Auribus percipe] *oratio bipertita est, primùm enim agit de persona sua usq; ad versum* 10. *deinde verò de persona inimicorum usque ad* 16. *& utrique parti suas adjungit causas.* 3 Plango] *causarum explicatio. quæ respiciunt partim ad mala quæ inferebant adversarii, ver. sequente; partim ad humanam imbecillitatem ipsius, vers.* 5. *& sequentibus.* 7 Adeò ut dicam] *amplificatio calamitatis ab optato hypothetico quod sequentibus versibus exornatur.* 9 A vento] *id est, a repentino hoc & vehementissimo motu.* 10 Perde Domine] *secundum membrum orationis, imprecatio contra inimicos, figurata duobus judiciis; uno Dathanis & Abirami quos absorbuit terra, Num.* 16. *altero, priscorum qui turrim Babelis volebant extruere.*

extruere, quasi dicat, extermina ipsos, aut consilia eorum pro sapientia tua. Nam video] *causa imprecationis; primùm a communi improbitate quæ indignissimè invalescebat in civitate sancta, duobus versibus sequentibus; deinde a singulari perfidia & ingrato Achitophelis animo, tribus reliquis.* 13 Non enim inimicus] *confirmatio improbitatis publicæ quam modò dixit, a summo authore & moderatore conspirationis: cujus indignum facinus exaggerat gravissima antithesi, hîc & duobus sequentibus versibus.* Inimicus] *id est, qui justas aut apertas inimicitias exercuisset contra me.* Ferrem] *leniter & æquo animo.* 14 Sed tu] *apostrophe ad Achitophelem, indignitatem rei amplificans.* Dux meus] *id est, princeps consilii mei.* 16 Decipiet mors] *altera pars psalmi prophetica, exponens improborum exitium & salutem bonorum: quæ duo per prolepsin posita hoc & sequente versu, pòst copiosiùs explicantur. Est autem Decipiet metaphoricè dictum, pro eo quod est Inopinantes opprimet, & fraudabit consiliis.* Nam mala sunt] *id est, tum pleni sunt ipsi, tum undique circunfluunt malicia & maleficiis.* 18 Vespere & mane] *amplificatio sui erga Deum officii a circunstantia temporis, formâque & assiduitate precum. quasi dicat, nunquam cessabo importunus esse: synecdoche.* 19 Redemit] *confirmatio superioris officii & perseverantiæ erga Deum ab anteacta experientia.* Dum cõtra multos] *ut 1. Schem, 30.* 20 Cõtestabitur istos] *trãsitio ad priorẽ partem prolepseos, de qua suprà vers. 16.* Ut qui permanet] *id est qui natura, consilio, judiciisq́; æternus est, & semper sui similis.* Mutationes] *id est, qui nullo pacto ad bonã frugẽ revocari possũt: adeò obduruerũt in contẽptu Dei: ita describit illos primũ ab obfirmata*

firmata impietate, hoc ver. deinde ab inhumanitate, ſequente verſ. poſtremò a perverſiſſima hypocriſi & vulpino animo verſ.22. 21 Profanat fœdus ſuũ] id eſt, frangit, cùm primùm videtur commodum.
22 Stricti gladii] id eſt, lethalia verba: metaphora. 23 Rejice in Jehovam] concluſio hortatoria, qua oſtendit pſaltes uſum fidei, quæcunq; eveniunt accepta ferentis Deo, & illius adminiſtrationi committentis; prout ſecura eſt de promiſſione ejus, quæ continetur altera parte verſus. 24 Tu itaque] accommodatio ſuperioris theſeos ad præſentem cauſam, qua oſtendit David ſe jam animo per fidem percipere ruinam adverſariorum, & ſalutem ſuam. Puteum corruptionis] id eſt, in ſepulchrum: periphraſis.

PSALMVS LVI.

David a Schaülis perſecutionibus veniens in Peliſchtæorum manus, Deum orat pro ſalute ſua fidei ſuæ & innocentiæ nomine, & pro adverſariorum exitio: fidem ſuam in Deum prædicat: & ei laudem tribuit de acceptis promiſſionibus, quarum complementum expectabat.

a MAGISTRO ſymphoniæ, de anima "vim patiente a manipulo longinquorum, "inſignis ode Davidis: cùm prehenderent eum Peliſchtæi Gathi. 1. Schem. 21. 11.
2 "Gratiam fac mihi, Deus: nam "anhelus perſequitur me mortalis; toto die oppugnator opprimit me.
3 Anhelant obſervatores mei toto die: quia potentiores ſunt, "propugnatores ſint mihi: ô excelſe.
4 "Qui die timebo, ego in te confidam.
5 In Deo laudabo "verbum ejus; in Deo

confidam non timebo quid faciat "caro mihi.
6 " Toto die "rebus meis dolorem afferunt, contra me omnes cogitationes eorum ad malum *spectant*.
7 Conveniunt, delitescunt ipsi; vestigia mea observant, ut qui expetunt [a] vitam meam.
8 "Pro iniquitate parito eis, in ira populos dejice Deus.
9 [b] Vagationes meas in numerato habes: tu "pone quamque lachrymam meam in utre tuo; an non *essent* [c] in numerato tibi?
10 Tunc revertentur inimici mei retrorsum, qua die clamabo; hoc scio, Deum *affore* mihi.
11 " In Deo laudabo verbum, in Jehova laudabo verbum.
12 In Deo confido, non timebo quid faciat homo mihi.
13 "Mecum *erunt* ô Deus vota tua; persolvam gratiarum actiones tibi.
14 "Cùm eripias animam meam a morte, an non pedes meos a lapsu *eriperes*; ad continenter ambulandum coram Deo in luce hujus vitæ?

[a] Heb. *animam.*
[b] Heb. *vagari meum.*
[c] Heb. *in numeratione tua.*

ANNOTATIO.

1 Vim patiente] *Hanc inscriptionem multis modis ab interpretibus acceptam esse constat: sed quia non meminimus alibi præfigi sacris cantionibus titulos (ut vocant) allegoricos, & videtur incommodum inscriptiones ipsis argumentis obscuriores adhibere; placuit magis has voces simpliciter interpretari, prout ad argumentum psalmi accommodatius visum est. Nam etsi primam vocem ferè columbam interpretati sunt; certum est tamen esse alterā quoquè*

quoque propriam & naturalem significationem ejusdem vocis, prout interpretati sumus ut Tzphanjæ 3.1. Sensus igitur est, hunc psalmum formam orationis esse omnibus piis traditam, quicunque procul a suis versantes injuriam ab exteris patiuntur; qua conditione erat David cùm prehenderent eum Pelischtæi. Insignis ode] ut Psal.16.1. Est autem ode ἐυκτικὴ καὶ ἐπαινετικὴ, constans ex duabus partibus, precationis & laudis, constructis ordine Amœbæo, & conclusione ætiologica, versu ultimo. 2 Gratiam fac mihi] prima pars odes pro gratia & salute a calamitatibus consequenda, cujus pates sunt precatio, duobus ver. & laudatio, vers.4.& 5. precationis membra duo; postulatum & causa. Anhelus] tum Schaül & administri ejus, a quibus fugiebat David; tum Pelischtæi, ad quos confugerat. 3 Propugnatores sint mihi] hunc locum licèt vulgò aliter redditum sic interpretamur, tum propter Hhebraicam distinctionem, tum propter consecutionem verbi pugnare; quod in hac consecutione semper significat propugnare; oppugnare verò nunquam: ut rectè admonet AbenHhezra. 4 Qua die] prædicatio fidei constantis omni tempore, quæ est sequentis laudationis argumentum. 5. Verbum ejus] id est, promissionem. quasi dicat, quamvis non illico exorem promissionis complementum; tamen perĝq; in Deo gloriari possum, fretus promissionibus ejus. Caro] id est ullus homo: ut infrà ver.12.& Jeschahhjæ 31.3. 6 Toto die] secunda pars odes, imprecatio adversus hostes, quæ continetur versiculo 8. Circummunitur autem duabus causis: una est ab adversariorum improbitate, versu 6. & 7. Secunda, a fiducia supplicis in benevolentiam & promissionem Dei, ver. 9. & 10. Rebus meis dolorem afferunt] id est,

res meas efficiũt molestas mihi. 8 Pro iniquitate parito] *i. facito ut ipsis laboriosa & ærumnosa sit sua iniquitas: nam istos labores, iniquitatis pœnas, modò parere dicitur Deus ut illorum author, modò improbus ipse, qui sibi sua improbitate generat malum: ut psal.7.15. sic accipitur idem verbum Micæ* 6.14. 9 Pone lachrymam meam] *id est, ne patiaris inaniter in terram decidere: humanitus dictũ.* 11 In Deo] *Gloriosa fidei prædicatio: ut suprà vers.5. amplificata per congeriem.* 13 Mecum erunt] *id est, non tantùm celebrabo verbis, sed etiam re ipsa quemlibet voluntarium & legitimum cultũ præstabo.* 14 Cum eripis] *conclusio ætiologica superiorum: qua ostendit psaltes se hæc officia præstiturum meritò, quia pii e manu inimicorum suorum liberantur, ut sine metu serviant Deo cum sanctitate & justitia in ipsius conspectu, cunctos dies vitæ suæ. Luke.1.74.*

Psalmus LVII.

David Schaulem fugiens, gratiam & salutem a Deo petit, fidem suam in Deum profitetur, exponit adversariorum improbitatem, & propter gloriam Dei judicia ejus confici postulat ad salutem suam, illorumq; exitium.

1 MAGISTRO *symphoniæ: ᵃne perdas, Davidis ode insignis: cùm fugeret metu Schaulis ᵇ in speluncam.*

2 ᵃ Gratiam fac mihi, Deus, gratiam fac mihi: ᵇnam ad te se recipit anima mea; & ᶜad umbram alarum tuarum me recepturus sum, donec transiverint ærumnæ.

3 Invocabo Deum excelsum, Deum fortem perficientem erga me.

4 Mittet

4 Mittet e cœlis ut servet me, afficiens eum
probro qui me anhelus persequitur: Sela. Mit-
tet Deus benignitatem suam, & veritatem su-
am.

5 "a Ego inter " immanes leones *sum*, jaceo a Heb. *ani-*
inter" incendiarios; *inter* b homines, quorum *ma mea: ut*
dentes hastę *sunt* & sagittæ, & quorum lingua *Numer.* 23.
est gladius acutus. 14.

6 " Exaltare supra cœlos, ô Deus; super to- b Heb *filios*
tam terram gloriâ tuâ. *hominis.*

7 Rete aptaverant gressibus meis, " curva-
verat animam meam; *quam* foderant ante me
fossam, cadunt in eam. Sela.

8 " Erecto c animo meo, ô Deus; erecto ani- c Heb. *corde*
mo meo, canam & psallam, *dicens*: *Psal.* 108.2.

9 " Evigila" gloria mea: evigila nablium &
cithara; " expergefaciam *inde ab* aurora,

10 Celebrans te in populis Domine, psallens
te in nationibus:

11 Magnam *esse* usque ad cœlos benignita-
tem tuam, & ad superiores usque nubes verita-
tem tuam.

12 " Exaltare supra cœlos, ô Deus; super to-
tam terram gloriâ tuâ.

ANNOTATIO.

1 Ne perdas] *his verbis summa petitionis expo-*
nitur quæ psalmis hoc modo inscriptus continetur:
hoc est, genus psalmi: est απευκτικον, *sive (ut ita lo-*
quamur) deprecatorium mortis & perditionis, quę
tunc temporis Davidi iminêre videbatur: sic etiam
psalmis sequentibus. In speluncam] *quæ erat*
in deserto Hhengedi 1. *Schem.* 24 *Sunt autem hu-*
jus odes partes in universum duæ: petitio, vers. 2. *&*
petitionis argumenta, quibus suo loco subjicitur

 [illegible]

Amœbaus versus summum petitionis finem explicans vers. 6. & ultimo. 2 Gratiam fac mihi] *petitio vehementissima, qua ostendit David fontem liberationum & salutis nostræ.* Nam ad te] *primum petitionis argumentum a fide in Deum, hoc versu; & oratione fidei, versu sequente: ex quibus oritur certa illa prædicatio venturæ liberationis suę & judicii in adversarios, ver. 4.* Ad umbram alarum] *id est, & nunc confido, & semper confidā: metaphora a pullis sub matre delitescentibus donec milvus transiverit.* 5 Ego inter] *exaggeratio petitionis ab immanitate periculi quo circuncludebatur David: quamobrem cruentos adversariorum animos, consilia, & conatus elegantissimis comparationibus explicat.* Immanes leones] *Schaülem, & copias ejus furentes adversus Davidem.* Incendiarios] *id est, ardeliones aulicos, qui regis animum irritabant inflammabantq; mendaciis: ut ipse apud Shaülem expostulat, 1. Schem. 24.* 6 Exaltare] *versus Amœbæus, exponens summum petitionis finem, nimirum gloriam Dei coniunctam salute supplicis.* 7 Rete] *secundum argumentum petitionis a fraude, vi, & improbitate adversariorum, ad quas respiciens David ruinam illorum prædicat. Sunt autem omnes hæ descriptiones allegoricæ, ut alibi sæpè.* Curvaverat] *Schaul cum suis. quasi dicat, me jam retibus ita constrinxerat, ut viderer mox corruiturus esse.* Cadunt in eam] *id est, ipsi justo dei juditio impelluntur eò, quò putabant me ruiturum præcipitem: sic psalm. 7. sub finem.* 8 Erecto animo meo] *tertium petitionis argumentum a summo fine, qui est gloria Dei & illius prædicatio. Erectum autem animum vocat per antithesin, quem Deus restituit e laqueis quorum violentia se incurvatum fuisse confessus est David, superiore versu.* 9 Evigila]

la] *forma laudationis continens, exordium prosopopœeticum hoc versu, propositionem, sequente, & confirmationem, vers.* 11 Gloria mea] *ut suprà* 16.9. Expergefaciam] *id est, adeò, cantu meo personabit orbis, ut populos excitem, quos nominat sequente versu.* 12 Exaltare] *versus Amœbæus, ut suprà vers.*6.

Psalmus. LVIII.

David aulicos innocentiam ipsius apud Schaûlem nefariè traducentes increpat injustitiæ, improbitatis, & pertinaciæ nomine: gravissima Dei judicia imprecatur illis, venturaq; confirmat: ac postremò piorum lætitiam, pacem, & salutem conjunctam gloria Dei prædicat.

1 MAGISTRO *symphoniæ*, *ne perdas; *Davidis* ode *insignis*.

2 An revera, ô manipule, justitiam loquimini? quæ recta *sunt* judicatis, filii hominis?

3 Quin etiam ex [a] animo iniquitates operamini; in hac terra violentiam manuum vestrarum appenditis.

4 Abalienant se improbi inde a vulva, aberrant inde ab utero loquentes mendacium.

5 Venenum *est* illis [b] simile veneno serpentis, sicuti aspidis surdæ obthurantis aurem suam,

6 Quæ non auscultat voci mussitantium; utentis in cantationibus peritissimi:

7 O Deus, destrue dentes eorum in ore ipsorum; molares juvenum leonum demolire, Jehova.

8 Liquefiant sicut aqua, [c] continenter

[a] Heb. *corde.*

[b] Heb. *secundum similitudinem veneni, &c.*

[c] Heb. *abeat sibi: ut Gen.* 11.33.

abeant: "ejus qui tendit *ad jaculandum* sagittas suas, "tanquam in spicas abeant *sagittæ*.

9 "Sicut limax " liquescens abeat *quisque*; "*ut* abortus mulieris, *ut qui* non viderunt solem.

10 " Cùm "nondum sentient *homines* spinas vestras, "*spinas* cynosbati: " quo vividior erit,
eò magis æstuante ira procellet [d] quemque.

11 "Lætabitur justus, cùm viderit ultionem; "pedes suos lavabit in sanguine improbi.

12 Dicetque homo, utique est fructus justo, utique est Deus, *est* [e] judex in terra.

[d] Heb. *eum*.

[e] Heb. *judices: ut Jehoschu. 24. 19.*

Annotatio.

1 Ne perdas] *ut suprà. Psal.* 57. Ode insignis] *hujus odes scopus est* ἀπευκτικος, *ubi deprecatur David periculum quod sibi a Schaüle & aßeclis ejus impendêre videbatur. Partes sunt tres. prima est reprehensio & objurgatio adversariorum, usque ad vers. 7. secunda imprecatio contra viros illos præfractos & obfirmatos in sua improbitate, usque ad ver.* 10. *tertia, conclusio a fine judiciorum Dei, tribus versibus ultimis.* 2 An re vera] *objurgationis adversariorum loci sunt duo: prior est inficiatio, hoc versu, qua ipsorũ conscientiam appellans David, negat ineße boni quicquam illorum animis: posterior, affirmatio & explicatio malæ illorum mentis, consilii, & facti, versibus sequentibus.* O manipule] *id est, aulicorum cœtus in Davidem conspirans: qui cùm Schauli a consiliis eßent, justum, æquum, & bonum procurare debuerant.* 3 Quin etiam] *transitio ad alteram objurgationis partem per correctionem.* Appenditis] *i. nullam recti (cujus mentionem fecerat superiore versu) rationem habetis; sed omnia libratis atq; ponderatis ad*

usum

usum violentiæ vestræ, 4 Abalienant se] *amplificatio maliciæ & improbitatis quam superiore versu exprobravit, primùm a naturali & ingenita illorum corruptione, quæ posita est in alienatione & aberratione a Deo, hoc ver. deinde ab obstinato illorũ studio seipsos confirmandi in malo & avertendi a bono, duobus sequentibus* 5 Venenum] *allegorica improbitatis obfirmatæ descriptio, ut Deut.* 32. 33. Sicuti aspidis] *hoc est, quorum mala sunt incurabilia, præterquam si confestim partes contactæ amputentur, ut loquitur Plinius lib.* 8. *cap.* 23. Surdæ] *id est, calidè agentis adversus incantamenta, ut sequentia exponunt : nam aurem utramque ab ea obthurari, alteram in terram defigendo, alterã extrema sui parte contegendo atque occludendo, testes sunt in hunc locum Hieronymus Augustinus Cassiodorus, & alii.* 6 Mussitantium] *id est, carmina sua submissè enuntiantium ad incantandum eam; quod studium carminum ne quis hoc loco a Davide comprobari putet, ipsis interdicti verbis disertè utitur quæ posuit Deus Deut.* 18. 11. *Nam fascinatores isti Hhebræa appellatione nominantur consociantes societatem, quia diaboli societatem ad artes suas adhibent.* 7 O Deus] *secunda pars psalmi; imprecatio, ut observatum est in versum.* 1. *quæ tota allegoriis describitur.* Destrue] *id est, omnia quibus offendunt media illis adime, sive illis cominus offendant, hoc vers. & initio sequentis; sive eminus, ut in fine sequentis versus ponitur, primus imprecationis locus.* 8 Liquefiant] *dentibus nimirum comminuti, ut superiore versu.* Ejus qui tendit] *id est, qui semper comparatus est & instructus armis ad jaculandum contra rectos corde, ut psal.* 11. 2. Tanquam in spicas] *id est, inepta ad nocendum & irrita efficiantur tela eorũ: perinde atque si spicas* [illegible] *adhiberes spiculorum*

loco; verbum enim Hbebræum quod hac conjugatione hîc tantùm legitur, ita accipimus, referentes ad conjugatam vocem quæ legitur Deuter. 23.25. 9 Sicut limax] *alter imprecationis locus in personas ipsas, duobus vers.* Liquescens] *quo tempore nimirum e concha egreditur; tum enim hebetescit expiratq; detracta testa, ut docet Aristoteles lib, 5. de historia animalium, cap.* 32. Ut abortus mulieris] *vide Ijobi* 3.15. 10 Cum nondum] *conclusio prophetica, tum judiciorũ Dei adversus improbos, hoc vers. tum rerum consequentium, nimirum lætitiæ & pacis per spiritum ad Ecclesiam Dei ex judiciis ejus perventuræ, duobus sequentibus.* Nondum sentient] *id est, statim a principio, antequam potueritis nocere graviter: apostrophe ad improbos.* Spinas cynosbati] *id est, summè aculeatas & noxias. quasi dicat, antequam a vobis experiantur mala.* Quo vividior] *id est, quo acrior & paratior erit ad malefaciendum improbus.* 11 Lætabitur] *alterum membrum conclusionis de lætitia, salute & pace ecclesiæ, ac prædicatione majestatis & gloriæ Dei.* Pedes suos lavabit] *id est, proculcabit eos & triumphabit victor in Christo: hyperbole. vide Maleaci ultimo, de argumento hujus & sequentis versus.*

PSALMUS LIX.

David ab administris Schaulis circumventus, liberationem a Deo petit, tum suæ fidei & innocentiæ, tum improbitatis adversariorum nomine, quorum improbitate descripta, illis imprecatur quod ad gloriam Dei futurum erat, & se Dei laudes grato animo prædicaturum profitetur.

1 MAGISTRO *symphoniæ*, *ne perdas*;
Davidis *ode insignis*; *cū misisset Schaul* 1. Schem. 19.
qui observarunt domum illius, ut mor- 11.
te afficerent illum.
2 Libera me ab inimicis meis, Deus mi;
supra erigentes se contra me, extolle me.
3 Libera me ab operariis iniquitatis, & ab
hominibus sanguinariis serva me.
4 Nam ecce insidiantur [a] vitæ meæ, com- [a] Heb. *ani-*
veniunt contra me robusti; nulla defectione *mæ meæ*.
mea nulloque peccato meo, Jehova.
5 Nulla iniquitate *mea* concurrunt, & com-
parant se: evigila *venturus* obviam mihi, & re-
spice.
6 Tu ergo Jehova, Deus Exercituū, Deus
Jisraëlis, expergiscere ad visitandum gen-
tes istas: ne gratiam facias ullis perfidè agen-
tibus iniquitatem, Sela.
7 Revertuntur vespere, [b] panniunt ut ca- [b] Heb. *per-*
nis; & circundant civitatem. *strepunt*.
8 Ecce, eructant ore suo, gladios *adhibent*
ad labia sua, sed quis audit? *inquiunt*.
9 At tu Jehova ridebis eos; subsannabis
omnes istas gentes.
10 Robur obtinente illo, te observabo; nam
Deus *est* editus locus meus.
11 Deus benignitatis meæ præveniet me,
Deus faciet ut videā in observatoribus meis.
12 Ne occidas eos, ut non obliviscantur [c] [c] Heb. *popu-*
populares mei: exagita eos virtute tua, & deji- *lus meus: Syl-*
ce eos, clypeus noster Domine. *lepsis*.
13 Peccatum oris sui, verbum labiorum su-
orum, comprehensi superbia sua; tum præ ex-
ecratione, tum præ macie enarrent.
14 Consume æstu, consume, donec non sint
amplius; ut sciant Deum dominari in Jahhako-
bo,

bo, usque ad fines terræ. Sela.
15 * Qui revertuntur vespere, ganniunt vt canis; & circundant civitatem.
16 Seipsos exagitent * ad comedendum; cùm non fuerint saturati, tum cogantur pernoctare.
17 * Ego verò canam robur tuum & cantabo in unumquodque mane benignitatem tuam: te fuisse locum editum mihi & perfugium *qua* die *fuit* angustia mihi.
18 * Me roborato, tibi psallam; Deum esse locum editum meum, deum benignitatis meæ.

ANNOTATIO.

1 Ne perdas] *ut suprà psal. 57.1.* Ode insignis] *ode est, ἀπευκτική, qua deprecatur David imminens sibi a Schaule malum: constat autem ex tribus partibus; propositione summa postulati sui, ver. 2. & 3. narratione causarum postulati, quibus subinde petitio interseritur pro se & contra adversarios, vsque ad vers. 17. & conclusione eucharistica, duobus ultimis.* 2 Libera me] *petitio duobus versibus, ut modò dictum est.* 4 Nam ecce] *narratio sive causarum explicatio ex quibus liberationem petebat David: sunt autem duæ; una a persona supplicis propter innocentiã ipsius hiis duobus versibus; altera a persona adversariorum, seq.* 5 Evigila] *humanitus dictum, id est, demonstra potentiam tuam, ut qui evigilat respicit, &c. conclusio prioris ætimologiæ a precatione.* 6 Tu ergo Jehova] *transitio ad posteriorem ætiologiam, quasi continuata precatione, per imprecationem in adversarios.* Deus exercituum] *i. potentia multis-ctissime & fœdere coniunctissime.* Ad visitandum]

vid.

vide Gene. 21.1. Gentes istas] i. copias Schaülis, quæ eodem animo Davidem persequebantur, quo gentes alienæ a populo Dei facturæ fuissent. Perfidè agentibus] i. qui Deum cultu & Davidē honore prosequi simulantes, perfidè ea perpetrabant quæ sequentibus versibus duobus exegeticè describuntur.
7 Revertuntur] id est, discutiuntur suprà vers. 5. metalepsis. Ganniunt ut canis] id est frendūt inter se & se ipsos ad lacerandum me comparant.
8 Eructant ore suo] i. evomunt & profundūt inter se sermones nefarios. Adhibent] i. præter minas etiam arma capiunt ad efficiendos conatus suos. Quis audit] verba scilicet, aut conatus percipit: synecdoche frequens, sive (ut Donatus vocat) metalepsis.
9 At tu Jehova] regressio ad imprecationem, quæ est inde a ver. 12. ad eam autem transitur primùm per affirmationem antithetam, id est, ex adverso respondentem impiæ inimicorum confidentiæ. hoc modo: Quis audit? inquiunt. At tu non tantū audis, verùm etiā audita & perspecta rides, hoc versu: deinde per confirmationē fidei suæ & expectationis suæ in Deo, duobus seq.
10 Robur] id est, tantisper dum Schaül potitur rerum.
11 Ut videam] nimirum quomodo præveniat observatores meos; quos reprimat, dum prævenit atque protegit me.
12 Ne occidas eos] illicò aut eodem momento; ut ratio proximè sequens, & antitheta imprecatio ostendunt: sic alludit hac imprecatione ad sententiam quam Deus in Kajinum tulit, Gene. 4.11. & 12.
13 Peccatum] id est, invitis, ut Kajino extorqueatur confessio nequitiæ suæ præ horrore & gravitate judiciorum tuorum, quandoquidem sponte nolunt resipiscere. Præ execratione] qua persequeris eos usque ad maciem, & quidem tantam ut corpora eorum contabescentia doceant eos confessionem peccati sui.
14 Consume]

Consume] *tandem scilicet, postquam exagitaveris, dejeceris, emaciaveris, & confessionem invitus expresseris.* 15 Qui evertuntur] *summa repetitio imprecationis, posito versu Amœbæo, qui idem est cum versu. 7.* 16 Ad comedendum] *id est, in quærendo cibo.* Cùm non fuerint] *id est, frustra quærant cibum illi, & jejuni indormire compellantur.* 17 Ego verò] *Conclusio* εὐχαριστικὴ, *ut dictum est suprà in ver. 1.* 18 Me roborato] *antitheton versus. 10. suprà.*

Psalmus. LX.

David Syrorum exercitu cæso Deum contra Edomæos implorat, de prioribus Judæorum calamitatibus expostulans; & promissis Dei, operibusq; expensis, ac fide confirmata, exercitum ad strenuè agendum hortatur fretum promissionibus Dei.

1 MAGISTRO *symphoniæ,* in hexachordis* testimonium, ode insignis Davidis ad docendum:*

2 *Cùm certaret contra Syros [a] Mesopotamienses, & contra Syros Tzobæ; &* reversus Joab percussisset Edomæos in valle Salis * duodecies mille.*

3 *O Deus* rejeceras nos, disruperas nos; iratus fueras,* restitue te nobis.

4 *Commoveras terram, *diffregeras eam; cura fragmenta ejus, nam* vacillat.

5 Feceras ut [b] sentiret populus tuus *rem* duram, *dederas bibendum nobis *tanquam* vinum horrorem.

6 *Dedisti timentibus te vexillum, [c] quo utantur; *propter veritatem. Sela.

7 *Ut liberentur dilecti tui; serva dextera tua, & exaudi me.

8 Deus loquutus est per sanctitatem suam, *exultabo

[a] Heb. *duorum fluviorum vide Ge. 24.10. 2. Schem. 8. 13. 1. Chr. 18.12.*

[b] Heb. *videret: synecdoche.*

[c] Heb. *ad vexillandum.*

exultabo: [d] in partem obtineo 'Shecemum, & convallem Succotharum metior.
9 Meus Gilhhad, & meus Menasche, Ephraimque, 'robur capitis mei, 'Jehudah legis lator meus.
10 'Moab [e] pollubrum meum; supra Edomæum ' projiciam calceum meum, contra me, ' Palæstina clangentem age.
11 ' Quis deduceret me in civitatem munitam? quis duceret me Edomæam usque?
12 An non tu, Deus, qui rejeceras nos; ut non procederes, Deus, inter exercitus nostros?
13 Cedò nobis auxilium *tuum* ab hoste: alioqui vanitas *est* [f] auxiliatio humana.
14 'In Deo faciamus [g] strenuè, & ipse conculcabit hostes nostros.

[d] Heb. *partior. psal.* 108. 8.

[e] Heb. *olla lotionis meæ.*

[f] Heb. *salus ut accipitur* 2. *Schem.* 10. 18.

[g] Heb. *virtutem.*

ANNOTATIO.

1 In hexachordis] *vide suprà* 45. 1. Testimonium] *id est, cantio testificans ecclesiæ toti fidem Davidis, & beneficium victoriæ perceptum a Deo; qua etiam occasione postea ad docendum tradita esse dicitur.* Ode insignis] *ode est, ευκτικὴ, constans ex tribus partibus; expostulatione a ver.* 3. *usque ad* 7. *petitione, a ver.* 7. *ad* 14. *& conclusione hortatoria, ver. ultimo.* 2 Reversus Joab] *a cæde Syrorum.* 2. *Schem.* 8. 13. Duodecies mille] *postquam Abischai frater Joabi prima acie adducta percussisset Edomæorum sex millia; quam victoriam Joab persecutus duodecim millia occîdît, qui hîc numerantur. Ex his enim numeris collectus assurgit numerus octodecim millium qui illis locis recensetur.* 3 O Deus] *propositio summa totius Psalmi, continens; expostulationem*

& petitionem, duobus vers. e quibus expostulatio copiosiùs deinde ponitur, usque ad vers. 7. petitio verò, sequentibus. Rejeceras nos] id est, defensionem nostri, exponens nos voluntati inimicorum: vide totum librum Judic. & 1. Schem. Restitue te nobis] defensorem, qui subduxisti te. 4 Commoveras terram] id est, populum tuum externis bellis exagitaveras. Diffregeras eam] id est, seditionibus & civilibus discordiis divisum inter se populum vexaveras, ut docet historia 2. Schem. a primo capite ad 4. Vacillat] id est, nutat, & mox ruitura videtur antè acceptarum calamitatum nomine. 5 Dederas bibendum] id est, tremore nos inebriaveras. 6 Dedisti timentibus te vexillum] id est, populum tuum quem antè afflixeras, tum luce promissionum tuarum, tum etiam opere, victoria hac recente contra Syros edita ducendum recepisti, quasi praeeunte vexillo tuo: sic a re praesente occasionem sumens, expostulationem terminat, ut ad petitionem porrò benefaciendi commodiùs transeatur. Propter veritatem] id est, promissionum tuarum constantiam & fidem. 7 Ut liberentur] altera pars psalmi, petitio, quae proleptice hoc versu posita in sequentibus confirmatur usque ad vers. 13. deinde repetitur eodem versu. sunt autem istius petitionis argumenta tria; primum est a persona eorum quibus exoptatur salus, hoc versu; secundum, a promissione Dei, tribus sequentibus; tertium, ab omnipotentia ejus, qua sola promissiones praestari possunt, vers. 11. & duobus sequentibus. 8 Exultabo] id est, triumphaturus sum de hostibus meis in populo meo: quamobrem primùm populum suum recenset gloriosè, duobus vers. deinde victoriam sibi pollicetur. Schecemum] cis Jardenem, ut convallis Succotharum est trans Jardenem sita. 9 Robur capitis mei] id est,

id est, potentia regni mei; est utraq; hæc tribus ex Josepho orta: attingit enim metaphoram a cornutis animantibus, qua usus est Mosche benedicens Menaschi & Ephrajimo, Deut. 33.17. Jehudahh legislator meus] *id est, jus administrationis & authoritatem obtinens in populo Dei, prout perfectissimè completum est in Christo, quem olim adumbrabant typi: sic alludit ad prophetiam Genes. 49. 10.* 10 Moab pollubrum meum] *id est, adeò despectus & abjectus est mihi, ut eum liberè diffringam quasi testam; & si quos voluero servare, ad sordidissima ministeria cogam: vide 2. Schem. 8. 2.* Projiciam calceum meum] *id est, audaciter conculcabo: Synecdoche.* Palęstina] *apostrophe ironica: qua exprobrat David antiquam Pelischtæorum insolentiam, qui contra Jisraëlitas inde a temporibus Schimschonis ferociverant: vide Judic. 16. & 1. Schem. 4. & 28. sic etiam Jeschahh. 15.* 11 Quis] *nimirum alius præter Deum, qui promisit, & solus est omnipotens ad hæc præstanda? sic accipiendum esse demonstrat versus sequens.* 14 In Deo] *conclusio hortatoria ad exercitum, quasi jam conclamatis armis in procinctu esset ad conserendũ manu cum hoste. ut loquitur Joab 1. Chron. 19. 13.*

PSALMUS LXI.

David Rex in extremam regionem pulsus auxilium Dei implorat antè acceptorum beneficiorum nomine, regnum Christi promoveri & ampliari petit, deinde gratum animum pollicetur Deo.

1 MAGISTRO *symphoniæ* [a] *fidium*, Ode *Davidis*. [a] Heb. *in pulsatione fidiũ.*

2 Audi, Deus, clamorem meum; attende orationi meæ.

3 Ab extremitate terrę te inclamo, cùm

b Heb. *cor.* obruitur [b] animus meus, " in rupem *quæ* sit edi-
tior me deducito me:
4 "Nam fuisti receptus mihi, turris robusta
c Heb. *a facie inimici.* [c] adversus inimicum:
5 "Commorabor in tentorio tuo per secula:
"recipiam me in occultum alarum tuarum.
Sela.
6 "Cùm tu, Deus auscultaveris votis meis,
dederis hæreditatem *suam* reverentibus no-
men tuum.
7 "Dies diebus regis superaddito, anni ejus
d Heb. *generationis & generationis.* *sint* ut [d] multarum generationum.
8 Maneat in seculum coram Deo; " benigni-
tatem & fidem præpara, *quæ* custodiant
eum.
9 "Sic psallam nomini tuo in perpetuum, re-
e Heb. *die die.* pendendo vota mea [e] quotidie.

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *ode est εὐκτικὴ ex tribus partibus constans; petitione singulari pro persona supplicis, usque ad vers. 6. petitione publica pro Christo & regno ipsius a Davide adumbrato, usque ad vers. 9. & conclusione votiva, vers. 9. videtur autem hujus odes occasionem dedisse Davidis fuga a conspiratione Abschalomi, 2. Schem. 15. & 16.*
2 Audi Deus] *prioris petitionis exordium, quæ summatim proponitur vers. 3.* 3 Ab extremitate terræ] *nam trajecto Jardene fugerat Machanajima ad fines Jisraëlis, 2. Schem. 17. 24.* In rupem] *i. evehito me in tutum, unde inimicos possim dispicere.* 4 Nam fuisti] *ἀιτιολογία petitionis ab antecedente experientia.* 5 Commorabor] *brevis conclusio petitionis a voto fidei atque obsequii.* Recipiam] *vide Ruth. 2. 12.* 6 Cùm
tu]

tu] *altera pars, petitio publica comprehensa vers.* 7. *& 8. postquam argumentum illius petitionis ab antecedentibus beneficiis Dei erga suos expositum est hoc vers. quasi dicat, hæc duo pignora de regno Christi jam nobis data sunt, nimirum exauditio precum, & hæreditas: quamobrem perge benefacere in Christo, &c.* 7 Dies diebus] *id est, largire vitam æternam & benedictionum æternitatem per Christũ, regnumq; ejus in sempiternum continua: ut sequens vers. explicat: primum petitionis caput.* 8 Benignitatem & fidem] *hoc est, effice ut regnum sit justissimum, & his duabus rebus instructissimum, quę pertinent ad officium regis, Proverb.* 20. 28. *secundum petitionis caput.* 9 Sic psallam] *conclusio votiva, ut dictum est in versum* 1.

Psalmvs. LXII.

David oppressus fiduciam suam in Deum prędicat, officiumq; Dei erga se: inimicos reprehendit: seipsum ecclesiamq; exemplo suo confirmat: & omnes a fiducia rerum vanarum revocat ad Deum, & confirmat authoritate verbi ejus.

1 MAGISTRO *symphonię "in Jeduthune," psalmus* Davidis.
2 "Tantummodo in Deo [a] conquiescit anima mea: ab eo salus mea *est*.
3 Tantummodo ipse rupes mea *est* & salus mea; locus editus meus, non dimovebor *motione* "magna.
4 "Quousque [b] machinantes ærumnas "in virum, "occidemini vos omnes ? *quousq; eritis* similes muro pando, maceriæ impulsæ?
5 Tantummodo de "excellentia ejus consilia ineunt depellendi *eum*, delectantur mendacio: ore suo benedicunt, [c] intra se verò male-

[a] Heb *silens est*: *synecdoche*.
[b] Heb. *machinabimini ærumnas in virum, occidemini: simile est* 1. *Sam.* 2. 3.
[c] Heb. *in medio sui*.

dicunt, Sela.
6 [a]Tantummodo in Deo conquiesce anima
mea; nam ab eo *est* expectatio mea.
7 [a]Tantummodo ipse rupes mea *est* & salus
mea: locus meus editus, non dimovebor.
8 In Deo *est* salus mea & gloria mea ; rupes
[d]robusta mea, receptus meus *est* in Deo.
9 [a]Confidite ei omni tempore, ô popule , ef-
fundite coram eo [e] animum vestrum: Deus
receptui nobis *est*. Sela.

[d] Heb. *roboris mei.*
[e] Heb. *cor: sic infrà. ver.* 11.

10 [a]Tantummodo vanitas *sunt* nati plebeio
homine, mendacium *sunt* nati præstante viro:
[a]lancibus illi simul impositi, ascensuri *essent*
supra vanitatem.
11 [a]Ne confidatis oppressioni , & rapina ne
evanescatis; opulentia si abundet, ne apponatis animum.
12 [a]Semel locutus est Deus, [a]bis idem audivi;
robur esse Dei.
13 Et tuam *esse* Domine benignitatem, te re-
pensurum cuique secundum opus suum.

Annotatio.

1 In Jeduthune] *vide psal.* 39. 1. Psalmus] *psalmus est διδασκαλικὸς, ex quatuor partibus constans: Exordio, vers.* 2. *&* 3. *reprehensione, vers.* 4. *&* 5. *doctrina, a vers.* 6. *ad* 12. *& confirmatione doctrinæ, duobus ultimis.* 2 Tantummodo] *exordium ex abrupto continens propositionem fiduciæ; de qua gloriatur David adversus omnes difficultates quasi repentè emergens ex illarum violentia; nam hic psalmus videtur conscriptus, quo tempore Davidem per emissarios suos persequebatur Schaul.* 3 Magna] *id est, qua planè corruam, ut* 1. *Cor.* 10. 13. 4 Quousque] *reprehensio administrorum nequitiæ Schaulis per apostrophen , quæ*

sin-

simplice narratione illustratur, sequente versu. In virum] *id est, in me: Enallage personæ.* Occidemini] *id est, livore & nequitia vestra ipsorum consumemini; ut murus pandus atque dissiliens sua ipsius mole corruit, aut nullo negotio dejicitur, sic accipiendum esse comparatio ostendit: simile vide Jeschahh.* 30.13. 5 Excellentia ejus] *scilicet viri Davidis: de hac autem excellentia vide* 1. *Schem.*18. 6 Tantummodo] *tertia pars, continens duo documentorum genera; unum ad pios pertinens, ut in fide pergant; alterum ad improbos, ut a prava confidentia avocentur. Documenta fidei duorum sunt generum; unum singulare ad Davidem ipsum pertinens, tribus vers. alterum commune totius ecclesiæ a Davidis exemplo vers.* 9. 7 Tantummodo] *vide versum* 2. *&* 3. *nam hi duo versus Amœbæi sunt.* 9 Confidite ei] *soli nimirum, ac non ulli homini. vers. sequente.* 10 Tantummodo] *αἰτιολογία cur non sit in ullo homine fiducia collocanda: quæ docet manifestò in superiore versu hanc orationem antithetam desiderari, non esse fidendum homini, cujusmodi ἀνανταπόδοτα multa in scripturis extant.* Lancibus illi] *id est, si ex æquo librari possent, invenirentur omnes homines nihilo leviores. Est autem in vocibus Hebraicis synchysis poëtica, quam evidentiæ causa suo ordine reposuimus.* 11 Ne confidatis] *secundum genus documentorum ad improbos Schaulis administros pertinens & ad omnes universè, ne animi illorum in varia hujus mundi studia traducti, diffluant.* 12 Semel locutus est] *Confirmatio superiorum documentorum ab authoritate verbi Dei; qua Deus proponitur nobis potens, misericors, & justus ad ea perficienda quæ suprà dicta sunt.* Bis idem audivi] *hoc est, sæpius docuit me & confirmavit Deus.*

PSALMUS LXIII.

David desyderium suum revisendæ gloriæ aspectabilis Dei in ecclesia exponit, & expostulat cum Deo: scipsum præsente Dei gratia consolatur, & inimicorum suorum exitium prædicat ac lætitiã suã.

1 "PSALMUS *Davidis cùm esset* " in deser-
to Jehudæ.
2 "O Deus, Deus fortis meus es, tempe-
stivè requiro te, "siriens est tui anima mea, a-
rescit ad te *spectans* caro mea, "in terra sicca &
"fessa sine aquis:
3 "Ad videndum "robur tuum & " gloriam
tuam, "sicut [a] in loco sancto videbam te:
4 (Nam benignitas tua melior est vita) "*ut*
labia mea laudent te.
5 Sic benedicam tibi in vita mea, in nomine
tuo "attollam manus meas:
6 Quasi adipe & pinguedine saturabitur a-
nima mea, & labiis [b] canoris laudabit *te* os
meum.
7 "Cùm recordor tui " super strata mea, "in
vigiliis meditor de te.
8 Te fuisse summo auxilio mihi, ita ut "in
umbra alarum tuarum canerem:
9 *Cùm* [c] adhærescens anima mea sequitur
te, sustentat me dextera tua.
10 "Quamobrem isti *qui* [d] vastationem quæ-
runt animæ meæ, "pervenient ad imas partes
terræ.
11 "Facient ut diffluat eorum quisque [e] per
gladium, "portio vulpium futuri sunt.
12 "Rex verò ipse lætabitur in Deo, gloria-
bitur "quisquis jurat per eum, cùm "obthura-
bitur os loquentium mendacium.

[a] Heb. *in sãctitate.*

[b] Heb. *canticorum.*

[c] Heb. *adhærescit anima mea post te.*

[d] Heb. *vastationi quærũt animã meã: hypallage.*

[e] Heb. *per manus gladii* κατάχρησις.

ANNO.

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est generis mixti, εὐκτικὸς καὶ διδασκαλικὸς, constans ex tribus partibus; petitione ardentissima, usque ad ver. 7. narratione auxilii divini quod jam tum cum animo suo sentiebat David, inde ad ver. 10. & prophetia seu prædicatione gloriosa rerum eventurarum ipsi & adversariis ad finem usque.* In deserto Jehudæ] 1. *Schem.* 23. 14. & 15. 2 O Deus] *prima hæc pars, petitio ut Davidi liceat tranquillè versari in Ecclesia Dei, duobus potissimum argumentis nititur: unum est a natura & officio Dei; alterum a difficultatibus & studio Davidis, quæ summatim hoc ver. posita in sequentibus amplificantur, versibus quatuor.* Sitiens est] *vide suprà psal.* 42. 2. & 3. In terra sicca] *id est, in deserto horrido, & summis angustiis.* Fessa] *id est, quasi fatiscente præ ariditate nimia: metaphora ab animantibus.* 3 Ad videndum] ὕστερον πρότερον *evidentiæ causa transposuimus, quæ alioqui futura fuisset obscurior.* Robur tuum] *vide* 1. *Chronic.* 16. 11. Gloriam tuam] *id est, tabernaculi tui, & ministerii Ecclesiastici.* Sicut in loco sancto] *primus amplificationis locus a commemoratione antè observati cultus, a quo se arceri indignatur David.* 4 Ut labia mea] *secundus amplificationis locus a fine: finis autem duplex ponitur: unus est gloria & cultus Dei hîc & sequente versu; alter, pax & lætitia supplicis versu.* 6. 5 Attollam manus meas] *id est, invocabo te: synecdoche.* 7 Cùm recordor] *altera pars, narratio; qua se ipsum consolatur David, hoc modo: etsi nunc adeò sitiens tui avertor importuni-*

tunitate adversariorum ab adeundo te: hoc tamen interea temporis consolatur me, quòd recordor tui semper, hoc versu; antè accepta beneficia commemoro, sequente versu; denique animo tibi adhaeresco, & tu vicissim confirmas me, ver. 9. Super strata] id est, in tam multis stationibus, ad quas cogor exul me recipere. In vigiliis] i. per noctē quam per certas vigilias distribuebant veteres: ut Marci. 13. 35.
8 In umbra alarum] id est, in tuto & securo loco sub defensione tua: metaphora a pullis pipientibus sub alis matrum. 10 Quamobrem] tertia pars, prophetia eventorum, quae tum improbis duobus versibus; deinde etiam piis ad regnum Christi pertinentibus eventura sunt vers. ultimo. Pervenient ad] id est, morientur, in terram corruentes. sic praedicit duobus versibus David cladem Jisraëlitarum, de qua 1. Schem. 31. 11 Facient] Pelischtaei. Portio vulpium] id est, insepulti jacebunt montibus, ut bestias pascant. 12 Rex verò ipse] id est, qui tum regnaturus est, sic modestè de se ipso per Enallagen loquitur. Quisquis jurat per eum] id est, Deum ex animo profitetur & colit: synecdoche, ut videre est Deut. 6. 13. Obthurabitur] id est, finis impositus fuerit calumniis, nam alii morte abrepti, alii pudore confusi futuri erant.

PSALMUS LXIIII.

David Deum implorans salutem petit: de adversariorum violentia & fraude conqueritur; postremò confirmatus fide, excidium improborum divinitus eventurum, & bonorum pacem praenuntiat.

1 MAGISTRO symphoniae, Psalmus Davidis.

2 Audi

2 'Audi, ô Deus, vocem meam dum meditor; a pavore 'inimici custodi vitam meam.
3 Absconde me ab arcano *consilio* maleficorum, a tumultuatione operantium iniquitatem:
4 'Qui exacuunt sicut gladium linguam suam; intendunt *ut* sagittam suam, verbum 'amarulentum.
5 Jaculis petendo ex latebris 'integrum; repentè jaculis petunt eum, 'neque timent:
6 'Confirmant sibi rem malam; narrant de abscondendis laqueis; 'dicunt, Quis videret illos?
7 Perscrutantur iniquitates; 'conficimur [a] iis quæ callidissimè sunt perscrutati: adeò intimum' viri & cor profundum *est*.
8 'Sed ubi jaculis petierit eos Deus, a 'sagitta repentina fuerint plagę eorum,
9 'Feceruntq; ut ipsa lingua sua in seipsos impingant: vagi se in fugam dabunt 'quisquis viderit eos.
10 Quicunque autem homines 'reverentur, cùm nuntiaverint opus Dei, & factum ejus intelligendum proposuerint:
11 Lætabitur justus in Jehova, & recipiet se ad eum; denique gloriabuntur omnes recti [b] animo.

[a] Heb. *perscrutatione perscrutata.*

[b] Heb. *corde*

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est ejusdem generis cum superiore, constans ex petitione, usq; ad versum 8. & doctrina prophetica eventus ad finem usque.*
2 Audi ô Deus] *petitio liberationis & salutis, duobus versibus continetur: deinde verò subjicitur illius amplificatio à persona, vi, fraude, & conatibus inimicorum usque ad versum 8.* Inimici] *id est,*

quem affert mihi inimicus. 4 Qui exacuunt] *amplificatio a persona inimicorum tota allegorica, qua aulicas criminationes cum armis castrensibus comparat: ut psal.* 5. & 11. & 57.5. Amarulentum] *i. virulentum atque venenatum : metaphora a sagittis.* 5 Integrum] *sic nominatim probat innocentiam suam & se comparat cum adversariis, quos maleficos & operarios iniquitatis nominavit versu.* 3. Neque timent] *nullo timore, nulla reverentia Dei abducuntur, nulla humanitatis lege.* 6 Confirmant sibi] *id est, vi aperta, & cuniculis agunt.* Dicunt] *rebus instructis & comparatis ad dolum, gloriantur non posse integrum effugere: quod etiam amplificatur sequente ver.* Illos] *laqueos.* 7 Conficimur] *id est, ut ipsorum judicio, non possumus artes tam subdolas percipere, nedum effugere; sic etiam agnoscimus non esse positum in facultate nostra, ut mala quæ nobis comparant, possimus operâ nostrâ effugere, aut industria cognoscere. Hoc autem verbum ita accipiendum esse ostendit tum series argumentorum, tum etiam loci consimiles, Numeror.* 17. 28. *Lament.* 3. 22. Viri] *sive Schaülis nominatim, sive universè omnium; nam utrunque verum est: vide Jirmejæ.* 17. 9. 8 Sed ubi] *prophetia ad consolationem piorum apposita, qua explicat David primùm quod improbus eventurum est, duobus versibus; deinde quod bonis, ver.* 10. & 11. Sagitta repentina] *ut judicia Dei sunt velocissima, & præsentissima illius manus: sic pergit propheta in allegoria, ostendens Deum multò validiùs usurum armis suis contra illos, quàm illi contra Davidem possint.* 9 Fecerintque] *id est, se suo gladio jugulaverint, & sibi ipsis creaverint malum.* Quisquis] *improbus: ut ostendit antithesis versus* 11. *sic infrà*

frà 66.20. 10 Reverentur] *Deum exercentem judicia sua.*

PSALMUS. LXV.

David Dei laudem prædicat, tum propter spirituales ejus benedictiones cum Ecclesia communicatas in Christo, tum propter temporarias & aspectabiles; universè quidem in orbem terrarum, sed maximè omnium in habitationem populi sui e cœlo diffusas.

1 MAGISTRO *symphoniæ* Psalmus, *Davidis canticum.*
2 Tibi *debetur* [a] sedata expectatio *ac* laus, ô Deus *qui es* Tzijone; & tibi rependendum est votum.
3 O qui exaudis orationem, usque ad te omnis caro [b] ventura est.
4 [c] Res iniquas quæ prævaluerant mihi, defectiones nostras tu expias.
5 Beatus *quem* eligis, & admoves, *qui* inhabitat atria tua: saturamur bono domus tuæ, [d] rebus sanctis templi tui.
6 Res reverendas in justitia proloqueris nobis, ô Deus salutis nostræ; fiducia omnium extremitatum terræ & maris longinquarum.
7 Stabiliens montes virtute sua, accinctus potentia.
8 Compescens strepitum marium, strepitum fluctuum eorum, & fremitum nationum.
9 Qui facis ut canant exortus matutinos & vespertinos, incolę extremitatum reverentes a signis tuis.
10 Visitas hanc terram & apperis e... uberi-

a Heb. *silentium, vel (ut ita dicamus) conquiescentia.*
b Heb. *venient: syllepsis.*
c Heb. *res iniquitatum.*
d Heb. *sancto templi tui.*

mùm ditas eam: *rivo Dei pleno aquæ; paras frumentũ* illorum cùm ita præparaveris eam.
11 Porcas ejus irrigando, deprimendo liras ejus; imbribus dissolvis eam, germini ejus benedicis.
12 *Coronas annum bonitatis tuæ, & *orbitæ tuæ stillant pinguedinem:
13 Stillant in caulas deserti, & exultatione colles accinguntur.
14 Vestiuntur pascua gregibus, & convalles obteguntur tritico; clangentes agunt, *ac* etiam canunt.

Annotatio.

1 Psalmus] *psalmus est ἐπαινετικος, sive laudativus, constans ex tribus partibus, prima est laudatio a beneficiis Dei singularibus in Ecclesiam suam, usque ad ver. 7. secunda a communi rerum creatarum administratione, usque ad ver. 10. tertia a singulari benedictione in sedem populi sui, inde ad finẽ usque. Videtur autem hic psalmus a Davide conscriptus esse, postquam populo fame & pestilentia liberato exoratus est Jehova terræ, & cohibita plaga a Jisraële, 2. Schem. 21. 14. & 24. 25.* 2 Tibi] *propositio laudationis ab officio ecclesiæ, cujus partes ponuntur duæ; una, ut in Deo conquiescant & ipsum adeant per fidem; altera, ut gratias agant & habeant beneficiorum acceptorum nomine: quæ omnia typicè proponuntur ex usu legis.* 3 Caro] *id est, homo, ut Genes. 6. 12.* 4 Res iniquas] *explicatio argumentorum laudis; quorum genera sunt hæc, remissio peccatorum hoc versu; reconciliatio per verbum Dei in Ecclesia, benedictioq; versu sequente; & continuum benedictionum incrementum verbo Dei atq; operibus vers. 6.*

5 Admo-

5 Admoves] *id est, ex electione tua adjungis tibi & Ecclesiæ.* Bono domus tuæ] *id est, omni spirituali benedictione.* 6 Res reverendas] *id est, augustissimas promissiones in futurum comprehensas verbo tuo.* Fiducia] *transitio ad alteram partem de communi rerum creatarum administratione.* 7 Stabiliens montes] *altera pars de administratione communi, primùm terræ & maris ordinaria & extra ordinem, duobus versibus; deinde rerum cœlestium, vers. 9. quæ omnia in oculis omnium exposita sunt ad fidem & laudem comparandam Deo, ver. 9.* 9 Qui facis] *id est, qui totos dies a principio ad finem consumis in docendis hominibus laudem tuam: hunc autem versum ex poëtica synchysi paulo obscuriorem transpositis membris declaravimus.* 10 Visitas hanc terram] *tertius locus a singularibus Dei beneficiis in domicilium & habitationem suorum, quæ beneficia elegantissimis figuris exponuntur. Est autem visitare humanitus dictum, pro eo quod est, præstare rem quam promiserat Deus, Deut. 11. 10. & sequentibus: vide Gen. 21. 1.* Rivo] *id est, optima pluvia & abundante, divinitus a Deo immissa.* Illorum] *de quibus versu 4. 5. & 6. Est autem hæc species benedictionis synecdochicè omnibus accommodanda, quas percipimus a Deo ad præsentem vitam.* 12 Coronas] *i. facis ut annus unus aliis præstet, quemadmodũ rex præstat popularibus.* Orbitæ tuæ] *id est, quacunq; placet tibi ambulare ad exerendũ benedictiones tuas: hyperbolæ elegantissimæ, hîc & duobus sequentibus versibus.*

Psalmus. LXVI.

Psaltes ad Dei laudes & gloriam prædicandam populos hortatur ab exemplis scripturæ, & ab opere

al-

administrationis tum communis erga omnes, tum singularis erga ecclesiam ipsius; ac postremò exemplo suo Dei laudationem confirmat.

1 MAGISTRO *symphoniæ*, " canticum & *Psalmus.*" Clangite Deo, omnes *incolæ* terræ.
2 Psallite gloriam nominis ejus," apponite gloriam laudis ejus.
3 Dicite Deo, quàm reverendus es factis tuis: propter amplitudinem roboris tui" mendaciter se dedunt tibi inimici tui.
4 Omnes *incolæ* terræ incurvent se tibi & psallant tibi; psallant nomini tuo. Sela.
5 " Venite & videte opera Dei; reverendus *est* actione erga filios hominis.
Exod. 14. 21. & *sequentibus.* 6 Convertit mare in aridam; per flumen transiverunt pedes, illic lætati sumus in eo.
7 Dominatur potentia sua in seculum," oculi ejus gentes speculantur: qui rebelles sunt " ne efferantur apud se ipsos. Sela.
Jehoschuh-hæ. 3. 14. & sequentibus.
8 " Benedicite populi, Deo nostro, & [a] facite ut resonet vox laudis ejus:
[a] Heb. *facite audite vocē.*
9 Qui" restituit animam nostram in vitam, " neque permittit dimoveri pedes nostros.
10 " Postquam " probasti nos Deus, conflasti nos ut conflatur argentum;
11 " Induxisti nos in rete ipsum, " imposuisti cingulam" *asinariam* lumbis nostris:
12 " Fecisti ut insideret mortalis, *evadens* in caput nostrum," ingressi sumus per ignem & per aquam; tandem eduxisti nos ad hanc " saturitatem.
13 " Ingrediens domum tuam cum holocaustis," rependam tibi vota mea.
[b] Heb. *aperuerint labia mea.*
14 Quæ [b] *nuncupaverint* aperta labia mea, & tlo-

elocutum fuerit os meum in angustia mea.
15 [a]Holocausta [c]pinguium arietum offeram ti-
bi cum suffitu : parabo boves cum hircis. [c] Heb. *medullatorum.*
Sela.
16 [a]Agite, audite, quicunque timetis Deũ;
ut enarrem quæ fecit animæ tuæ.
17 Eum ore meo inclamavi, & quidem [a]elato,
eò quòd subest linguæ meæ.
18 [a]Ad iniquitatem si spectassem [d]animo meo, [d]Heb. *corde.*
non exaudivisset dominus.
19 At certè exaudivit Deus, attendit ad
vocem orationis meæ.
20 [a]Benedictus *est* Deus; qui non avertit ora-
tionem meam [e]*a se,* & benignitatem suam a [e] *Eclipsis antitheti: ut supra. 65.4.*
me.

ANNOTATIO.

1 Canticum & Psalmus] *Vide suprà 48.1. Psalmus est* ἐπαινετικός καὶ εὐχαριστικος *constans ex tribus partibus; propositione publica laudis Dei in Ecclesia; usque ad versum. 13. confirmatione ab exemplo singulari supplicis, inde usque ad versum 20. & conclusione, versu 20. Videtur autem hic Psalmus a Davide conscriptus esse, postquam Jisraëlitæ ab immani Pelischtæorum tyrannide liberati sunt & ipse a persecutionibus.* Clangite] *propositio hortatoria ad laudandum Deum & promulgandum gloriam Christi in tota terra usque ad vers. 5. nititur duobus argumentis; unum est ab operibus antea designatis in Ecclesia ejus, versu 6. alterum ab authoritate, potentia & operibus ejus in exteros, ver. 7.* 2 Apponite] *id est, laudate & glorificate eum; cujus laudationis forma exponitur ver. 3. prædicãdæ verò gloriæ ver. 4.* 3 Mẽdaciter se dediũt] *ut*

ut 2.Schē.22.45.& sup.18.45. 5 Venite] explicatio argumentorum ad gloriam & laudē Dei pertinentium: quæ universè hoc vers. posita, in duo genera dividuntur, versibus sequentibus: erga populum Dei, vers.6. & erga omnes 7. ver. 7 Oculi ejus] ut psalm.11.4. Ne efferantur] nimirū amplius, sed potius Deum laudent atque glorificent. 8 Benedicite] Summa repetitio hortamenti ad laudandum Deum, qua transitur ad ἐργασίαν prioris agumenti quod positum est ver. 6. ubi ostendit psaltes, si usquā apparet beneficētia Dei in populū suum, eam illustrem esse in liberationibus, & eo quidem illustriorem quo graviora sunt mala, usque ad ver.13. 9 Restituit] id est, redimit a morte, lethalibusq́ periculis. Neque permittit] ut suprà 55.23. 10 Postquam probasti nos] exegesis allegorica malorū & liberationis acceptæ, quę summatim proposuerat vers. 9. Probasti nos] prima allegoria a metallis probatis & fusis ad ignē. 11 Induxisti nos] secunda allegoria a venatione sive aucupio. Imposuisti] tertia, a jumentis, quibus clitellæ sub axillaribus loris alligantur per transversum corpus: synecdoche, pro eo quod est clitellas & grave onus afflictionum injecisti nobis. 12 Fecisti ut insideret] id est, indignissimo cuique subjecisti nos; sic attingit comminationē Dei quæ habetur, Deut.28.43.& 44. Ingressi sumus] id est, omnia quamvis durissima subivimus; proverbiale dictum: quarta allegoria. Saturitatem] id est, hanc bonorum copiam ex tanta inopia. 13 Ingrediens domum tuam] Confirmatio superioris propositionis ab exemplo singulari, duas partes similiter continens; laudationem Dei, tribus versibus, & narrationem argumentorum laudis, inde a versu 16. Rependam tibi vota] id

est,

est, colam te legitimè. 15 Holocausti] *Poëticam verborum synchysin evidentiæ causa fugimus, quēadmodum etiam in sequente versu.* 16 Agite] *narratio argumentorū laudis, ut observatum est in versum 13.* 17 Elato] *id est erecto ad ipsum animo: est autem hic elegans periphrasis cordis, ut suprà psal.* 1[illegible]. 18 Ad iniquit.] *exegesis proximè præcedentis mēbri, psaltem libero a rebus iniquis & vanis animo Deum adiisse, ac proinde gratiosè exauditum esse: vide Jacobi. 4. 3. & sequentibus.*
20 Benedictus] *conclusio ευχαριστική, ut dictū est in versum primum.*

PSALMUS. LXVII.

Ecclesia regnum Dei in Jehudæis operari, ad gentes propagari, & administratione, benedictionibus spiritualibus & corporalibus declarari petit.

1 MAGISTRO *symphoniæ* [a] *fidium* *Psalmus & canticum.* [a]Heb. *in pulsationibus.*
2 Deus gratiam faciat nobis & benedicat nobis, illustret faciem suam erga nos. Sela.
3 [b] Cognoscentes in terra vitam tuam, in omnibus gentibus salutem tuam. [b]Heb. *cognoscendo.*
4 Celebrent te populi Deus, celebrent te populi omnes.
5 Lætentur & cantent nationes; cùm judicabis populos [c] rectè, & nationes ipsas in terra deduces. Sela. [c] Heb. *rectitudine.*
6 Celebrent te populi, Deus; celebrent te populi omnes.
7 Terra dante proventum suum; benedicat nobis Deus, Deus noster.
8 Benedicat nobis Deus, & revereantur eum omnes fines terræ.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *psalmus est εὐκτικὸς, quo ecclesia postulat adventum regni Dei in Christo: sunt autem postulata tria; primum ut Deus benefaciat populo quem jam sibi comparaverat, vers. 2. Secundum, ut iisdem beneficiis spiritualibus populos alios prosequatur & ducat, a ver. 3. ad ver. 6. Tertium ut omnibus etiam in præsente vita benedicat, tanquam populo uni & adunato per Christum, ad gloriam ipsius: qui summus est omnium postulatorum finis.* 2 Illustret faciem suam] *vide psalm. 4. 7.* 3 Viam tuam, salutem tuam] *id est, opus & administrationem tuam, salutarémque gratiam omnibus hominibus; ut Paulus vocat Tit. 2. 11.* Judicabis, deduces] *id est, regem & pastorem ages omnium: hæc autem ad Christum pertinere res ipsa loquitur.* 6 Celebrent] *versus amœbæus idem cum ver. 4 initium faciens postulati tertii, ut observatum est in versum 1.*

PSALMUS. LXVIII.

David proposita Dei magnificentia, pios ad laudes illius hortatur ab officio illius, ab exemplis beneficiorum quæ majores acceperant, & a fiducia in qua sanctos omnes oportuit exemplo, factis & præsentia ejus confirmari, maximè verò ascensu Christi in cœlos, cujus virtute præstantur promissiones Dei erga suos, & minæ in adversarios: itaque populum Dei & exteros iterum ad laudes hortatus concludit ab explicatione causarum ex quibus laudem promeretur Deus.

1 MAGISTRO *symphoniæ, Davidis* *psalmus & canticum.*

2 Surgente Deo dispergentur inimic

mici ejus, & fugiunt infesti osores ejus a con-
spectu ejus,
3 'Quasi impellas fumum, impellis *eos*; ut
liquefit cera[a] ab igne, pereunt improbi a con- [a]Heb. *a facie*
spectu Dei. *ignis.*
4 'Justi verò lætantes exultant coram Deo;
& gaudent in lætitia.
5 'Cantate Deo, Psallite nomini ejus; ex-
tollite eum qui 'insidet amœnitatibus; de no-
mine ejus Jah, ac exultate coram eo.
6 Pater pupillorum & defensor viduarum
est, Deus 'in habitaculo sanctitatis suæ.
7 Deus 'collocat solitarios in familia, 'e-
ducit vinctos compedibus: at rebelles 'inha-
bitant[b] locum aridissimum. [b]Heb. *aridi-*
8 'O Deus cùm procederes coram populo *tatem.*
tuo; cùm gradireris per solitudinem: Sela: *Exodi.* 19.
9 'Terra movebatur, etiam cœli distillabant
a præsentia Dei; ipse Sinai, a præsentia Dei,
Dei Jsraëlis.
10 'Pluviam[c] liberalissimam stillabas, Deus; [c]He. *liberali-*
possessionem tuam, eamq; 'defessam tu instau- *tatum.*
rabas.
11 Tui [d] catervatim habitabant in ea; te [d] Heb. *cater-*
parante per bonitatẽ tuam 'pauperi illi, ô Deus *va tua habi-*
12 Dominus dabat sermonem; 'earum quæ *tabant.*
annuntiabant, exercitus *erat* magnus *dicentũ*,
13 Reges exercituũ fugiunt, fugiunt: & 'quę
commoratur domi, partitur spolia.
14 'Etiamsi 'jacueritis inter duas strues la-
pideas, '*eritis similes* alis columbæ, 'tectæ argẽ-
to, *aut* cujus alæ *sunt* ex fulvo auro effosso.
15 'Cùm 'expanderit omnipotens reges in [e]Heb. *Dei.*
hac *terra*, 'niveus eris 'in Tzalmone, *ut Gene.* 30.
16 'Monte [e]maximo, monte Baschanis; mõ- 8.
te [f] 'frequente gibbis, monte Baschanis. [f]Heb. *gibbo-*

17 *Quare dejeceretis vos montes frequentes gibbis? hæc montana desyderat Deus ad sedem suam, etiam Jehova inhabitabit in æternum.

18 Curruum Dei duæ *sunt* myriades, multa millia angelorum: Dominus cum illis *est*, *Dominus* Sinai in sanctuario *habitans*.

19 Ascendens in sublime, captivam fecisti captivorum multitudinem, g accipiens dedisti dona hominibus; etiam rebelles habitando *captivos tenes*, Jah Deus.

20 Benedictus Dominus, *qui* [h] quotidie onerat nos *donis*; Deus ille fortis salus nostra. Sela.

21 Deus ille fortis nobis *est* Deus fortis, [i] ad salutem omnimodam: & Jehovæ Domino *sunt* exitus contra ipsam mortem

22 Tantummodo Deus frangit caput inimicorum suorum, verticem comatum continenter ambulantis in reatibus suis.

23 Dixerat Dominus, ex Baschane reduco, reduco ex profunditatibus maris.

24 [k] Ut frangens immergas pedem tuum; linguam canum tuorum, in sanguine *fluente* ab inimicis, ab unoquoque eorum.

25 *Cùm* viderunt incessus tuos, ô Deus; incessus Dei fortis mei, regis mei, *qui est* in sanctuario;

26 Præcedebant cantores, post fidicines; inter puellas tympana pulsantes.

27 In congregationibus benedicite Deo Domino, *qui estis* e scaturigine Jisraëlis.

28 Illic *sit* Beniamin parvus *&* dominator eorum, principes Jehudæ & cœtus eorum, principes Zebulunis, principes, Naphtali.

29 Præcepit Deus tuus robustũ esse te; corrobo-

g Heb. *accepisti dona: eclipsis verbi coniugati, ut Exod.* 25. 2 *quomodo accipiendum eße docet vers. sequens & Apost. ad Ephe.* 4. 8.
h Heb. *die die ut Gen.* 39. 10.
i Heb. *ad salutes.*
k Heb. *ut frangas pedẽ eclipsis, verbi consequẽtis recepta in scripturæ locis quorum planus est a natura sensus, ut* Exod. 23. 18.

robora, ô Deus, "quod operatus es in nobis.
30 E templo tuo "propter Jeruschalaima; tibi afferent "reges donarium.
31 Perde catervam "[l] arundiferam, cœtum "robustorum juvencorum cum vitulis populorum, "fingentem subjicere se cum fragminibus argenti; qui dissipat populos qui bellis delectantur.
32 "Veniant magnates ex Ægypto, Æthiopia [m] celeriter transmittat manuum suarum *donum* ad Deum.
33 "Regna terræ cantate Deo; psallite domino, Sela:
34 "Insidenti "cœlis cœlorum" [n] antiquorum; en, edit vocem suam, vocem robustam.
35 "Tribuite robur Deo: cujus excellentia est super Jisraëlem, & cujus robur in superioribus nubibus.
36 "Formidabilis es, ô Deus, "e sanctuariis tuis; Deus fortis Jisraëlis ipse dat robur & vires huic populo: benedictus *sit* Deus.

[l] Heb. *arundinis.*

[m] Heb. *faciat ut currant manus suæ, hoc est dora, ut Græcè interpretatur. Plin. lib.* 35. *cap.* 14. *Metonymia.*

[n] Heb. *antiquitatis.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est* ἐπαινετικὸς *sive laudativus, constãs ex partibus quinque; Exordio, a vers.* 2. *ad* 5. *propositione hortatoria ad laudẽ, a versu* 5. *ad* 8. *confirmatione, a versu* 8. *ad* 25. *oratione, a vers.* 25. *ad* 33. *& postremò conclusione laudativa, inde ad finem usque. Videtur autem hic Psalmus a Davide conscriptus esse, cùm regno constituto, Pelischtæis superatis, & domitis Jebuseis, arcam Dei deportaturus esset Jeruschalaima,* 2. *Schem.* 6. *&* 1. *Chronic.* 13. *quam ob rem eundem versum adhibet ad translationem arcæ mutatis tantùm personis, quem adhibuerat Mosche cùm arca profectura*

esset; Num.10.35. 2 Surgente Deo] *Exordium a loco communi de effectis præsentiæ Dei, tum in adversarios, duobus versibus; tum erga pios & morigeros, versu 4.* Disperguntur] *prior effectus præsentiæ Dei in adversarios, quòd funduntur, & fugantur cùm primùm se exerit Deus; ut Pelischtæorum exemplo ostenditur, 2. Schem. 5.* 3 Quasi] *posterior effectus in adversarios, nimirum præceps & præsentissimus illorum interitus, illustratus duplici similitudine; evanescentis fumi, & contabescentis ceræ.* 4 Justi verò] *alterum membrum exordii de fructu præsentiæ Dei erga pios.* 5 Cantate Deo] *propositio hortatoria ad laudationem Dei, duobus nominibus, primùm a majestate & natura ejus, hoc versu; deinde ab officiis, duobus sequentibus.* Insidet amœnitatibus] *id est, omnia possidet amœnissima, nullis perturbationibus aut angorib. infestus est, ac proinde est omnis amœnitatis author.* De nomine ejus Jah] *id est, de natura ejus sempiterna, per se existente, & quæ aliis dat esse: nam hoc propriè significatur appellatione Jah & Jehova; quæ duæ inter se conjugatæ sunt, & ex eadem radice procedentes: vide* Exod. 6. 2. *in annot.* 6 In habitaculo] *id est, tùm in cœlis, ubi majestas ipsius habitat; tùm in Jisraële, ubi præsentiā suā aspectabilē constituit Deus. quasi dicat non opus habet mutare locū, aut laborare ad præstanda officia sua: nam ubicunq; locorum est, semper amœnitates colit; & voluntatem suā nullo negotio perficit.* 7 Collocat] *id est, auget liberis; qui sine liberis vivebāt. ut Psa.* 113. 9. Educit] *ut psa.* 107. & 146. Inhabitāt] *id est, destituti benedictione Dei arescunt, & in perpetuis calamitatibus versantur: synecdoche, unum genus ærumnarum exprimens omnium loco.* 8 O Deus] *tertia pars Psalmi, confirmatio; qua ostendit Psaltes quàm vera sit superior*

rior propositio laudis, primùm ab exemplo majorum quibus gratiosè benefecit Deus, tum in profectione tota ab Aegypto, ver. 8. & 9. tum in possessione terræ ver. 10. & 11. tum denique in hostium deturbatione, ver. 12. & 13. Secundò a documentis præsentiæ & operum Dei, a versu 14. usque ad 23. postremò a verbo & promissionibus Dei quibus freti pii debent supra omnia adversa gloriari, inde usque ad versum 25. 9 Terra movebatur] id est, res omnes creatæ cedebant tibi populum tuum deducenti, ut ostendit historia inde ab Exodi 7. usque ad 20. 10 Pluviam liberalissimam] vide Deut. 11. 11. secundus exemplorũ locus de benedictione Dei in terram, hoc versu; & in habitatores ejus, sequente versiculo. Defessam] ex siccitate, alióve incommodo. 11 Pauperi] id est populo tuo, ut sup. nominavit versu 8. sic autem vocat populum, ad amplificandam misericordiam Dei, qui Israëlitas pauperibus majoribus ortos, Deut. 26. & recens ex summa paupertate Aegypti prodeuntes voluit duntaxat gloriari de misericordia sua: tertius exemplorum locus, ut observatum est in ver. 8. 12 Earum quæ annuntiabant] ut moris erat in populo Dei ἐπινίκια a choreis puellarum cani, & Deo gratias agi, Exod. 15. 20. Iudic. 5. 11. & 11. 36. & 1. Schem. 18. 5. 18. Quæ commoratur domi] id est, mulieres ipsæ imbelles, ut Iudic. 5. 24. 14. Etiamsi jacueritis] transitio ad secundum laudationis argumentũ: quo docet psaltes, etsi permagnum est, quòd Israëlitæ ab exẽplis majorũ confirmantur ipsos a calamitatibus liberatum iri, & illustrem gloriam adepturos; tamen hanc confirmationem adhuc majorẽ accedere, quòd Deum sibi præsentem esse vident. & coràm eadem opera experiuntur quæ ab exẽplo majorũ didicerant: quæ propositio proleptice hoc versu enuntiata, sequẽt. exponitur. Iacueritis inter] i. in

summis angustiis, sordibus, & squalore vixeritis: metaphora a calonibus & lixis castrensibus, qui a ventorum & cœli injuria utcunq; se defendunt noctu delitescendo inter lapides focarios, ac proinde omnem in partem fuligine & atrore maculantur. Eritis similes] id est, splendebitis tamen & circumfulgebitis, atque ab omni atrore vindicabimini, tum præsentia Dei sanctificante vos, quatuor versibus sequentibus; tum operibus maximis quæ Deus effecturus & demonstraturus est in Christo, a ver. 19. ad 23. Tectæ argento] id est, alæ nitidissimæ, quasi deargentatæ aut deauratæ essent. 15 Cùm expanderit] ἐργασία sive exornatio superioris propositionis a præsentia Dei, & comitatus angelorum, ver. 18. judicia ejus perficientium: quam præsentiam tum ex operibus quæ posteà explicantur, inde a versu 19. tum ex symbolo aspectabili ecclesiæ dato demonstrabat Deus. Expanderit] id est, fuderit fugatos aut cæsos. Niveus eris] id est, nihilominus quisque vestrum ex strage inimicorum rediens per totam terram circumfulgebit puritate & gloria: altera allegoria, idem significans quod dictum est superiore versu. In Tzalmone] id est, in meditullio terræ, ubi situs est mons Tzalmon cis Jardenem. Judic. 9. 48. vide 1. Reg. 12. 1. synecdoche. 16 Monte maximo] id est, in parte ulteriore trans Jardenem, ubi siti sunt Baschanis montes, & amplissimum tractum obtinent. Frequente gibbis] id est, constante ex multis jugis & collibus. 17 Quare dejiceretis] apostrophe prosopopœetica ad montes & terrã totam Cenahhanæ, cujus dignitas explicatur a benevolentia, præsentia & documentis Dei, hoc versu, & a gloria ministrorũ ejus, versu sequente. 18 Dominus Sinai] id est, idem Dominus qui se patribus in monte Sinai patefecit. 19 Ascendens] secundus locus exornationis ab operibus

peribus Dei, quorum potentissima demonstratio fuit
in resurrectione Christi, & ascensu ad cœlos: nam
hujus effecta sunt duorum generum proleptice hoc
versu posita; unus effectus est in adversarios, quòd
captivi ducuntur tenenturq; catenis potentiæ Dei;
alter verò, erga pios & populares Christi, quibus-
cum habitat & quos donis ornat Deus. hic autē po-
sterior effectus duobus versibus proximè sequentibus
exponitur ὕστερον πρότερον; prior verò, versu 22. In
sublime] id est, in cœlum, ut interpretatur Pau-
lus. Captivam fecisti] id est, mundum, carnem,
peccatum, mortē, & satanam subegisti: vide Coloss.
2. 12. & sequentibus. Rebelles] id est, eos qui li-
cet victi sint, tamē oppugnant opus tuū & ecclesiæ
adversātur. Habitādo] id est, divina maiestate tua
ecclesiam inhabitando in æternū, ut suprà ver. 17.
Jah Deus] id est, ô Jehova Christe. 20 Benedictus
dominus] epiphonema pertinens ad secundum ef-
fectum ascensus Christi in cœlos, ut dictum est præ-
cedente versu: nam illius fructus inde a principio
pertinuit ad Ecclesiam Dei. 21 Exitus] id est,
liberationes ab ipsa morte & rebus deploratissimis
toti populo suo præstat. 22 Tantummodò] id est,
non suos, sed reprobos tantùm peccatis adhærentes
perdit. Comatum] id est, horrentem coma, fero-
ciam hominis testante, ut Ijobi 5. 5. 23 Dixerat
dominus] tertius confirmationis locus a verbo
& promissionibus Dei, cujus veritatem majores
fuerant experti & agnoscentes celebraverant: vi-
de Num. 21. 27. & sequent. & Deut. 2. & 3.
Ex profunditatibus] ut dixerat Exod. 14. 16.
24 Frangens] caput inimicorum suorum, ut
sup. ver. 22. 25 Cùm viderunt incessus tuos]
id est, administrationem tuam, prout prædixeras,
omnes ætates expertæ sunt: transitio ad quar-
tam partem psalmi ab exemplo majorum, qui accep-
to sin-

to singulari aliquo beneficio Dei gratias agebant & in futurum bene precabantur. Præcedebant] *id est, singuli suo ordine celebrabant publicè & orabant Deum: ut Exo.* 15. *Num.* 21. *Judic.* 5. *&c.*
27 In congregationibus] *prima pars orationis εὐχαριστία hoc versu: & quidem publico conventu indicto, ut exponitur sequente ver.* Qui estis] *.i. Israëlitæ omnes: periphrasis.*
28 Illic sit] *id est, omnes summi & infimi, propinqui & longinqui adsint, ut hoc officium exhibeant Deo: oratio asyndetos.* Binjamin parvus] *quasi dicat, etsi tribus Binjaminis paucitate sua impediri videtur, ac fortasse etiam domestico adhuc in domum Davidis odio (de quo* 1. *Chron.* 12. 29.*) ne censeatur in tribubus: tamen oportet me hunc honorem illi tribuere, ut prima vocetur ad hunc conventum sacrum. erat autem parva tribus cæterarum comparatione inde a tempore cladis ad Gibhham acceptæ, ut agnoscit Schaül* 1. *Schem* 9. 21. *deinde etiam attrita bellis quæ contra regnum Davidis gesserat.*
29 Præcepit Deus] *transitio ad alterum orationis membrum, occasione sumpta a præcepto Dei: sunt autem precationis tres partes; prima, ut ipse det robur quod imperat, & benefaciat suis, duobus ver. secunda ut adversarios edomet, ver.* 31. *tertia, ut exteros advocet in communionem regni sui, ver.* 32. Quod operatus es] *id est, beneficia quæ in majores nostros & in nos contulisti.*
30 Propter Jeruschalaima] *id est, electionem gratuitam & fœdus initum cum Ecclesia tua, quæ vera est Jerusalem mater omnium nostrûm, Galat.* 4. 26. Regis] *id est, ego & successores mei gratissimo animo agnoscemus te.*
31 Arundiferam] *id est, armatam sagittis; synecdoche: nam sagittæ olim fiebant ex arundinibus, ut arundinem pro sagitta dixit Virgil. Æneid.* 7. Robustorũ juvencorum] *id est,*

id est, ferocientium ducum & militum: allegoria, ut psalm. 22.13. de iis qui palàm malefaciunt. Fingentem subjicere se] *id est, hypocritam: nam hæc duo sunt genera inimicorum Dei.*
32 Veniant] *tertius precationis locus, ut observatum est in versum 29. de amplitudine regni Christi.*
33 Regna terræ] *conclusio hortatoria ad laudẽ Dei per apostrophen ad omnes gentes vocatas in Christo.* 34 Insidenti] *primus locus laudis a majestate Dei operib. & verbo testata.* Cœlis cœlorũ] *ut 1. Reg. 8.27.* Antiquorum] *id est, ab omni antiquitate, ex quo cœli sunt.* 35 Tribuite robur] *secundus locus laudis a benefica administratione rerum creatarum in cœlo & in terra.* 36 Formidabilis] *tertius locus laudis a singulari ipsius cõmunicatione cũ ecclesia sua.* E sanctuariis tuis] *i. cœlesti & terrestri, quod est cœlestis illius symbolũ.*

PSALMUS LXIX.

David figura Christi gravissimè conquestus de injuriis & perpessionibus quas indignè pertulit, & de adversariorum scelere; Deum orat pro salute sua, & inimicorũ exitio: ac postremò his rebus cõfectis, Dei laudes a se, ab Ecclesia, omnibusq; rebus creatis prædicatum iri docet.

1 MAGISTRO *symphoniæ ad hexachorda, Davidis* ode.
2 Serva me Deus, quia perveniunt aquæ usque ad animam.
3 Demergor in cœnum [a] profundissimum, ubi non *est* consistendi locus: ingredior profunditates aquarum, & fluentus inũdans abripit me.

[a] Heb *profunditatis.*

4 Fatigor clamando, exsiccatur guttur meum; deficiunt oculi mei sperantis in Deũ meum.
5 Cùm plures sunt quàm capilli capitis mei

qui oderunt me immeritò,potẽtiores sunt qui
conantur me succidere, qui mihi sunt inimi-
ci injuria; tunc quod non rapui, ' rependere
cogor.
6 'O Deus,tu novisti"stultitiã meam,& rea-
tus mei non sunt celati tibi.
7 'Ne erubescant de me expectantes te,do-
mine Jehova exercituum; ne rubore suffun-
dantur mea causa qui quærunt te, Deus Jisra-
ëlis.
8 'Nam propter te sustineo opprobrium,
operit ignominia faciem meam.
9 Extraneus effectus sum fratribus meis,&
alienus filijs matris meæ.
10 Qui zelus domus tuæ exedit me, & op-
Joan.2.17. probria probris afficientium te accidunt mi-
hi.
11 'Cùm flens *affligo* jejunio animam meam,
[b] Heb.*in pro-bra.* tum hoc vertitur [b] in summum probrum mi-
hi.
12 'Cùm statuo vestimentum meum cilici-
um,tum sum illis in parabolam.
13 '*Qui* confabulãtur de me sedentes in por-
[c] Heb.*in pulsationes.* ta; & [c] in odas lyricas bibentibus potum ine-
briantem.
14 'De me itaque,oratio mea ad te *est hæc* Je-
hova,'tempus *est* benevolentiæ: Deus,pro am-
plitudine benignitatis tuę exaudi me,pro fide
[d] Heb.*salutis tua.* [d] salutari tua.
15 'Eripe me e luto,& ne immergar; eripiar
ab osoribus meis, ut a profunditatibus aqua-
rum.
16 Ne inundans abripiat me fluentum aqua-
rum,neq; absorbeat me profundum.& ne præ-
cludat mihi'puteus os suum.
17 'Exaudi me Jehova, quia bona *est* benig-
nitas

nitas tua': secundum amplitudinem miserati-
onum tuarum respice ad me.
18 Et ne abscondas faciem tuam a servo tuo;
quia est angustia mihi; festina, exaudi me,
19 Appropinqua ad animam meam; vindica
eam, 'propter inimicos meos redime me.
20 'Tu nosti opprobrium meum, pudoremq;
meum, & ignominiam meam : coram te sunt
omnes hostes mei.
21 Opprobrium frangit [e] animum meum, a-
deò ut afficiar ægritudine : cumque expecto
qui condoleat, 'nemo adest; aut consolatores,
tamen non invenio.

[e] Heb. *cor.*

22 Quin potius dant pro alimento meo [f] ama-
rorem; & in siti mea bibendum dant mihi ace-
tum.
23 'Sit 'mensa eorum ante eos pro laqueo, &
pro tendicula 'ad retributiones.
24 Obtenebrentur oculi eorum, ut non vi-
deant : & fac ut lumbi eorum jugiter nu-
tent.

[f] Heb. *venenum vel cicutam.* *Matth.* 27.34. *Marc.* 15.23 *Joan.* 19.29.

25 Effunde super eos indignationem tuam, &
æstus iræ tuæ assequatur eos.
26 [g] Sint castella eorum desolata, in tentori-
is eorum ne sit habitator:
27 'Quia 'quem tu percussisti persequuntur,
& secundum dolorem cōfessorū tuorum 'nar-
rationes contexunt.

[g] Heb *sit castellum: enallage numeri.*

28 'Appone [h] pœnam ad pœnam iniquitatis
eorum, & 'ne veniant in justitiam tuam.
29 'Deleantur de libro viventium, & cū ju-
stis ne conscribantur.
30 'Ego pauper & dolens; cùm salus tua, De-
us, in edito collocaverit me,
31 Laudabo nomen Dei cantico, & magnifi-
cabo eum gratiarum actione,

[h] Heb. *iniquitatem ad iniquitatem : ut Gen.* 4.13.

32 Quæ

32 Quæ melior videbitur Jehovæ; bove, juvenco cornuto, *aut* ungulam scissam habente *quoquam*.

33 Quod ubi viderint mansueti, lætabuntur; &* revivisćet animus vester, ô quærentes Deum:

34 Quòd attendat ad egentes Jehova, & vinctos suos non spernat.

35 *Laudabunt eum cœli & terra, maria, & quicquid repit in eis:

36 Quia Deus servat* Tzijonem & instaurat civitates Jehudæ: ut habitent ibi, & hæreditariò possideant eam *terram*:

i Heb. *semen.* 37 i* Posteri, inquam, servorum ejus possideant eam; & amantes nominis ejus habitent in ea.

ANNOTATIO.

1 Ad hexachorda] *vide in psal.* 45.1. Davidis ode] *ode est* ευκτικὴ *cõtinens petitionem a versu* 2. *usque ad* 30. *&* *conclusionem laudativam, inde ad finem usque. videtur autem David, velut typus Christi a Deo datus, hanc oden scripsisse ipsius Christi & ecclesiæ nomine: prout evangelica historia commonstrat, & Apostoli accommodant.* 2 Serva me] *prolepsis sive propositio, universalis eorum quæ petuntur a Deo, continens postulatum, & postulati causam allegoricam. Exornatur autẽ hæc propositio usq; ad vers* 30. *idq; duobus capitibus; unum est, precatio pro salute supplicis, a versu* 2 *ad* 20. *alterum, imprecatio in adversarios, usq; ad* 30. *quorum utrique adhibentur sua causæ.* Perveniunt aquæ] *id est, versor in gravi discrimine vitæ quæ allegoria duobus sequentib. versib. amplificatur ab omnib. circunstantiis ex quibus homines mergi solent.*

lent. Prima postulati causa, a persona supplicis. 5 Cùm plures] accommodatio allegoriæ. quasi dicat, antea tantisper dum non fuerunt ipsorum consilia constituta, & conventus habitus ad ea perficienda; dissimularunt, neque intentarunt quidquã; jam verò hæc est hora illa quam observarunt ipsi, & potestas tenebrarum: vide Matth. 26. 55. & Luc. 22. 53. Altera postulati causa, a persona adversariorum. Rependere cogor] morte, qua est persolutum pretium pro peccatis mundi: quæ uno rapiendi verbo synecdochicè designantur. 6 O Deus] tertia postulati causa, a conscientia Dei. Stultitiam meam] id est, qua me onerant & criminantur adversarii: sic etiam reatus mei mox appellãtur, hoc versu: quasi dicat, tu mihi es horum meorum criminum omnium testis, quæ objiciuntur mihi. 7 Ne erubescant] summa postulati causa, gloria Dei in confirmatione fidelium omnium. 8 Nam propter te] Amplificatio postremæ causæ, primùm per explicationẽ & professionem studii sui erga Deum; quòd et si indignè premebatur, infractũ tamen permanere docet, tribus versibus; deinde per antithesin improbitatis adversariorum cum officio ipsius erga Deum, versu 11. 12. & 13. 11 Cùm flens affligo] alterum membrum exornationis per antithesin, ut modò dictum est. 12 Cùm statuo vestimentum] id est, compono me ad dolorem & luctum: synecdoche. 13 Qui] id est, traducor omnib. modis in publicis & privatis consessib. seriis & ludicris, sobriis & ebriis, deniq; apud omnes ludibrio sũ. 14 De me itaq;] hactenus causæ: nũc sequitur petitio salutis, quã secũdo versu sũmatim attigerat, usq; ad ver. 20. Tempus est] id est, tempus est jã ut benevolẽtia tua ut aris erga me, & ostẽdas eã. 15 Eripe me] petitio respiciens ad querimoniam versus secundi & tertii, versib. duob. 16 Puteus] id

id est, vorago profundissima sine crepidine & effugio ullo: allegoria. 17 Exaudi me] accommodatio allegoriæ vehementissima, continens petitiones duas, quæ duobus sequentibus versibus præpostero ordine explicantur. 19 Propter inimicos meos] id est, ut redemptus & victor triumphem ac exultem de inimicis meis: sic transitur ad imprecationem, alteram orationis partem. 20 Tu nosti] secunda pars petitionis, imprecatio: ad quam venitur repetita paucis querimonia de probro & calamitate sua tribus versibus. 23 Sit mensa] sequitur post querimoniam imprecatio, usque ad versum 30. cujus partes sunt duæ; una in vitam præsentem, usque ad versum 26. altera, in futuram. Maledictionis autem præsentis duo sunt genera: unum, in ipsas personas, tribus versibus; alterum, in ipsas habitationes & facultates earum, versic. 26. quæ petitiones ex adverso respondent querimoniis superioribus inverso ordine. Mensa eorum] qui amarore aluerunt me, &c. Ad retributiones] hoc est, ut talionis pœnam luant: sic interpretandam esse hanc vocem (quæ nusquam alibi plurali numero substantivè legitur) evincit Apostolus ad Rom. 11. 9. 27 Quia] transitio ad alterum orationis membrum præfixa ætiologia hoc versu, ab infidelitate, injustitia, & inhumanitate hostium. Quem tu percussisti persequuntur] sic Christus percussus Dei appellatur Jeschahh. 53. 4. Narrationes contexunt] id est, sermone illos ludificantur; & eo quidem atrocius, quò durius illos a te tractari vident: quod Christo & piis accidisse omnes historiæ testantur. 28 Appone pœnam ad pœnam] id est, affice eos æterna pœna quasi alteram superaddas alteri; humanitus dictum de pœnis æternis quas infligit Deus, prout sequentia docent. Ne veniant in justitiam] id est, ne accenseantur

justis,

justis, ut sequens versus explicat, humanitus. 29
Deleantur] *ut* Exod. 32. 32. 30 Ego pauper]
Conclusio laudativa, continens primùm propositionem laudis, usque ad versum 36. deinde ætiologiam, duobus ultimis: laudationis autem tria sunt membra; unum a supplice liberato, tribus versibus; secundum, ab ecclesia, versu 33. & sequente; tertium, a toto mundo, versu 35. 32 Quoquam] *id est, ullius animalis quamvis legitimo sacrificio.* 33
Reviviscet] *id est, qui jam amplitudine calamitatis meæ confusus prosternebatur, quasi recepta vita exultabit.* 35 Laudabunt eum] *nimirum suo modo, cùm instaurabitur per Christum Ecclesia vide Rom. 8. prosopopœia.* 36 Tzijonem] *id est, Ecclesiam, cujus typus olim fuit Tzijon, & Judæa tota.* 37 Posteri] *id est, Jisrael Dei, & vera Ecclesiæ membra.*

PSALMUS LXX.

Argumentum est idem cum fine Psalmi. 40.

1 MAGISTRO *symphoniæ, ª ode Davidis ª ad recordandum.*
2 Deus ad eripiendum me; Jehova, ad auxilium meum festina.
3 Pudefiant & rubore perfundantur quærentes animam meam: agantur retrorsum & ignominia afficiantur qui delectantur malo meo.
4 Retrocedant pro mercede pudoris sui, qui dicunt euge, euge
5 Gaudeant & lætentur in te omnes quærentes te: ac dicant jugiter, magnificetur Deus, amantes salutis tuæ.
6 Cùm ego sim pauper & egens, ô Deus, festina

stina mea causa: auxilium meum & liberator meus es; Jehova ne tardes.

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *ode est* ευκτικὴ, *eodem planè argumento & iisdem propè vocibus cum Psalmo 40 a versu 14. ad finemusque.* Ad recordandum] *vide, psal. 38.1.*

PSALMUS LXXI.

Psaltes fidem suam in Deum professus servari ab inimicis petit, & Deum a munifica natura ejus, promissionibus, operibus anteactis, gloriáque sollicitans adversariis imprecatur malè: officium suum erga Deum liberatione accepta profitetur, & de ea cum animo suo confirmatus securè spondet se gratias acturum Deo.

Psal. 31.

1 ᵃ AD te Jehova, me recipio; ne erubescam in seculum.

2 ᵃ Justitiâ tuâ eripe me & libera me; inclina ad me aurem tuam, ac serva me.

3 Esto mihi [a] rupes quam inhabitem, quò veniam jugiter; ᵃ præceptum posuisti de servando me, quia petra mea & munitio mea es.

4 ᵃ Deus mi, libera me e manu improbi; e manu [b] iniquè & præfractè agentis.

5 Nam tu es expectatio mea, Domine Jehova; fiducia mea a pueritia mea.

6 ᵃ Tibi innitor inde ab utero; a visceribus matris meę tu abripuisti me: ᵃ in te *est* laus mea jugiter.

7 ᵃ Tanquan ostentum fui multis; adeò es mihi receptus robustus.

8 ᵃ Impleatur os meum laude tua, toto die gloriâ tuâ.

[a] Heb. *in rupem habitaculi.*

[b] Heb. *iniquè agentis & præfracti.*

9 ᵃ Ne

9 ᵃNe abjicias me tempore senectutis: cùm
deficit virtus mea, ne derelinquas me:
10 Quia loquuntur inimici mei, de me, qui
observantes animã meam ᵇ consultant simul:
11 Dicendo, Deus dereliquit eum, persequimini & prehendite eum; dum nemo *est* qui eripiat.
12 Deus ne longè abesto a me; Deus mi, ad
auxilium meum festina.
13 Pudefiant, deficiant adversantes animæ
meæ; operiantur opprobrio & ignominia quærentes malum meum.
14 ᵃ Ego verò jugiter in expectatione sum;
ᵇ de tota laude tua; & perrecturus sum.
15 Os meum narraturum est justitiam tuam,
quotidie salutẽ tuam: quamvis ignorem ᵃnumeros *ejus*:
16 Aggressus [c] omnimodam fortitudinem
Domini Jehovæ: commemorabo justitiam tuam solius.
17 Deus, ᵃ docuisti me a pueritia mea, & hucusque indicavi mirabilia tua.
18 Quare etiam tantisper dum [d] senex & canus sum Deus, ne derelinquas me, donec indicavero ᵃbrachium tuum *huic* generationi, ᵃomni venturæ *generationi* fortitudinem tuam:
19 Nam justitia tua Deus, in altum usque *assurgit*: qui a facis res magnas; Deus quis est
par tibi?
20 Quia postquã fecisti [e] ut experirer angustias magnas & malas: [f] rursus vitæ restituis me,
& ex abyssis terræ rursus facis ut ascendam.
21 Auges magnitudinem meam, & ᵃ divertens consolaris me:
22 ᵃ Etiam ego celebraturus sum te instrumento nablii, fidemq́ tuam Deus mi: psallam

[c] Heb. *fortitudines.*

[d] Heb. *senectus & canities est.*

[e] Heb. *fecisti ut viderem: synecdoche.*

[f] Heb. *reverteris, vitæ restituis, &c. sic reverteris, facis ut ascendam, mox in fine versus.*

tibi cithara, ô sancte Jisraëlis.
23 Cantabunt labia mea, quando psallam ti-
bi, & anima mea quam redemeris,
24 Etiam lingua mea quotidie enuntiabit ju-
stitiam tuam: quòd erubuerint, quòd pudore
perfusi fuerint quærentes malum meum.

ANNOTATIO.

1 Ad te Jehova] *ode est, ἀνεπίγραφος, generis εὐκτικοῦ, constans ex duabus partibus: prior est petitio, usque ad versum 22. posterior, votum laudis & gratiarum actionis, inde ad finem usque. Petitionis autem summa est, ut Deus servet supplicem: quæ petitio per prolepsin enuntiata, ver. 1. suis deinde argumentis amplificatur: primum est a natura, promissionibus, operibus, & gloria Dei, usque ad ver. 9. secundum a persona adversariorum, inde usque ad ver. 14. tertium a persona supplicis, inde usque ad ver. 22. videtur autem hunc psalmum scripsisse David jam senex, cùm fugeret ab Aschalomo filio; ut multis hujus odes ver. non obscurè indicatur.* 2 Justitiâ tua] *primus locus a natura Dei justa & gratiosa.* 3 Præceptum posuisti] *secundus locus a verbo & promissionibus Dei quas amplectitur fides, duobus versibus proximè sequentibus.* 4 Deus mi] *transitio ad tertium locum, qui est ab operibus singularibus Dei erga Davidem & anteacta ejus fide atque experientia. Fit autem hæc transitio per repetitionem postulati, de quo ver. 1.* 6 Tibi innitor] *id est, tu sustentas me deinde a conceptu atque ortu meo.* In te est laus mea] *id est, nulla pars vitæ meæ vacat tuis beneficiis, ac proinde tota ad laudem tuam pertinet: transitio ad quartum locum a gloria Dei.* 7 Tanquam ostentum]

tum] *id est, tanta fide & virtute protexisti me, ut exemplo meo quod ipsis ostendisti, multi adducti sint ad credendum tibi. Hanc enim propriam esse vocis Hebrææ significationem arguunt omnes scripturæ loci, ubi personis tribuitur.* 8 Impleatur os] *ita mihi benefac, ut nihil in ore geram præterquam beneficia tua, laudandi tui argumenta.* 9 Ne abjicias] *repetitio postulati cum amplificatione a persona supplicis : qua ratione transitur ad secundum argumentorum genus de persona adversariorũ: in quo primùm impietatem illorum exponit, deinde imprecatur versu.13.* 10 Consultant] *vide 1.Schem.16.& 17.* 14 Ego verò] *tertium argumentum postulati a persona supplicis; in quo profitetur Psaltes primùm spem suam præsentem & fidem in Deum, deinde officium in futurum pollicetur de laudibus Dei prædicandis, postremò ab anteacta experientia & acceptis documentis ac beneficiis Dei postulatum salutis suæ repetit, a versu 17. usque ad 22.* De tota laude tua] *id est, quandoquidem jamq; laudis argumenta dedisti mihi, &c certis quasi particulis illius aspersisti me, liberando me ex urbe, & Achitophelis consilium evertendo; confido te effecturum ut tota tua laus in plena mea instauratione demonstretur.* 15 Numeros ejus] *vide psal. 40.6. Est autem in his verbis modesta correctio. quasi dicat, narrabo res inenarrabiles, non pro ipsarum amplitudine, sed pro tenui facultate mea: aggrediens saltem versu sequente, & fideliter expendens quæ docueris me, versu 17.* 17 Docuisti me] *postremus locus a rebus antè gestis : quarum genera ponuntur duo documenta de verbo & spiritu, hoc versu, & opera, versu 19.& sequentibus.* 18 Brachium tuum] *id est, opus maximum & valentissimum : ut sequentia exegeticè ostendunt.*
21 Divertens] *supple ad me : humanitus di-*

ctum. 22 Etiam ego] *conclusio votiva laudis omnimodæ, & gratiarum actionis ex animo & corpore.*

PSALMUS. LXXII.

David moriturus Deum orat ut Schelomoni spiritum justitiæ tribuat, legitimamq́ administrationem & benedictionem suam: deinde justa administratione & benedictione Schelomonis ac Christi elegantissimis versibus celebrata, benedicit Deo.

1 'PRO *Schelomone.* 'O Deus, judicia tua
regi da, & justitiam tuam filio regis.
2 Judicet populum tuum [a] justè, & pau-
peres tuos jure.
3 Proferant' montes' pacem populo, &
colles propter justitiam.
4 'Vindicabit pauperes populi; servabit 'fi-
lios egentis, conteret verò oppressorem.
5 Reverebuntur te [b] quamdiu erit sol, &
durante luna in generationem æternam.
6 Ut cùm descendit pluvia super sectam her-
bam: cùm imbres, irrigatio terræ.
7 Florebit temporibus ejus justus; & ampli-
tudo pacis, 'donec non sit luna:
8 Et dominabitur 'a [c] mari uno ad alterum,
& a flumine [d] quaqua *sunt* fines terræ.
9 Coram eo incurvabunt se [e] barbari, & in-
imici ejus 'pulverem lingent.
10 'Reges oceani *accolæ* & insulani munus
reddent, reges 'Schebæ & Sebæ donariun offe-
rent:
11 Denique incurvabunt se ei omnes reges,
omnes gentes servient ei.
12 Quoniam eripiet egentem vociferantem
&

[a] Heb. *in justitia.*

[b] Heb. *cum sole, & ante lunam, generatione generationum.*

[c] Heb. *a mari usque ad mare.*

[d] Heb. *usque ad fines terræ.*

[e] Heb. *sicci, id est sitientis deserti incolæ, agrestes atque indomiti.*

& pauperem cui non fuerit adjutor;
13 Parcet attenuato & egenti, animasque
egentium servabit;
14 A dolo & a violentia vindicabit animam
eorum : adeò pretiosus *est* sanguis eorum in
oculis ejus.
15 Ideò quandiu vivet, dabit ei de auro
Schebæ ; & orabit pro eo jugiter, toto die
benedicet ei.
16 *Ubi* fuerit pugillus tritici in terra, in
vertice montium, commovebat se ut Libanus
fructus ejus; & florebūt[f] cives ut herbæ terræ.
17 Erit nomen ejus in seculū, durante [g] so-
le sobolescet nomen ejus; & benedicentes sibi
in eo, omnes gentes beatum prædicabunt
eum.
18 Benedictus *sit* Jehova Deus; Deus Jisra-
ëlis; qui facit mirabilia solus :
19 Et benedictum nomen gloriæ ejus in se-
culum : impleaturque gloria ejus tota terra;
Amen, iterum Amen.
20 Finiuntur orationes Davidis filii Jis-
chai.

[f] Heb. *e civitate.*
[g] Heb *ante solem: ut suprà vers.* 5.

ANNOTATIO.

1 Pro Schelomone] *ode est* ἐυκτικὴ, *qua moriturus David Schelomonem filium regem institutum commendat Deo, & illius specie (prout Schelomo typus fuit Christi) regnum Dei in Christo venturū optat & prædicat. Quamobrem hæc ode ex tribus partibus constat: prima est petitio, tribus primis versibus; secunda est prophetica regni Schelomonis ac potius Christi descriptio, a versu* 4. *usque ad* 17. *tertia, laudatio ad finem usque.* O Deus] *hujus petitionis tria sunt,*

capit.1; primum, ut Deus spiritu justitiæ Schelomonem instruat ad officium perfungendum, prout petiit Schelomo. 1.Reg. 3. secundum, usus justitiæ a Deo collatæ, ver. 2. tertium, fructus benedictionis Dei ex administrata justitia ad ipsum & ad totum regnum perventurus, vers. 3. 3 Montes] id est, totum regnum montibus abundans: synecdoche. Pacem] id est, omnimodam benedictionem, ut pacis nomen ferè ab Hhebræis accipitur. 4 Vindicabit] prophetica explicatio regni Christi (quod Schelomonis regno præfiguratum est) per exornationem duorum capitum quæ in petitione posita sunt, nimirum administratæ justitiæ & fructus ex ea perventuri. justitiæ autē duæ sunt partes, bonorum defensio, & improborum ultio: fructus gradibus quatuor distinguitur; primus est timoris & reverentiæ Dei, versu. 5. secundus incrementi & ædificationis ecclesiæ vers. 6. & 7. tertius propagationis regni per vocationem gentium & voluntarium illarum obsequium versu. 8. & sequentibus: quartus, infinitæ benedictionis ad subditos, & gloriæ ad regem perventuræ, inde a versu 12. Filios egentis] id est, quos diuturnis calamitatibus pressit ac veluti hæreditariis: vide psalm. 37. 25. 7 Donec non sit luna] id est, in perpetuum: vide Gene. 49.26. annot. 8 A mari uno usque ad alterum] id est, Schelomo quidem a mari mediterraneo ad mortuū, & ab Euphrate usque qua protenditur terminus descriptus Exod. 23. Num. 34. Deut. 11. & alibi, ut completum fuisse legitur 1. Reg. 4. 20. Christus verò in universo mundo. 9 Pulverem lingent] id est, proni se in terram prosternent, in signum fidei, reverentiæ, atque obsequii. 10 Reges oceani] vide 1. Reg. 4. 33. & toto decimo capite, quomodo hæc figuratè Schelomoni ex parte contigerint: quæ hodie

die implentur in Christo, ut sequens versus explicat. Schebæ & Sebæ] *vide Gene.10.7.* 15
Quandiu vivet] *quisque eorum quos redemerit & vindicarit.* Dabit ei de auro Schebæ] *id est, ultrò ex tota facultate sua præstabit debitum officium atque obsequium: quod munerum collatione olim significabatur synecdochicè, ut 1. Schem. 10.27.* Pro eo] *id est, pro salute ejus & bono totius regni.* 16 Ubi fuerit] *hoc est, nihil erit tam exiguum, quod non augeatur vel multiplicetur in immensum per benedictionem Dei.* In vertice montium] *id est, etiam in loco incommodissimo.* Commovebit se ut Libanus] *id est, mutuo confrictu perstrepet copiosa seges ut arbores Libani; hyperbole.* 17 Erit nomen ejus] *hoc est tum ipse in sempiternum vivet, tum de nomine suo filios Dei & Christianos a se dictos gignet; qui nomini ipsius benedicant, & sibi de hac sua prærogativa gratulentur: nam hæc in speciem tantùm Schelomoni evenerunt.* 18 Benedictus sit Jehova] *conclusio laudativa.* 19 Impleatúrque gloria ejus] *id est, sanctificato nomine ejus adveniat regnum ejus.* 20 Finiuntur] *id est, hanc ultimam orationem moribundus habuit. vide 2. Schem. 23.1.*

PSALMUS. LXXIII.

Psaltes post spirituale certamen erumpens in commendationem bonitatis Dei, exponit ægritudinem animi sui & bonorum, qua afficiuntur cùm propter secundos improborum successus, tum propter calamitates suas, deinde rationem sui expediendi ostendens, incertum improborum statum certúmq; exitium proponit: postremò tanquam resipiscens se totum credit Deo, & illi hæsurum profitetur.

1 PSALMUS. *Asapho.* Atqui bonus *est* Jisraëli Deus, puris [a] animo.

[a] Heb. *corde ut vers. 7. & ver. 13. & sic deinceps.*

2 Equidem quòd ad me, penè declinaverant pedes mei; nihil ferè aberat quin effunderentur gressus mei:
3 Cùm inviderem insanientibus, prosperitatem improborum aspicerem.
4 Nam non *sunt* nexus usque ad mortem eorum, sed pingue *est* robur eorum.
5 In labore mortalium non sunt, & cum *reliquis* hominibus non afficiuntur plagis.
6 Idcirco cingit eos torques superbiæ, operit *velut* ornamentum violentia eos.
7 Emicat præ pinguedine uterque oculus eorum, superant cogitationes animi.
8 Tabifici sunt, & loquuntur malignè oppressionem; & e sublimi loquuntur.
9 Opponunt cœlis os suum, & lingua eorum pervadit terram.
10 Ideòq; redit populus ejus huc, cum aquę pleni *poculi* exprimuntur ipsis.
11 Ut dicant, quomodo cognosceret Deus fortis? aut esset notitia in excelso?
12 Ecce istos improbos, ut tranquilli [b] *in* seculo augeant vires.

[b] Heb. *seculi.*

13 Utique inaniter purifico animum meum, & lavo in munditia manus meas.
14 Cùm sim plaga affectus quotidie, & castigatio mea *præsto sit* omnibus matutinis.
15 Si dixerim, narrabo [c] talia, ecce generationem filiorum tuorum; perfidus fuero.

[c] Heb. *sicut hæc.*

16 Si cogitem cognoscere hoc, [d] laboriosum *visum* est in oculis meis:

[d] Heb. *labor*

17 Donec ingressus essem in sanctuaria Dei fortis; animadvertissem finem istorum.
18 Utique in lubricis ponis eos, dejicis eos in

In vastitates.

19 Quomodo [e] abeunt in desolationem quasi momento; desinunt, consumuntur [a] terroribus

20 [a] Tanquam somnium, postquam evigilavit *quispiam* domine, [a] cùm [f] expergisceris [a] imaginem eorum contemnis.

21 [a] Cùm exacerbatur animus meus, & in renibus meis me ipsum exacuebam,

22 [a] Tum eram brutus, qui ignorarem: *velut* jumenta eram apud te.

23 [a] Itaque ego jugiter futurus sum tecum; [a] prehendisti manum dexteram meam.

24 [a] Consilio tuo deduc me, ut postmodum *in* gloriam recipias me.

25 Quis *esset* mihi in cœlis *præter te*? & [g] preter te nullo delector in terra.

26 [a] Deficiente carne mea & animo meo; rupes animi mei & portio mea Deus *est* in seculum.

27 [a] Nam ecce longinqui [h] a te pereunt, exscindis [i] quicunque, adulterando *deficit* a te.

28 De me itaque propinquum esse Deo mihi bonum *est*; pono in domino Jehova receptum meum, ut enarrem omnia opera tua.

[e] Heb. *sic.*

[f] Heb. *vel cùm expergefacis* istos *videlicet.*

[g] Heb. *tecum.*

[h] Heb. *tui.*

[i] Heb. *adulteratum a te.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est didascalicus, continens propositionem voluntatis Dei erga suos, versu 1. confirmationem ab experientia prophetæ & piorum hominum, a versu 2. usque ad vers. 23. & conclusionem, inde ad finem usque. De hac autem inscriptione vide psalm. 50. 1.* Atqui bonus est] *propositio ex abrupto, qua propheta per paralepsin (quæ in scriptura frequentissima est) certamina carnis suæ & spiritus reticens; & quasi repentè ex difficultatibus eorũ emergens cõclusionẽ proponit tantùm*

tantùm; affirmans utcunque calamitates urgeant, tamen Dei bonitatem semper esse præsentissimam bonis. 2 Equidem] confirmatio propositionis per narrationē certaminis quod subeunt pii, usque ad ver. 15. & eventus quem largitur Deus inde ad 23. Certaminis autem ponuntur duo genera; unū singulare prophetæ, qui carnem suam fatetur prosperitati improborum, suisq; calamitatibus non satis acquievisse, usque ad versum 10. alterum commune piorum, versibus sequentibus. Declinaverant pedes] id est, prægravatus carnis infirmitatibus animus propè aberraverat ab officio: metaphora. Effunderentur gressus mei] id est, diffluerem velut aqua, ne insisterem viis quas præscripsit Deus. 4 Nam non sunt] prior locus ætiologiæ a continua improborum prosperitate usque ad versum 10. Est autem in his verbis elegantissima translatio ad exprimendos secundos improborum casus a textorum telis. quasi dicat, quum primùm vitam suā orsi sunt, perpetuo cursu eam sine mora vel impedimento usque ad extremum vitæ actum peragunt, ut cùm ex æquabili vel enodi stamine & trama tela contexitur. Sed pingue] id est, non sunt ut exilia fragiliáque filia, quæ subinde sit opus religare nodis; sed sunt velut robusta, crassa, æqua, & valentia filia, quę ad finem usque illæsa percurrunt telam præsentis vitæ: hęc metaphora in sequentibus versibus exponitur: cui similem vide Jeschahh. 38, 10. & 14. 6 Torques superbiæ] id est, superbia sua violentaq; facta gloriæ sibi & ornamē to vertunt. 7 Superant] id est secundis etiam rebus utuntur suprà quàm ipsa cogitaverant. 8 Tabifici sunt] id est, facto & sermone sunt exitiosi aliis, quasi eos consumant tabe. E sublimi] proverbiale loquendi genus. 9 Opponunt cœlis os suum] i. licenter, & impunè in

Deum

Deum blasphemias eructant, & in humanum genus contumelias: metonymia. 10 Ideoque] *Secundus locus ætiologiæ a communi piorum sensu.* Cùm aquæ] *id est, cùm non tantùm indignam improborum fælicitatem observant, sed suas etiam calamitates quasi amaras potiones indies sibi comparari vident.* 11 Ut dicant] *attoniti rerum gravitate & infirmitate carnis, quasi in dubium vocantes providentiam & administrationem Dei.* 13 Lavo in munditia] *ut suprà 26.6.* 15 Si dixerim] *altera pars psalmi incipiens a disceptatione dilemmatica; qua docet psaltes quam rationem tandem secutus sit ad eventus bonorum malorumq; cognoscendos, postquam exploravit has duas judicandi vias quæ duobus hisce versibus continentur: nam hoc versu ostendit quantopere ipsum caro solicitaverit ut judicaret de piis ex re præsente, quod mundus solet facere; sequente verò docet quomodo misso sensu carnis, & spiritus sui tenuitate agnita adductus sit ad consulendum Deum: hæc autem sunt μεταβατικὰ ad alteram orationis partem de eventu.* Narrabo talia] *id est, res secundas improborum & contrà bonorum adversas.* Ecce generationem] *prosopopœia ironica adversus Deum, qua protervitam improborum exponit Psaltes ludificantium Deum in sanctis ejus: quæ ex adverso respondet propositioni versus 12.* 17 Ingressus essem] *id est, cõtulissem me ad doctrinam cœlestem percipiendam, quæ in locis sacris & prophetarum scholis tradebatur: sic enim Davidem a Schaûle Najothas ad Schemuelem fugisse, ubi conventus prophetarum habebatur, legimus 1. Schem. 19.18.* Finem illorum] *id est, exitum quem improbis tribuit Deus observassem.* 18 Utique] *propositio metaphorica status & eventus improborum, quam duo sequentes vers. illustrant.* 19 Terroribus]

roribus] vide Ijobi 18. 20 Tanquam somnium] id est, ipsi cum felicitate sua evanescunt. Cùm expergisceris] id est, incipis exerere vim tuam ad efficiendum justitiam tuam : humanitus dictum: ut psalm. 35.23. Imaginem eorum] id est, eos ipsos, qui non amplius sunt quàm umbra imaginem, ut psalm. 39.7. 21 Cùm exacerbatur] Confessio peccati in priore illa cogitatione & voluntate hærentis, ad excitandum studium suum & amplificandam gloriam Dei, versibus. sequent. 22 Tum eram] id est, non magis sapiebam in rebus istis quàm pecudes. 23 Itaque ego] *Conclusio, qua propheta beneficium Dei agnoscens primù se illi regendum & ducendum tradit, sequente versu; deinde summam Dei majestatem cum infirmitate sua comparās, bonorumq; eventa cum improborum exitiis, se hæsurum Deo perpetuò profitetur ad gloriam ipsius.* Prehendisti manum dexteram] *id est, in lubrico hujus vitæ labentem sustinuisti doctrina & operibus tuis, ver.* 17. 24 Consilio tuo] *non autem ex sententia animi mei.* 26 Deficiente carne mea] *id est, quæcunque me angustiæ corporis aut animæ urant.* 27 Nam ecce] *Confirmatio gloriationis piorum in Deo, a contrario improborum eventu, quem suprà docuit.*

Psalmus. LXXIIII.

Ecclesia gravissimis calamitatibus ab Antiocho oppressa expostulat cum Deo de suis perpessionibus, scelera hostium proponit : & Deum tandiu cessare conquesta , fœderis ipsius magnificorumq; operum recordatur, indignissimorumq; in Deū facinorū quæ hostes perpetraverant : idcirco Deū pro salute sua, gloria nominis ipsius, & hostiū confusione supplicat.

1 ODE

1 ODE didascalica; Asapho. Quare Deus rejicis in æternum? fumare pergit ira tua in gregem pastus tui?
2 Recordare cœtus tui; te acquisivisse antea, vendicasse tribum possessionis tuæ; montem Tzijonis hunc esse in quo habitabas.
3 Attolle pedes tuos ad vastitates æternas, ad omnia mala quæ facit inimicus in loco sancto.
4 Rugientes hostes tui in medio synagogarum tuarum, posuerunt insignia sua [b] pro insignibus.
5 [c]Nobilis habitus est eorum quisque, prout efferebat sursum [d] contra implexa ligna secures.
6 Etiam nunc sculpturas ejus simul, vecte & tuditibus tundunt.
7 [e] Immiserunt ignem in sanctuaria tua dejicientes in terram; prophanarunt tabernaculum nominis tui.
8 Dixerunt [f] cum animo suo, vim inferamus eis pariter: incenderunt omnes synagogas Dei fortis dejicientes in terram.
9 Insignia nostra non videmus: non est amplius propheta, neq; est apud nos qui sciat usque quò.
10 Quousque ô Deus, probro afficiet hostis? irritabit inimicus nomen tuum in æternum?
11 Quare avertis manum tuam, & quidem dexteram tuam? e medio sinus tui cohibe.
12 Atqui Deus rex meus est jam olim, operans [g] omnimodam salutem in medio terræ.
13 Tu disrupisti robore tuo mare, perfregisti capita cetorum in aquis.

a Heb. antiquè.
b Heb. insignia.
c Heb. cognitus est.
d Heb. contra implexum ligni.
e Heb. miserunt in ignē tuū sanctuariū. hypallage: ut Judic. 1. 8.
f Heb. in corde suo.
g Heb. salutes.
Exod. 14.

14 Tu

14 Tu conquassasti capita balænæ, dedisti cibum ipsi populo [h] per deserta *proficiscenti.*
15 Tu fidisti fontem & torrentem: tu arefacis fluvios validos.
16 Tuus *est* dies, etiam tua nox: tu parasti lumen *hujus* & solem.
17 Tu statuisti omnes terminos terræ: ipsam æstatem & hyemem tu formasti.
18 Recordare *saltem* hujus; [i] inimicum probro afficere, ô Jehova, & populum stultum irritare nomen tuum.
19 Ne tradas *isti* catervæ [k] vitam turturis tuæ, catervæ pauperum tuorum ne obliviscaris in æternum.
20 Intuêre in fœdus: nam repleta sunt obscurissima loca terræ, caulæ *sunt* violentiæ.
21 Qui attritus est, ne redeat confusus; pauper & egens laudent nomen tuum.
22 Surge, ô Deus, [l] age causam tuam; recordare opprobrii tui *quo afficeris* a stulto quotidie.
23 Ne obliviscaris vocis hostium tuorum; strepitus insurgentium in te [m] augescentis jugiter.

[h] Heb. *desertorum.*
Exod. 16. & *Deut.* 8.
Exod. 17. 6. *Numer.* 20. 11.
[i] Heb. *inimicus probro afficit, &c.*
[k] Heb. *animam.*
[l] Heb. *contende contẽtionem tuã.*
[m] Heb. *ascendentis.*

ANNOTATIO.

1 Ode didascalica] *id est, in perpetuum Ecclesiæ documentũ tradita, ut psalm.* 44. 1. *Est autem hæc ode generis* σχετλιαστικῆ κὶ ἐυκτικῆ, *continẽs partes tres; Exordium sive propositionem, vers.* 1. 2. & 3. *narrationem a vers.* 4. *ad* 10. & *petitionem, inde ad finem usque.* Asapho] *ut psalm.* 50. 1. *Videtur autem hanc oden Ecclesiæ Deo cecinisse, quo tẽpore Antiochus populum Dei durissima tyrannide pressit, & omnẽ cultum Dei nefariè prophanavit*

Quare

Quare Deus] *exordium sive propositio prolepti-ca, constans ex duabus partibus; expostulatione cum Deo, versu. 1. & petitione, duobus sequentibus: quæ duæ partes exordii reliquo psalmo exornantur.* Reijcis] *id est, nobis adesse & gratificari desinis tam diu & sine intermissione.* Fumare pergit] *id est, ardet: synecdoche metaphorica.*
2 Recordare] *id est, demonstra opere te non oblitum esse ecclesiæ, regni, & religiosi loci, quem antea præsentia tua instituto*q *sanctificaveras.*
3 Attolle pedes] *id est, accurre; humanitus dictum.* Æternas] *id est, indesinentes & perpetuò durantes, sine intercapedine: ut vers. 1.* In loco sancto] *id est, in templo, urbe, & regione sancta: quomodo accipiendum esse docebunt sequentia.*
4 Rugientes] *narratio explicans expostulationem versus primi, primùm a meleficiis tyrannicis adversariorum, usque ad vers. 9. deinde a privatione singularium beneficiorum Dei, vers. 9.* Posuerunt insignia] *id est, omnia signa cultus sacri a Deo instituta, publica & privata, in templo, urbe, agro, regione tota, & in hominibus ipsis sustulerunt: ut sua trophæa, idola, statuas, prophanos cultus, præputium, & omnia illegitima exercitia in populum Dei inveherent: de his videndi sunt libri Machabæorum, & Iosephus de antiquitatibus Iudaicis lib. 12.*
5 Prout efferebat] *i. quo vehementiùs intestina opera sacra e ligno affabrefacta & coagmentata dissipabat. hunc versum ita reddẽdum esse Hhebraicæ voces, accentus & contextus ipse docent.*
6 Etiam nunc] *amplificatio a circumstantia temporis, quasi dicat, ne hoc quidem hominibus istis est satis, quòd disiecta & disturbata sunt omnia. conquirunt rudera quæ vectibus impellant, & minutas particulas quas malleis comminuant: adeò altè infixum hæret odium cultus tui, & religionis nostræ.*

7 Sanctuaria tua] *id est, loca sacra, synagogas, scholas, & si quæ sunt ejusmodi: ut sequente versu exponitur.* 9 Insignia nostra] *id est, omnia illa prisca testimonia & documenta cæremoniarum, quarum pædagogio nos antea instituebat Deus. Hoc primũ est beneficium ademptũ, cui subnectuntur duo alia; unum, ordinariæ prædicationis verbi; alterum, singularis prophetiæ, qua extra ordinem consolabantur populum Prophetæ per singulares revelationes spiritus.* 10 Quousque ô Deus] *altera pars psalmi, continens primùm expostulationem cum Deo, duobus versibus: deinde patheticam propositionem causarum ex quibus Deus ad misericordiam provocatur, a vers. 12. ad 19. ac postremò petitionem gratiæ & liberationis, reliquis versibus. Expostulationis autem partes sunt duæ: una, quod blasphematur Deus, hoc versu; altera, quòd ipso cessante opprimuntur pii, sequente versu.* 11 Et quidem dexteram] *id est, liberatricem & pios sustentantem: nam hoc benignum* Dei *opus erga suos in scripturis ferè dexteræ attribuitur humanitus.* E medio] *id est, ne sinito ampliùs otiosam esse, sed velut eductam exercere in adjumentum nostrum: humanitus dictum, ut de pigro dicitur* Proverb. 19. 24. & 26. 15.
12 Atqui Deus] *propositio argumentorum quibus provocatur Deus ad misericordiam, a constantia primùm naturæ ejus fœderisq; gratiosi, deinde operum ejus tum singularium quę extra ordinem Deus populo suo præstitit, tribus sequentibus: tum eorum quæ ex ordine naturæ pergunt, vers. 16. & 17.* Rex meus] *id est, curat me ab æterno recipiens me in fidem & clientelam suam.* 13 Cetorum] *sive crocodilorum, ut Jechezkelis 29. 3. id est, nomarchorum, magnatum & ducum, quorum operam adhibuit Parhho ad persequendũ Jisraëlitas,*

tas. vide Exod. 15.4. 14 Balænæ] *id est, Parhhonis, quem cum copiis obtrivit mare: sic Jeschahh.* 27.3. Cibum] *id est, man & coturnices, de quibus Exodi* 16. *& Numeror.* 11. *hunc autem locum ita accipiendum esse ostendit ipsa verborum series cum historia comparata: similem constructionem vide Jeshosch.* 15.19. *& Judic.* 1.15. 15 Fidisti fontem] *id est, petram & rupem, ut manaret fontem: frequens synecdoche a fine, ut vulgò coquere panem, molere farinam dicimus, ex Jeschahhjæ* 44. 14. *&* 47.2. Torrentem] *id est, aquam multā ut biberet cœtus & jumenta ejus. Numer.* 20.11. Arefacis] *id est, ut spatium aridum effecisti ad transitum populi tui per Jardenem, quo tempore Jarden superabat omnes ripas suas. Sic elicit psaltes thesin ex hypothesi sive exemplo singulari, ut commodiùs ad alterum genus operum transeat.* 16 Lumen hujus] *id est, Lunam cum stellis.* 18 Recordare] *postremus commiserationis locus, ab indignitate blasphemiarum quas in Deum torquent inimici, quasi dicat, ut taceamus gratiosum fœdus tuum nobiscum & opera admirabilia; saltem hoc effice, ut nomen tuum vindicetur ab inimicis tuis.* 19 Ne tradas] *petitio tripertita, pro ratione caussarum quæ modò adductæ sunt: qua primùm salutem Ecclesiæ, tribus versib. deinde gloriam nominis Dei, ac postremò compressionem impiorum postula*. Turturis] *id est, Ecclesiæ tuæ inermis, imbellis, simplicis, & mitis, prout columba est: adeoq; turtur, qui minimus censetur in columbarum genere, teste Aristotele lib.* 5. *de historia animalium, cap.* 13. 20 Nam repleta sunt] *id est, nihil est tam abstrusum atque reconditum, quò non pervaserit istorum violentia.* 21 Confusus] *id est, repulsam a te ferens.*

PSALMUS. LXXV.

David accepto nuntio de Abneri cæde, a novis dissidiis metuens Deum orat, ut propter nomen suum misereatur populi: officiumq; suum erga Deum & populum sibi conciliatum professus, Deum orat ut pergat regnum ipsi tradere, in quo Deo servire & populum justè gubernare possit.

1 MAGISTRO *symphoniæ, ne perdas; psalmus Asapho, & canticum.*
2 Celebramus te Deus, celebramus; nam propinquum nomen tuum, enarrant mirabilia tua.
3 Cùm excepero conventum, ego [a] rectissimè judicabo.
4 Solutas terræ omniumq; habitatorum ejus, ego aptabo columnas, Sela.
5 Dicens insanientibus, ne insaniatis: & improbis ne attollatis cornu.
6 Ne attollatis contra excelsum cornu vestrum, *ne* loquamini collo duro.
7 Non enim ab exortu aut ab occasu, neq; a deserto *est* [b] exaltatio:
8 Sed Deus judex; hunc deprimit, & illum extollit.
9 Nam poculum in manu Jehovæ, & vinum turbidum est, plenum mixtione, ex quo fundit: veruntamen fæces ejus *quas* expresserint, bibent omnes improbi terræ.
10 Ego itaque annuntiem in seculum, psallam Deo Jahhakobi:
11 Et omnia cornua improborum succidam, exaltentur cornua justi.

[a] Heb. *rectitudinibus.*

[b] Heb. *extollere.*

ANNOTATIO.

1 Ne perdas] *vide suprà psal. 57.1. id est. psalmus est*

est μἐπευκτικός, sive (ut ita dicamus) deprecativus, quo deprecatur David funesta illa & exitialia bella quę inter ipsum & domum Schaülis gesta fuerant, videns utrinque populum miserè perditum iri, nisi Deus pro misericordia sua provideret. Hunc enim psalmum ad ea tempora pertinere nominatum ostendit versus quartus, quibus Abner ad Davidem profectus regnū Iisraëlis obtulerat ipsi: & Joab totum consilium nefario suo scelere ita conturbaverat, ut a gravioribus bellis metus esset. 2. Schem. 3. Constat autem ex duabus partibus: prima est propositio locorum ex quibus Dei misericordia imploratur, a vers. 2. ad 10. secunda, petitio duobus ultimis. Asapho] ut psal. 50. 1. Canticum] ut psal. 48. 1. 2 Celebramus te] prior pars psalmi, propositio locorum ad conciliandam misericordiam pertinentium. Sunt autem duo loci: unus, a confessione beneficiorum præsentium & præteritorum Dei, hoc versu: alter, a professione studii sui in præstando officio erga Deum & regnū universum, versibus seq. Nam propinquum] id est, multa nobis suppeditasti publica & privata argumenta celebrandi nominis tui, ex quibus cognoscimus te nobis adesse etiam his turbulentis & calamitosis temporibus: in his enim miraculis Dei non respicit propriè David ad prisca jam olim in populo facta: sed partim ad singularia Dei opera erga ipsum, cùm profugus esset, restitutus, evectus, & in regno unius tribus conservatus contra vim cæterarum, partim ad publica erga suum regnum. 3 Cùm excepero] secundus locus comparandæ misericordiæ, professio officii quod se præstiturum pollicetur David. quasi dicat, ne sinas, ô Deus, Judæos & Jisraëlitas amplius mutuis inter se bellis confici, aut consilium de habendo Jis-

raëlitarum omnium conventu (quod jam Abnero authore initum est) abrumpi; sed propter nomen tuum & veritatem tuam effice, ut Jisraëlitæ in hoc consilio pergant, & ego meis partibus coram te defungi possim. Conventum] in quem Jisraëlitæ suadente Abnero consenserant, 2. Schem. 3.17. & qui postmodum Chebrone habitus est, 2. Schem. 5. ubi Jisraëlitas honorificentissimè fuisse a Rege exceptos legimus 1. Chronic. 11.3. & 12.23. ad finem usque. 4 Solutas terræ] id est, statum regni & ecclesiæ dissutum per has diuturnas clades & dissensiones instaurabo: metaphora, quæ sequentibus exponitur. 5 Dicens] id est, propositis Dei judiciis avocans a via ipsorum mala. Ne attollatis] id est, ne insolescatis & ferociatis thrasonicè: metaphora a petulcis animantibus. 6 Contra excelsum] quo authore rex fui institutus, 2. Schem. 3.18. & hic conventus indictus est. Collo duro] id est, reluctante & renitente adversus voluntatem Dei: metaphora ab animantibus refractariis & impatientibus jugi. 7 Non enim] ἐργασία propositionis præcedentis, ne cornua efferant contra excelsum adversarii vers. 6. Non est (inquit) hoc regnum a mundo, sed a Deo profectum. A deserto] id est, septentrione aut meridie: nam utrinque Judæa clauditur deserto. 8 Sed] vide 2. Schem. 3.1. 9 Nam poculum] occupatio. quasi dicat, fateor quidem me non sine gravi dãno meo & meorum huc usque evectum esse, ut calamitates bonis ęque ac malis communes sunt: sed tamen (utcunque turbulenta sint & periculosa omnia) quàm malè cedat improbis, ex parte res præsentes commonstrant, & tandem exitus adversariorũ funestus ostendet. hæc allegoricè poculi appellatione figurantur, quod suis quidem bibendum, improbis

verò

verò epotandum præbet Deus: ut Jeschahhjæ 51. *Jirmejæ* 25. *& alibi.* Quas expresserint] *id est, quas ipsi sua impuritate, gravitate, & pertinacia sibi comparaverint.* 10 Ego itaq;] *altera pars psalmi, petitio per paralepsin: nam perinde est ac si diceret David; ne perdas, ó Deus sed potius rationem ineas qua tui Jisraëlitæ conserventur, ut annuntiem, psallam &c.* Jahhakobi] *id est, Jisraëlus, qui populus unus est ad Dei unici fœdus & cultum vocatus; prout etiam designavit Elija* 1. *Reg.* 18. 31. 11 Succîdam] *id est, exarmem improbos, & ita multilem ut se in posterum contra te efferre nequeant.* Exaltentur] *id est, confirmentur justi, ut erecto capite Deum colere & in regno tranquillè versari possint. Sic.* 1. *Schem.* 2. 1.

Psalmus. LXXVI.

Psaltes Deũ celebrans de præsentia ipsius & magnifico opere adversus Assyrios, potentiam iræ ejus ad exequendam voluntatẽ ipsius ostendit, & omnes ad Deum colendum hortatur.

1 MAGISTRO *symphoniæ*[a] *fidium:* "*psalmus*" *Asapho* & *canticum.*
2 "Nobilis *est* in Jehuda Deus, in Jisraële magnum nomen ejus:
3 Cujus tugurium *est* "Schalemi, & habitaculum Tzijone.
4 "Ibi" confregit[b] " coruscos arcus; scutum, gladiumq; & bellum. Sela.
5 " Illustris factus es, magnificus; "ex montibus direptionis.
6 " Dediderunt se in prædam robusti[c] animo, "dormitaverunt somnum suum:" adeò ut nõ invenerint ulli viri bellatores manus suas.
7 Præ" increpatione tua, ô Deus Jahhakobi;

[a] Heb. *in pulsationibus: ut psal.* 4. 1.

[b] Heb. *prunas, vel scintillas arcus; id est, præ vigore scintillantes, sive ignescentes.*

[c] Heb. *corde.*

bi; consopitus est & currus & equus.
8 Tu, tu *inquam*, formidabilis es : ecquis consisteret coram te, ex quo irasceris?
9 Ubi e cœlis facis ut audiatur sententia; terra timet, & quieta sidit;
10 Cùm surgit ad judicium Deus, ad servandum omnes mansuetos terræ. Sela.
11 Cùm æstus hominum celebrat te, residuum æstuum cingis.
12 Vovete & *vota* reddite Jehovæ Deo vestro; quicunque circunstant illum, afferant munus illi formidabili,
13 *Qui* vindemiat spiritum antecessorum, formidabilis regibus terræ.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est generis* εὐχαριστικοῦ, *cōstans ex partibus quatuor : prima est exordium, generatim proponens argumenta laudationis Dei, vers.2.& 3 secunda est narratio, a vers.4.ad 8. tertia est propositio doctrinæ ad ecclesiam pervenientis ex narratione, inde ad vers.12. quarta, conclusio hortatoria. Videtur autem hic psalmus, ut etiam psalm.48.ad tempora Chizkijæ referendus esse; quibus copiarum Sancheribi pars magna cœlitus interfecta est: 2.Reg.19.& 2.Chro.32.& Jeschahh.37.* Asapho] *ut psal.50.1.* 2 Nobilis est] *Exordium, ut observatum est in ver.1.proponens duo argumenta laudationis Dei; a mirificis operibus ejus quibus se ipsum nobilitavit, ut narratur inde a vers.4.& a singulari ipsius præsentia atque habitatione Jeruschalaimis, ver.3.* 3 Schalemi] *vide Gen.14.18.* 4 Ibi] *id est, apud Jeruschalaima & Tzijonem, quę Sancherib obsidebat : narratio.* Confregit] *idest, hostes*

ita

ita cecidit, ut nullis militaribus armis uti possent; his vitam adimens, illis frangens animum, perinde atque si omnia ipsorum arma dissiluissent: metonymia. Coruscos] *amplificatio* ἀσύνδετος *q. d. potentissimũ, instructissimũ & accuratissimũ exercitũ: synecdoche.* 5 Illustris factus es] ἀποστροφὴ *ad Deum, inceptam narrationem illustrans.* Ex montibus] *id est, nobilitata est majestas tua ex eo maximè, quòd Assyriorum castra vicinos montes occupantia diripienda tradidisti nobis, prout sequens versus explicat.* 6 Dediderunt se] *superstites ex clade, qui mane deseruerunt castra & fuga se proripuerunt.* Dormitaverunt] *occisi ab angelo.* Adeò ut non invenerint] *his prostratis, illis se in pedes conjicientibus: vide 2. Reg. 19. 32, quomodo nihil planè adversus Jeruschalaima tentare potuerint; quod hic dicitur invenire manus suas,* τὸ ἐπιχειρεῖν. 7 Increpatione tua] *id est, potente verbo tuo, & nullo negotio: prout denuntiaverat Jeschahhja 2. Reg. 19. 20. & sequentibus.* Et currus & equus] *id est, quisquis valebat robore, antecessor & princeps in castris regis Assyriæ, 2. Chronic. 32. 21. hi enim maximè curribus & equis vehi solent: synecdoche.* 8 Tu, tu inquam] *transitio ad propositionem didascalicam per epiphonema.* Ecquis consisteret] *communis locus de imbecillitate rerum creatarum adversus iratum creatorem suum, ad quem transitur ex superioris hypotheseos argumento.* 9 Ubi e cœlis] ἐργασία *propositionis ab exemplo totius terræ: quod metaphoricè exponit psaltes, Deum cum judice terreno comparans, duobus versibus.* 11 Æstus hominum] *id est, cùm æstuantes & insolentes adversus te homines coërcentur judicio tuo; ac proinde materiam præbent celebrandi tui, hic*

 pri-

primus usus sententiæ Dei, de qua ver. 9. Residuum æstuum] *id est, circunvallas & munis populum tuum, quem ex hostium tuorum æstu reservasti: respicit enim ad prophetiam quæ habetur 2. Reg. 19. 30. alter usus sententiæ Dei, bonorum salus.*
12 Vovete] *conclusio hortatoria, ut observatum est in versu 1.* Afferant munus] *ut Chizkijæ temporibus factum est, 2. Chron. 32. 23.*
13 Vindemiat spiritum] *id est, propter suos potentibus vitam momento & nullo negotio adimit. 2. Chron. 32. 21.*

Psalmus LXXVII.

Psaltes Ecclesiam docet quomodo in extremis rerum difficultatibus implorat fidem Dei; certamen carnis exponit in dubium vocantis benignitatem Dei, & victoriam spiritus adversus carnem, seipsum a natura, promissionibus, operibusq; Dei confirmantis.

1 MAGISTRO *symphoniæ, præfecto* posteris ' *Jeduthunis*, *cum Asapho*; '*psalmus.*
2 Vox mea ad Deum *fertur*, 'cùm exclamo: vox mea ad Deum, ut aurem advertat ad me.
3 [a] 'Tempore angustiæ meæ dominum tequiro: 'manu mea noctu perfusa, & non intermittente: renuente consolationem admittere anima mea.
4 Recordor Dei, cùm 'fluctuando perstrepo: meditor cùm obruit se spiritus meus. Sela.
5 Cùm 'tenes [b] vigiles oculos meos; concutior: ita ut non possim eloqui.
6 Reputo 'tempora inde ab antiquitate, annos *superiorum* seculorum
7 Recordor 'musicæ pulsationis meæ nocte: cum

[a] Heb. *die; synecdoche: sic inf. ver. 6.*

[b] Heb. *vigilias oculorum meorum: hypallage.*

cum [c]animo meo meditor, & perscrutatur spiritus meus, *dicens*:
8 An in secula repelleret dominus, aut non pergeret bene velle amplius?
9 An deficeret in æternum benignitas ejus? desineret sermo [d] in quamque generationem?
10 An oblitus esset gratiam facere Deus fortis? an occluderet ira miserationes suas? Sela.
11 Tandem dico: infirmare me istud, mutatam esse dexteram excelsi?
12 Imo recordabor actionum Iah: quin recordabor inde ab antiquitate [e] quodque mirabilium tuorum:
13 Et meditabor de unoquoque opere tuo; de actionibus tuis confabulabor, *dicens*;
14 ô Deus, in sanctitate via tua *est*; quis Deus fortis magnus *est* ut Deus?
15 Tu ô Deus fortis mirificè; ostendisti in populis robur tuum.
16 Vindicasti brachio populum tuum; posteros Jahhakobi, etiam Josephum. Sela.
17 Videntes te aquæ, Deus, videntes te aquæ, formidarunt: etiam commotæ sunt abyssi.
18 Exundarunt aquas nubes, sonum ediderunt superiores nubes: etiam lapilli tui pervaserunt.
19 [f]Sonante tonitru tuo in isto orbe, illustrarunt fulgura terram habitabilem: commota est & tremuit terra.
20 Per mare viâ tuâ, & semitâ tuâ per aquas amplas (nam vestigia tua non sunt cognita)
21 Duxisti ut gregem populum tuum, [g]Moschis & Aharonis opera.

[c] Heb. *corde.*

[d] Heb. *in generationem & generationem.*

[e] Heb. *mirabile tuum.*

[f] Heb. *soni tonitru tui.*

[g] Heb. *per manum Moschis. &c.*

ANNO-

ANNOTATIO.

1 Jeduthunis] *de quo suprà psalm. 39. 1. & 1. Chronic. 25. 2. & 3.* Psalmus] *Psalmus est didascalicus, quo propheta ostendit primùm quanta certamina subeat animus suus, cùm premitur calamitatibus; deinde quibus modis & argumentis erigatur, ut Ecclesiam suo exemplo doceat. Prior pars cõtinetur a vers. 2. ad 11. posterior, inde ad finẽ usque.* 2 Cùm exclamo] *id est, cùm pressus afflictionibus fidem alienam implorare cogor. Propositio generalis, quam reliquo psalmo exornat propheta ab antecedentibus, explicans primùm afflictiones suas gravissimas, usque ad versum 6. deinde conflictationem animi, usque ad vers. 11. ac postremò confirmationem quasi redeuntis ad se & resipiscentis animi, ad finem usque. Ex quibus omnibus assurgit hæc propositio: cùm affligor & conflictatur animus meus; recordatione fœderis, operumq; Dei revocor ad ipsum implorandum unum.* 3 Tempore angustiæ] *ἐργασία sive exornatio propositionem superiorem confirmans per enarrationem trium illorũ capitum quæ modò dicta sunt, nimirum afflictionum, certaminis spiritualis, & resipiscentiæ.* Manu mea] *i. præ afflictionum gravitate madentibus ex continua lachrymatione manibus meis; sive precando conserantur, sive adhibeantur ad abstergendos oculos.* 4 Fluctuando] *i. cùm incertus animus huc illuc impellitur, & quasi undis agitatus querulas voces emittit: metaphora.* 5 Tenes vigilies] *i. ita affligis ut non possim dormire.* 6 Tempora] *. i. administrationem superiorum temporum, ut sequẽtia docent: sive universalem, hoc versu: sive singularem sequente.* 7 Musicœ puls.] *i. antè acceptorum beneficiorum, quibus dies noctesq; excitabar*

ad

ad celebrandum te: synecdoche. 8 An in secula] *hypotyposis conflictantis animi cum gravissimis & difficillimis necessitatibus, ac velut decepiantis de fide & constantia Dei, tribus versibus.* 9 Sermo] *i. promissio quam fecit suis.* 11 Tandem dico] *altera hypotyposis resipiscentis & se ipsum reprehẽdentis animi, quasi dicat, quid? Egóne cùm seriem omnium temporum memoria repetens agnoscã perpetuum cursum beneficentiæ Dei; & vitam meam anteactam recolens sentiam fuiße perpetuam erga me benignitatem ipsius; nunc demum cederem? & tum naturæ Dei, tum promissionum, operumq́; oblivíscerer; ubi semel manum suam mutat, hoc est, rationem administrandi mei non patiar me infirmari hoc pacto, neque animo abjecto cedam præsentibus castigationibus; elegantissima aposiopesis indignabundum animum exprimens.* 12 Recordabor] *subjectio officii, quod præstare debet piorum animus, ubi rediens ad se confirmari cupit: nimirum ut opera Dei memoria colligat ad recreandum se, prout explicantur ad finem usque.* 14 In sanctitate] *i. administratio tua est sanctissima, potentissima, & summè admirabilis, cujus potentiam omnes populi experti sunt, versu sequente; nominatim verò populus tuus sensit ad liberationem & salutẽ suam, usque ad finem psal.* 15 In populis] *a quibus, per quos, & ad quos deduxisti servos tuos: ut docet historia Moschis in libro Gen. a cap. 11. ad finem usque.* 16 Brachio] *i. robore: humanitus dictum.* Posteros Jahhakobi] *ex Aegypto, ut habetur Exod. 12.* Etiam Josephum] *i. regnum Jisraëlitarum ipsum, quod atrocissimis peccatis adeo te provocavit, ut jam planè a gratia tua & spe restitutionis exciderit: sic accipitur Hhobadjæ 18. Zecarjæ 10.6. & alibi, sic commendat psaltes communia & singularia beneficia Dei.* 17 Videntes

te

te aquę] *periphrastica descriptio transitus per mare rubrum: in qua per prosopopœiam docet psaltes quid mare, quid cœlum, & terra fecerint ad imperium Dei.* Commotæ sunt abyssi] *id est, profundum mare discedens atq; dividens se, ut iter tuum sterneretur populo tuo, vers 20.* 18. Exundarunt] *vide Exo.* 14. 24. Sonum ediderunt] *id est, perstrepebant nimbi & grandines.* 19 In isto orbe] *id est, regione aëris.* 20 Viâ tuâ] *id est, quæ tibi soli patet, ac familiaris est: ut sequentia verba inclusa parenthesi explicant.* Cognita] *id est, explorata & tentata ab ullo homine.*

Psalmus LXXVIII.

Psaltes populum Iehudæorum revocans ad cognoscendum & prædicandum Deum, proponit documenta primùm quidem verbi ; deinde verò operum quæ perfecit Deus inde ab exitu ex Aegypto : itaque propositis paternis beneficiis & flagellis Dei erga populum suum; judiciisq; in adversarios gravissimis, ac nominatim in contumaces Jisraëlitas, pios confirmat de æternitate sacerdotii & regni in tribu Iehudæ.

1 [a] ODE *didascalica, Asapho.* [a] Auribus percipe, populi mi, doctrinam meam ; inclinate aurem vestram ad sermones oris mei.

2 Aperiam [a] per parabolam os meum, [a] eructabo [a] occulta inde [a] a prisco *tempore.*

3 Quæ audivimus ac novimus, ut majores nostri narraverunt nobis.

4 Non celabimus filios eorum, generationẽ posteram: [b] narraturos laudes Jehovæ, roburque ejus, & mirabilia ejus quæ fecit.

5 [a] Nam statuit [a] testimonium in Jahhakobo, &

[a] Heb. *ab antiquitate.*
[b] Heb. *narrãtes : præsens pro tempore perpetuo ; ut accipiendũ esse docet vers. 6. Deu. 4. 9. & 6. 7.*

& legem posuit in Jisraële; quæ præcepit majoribus nostris nota facere filiis ipsorum:
6 Ut sciant generatio postera, filii nascituri: surgentesque enarrent filiis suis:
7 Et ponant in deo spem suam, neque obliviscantur actionum Dei fortis; sed præcepta ejus custodiant:
8 ᵃNec sint ut majores eorum, generatio contumax & rebellis; generatio quæ non comparavit [c] animũ suum: & cujus spiritus non fuit constans erga Deum fortem: [c] Heb. *cor. sic deinceps.*
9 ᵃUt posteri Ephrajimi ᵃarmati jaculantes arcu, ᵃ*qui* verterunt *terga* tempore prælii:
10 ᵃ*Quia* non servaverunt fœdus Dei, & in lege ejus renuerunt ambulare;
11 Obliti actionum ejus, & mirabilium ejus quæ ostenderat ipsis.
12 ᵃCoram majoribus eorum fecerat ᵃ miracula; in terra Aegypti, agro [d] Tanitico: [d] Heb. *Tzohhanis: vide Num.* 13. 22
13 Diffiderat mare ut traduceret eos, statuẽs aquas tanquam acervum: Exo. 14. 21. & 15. 8.
14 Deduxeratque eos nube interdiu, & totã noctem [e] lucente igne. [e] Heb. *luce ignis.*
15 Fiderat rupes in deserto, ut potum præberet in abyssis plurimum. Exo. 13. 21.
16 Educens fluenta e petra, & demittens tanquam flumina aquas. *Exodi.* 17. 6. & *Numer.* 20. 11.
17 Perrexerunt tamen adhuc peccare in eum, exacerbando excelsum in ipsa *terra* sicca.
18 Et tentantes Deum fortem cũ animo suo, petendo cibum pro desyderio animi sui; Num. 11.
19 Ac obloquentes contra Deum dixerũt, an posset Deus fortis instruere mensam in hoc deserto?
20 En ita percussit rupem, ut fluxerint aquæ, & torrentes exundaverint; an etiam cibum

posset

posset dare, an pararet carnem populo suo?
21 Idcirco audiens Jehova, excanduerat: & ignis succensus erat in Jahhakobum, ac etiam
[f] ira arserat in Jisraëlem:
22 Quia non crediderant in Deum, neque confisi erant in salutem ejus.
23 Quamvis præcepisset superioribus nubibus supernè, & januas cœlorum aperuisset,
24 Depluensq; super eos Man ad comedendum, frumentum cœlorum daret illis,
25 Panem robustissimorum comederet quisque: viaticum mitteret eis ad saturitatem.
26 Impellens Eurum in cœlis, & inducens robore suo Austrum,
27 Cùm depluisset super eos carnem tanquã pulverem, & sicut arenam marium volucres alatas,
28 Dejiciens intra castra sua, circa tabernacula sua;
29 Et comedentes saturati essent valde, &
[g] quod concupiverant illi attulisset illis:
30 Nondum alienati erant a concupiscentia sua, adhuc cibus eorum in ore eorum *erat*:
31 Cùm ira Dei ardens in eos, interficeret e pinguissimis eorum, & juvenes Jisraëlis prosterneret.
32 Post totum hoc peccaverunt amplius, neque crediderunt propter mirabilia ejus.
33 Quamobrem consumebat vanitate dies illorum, & annos illorum terrore.
34 Cùm occidebat eos, si requirebant eum, & conversi manè, quærebant Deum fortem,
35 Recordantes Deum fuisse rupem suam, & Deum fortem excelsum vindicem suum:
36 Quamvis conarentur eum decipere ore suo, & lingua sua mentirentur ei,

[f] Heb. *ascenderat: ut infrà vers. 31. synecdochicè dictum, quia accenso igne ascendit flãma: vide Exodi 25. 37.* *Exod. 16. 14.*

[g] Heb. *cõcupiscentiam illorum.*

37 Et

37 Et animus ipsorum non esset comparatus
erga eum, neque constantes essent in fœdere e-
jus.
38 Tamen ille misericors expiabat iniqui-
tatem, ita ut non perderet; & [h] plurimùm aver-
tebat iram suam, neque excitabat totum æ-
stum suum.
39 Recordans carnem eos esse, ventum
abeuntem qui non revertitur.
40 Quoties exacerbaverunt eum in desertos
dolore affecerunt eum in solitudine?
41 Qui [i] subinde tentarunt Deum fortem, &
sanctum Jisraëlis circunscripserunt,
42 Immemores manus ejus, diei quo redeme-
rat ipsos ab hoste:
43 Quo disposuit in Ægypto signa sua, &
prodigia sua in agro Tanitico:
44 Cùm mutavit in sanguinem rivos eorum,
fluentaque eorum ne bibere possent:
45 Immisit in eos colluviem animalium quæ
consumeret eos, ac ranas quæ perderent eos:
46 Et dedit brucho proventum eorum, ac la-
borem eorum locustæ:
47 Occidit grandine vites eorum, & syco-
moros eorum *igni* qui quacunque insidebat
consumeret:
48 Dedidit etiam eidem grandini bruta eo-
rum, & pecora eorum prunis ignitis:
49 Immisit in eos æstum iræ suæ, excandes-
centiam, indignationemq;, & angustiam; [k] mit-
tendo nuntios malorum:
50 Libravit iter ad iram suam, non cohibu-
it a morte [l] vitam illorum: & bestias eorum
pesti dedidit.
51 Et percussit omne promogenitum in Æ-
gypto, principium virium in tentoriis

[h] Heb. *multiplicabat avertere.*
[i] Heb. *reversi sunt & tentarunt.*
Exod. 7. 23.
Exod. 8. 24.
Exod. 8. 6.
Exod. 10. 13.
Exod. 9. 23.
[k] Heb. *missu nuntiorum: sed hoc fuisset ambiguum.*
Exodi. 9. 6.
[l] Heb. *animam.*

rorum Chami.

Exod. 12. & 21. — 52 Et transtulit tanquam pecudes populum suum, direxitque eos tanquam gregem per desertum:

Exod. 15. 13. — 53 Et deducens eos securè ita ut non metuerent, postquam inimicos eorum operuisset mare,

54 Adduxit eos in terminum sanctitatis suæ, montem hunc quem acquisivit dextera ejus,

Num. 21. & *Jehosch.* 12. — 55 Expellens a facie eorum gentes, faciensque ut acciderent funiculo possessionis: & habitarent in tentoriis earum tribus Jisraëlitis.

Judic. 1. 2. & 3. — 56 Attamen tentarunt & exacerbarunt Deum excelsum, & testimonia ejus non observarunt.

m Heb. *fallaciæ.* — 57 Sed aversi perfidè egerunt, ut majores eorum: conversi sunt, ut arcus [m] fallax.

Deut, 32. 16. & 21. — 58 Nam provocarunt eum per excelsa sua, & per sculptilia sua ad zelotypiam concitarũt eum.

59 Quod audiens Deus excanduit, sprevitque valdè Jisraëlem:

1. Schem. 4. — 60 Adeò ut deserens tabernaculum Schiluntis, tentorium *quod* collocaverat inter homines;

61 Traderet in captivitatem robur suum, & gloriam suam in manum hostis,

62 Dederetque gladio populum suum, ita in possessionem suam excanduerat:

63 Juvenes ejus absumeret ignis, & virgines ejus non lauderentur:

64 Sacerdotes ejus gladio conciderent, & viduæ ejus non flerent.

65 Deinde evigilavit Dominus *qui visus fuerat* tanquam dormiens sicut robustus, ejul-

lans

lans ex vino.
66 Et percussit hostes suos retrò,' opprobrium [u] perpetuum indidit eis.
67 ' Tandem sprevit ' tentorium Josephi, & tribum Ephraijmi non elegit.
68 ' Eligens verò tribum Jehudæ, montem Tzijonis quæ diligat,
69 ' Ut terram *quam* [o] constituit in seculum; ædificavit simile excelsis *palatiis* sanctuarium suum.
70 Eligensque Davidem servum suum, & assumens eum ex caulis gregis:
71 [p] A tergo fœtarum duxit eum, ad pascendum Jahhakobum populum suum, & Jisraëlem possessionem suam:
72 Qui pavit eos pro integritate animi ' sui, & [q] summa ' prudentia manuum suarum deduxit eos.

1. *Schem.* 5 6
[n] Heb. *seculi.*
2. *Schem.* 6.
2. *Schem.* 7.
[o] Heb. *fundavit id est, cōsilio suo inde a principio ad hoc destinavit.* 1. *Schem* 16.
[p] Heb. *a post fœtas.*
2. *Schem.* 5. 2
[q] Heb. *prudentiis.*
2. *Schem.* 9. 3

ANNOTATIO.

1 Ode dedascalica] *hujus odes summæ partes sunt quatuor: Exordium, quatuor primis versibus; propositio, inde ad ver.* 12. *narratio administrationis Dei & improbitatis populi inde ad ver.* 68. *& conclusio ab explicatione præsentis status populi: inde ad finem usque. Videtur autem hæc ode a rege Chizkija aut propheta Jeschahhja, aliove sub illa tempora fuisse scripta, quibus regnum Jisraëlis intercidit.* 2. *Reg.* 17. Auribus percipe] *Exordium audientiam faciens primùm ab officio personarum, hoc ver. deinde a genere documentorum quæ propositurus est psaltes; quòd posita sunt in mysteriis, ver.* 2. *quòd vetera, vers.* 3. *& quod ad gloriam Dei pertinentia, vers.* 4. 2 Per parabolam] *id est, exempla: quorum alia sunt historica & vera, ut hoc psalmo; alia ficta,*

sed tamen ad docendum apposita; alia denique ex communi usu deprompta, etsi singularem aliquam historiam minimè attingunt, ut Matt. 13. & in Evangeliis passim. Est autem aperire os suum, initium dicendi facere. Eructabo] id est, copiosè fundam: metaphora a fontibus. Occulta] id est, documenta quæ sub exemplis latent: nam hic versus proleptıcè complectitur argumentum psalmi, nimirum exempla in quibus est narrationis summa, & exemplorum documenta, quæ propositioni continentur. 5 Nam statuit] propositio documentorum Dei, usque ad vers. 8. & exemplorum ad confirmanda documenta pertinentium, usque ad vers. 12. Testimonium] id est, circuncisionem & cæremonias: quibus doctrinam de suo fœdere & populi officio, id est legem, & evangelium, suis testificabatur & obsignabat Deus. 8 Nec sint ut majores] quorum historia continetur in narratione infrà a ver. 12. ad 59. 9 Ut posteri Ephajimi] i. regnum Jisraëlis: quod synecdochicè Ephrajmi nomini significari solet, quia regnũ Jisraëlis ab ea tribu cœpit quę ex eo tempore principatũ in decem tribubus obtinuit: sic apud prophetas passim. Hujus autem historia habetur infrà a ver. 59. ad 68. Armati] id est, instructissimi peritia rebusq; militaribus, sive ad defendendum se, sive ad lædendum: synecdoche. Qui verterunt terga] id est, fusi & cæsi sunt, prout Hoscheahh prædixerat sub finem capitis 10. & Hhamos 7. 17. 10 Quia non servaverunt] vide 2. Reg. 17. 7. & sequentibus. 12 Coram majoribus] narratio elegantissima operum mirabilium Dei & beneficiorum ejus; quæ per antithesin cum ingratis Jsraëlitarum factis comparata amplificant horum impietatem, & æquitatem judiciorum Dei. Sunt autem ista opera quibus am-

amplificatur populi improbitas, duobus temporibus distincta: primum est cùm in Egypto versati sunt & in profectione, usque ad vers. 54. secundum, cùm missi sunt in possessionem terræ & eam obtinuerunt, inde ad vers. 68. Prioris autem temporis duplicia sunt opera: unum singularis beneficentiæ Dei erga suos, usque ad ver. 42. alterum mirabiliũ judiciorum in adversarios, versibus sequentibus. Miracula] id est, mirabilia opera, de quibus a primo capite Exodi usque ad 14. 23 Præcepisset] id est, præcepto suo effecisset ut nubes distillarent man. Aperuisset] id est, maxima copia profudisset: metaphora. 24 Frumentũ] id est, semen, præbens usum frumenti: vide Num. 11. 8. 25 Panem robustissimorum] id est, angelorum: quem non pistores, aut humana opera; sed ipsi cœlites angeli administri voluntatis Dei suppeditabãt. Sic dicuntur angeli; quia potentiam suam aliquatenus cum eis communicat Deus, quem scriptura passim robustum Jisraëlis vocat. 26 Eurum, Austrum] id est, eum ventum qui intermedius est inter orientem & meridiẽ, quẽ Eurũ propriè appellari docet Vitruvius lib. 1. 28 Castra sua] i. quæ sibi vindicabat, & in quibus habitabat prospiciens populo suo; exaggeratio criminis Jisraëlitarum. 30 Nondum alienati] id est, adhuc se explebant carnibus quas concupiverant post elapsum mensem de quo Num. 11. 20. 31 E pinguissimis] id est, quibusque robustissimis & valentissimis corpore: quos non dubium est eò insolentius firma sui corporis constitutione abusos extulisse se contra Deum; ut exprobrat Mosche Deut. 32. 15. 32 Peccaverunt amplius] murmurando adversus Deum, Num. 14. & 16. & 17. 33 Consumebat] ut denuntiatum est Num. 14. 28. & sequentibus. 36 Conarentur] id est, hypocritas age-

rent coram Deo. 39 Carnem eos esse] *id est mortales esse a natura ut omnis caro est, & evanidos instabilésque ut ventus.* 40 Quoties] *exclamatio pathetica: quasi dicat, quis fando possit enarrare tot rebelliones, quibus provocarunt Deum? vide Num. 14. 22.* 41 Circunscripserunt] *id est, tantum sibi arrogarunt, ut infinitam Dei potentiam arbitratu suo definirent & quasi terminos ei circundarent; modò hæc ab illo præstanda esse affirmantes ex sententia animi sui, modò negantes illa præstari posse: quod genus exempla in libris Moschis recensentur multa.* 47 Occidit] *id est, corrupit & omnino perdidit: metaphophora.* Vites] *id est, omnem proventum terræ & plantas quaslibet, sativas, insativas, humiles, altas, teneras, & agrestes, ac valentissimas: synecdoche.* Igni qui quacunque] *sic interpretamur Hebræam vocem compositam; adducti tum illius etymo, tum comparatione sequentis versus, & verborum Moschis Exod 9. 23. & 24.* 49 Nuntios malorum] *id est, Moschem & Abharonem; per quos tum superiores plagæ, tum aliæ quæ hîc indignationis &c nomine comprehenduntur, Ægyptiis prænuntiatæ atque immissæ sunt.* 50 Libravit] *id est, iter profundendæ iræ suæ super Ægyptios quasi ad librã perpendit, injustam illorũ contumaciam compensans justis Dei judiciis: elegans metaphora.* 51 Posterorum Chami] *id est, Ægyptiorum, originem ducentium a maledicto Chamo: Gene. 9. & 10. a quo & Ægyptum usque ad sua tempora Ægyptiorum lingua Cham fuisse dictam testatur Hieronymus in Gene. & Chemmin oppidũ in Thebaide magnum templo Persei celebre nominat Herodotus lib. 2* 54 Terminum] *id est, determinatum ab ipso tabernaculum, per synecdochen.* Montem hunc] *ut Exod. 15. 17.* 55 Acciderent]

.i. cede-

i. cederent in poßeßionẽ populo Dei: vide Deut. 32. 8. & 9. 57 Ut majores] qui ex Ægypto exiverãt, & perfidè in Deũ egerant, ut suprà dictum est. Cõversi sunt] id est, licèt prius sua hypocrisi præ se ferebant fidem & utilitatem aliquam; tamen momẽto efficiebantur inutiles: ut cùm arcus repentè aliquo pacto corruptus fallit expectationem sagittarii. sic Hosche. 7. 16. 59 Audiens] id est, cognoscens: humanitus dictum. 61 Robur &c.] i. arcã: vide 1. Chro. 16. 11. 63 Ignis] iræ Dei, id est, gladius Pelischtæorum consumens. Non laud.] manerent innuptæ; ac proinde illaudatæ epithalamiis, que solebant decantare paranymphæ ad laudes sponsi & sponsæ, ut psal. 45. Jirmejæ 7. 34. & 16. 9. & 25. 10. 64 Non flerent] sed præ gravitate mœroris illico extinguerentur: ut narratur de uxore Pinchasi, 1. Schem. 4. 19. 65 Evigilavit] id est, post temporariam cessationem (quæ cum dormitione ferè comparatur) opus tandem aggreßus est in adversarios: humanitus dictum. Qui visus fuerat] id est, quem Pelischtæi tum desidere & ab omni opere vacare cogitabant, sive dormientem sive vigilem. Nam hæc ex judicio Pelischtæorum dici historia docet, cùm ita statuerunt secum: hic Deus magnificentißimus est, 1. Schem. 4. 8. Quid ergo causæ est cur nunc cesset a magnificis suis operibus, nisi quod nunc demum dormit & se ex anteacto labore recreat; aut si vigil est, vino obruitur & in præsentia sui non est compos? Cantillans] id est, nihil agens, sed tantùm a vino actus, sic idololatræ res ridiculas affingunt Deo. 66 Opprobrium perpetuum] cùm Dagonem prostravisset atque confregisset; unde invaluit mos apud Pelischtæos, ut no calcent limẽ inferum in æde Dagonis: quæ superstitio ipsis probro fuit, 1. Schem. 5. 5. 67 Tandem] id est, postquam multa ab

Jisraëlitis perpessus, & multa ipsorum causa in adversarios executus, multis modis divexavit eos, neque tamen resipuerunt ad ferulas ejus; eò postremò deventum est, ut regnum Jisraëlis pessundaret ut dictum est suprà vers. 9. Tentorium Josephi, &c.] *id est, abjecit regionem & regnum Jisraëlitarum.* 68 Eligens verò] *conclusio a beneficio Dei erga Jehudæos; in quorum regione tum sacerdotium & cultum suum, vers. 68. & 69. tum etiam regnum stabilivit & servavit Deus, versibus sequẽtibus.* 69 Ut terram] ὑςέρωσιν *verborum ad evidentiam mutavimus, ut 1. Schem. 20.16.* 72 Prudentia manuum] *id est, prudentissima administratione; nam manus metonymicè pro opera & administratione accipitur passim.*

PSALMUS LXXIX.

Psaltes enarrat mala gravissima quæ populus Dei ab Antiocho perpessus est: impiis justam Dei vindictam imprecatur: & Deum pro remissione peccatorum Ecclesiæ, ope & liberatione solicitat ad gloriã ipsius, confusionẽ impiorum, & fidelium bonum.

1 PSALMUS *Asapho.* O deus, ingressi sunt gentes in possessionem tuam, polluerunt templum sanctitatis tuæ; disposuerunt Jeruschalaima in cumulos.
2 Dederunt cadaver servorum tuorum cibo volucribus cœli; carnem eorum quos benignitate prosequebaris, bestiis terræ.
3 Effuderunt sanguinem eorum velut aquam circa Jeruschalaima, nec erat qui sepeliret.
Psal. 44.14. 4 Sumus opprobrio vicinis nostris, sannæ & ludificationi circunstantibus nos.
5 Quousque Jehova? irasceris in æternum? ardebit

ardebit velut ignis zelus tuus?
6 ’Effunde æstum tuum in eas gentes ’ quæ
non agnoscunt te; & super regna quæ nomen
tuum non invocant.
7 Nam *consumptor* consumpsit Jahhakobum,
& habitaculum ejus desolaverunt.
8 ’Ne recorderis adversus nos ’ iniquita-
tes præcedentium *temporum*: festinanter ’præ-
veniant nos miserationes tuæ; nam attenua-
ti sumus valde.
9 Auxiliare nobis Deus salutis nostræ pro-
pter honorem nominis tui; & eripe nos, expi-
ationemque fac de peccatis nostris propter
nomen tuum.
10 Cur dicturæ essent istæ gentes, ubinam *est*
Deus istorum? ’ innotescat in istis gentibus
ante oculos nostros, ultione sanguinis servorũ
tuorum effusi.
11 Perveniat ante faciem tuam gemitus vin-
cti, ’ pro magnitudine brachii tui ’fac ut reli-
qui sint [a] qui jam traduntur morti.
12 ’Redde ergo vicinis nostris ’septuplo ’ in
sinum ipsorum; opprobrium ipsorum quo af-
fecerunt te Domine.
13 Nos autem populus tuus & grex pastus
tui celebremus te in seculum, [b] in quamque ge-
nerationem enarremus laudem tuam.

[a] Heb. *filii mortis*: *sic infrà Psal.* 102.21.

[b] Heb. *in generationem & generationem.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est* σχετλιαστικὸς, *constans ex tribus partibus; narratione pathetica, usque ad vers.* 5. *petitione, usque ad vers.* 12. *& conclusione petitoria. Videtur autem hic psalmus ad Antiochi tempora pertinere, quibus optimè conveniunt singula narrationis partes.* In possessionem tuam]

tuam] *id est, in terram Cenabhanææ, ut appellatur Exod.* 15.17. Polluerunt] *spoliando, funestando, & omnia prophana impiáque munera obeundo: ut scribitur* 1. *Machab.*1. *& apud Joseph. antiquitat. Judiac.*12. *cap.*7. Disposuerunt] *secundo congressu, cùm præfectus Antiochi fraude in urbem involavit.* 1. *Machab.*1.30. *& sequentibus.* 2
Servorum tuorum] *qui constantes erant in observatione legis tuæ: cõtra impii regis edictum,* 1. *Machab.*1.39. *&* 60. 5 Quousque Jehova] *altera pars psalmi, continens primùm expostulationem cum Deo, hoc vers. deinde certa petitionum capita suis causis conjuncta, in sequentibus.* 6 Effunde] *petitio; cujus loci sunt duo: unus, contra adversarios & impios, duobus versibus; alter, pro defensione & salute piorum, inde a vers.*8. Quæ non agnoscunt] *imprecationis causa duplex; pertinax ignoratio Dei, hoc vers. & maleficia in Ecclesiam, sequente.* 8 Ne recorderis] *alterum petitionis membrum, precatio pro Ecclesia; cujus partes sunt, ut Deus peccata condonet per misericordiam velut calamitatum causas, hoc vers. deinde ut opem & salutem afferat, tribus de causis: prima est gloria nominis ejus, vers.*9. *secunda blasphemiarum in Deum & maleficiorum in Ecclesiam coërcitio, vers.*10. *tertia, afflictorum inclamãtium Deum commiseratio, vers.*11. Iniquitates præcedentium] *id est, quas nos & majores nostri antehac perpetravimus.* Præveniant] *antequam oneri ærumnarum nostrarum succumbamus.* 10 Innotescat] *.i. palàm fiat gentibus, idque viventibus, videntibus & præsentibus nobis, te non abesse; sed tuis præsentem esse.* 11 Pro magnitudine] *id est, amplissima adeóque infinita virtute tua: humanitus dictum.* Fac ut reliqui sint] *id est, tuos jamjam in præsentissimis mortis angustiis versantes reser-*

ꝟa. 12 Redde ergo] *Conclusio summam petitionis continens, nimirum imprecationem contra improbos, & precem pro salute & lætitia bonorum.* Septuplo] *vide Gene. 4. 15.* In sinum] *.i. prolixè & cumulatè; ut quæ sine numero dantur, in gremium profundi solent: metaphora, ut Jeschahh 65, 6. & 7. & Jirmejæ 32, 18.*

PSALMUS. LXXX.

Ecclesia in deportatione ab hostibus pressa Deum *sollicitat de præstando officio ipsius: perpessiones suas exponit: præterita Dei beneficia comparat cum indignitate malorum præsentium· & liberationem salutemq́ a Deo petit ad gloriam ipsius.*

1 MAGISTRO *symphoniæ "ad hexachorda; "psalmus "testimonii Asapho.*
2 "O Pastor " Jisraëlis auribus percipe; ductor "Josephi tanquam gregis, " insidens Cerubinis "illucesce.
3 Coram "Ephrajimo, Binjamineque, & Menasche "excita potentiam tuam; & veni ad plenam salutem *afferendam* nobis·
4 O Deus, "restitue nos, & "fac ut luceat facies tua; ita servabimur.
5 "Jehova Deus exercituum, quousque fumaturus es contra orationem populi tui?
6 Cibas eos "pane lachrimarum, & bibendū præbes eis de lachrymis "triental.
7 " Exponis nos contentioni vicinis nostris, & inimici nostri subsannant [a] *nos.*
8 O Deus exercituum restitue nos, & fac ut luceat facies tua; ita servabimur.
9 " Vitem ex Ægypto transtuleras: expuleras gentes ut plantares eam.

a Heb. *subsanant* nos *sibi: pleonasmus usitatus* Exod. 15. 17.

10 "Ex-

b Heb. *radicares radices* Psal. 44. 3.

c Heb. *Dei fortis*, *sic* Ps. 36. 7.

d Heb. *transeuntes via*.

10 ᵃExpediveras ante eam, facerasque ut ᵇ ageret radices suas & ᵃimpleret terram,
11 Operirentur montes umbrâ ejus, & palmitum ejus cedri ᶜ maximæ.
12 ᵃEmittebat ramos suos usque ad mare, & ad flumen teneros ramos suos,
13 Quare ᵃ perrupisti macerias ejus, adeò ut carpant eam omnes ᵈ viatores,
14 ᵃSuffodiat eam ᵃporcus sylvestris, & animal agreste depascat eam?
15 O deus exercituum, ᵃ revertere ᵃ jam, intuere ᵃ e cœlis & respice : ac ᵃ visita vitem hanc.
16 Et ᵃ surculum quem plantaverat dextera tua; saltem *respice*ᵃ ad ᵉ propaginem *quam* fortificaveras tibi,
17 Incensam igne, ᵃsuccîsam: ab increpatione faciei tuæ ᵃpereunt.
18 ᵃ Adsit manus tua ᶠ ᵃ viris dexteræ tuæ, filiis hominis quos fortificasti tibi.
19 ᵃNon enim retrocedimus a te; in vita cõserva nos, ut nomen tuum invocemus.
20 Jehova, Deus exercituum restitue nos, fac ut luceat facies tua; ita servabimur.

e Heb. *filiũ*: *ut Gen.* 49. 22.

f Heb. *viro*: *Enallage*, *ut apparet ex ver. sequẽte*.

ANNOTATIO.

1 Ad hexachorda] *Vide suprà in psal.* 45. 1. & 60. 1. Psalmus] *psalmus est* εὐκτικός, *distinctus in tres partes, amœbæo versu terminatas: quarum prima est propositio summa petitionis, a versu* 2. *ad* 5. *secunda, expostulatio de perpessionibus Ecclesiæ, a vers.* 5. *ad* 15. *tertia, pathetica petitio salutis a comparatione antè acceptorum beneficiorum cum præsentibus perpessionibus, inde ad finem usque. Videtur autem hic psalmus scriptus fuisse temporibus*

poribus deportationis Babylonicæ: ut partim historiæ comparatio cum hoc psalmo, partim verba commonstrant Chaldaismum quendam redolentia. Testimonii] *id est, quo Ecclesia supplicans testificabatur fidem suam in Deum de promissa liberatione post annos septuaginta, Jirmejæ 29.10.* 2 O pastor] *Exordium sive petitio summa audientiæ, gratiæ, beneficentiæ, & salutis, a persona Dei, & præterita administratione ejus, quæ pastoris allegoria designatur. quasi dicat, tu qui olim liberasti, pavisti, & deduxisti populum tuum, & Ecclesiæ tradidisti cultum tuum, ac proinde eadem semper officia obtines liberandi tuos, & instaurandi cultus tui, age, auribus percipe, &c.* Jisraëlis] *id est, tuorum omnium.* Josephi] *vide suprà 77.16* Insidens Cerubinis] *id est, qui nobis responsa dandi, nos regendi, & tuendi cultum aspectabilem tuum munus in te recepisti, atq; præstitisti, Exodi 25.8. & 22. & Numeror 7.89.* Illucesce] *ut Deuteronom. 33.2.* 3 Ephrajimo] *id est, reliquiis Ephrajimi & aliarum tribuum, quæ regno Jehudæ adhærentes in tuo cultu permanserunt: prout factum esse post reditum a deportatione Babylonica legitur 1. Chron. 9.3.* Excita] *id est, velut torpescentem vel dormientem exere.* 4 Restitue nos] *in sede nostra, & cultu tuo.* Fac ut luceat] *ut suprà psalm. 4.7.* 5 Jehova] *altera pars psalmi, expostulatio gravissima, iram Dei humanitus diversis allegoriis exprimens.* 6 Pane lachrymarum] *ut suprà 42.4.* Triental] *id est, non communem cyathum, aut mensuram calamitatum; sed magna pocula atque insolita afflictionum epotanda præbes. Est enim triens sive triental tertia pars sextarii, quatuor cyathos communes capiens.* 7 Exponis nos] *id est, facis ut*

vicini

vicini omnes, quibuscum pax & amicitia colenda fuerat, perpetuis rixis & contentionibus exagitent reliquias nostras, quæ in Jehudæa commoratæ sunt: de quibus 2. Reg. 25.15. & Jirmejæ inde a 37. capite. 9 Vitem] Tertia pars psalmi continens primùm commiserationis locos duos; unum, a præteritis jamolim Dei beneficiis, quatuor versibus; alterū, a præsentibus calamitatibus, versu 13. & 14. deinde petitionē, ad finem usque Est autem tota cōmiseratio allegorica a similitudine vitis: quā similitudinē scriptura frequentat plurimùm, ut interpretatur Jeschahhja 5.7. 10 Expediveras] ut exponitur Exodi 23.28. & Jehosch. 24.12. Impleret terram] id est, numero, magnitudine, & gloria præstaret: hyperbole. 12 Emittebat ramos] id est, vim suam atque dominatum regni protendebat in omnes terminos quos definiveras : vide sup. 72.8.
13 Perrupisti macerias ejus] id est, sustulisti manum tuam qua circummuniebatur; ut minatus erat Deus, Deut. 31. 17. & Jeschahh. 5.5. 14 Suffodiat] id est, rostro proruat terram, & effodiat quod absconditum est sub ea: nam verbum est compositum, Chaldæum potius quàm Hebræum origine, quod significat rem absconditam, ut thesaurum effodere. Porcus sylvestris] id est, impurissimæ gentes atque ferissimæ ab imo ad summum perdant radicitus. 15 Revertere jam] petitio, qua Ecclesia opem Dei implorat humanitus. Iam] cùm propè est ut pereamus funditus, infrà vers. 17. E cœlis] quandoquidem aspectabilis tui præsentia sublata est : cujus recordatione antè nominabatur insidens Cerubims. Visita] ut Gen 21.1. 16 Surculum] id est, totum corpus populi, quod prius deportatum ex Aegypto collocaveras in terra tua. Ad propaginem] id est, regnum Jehudæ, quod singularibus

pro-

promissionibus & beneficiis confirmasti in Christo, & devinxisti tibi. 17 Succisam] *id est, eversam flamma & ferro.* Pereunt] *tum Jisraëlitæ omnes, tum Judæi ipsi.* 18 Adsit] *exegesis superioris allegoriæ.* Viris dexteræ] *id est, tibi adeò charis, ut dexteram tuam ad eos ducendum & regendum semper adhibueris; non autem aliis curandos commiseris* 19 Non enim retrocedimus a te] *ætiologia superioris dicti, quos confirmasti tibi. quasi dicat, nos tui sumus antehac a te & nunc etiam confirmati: cujus rei documentum exhibemus tibi, constantiam nostræ fidei atque officii.*

PSALMUS LXXXI.

Psaltes Jisraëlitas ad liberum Dei cultum exhortans, magnifica ejus opera in exitu ex Ægypto proponit, & doctrinam mandatorum promissionūq; legis: deinde populum inofficiosæ vitæ reprehendens, revocat ad seriam resipiscentiam perceptionemq; beneficiorum Dei.

1 MAGISTRO *symphoniæ* ' *ad Gittæa instrumenta* ' ode, *Asapho.*

2 'Cantate Deo robori nostro, vociferamini Deo Jahhakobi.

3 Sumite[a] psalmodica instrumenta; & apponite tympanum, citharam amœnam cum nablio.

4 Clangite in novilunio buccina[b] stativis quibusque feriis, diebus festis nostris.

5 'Nam statutum in Jisraële est, ritus a Deo Jahhakobi.

6 ' Qui testimonium 'in[c] Josepho imposuit ipsum; 'cùm processisset cōtra terram Ægypti, ubi

a Heb. *psalmodiam.*

b Heb. *stativa quaq; feria die festi nostri: Enallage numeri.*

c Heb. *Jehosepho: epenthesis.*

[d]Heb. *labiū: metonymia.* ubi [d]sermonem ignotum audiebam.
7 Amovi, *inquit*, ab onere humerum ejus; manus ejus a lacusculo *intritæ*[e] abierunt.
[e]Heb. *transiverunt.*
8 Cùm in angustia illa exclamares, liberavi te: exaudivi te in latebris tonitru: probavi te *usque* ad aquas Meribæ. Sela.
9 Audi popule mi, & contestabor te, ô Jisrael; si auscultaveris mihi,
10 *Si* non erit in te Deus fortis extraneus, neque incurvabis te Deo forti alienigenæ:
11 Ego sum Jehova Deus tuus, qui feci ut ascenderes e terra Ægipti: dilata os tuum, & impleturus sum illud.
12 Sed non auscultavit populus meus voci meæ, & Jisraël non acquievit mihi.
[f]Heb. *in aspectu cordis sui: ut Deut.* 29.19.
13 Quapropter dimisi eos, pergunt ex [f] sententia animi sui, abeant cum consiliis suis.
14 O si populus meus auscultasset mihi; *si* Jisraëlitæ in viis meis ambulassent;
15 Vel momento inimicos eorum depressissem, cum in hostes eorum cõvertissem manum meam.
[g]Heb. *mentiti fuissent ei: ut Psalm.* 18.45. *&* 66.3.
16 Osores Jehovæ [g] mendaciter se dedissēt ei, & futurum fuisset tempus istorum in seculum.
17 Denique cibaret eum adipe tritici, etiam ex rupe melle satiarem te.

ANNOTATIO.

1 Ad Gittæa instrumenta] *Vide psal.* 8.1 Ode] *ode generis est didascalici, continens primùm exordium sive hortationem ad populum, a versu* 2. *ad* 5. *deinde narrationem ætiologicam, inde usque ad versum* 14. *Postremò conclusionem, qua Deus populum revocat ad resipiscentiam & expectationem promissorum ejus, ad finem usque. Videtur autem hæc*
ode

ode post tempora Judicum conscripta esse, cum a Schemuele aut Davide cultus Dei instauratus est.
2 Cantate] id est, omnibus modis celebrate, in omni conventu sacro. 5 Nam statutum] narratio aetiologica, sive exponens causam praecedentis exhortationis, hoc versu & sequente. Duae sunt (inquit) causae, ex quibus per sabbatha, neomenias, & solennitates his modis colendus est Deus, Exodi 23. & Numeror. 28. & 29. una est, operum ipsius ad confusionem hostium & liberationem nostram, usque ad vers. 9. altera, doctrinae continentis mandata legis & promissiones Evangelii, versibus sequentibus.
6 Qui testimonium] exegesis praecedentium verborum, nimirum ritus a Deo Jahhakobi. In Josepho] id est, in toto Jisraele, cujus terminos orientem & occidentem versus obtinebat Menasche e posteris Josephi; Jehosch. 17. synecdoche. Cùm processisset] id est, Ægyptios terra & mari profligasset, & populum adduxisset Maram usque, Exod. 15. 23. Sermonem ignotum audiebam] id est, peregrinus eram: periphrasis. 7 Amovi, inquit] recensio prioris causae cur celebrandus sit Deus: de qua a primo capite Exodi usque ad 17. Ab onore] id est, a durissima servitute, de qua Exodi 1. & 6. Lacusculo intritae] id sordidissimis quibusque ministeriis; synecdochicè: non enim tantùm struebant aedificia, lateres coquebãt, & similia obibant munera; sed etiam stramen conquirere, & intritae lacusculos sive labella bajulare humeris cogebantur, sordidissimo ministerio: quod Hhebraica hac voce significari testatur Abben-hhezra. 8 Exaudivi te] invocante Mosche, Exodi 14. 15. In latebris] id est, columna illa nubis (quae profecta a conspectu Jisraëlitarum stabat a tergo eorum inter utraque castra) intonante adversus Ægyptios, Exodi 14. 24. Probavi te] ut Exodi.

di. 15.25. Usque ad aquas Meribæ] *de quibus Exodi* 17. *quasi dicat, pertuli mores tuos atque exploravi, usque dum venisti ad montem Chorebum; ad quem ex aquis Meribæ profectus accepisti legem; versibus sequentibus.* 9 Audi popule mi] *altera causa, nimirum doctrina quam Deus proposuit lege; prout summatim exposuerat ad fontes amaros. Exodi* 15.26. 11 Ego sum Jehova] *affirmatio sermonis quem habet Deus ad populum suum, ab æternitate, fœdere, & operibus suis erga populum. quasi dicat, tam certè ac verè hæc promissa mea completurus sum, quàm me certum est Jehovam Deum tuum esse, ac eduxisse te, &c.* Dilata os tuum] *id est, tantùm pleno ore, plena fiducia, atque libertate, etiam importunè pete.* Impleturus sum] *id est, et petitiones tuas præstiturus, & cantica laudis inditurus ori tuo ex perceptis beneficiis.* 12 Non auscultavit] *tum in deserto ambulans, tum in regione Cenahhanææ habitans; ut historia Judicum commonstrat.* 13 Dimisi eos] *vide Judic.* 2. *&* 10. *versu.* 11. *& sequentibus.* 14 O si] *conclusio, qua Deus* ἀνθρωποπαθῶς *populum revocat ad resipiscentiam & perceptionem bonorum suorum, ut Deut.* 32. 29. *& Jeschahhjæ* 48.18. 15 Cùm in hostes] *id est, sola adversione manus deturbaßem eos.* 16 Futurum fuisset tempus] *id est, ista populi felicitas & hostium depreßio futura fuisset perpetua.* 17 Cibaret eum] *supple tempus, id est, singuli anni opimum craßumq́; triticum ei subministraßent: similem metaphoram vide Deut.* 32.14. Etiam ex rupe] *Deut.* 32.13.

Psalmus. LXXXII.

Psaltes Deum judiciis præeße docet: judices impro-

probos reprehendit, & ad officium revocat ab infortunato totius reipublicæ & ipsorum exitu; judiciaq; commendat Deo.

1 PSALMUS *Asapho.* Deus astat in cœtu Dei fortis, inter [a] magistratus judicat.
2 Quousque judicabitis [b] iniquè, & [c] personam improborum suscipietis? Sela.
3 Judicate *secundum* tenuem & pupillum, afflictum & pauperem justum pronuntiate:
4 Liberate tenuem & egentem, e manu improborum eripite.
5 Ignorantibus & non animadvertentibus, in tenebris continenter ambulantibus illis; dimoventur omnia fundamenta terræ.
6 Ego dico; Dii *quidem* estis, & filii excelsi vos omnes:
7 *At* certè ut plebeius homo morituri estis, etiam sicut unus aliorum principum casuri estis.
8 Surge, ô Deus, judica terram: tu enim possessionem habes *judiciorum* in omnibus gẽtibus.

[a] Heb. *Deos. i. vicarios Dei in administrando jure: ut Exodi, 22.28.*
[b] Heb. *iniquitatem.*
[c] Heb. *faciẽ: ut* Deut. 1.17 *Exod.* 23.6.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *psalmus est didascalicus, constans ex doctrina vers. 1. reprehensione, usque ad versum 8. & precatione ad Deum, versu ultimo. Est autem doctrinæ locus de præsentia Dei in omni consessu judicum tum admonitionis ad judices, tum precationis sequentis fundamentum.* In cœtu Dei fortis] *id est, in omni consessu judicum, ut ipsorum judicum dominus, & judiciorum author, Deut. 1. 17. & 2. Chron. 19.6.* 2 Quousque] *hujus reprehensionis ad judices loci sunt tres; primus est*

increpatio corruptionis in judicando, hoc versu; secundus, cōtraria hortatio ad bene judicandū, duob. sequentibus; tertius, propositio eventuum qui ex corruptis judiciis consequuntur tum in republica, vers. 5. tum in privatis judicum personis, versu 6. & 7.
3 Tenuem] id est, qui præ tenuitate neque facultatem nocendi habet, neque defendendi sui; sed improbitate aliena opprimitur, versu sequente. 5 Ignorantibus] prior eventus perversorum judiciorū, ruina reipublicæ: cujus modos tres proponit psaltes; primus est, ignorantia judicum in jure; secundus, incuria & oscitantia in cognoscendis causis; tertius (qui generalis est) studiosus tenebrarum amor, cæco judicio, nulla prælucente aut verbi Dei, aut rationis ad pietatem & humanitatem face. Dimoventur] id est, pessundantur & ruunt omnia.
6 Ego dico] alter eventus; mors communis, & præceps casus corruptorum judicum in ruinam æternam: quam tamen præmollit psaltes humili præfatione, & concessione honorifica gradus in quem a Deo evecti sunt. Dii quidē estis] id est, Dei sermo ad vos factus est, ut exerceatis judicia ipsius; 2. Chronic. 19.6. sic interpretatur Christus Joannis 10.34. & 36 Filii excelsi] id est, quasi hæredes, succedētes in partem aliquam judiciariæ authoritatis ipsius; quam vobis attribuit, ut parentes principes liberis. 7 Ut plebeius homo] id est, non tātùm cadetis communi morte, sed etiā celebri & singulari aliqua, ut Jeschahh. 14.10. 8 Surge Deus] conclusio petitoria, ut Deus jus dicat in terra; quæ alioqui præ judiciorum constupratione tota videtur collapsura, ver. 5. Tu enim] ut Genes. 18.25.

Psalmus LXXXIII.

Psaltes de inimicorum injuriis in populum Dei & impietate in Deum conquestus, gravissimè ipsis exitium imprecatur ad gloriam Dei.

Can-

1 CANTICUM & '*psalmus*, *Asapho*.
2 'O Deus,[a] ne agas silentium; ne sur-
dū agas, neq; quiescas, ô Deus fortis.
3 'Nam ecce inimici tui perstrepunt, & oso-
res tui 'extollunt caput.
4 Contra populum tuum callidè ineunt [b] cō-
silium, & consultant contra 'abditos tuos:
5 Dicentes, agite excindamus 'istos, 'ne
sint gens; ut non memoretur nomen Jisraëlis
amplius.
6 Nam consilium inierunt [c] animis paribus,
contra te fœdus pepigerunt.
7 'Tentoria Edomæorum & 'Jischmahheli-
tarum, Moabitæ & 'Hagareni,
8 'Gebalitæ, Hhammonitæque, & Hhamale-
kitæ, Palæstini cum habitatoribus Tyri:
9 Etiam Assyrius 'adjunxit se istis, sunt
brachium 'posteris Loti. Sela.
10 'Fac istis ut Midjanitis; ut Siseræ, ut Ja-
bini in torrente Kischonis:
11 Qui excisi fuerunt 'ad Hhen-dorum, facti
sunt fimus terræ.
12 Redige ipsos ingenuos istorum ut Hhore-
bum, & ut Zeebum; ut Zebachum, & Tzalmū-
nahhum, omnes Toparchas istorum,
13 Qui dicunt, hæreditariò possideamus no-
bis habitacula Dei.
14 Deus mi, pone eos 'velut rotam; ut stipu-
lam coram vento.
15 Ut ignis exurit sylvam, & ut flamma ac-
cendit montes,
16 Ita prosequere eos procella tua, & turbi-
ne tuo conturba eos.
17 Reple faciem eorum [d] ignominia; 'ut [e] re-
quiratur nomen tuum, ô Jehova.
18 Pudore perfundātur, & conturbētur usq;

[a] Heb *ne sit silentiū tibi*.
[b] Heb. *arcanum*.
[c] Heb. *corde pariter*.
Judic. 4. & 6. 7 & 8.
Judic. 4. & 5.
Judic. 7. & 8.
[d] Heb. *levitate*.
[e] Heb. *requirant verbū persona tertiæ pro impersonali: ut vers. ultimo*.

in seculum; erubescantq; & pereant:
19 Ut [t] cognoscatur, te, cui soli nomen est
Jehova, excelsum esse supra totam terram.

[t] *Heb. cognoscant, ut supra, ver. 17.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est* ἱυκτικος, *continens exordium, versu 2. propositionem sive narrationẽ earum rerum de quibus expostulat psaltes, a versu 3. ad 10. & imprecationem, ad finem usque. Videtur autem hic psalmus aut a rege Chizkija, aut ab aliquo propheta temporibus ipsius conscriptus esse; cùm Sancherib tam propria ambitione, quàm finitimarum gentium (quæ ipsi parebant) sollicitatione adductus cum maximis copiis repentè Jehudæam invasit. 2. Reg. 18. & 19.* 2 O Deus] *exordium ad faciendum audientiam: humanitus dictum.* 3 Nam ecce] *propositio continens duo expostulationis capita; unum, de animo infenso & pessimis consiliis contra populum Dei, usque ad versum 6. alterum, de impietate blasphema & contumeliosa in Deum ipsum, vers. 6. quibus expostulationis partibus subjicitur recensio gentium quæ criminibus istis tenebantur, usque ad vers. 10.* Extollunt caput] *id est, omni metu posito, & audentibus animis erigunt se ad scelera sua perpetranda.* 4 Abditos tuos] *id est, quos recondis penes te, velut pretiosum peculium tuum,* Exodi. 19. 5. *ac proinde tutos ab omni injuria & inviolatos servas sub umbra alarum tuarum suprà* 17. 8. & 27. 5. 5 Istos] *Judæos, in quibus adhuc Jisraëlis nomen conservatur.* Ne sint gens] *id est, ne amplius efficiant populum unũ: sicut decem tribubus fuerat factum, & prædixerat Jeschahhja* 7. 8. 7 Tentoria] *i. Scenitæ Arabes in tentoriis commorantes; aut potius milites degentes in tentoriis ex usu castrensi: hypallage.*

Jischma-

Jischmahhelitarum] *qui in potestatem Jisraëlitarũ non venerant; sed animo infesto in eos ferebãtur.* Hagareni] *qui partim Schaülis, partim Jarobhhami secundi temporibus venerant in potestatem Jisraëlitarum, 1. Chron. 5.* 8 Gebalitæ] *sive Giblæi vicini Tzidoniis, de quibus 1. Reg. 5. 18.* 9 Adjunxit se] *i. recens suscepit easdem inimicitias, quas finitimi omnes superiorib⁹ temporibus cõtinenter gesserant.* Posteris Loti] *i. Hammonitas & Moabitas confirmat, qui priùs fuerant imbecilliores quàm ut nobis damnum afferre possent: ut docent historiæ Asæ & Jehoschaphati, 2. Chron. 14. & 20.* 10 Fac istis] *tertia pars, imprecatio.* 11 Ad Hhen-dorum] *prope Takhanacum & aquas Megidduntis, Judic. 5. 19.* 14 Velut rotã] *i. fac ut ipsi tanquam rotati in præceps ferantur, & sua ipsorum volubilitate ac instabilitate decidant de consiliis suis.* 17 Ut requiratur] *summus finis precationis, nimirum gloria Dei: quæ posita est tum in invocatione, hoc versu; tum in agnitione æternitatis, majestatis, & potentiæ ejus, versu 19.*

PSALMUS LXXXIIII.

Psaltes a sacris cœtibus exulans desyderiũ suum exponit; piorum in Ecclesia conversantium felicitatem explicat: Deúmq; precatur ut misericordia utatur ad reducendum se, atque in gratia confirmandũ.

1 MAGISTRO *symphoniæ ad Gittæa instrumenta posteris Korachi, ᵃpsalmus.*

2 ᵃQuàm amabilia *sunt* tabernacula tua, ô Jehova exercituum,

3 ᵃDesyderio afficitur, etiámque deficit anima mea *veniendi* ad atria Jehovæ, cor meum

& caro mea exclamant *veniendi* ad Deum fortem viventem,

4 'Ad altaria tua, Jehova exercituum, rex
mi & Deus mi: 'etiam passer invenit domum,
& hirundo nidú sibi, *in* quo ponat pullos suos.

5 'Beati 'qui inhabitant domum tuam, per-
petuò laudant te. Sela.

a Heb. corde. - 6 'Beatus homo, cui facultas *est* in te semi-
tarum *quas habent pii* in [a] animo suo.

7 '*Beati qui* transeuntes per vallem mori
fontem constituunt eum, *quos* etiam ' benedi-
ctionum operit pluvia.

8 Pergunt 'ab acie ad aciem, ' compâret
quisque apud Deum 'Tzijone.

9 'Jehova Deus exercituum, audi orationē
meam; auribus percipe ô Deus Jahhakobi.
Sela.

10 O scutum nostrum, aspice, ô Deus; & intu-
ere faciem 'Christi tui.

11 'Nam melior *est* dies *unus* in atriis tuis,
'quàm mille: eligo frequentare 'limen in do-
mo Dei mei, magis quàm habitare ' in tento-
riis improbitatis:

12 Quia 'sol & scutum *est* Iehova Deus, gra-
tiam & gloriam dat Jehova: 'non cohibet bo-
num *ab* 'ambulantibus in integritate.

13 'O Jehova exercituum; beatus homo qui
fiduciam habet in te.

1 ANNOTATIO.

Psalmus] *Psalmus est* ευκτικος *Davidis (ut verisimile est) propter Schauli tyrannidem exulantis; continens primùm patheticam propositionem desyderii quo afficiebatur David, usque ad versum. 9. deinde petitionem, usque ad 13. ac postremò conclusionem epiphonematicam versu. 13.*

2 Quàm

2 Quàm amabilia] *exclamatio pathetica de laudibus Ecclesiæ aspectabilis: quam in sequentibus propositionis versibus explicat, primùm a singulari conscientia sua, vers. 3. & 4. deinde a publico piorũ in ea versantium exemplo, usque ad versum 9.*
3 Desyderio afficitur] *propositio singularis sensus, quem habebat David in animo suo, verborum coacervatione & hyperbole exponens gravitatem πάθους.* 4 Ad altaria] *ὕστερον verborum in his libris frequentem perspicuitatis causa mutavimus.* Etiam passer] *argumentum a comparatione minoris: passeribus (inquit) hirundinibusq; niduli in domibus humanis conceduntur, et si nihil ad homines attinent; me autem, qui servus sum tuus & membrum Ecclesiæ tuæ, quantò indignius est a domo tua exulare?* 5 Beati] *posterior pars propositionis a communi piorum exemplo; quorum felicitas in domo, extra domum, in itinere, etiam cùm res adversæ obveniunt, prædicatur.* Qui inhabitant] *ut sacerdotes & Levitæ sacrorum administri.* 6 Beatus] *id est: ô felices eos, quibus aditus in Ecclesiam, ut mihi, non interclusus est; sed per te patet liberè.*
7 Beati] *id est, felices illos, qui etsi difficiliore itinere utuntur, tamen ad Ecclesiam Dei pervenire possunt: nam si coguntur siticulosa loca (ut erat vallis mori, 2. Schem. 5. 23. 24) peragrare, nihilominus recreantur consyderatione fontis divini, ad quem contendunt: & similiter quamvis pluvioso cælo, lætantur tamen, quia liberè possunt Deum accedere, quasi dicat, mihi non esset grave etiam Libycas solitudines peragrare, aut subire imbres vehementissimos, modò Deum adire possem.* Benedictionum pluvia] *i. quæ ferè mittitur ad communicãdam cum terra benedictionem Dei, & fœcundat eã.*
8 Ab acie ad aciem] *i. a cœtu uno sacro ad alterũ*

quotidiè abeunt, ad exercendum publicè totum cultum Dei: metaphora a re militari. Compâret quisque] *ex lege Exod. 23.17.* Tzijone] *ubi tum cultus Dei fuerat institutus, cùm psalmum hunc exararet David, & praecedentis suae calamitatis documentum traderet Ecclesiae Dei.* 9 Jehova Deus] *altera pars psalmi, precatio, duobus vers. cui subjungitur sua explicatio causarum, ver. 11. & 12.* 10 Christi tui] *i. cùm meam faciem misertus mei, quem unxisti regem, 1. Schem. 16, tum filii tui aeterni, quem unxisti prophetam, sacerdotem & regem piorum omnium, & in quo existit hujus regni typici veritas.* 11 Nam melior est] *causa precationis, fructus & laetitia ad pios qui in Ecclesia commorantur perveniens; cujus fons est Deus pro misericordia sua erga eos beneficus, sequente versu.* Quàm mille] *supple in tentoriis improbitatis, quod ἀπὸ κοινοῦ repetendum est ex fine versus.* Limen in domo] *id est, versari in Ecclesia, synecdochicè, & ire de coetu in coetum, suprà vers. 8.* In tentoriis improbitatis] *idest, extra Ecclesiam, ubi nulla est sanctimonia & bonitas.* 12 Sol & scutum] *idest, author illustrium bonorum & gloriae, ac omnis mali propulsator, ut sequentia verba explicant.* Non cohibet bonum] *sed arcet, propulsat atque defendit a malo, tanquam scutum.* Ambulantibus in integritate] *id est: qui non tantùm versantur in coetu Ecclesiae: sed re ipsa ex Ecclesia sunt.* 13 O Jehova] *conclusio epiphonematica, ut dictum est in ver. 1. qua statuit utcunque miserè ejectus sit, aut in posterum per Dei voluntatem agitandus; se tamen, etsi absentem corpore, animo tamen & fide praesentem, cum Deo & cum Ecclesia communicaturum: ut suprà psal. 42. & 43.*

PSAL-

Psalmus LXXXV.

Psaltes ab exemplo præcedentis liberationis cum Deo expostulans, Deum orat pro liberatione Ecclesiæ: deinde seipsum ad verbum Dei audiendum revocans pios consolatur, cùm proximæ liberationis spe, tum alterius æternæ per adventum Christi ad Ecclesiam pertinentis.

1 MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi," psalmus.*
2 "Benevolus fueras, ô Jehova terræ
tuæ: reduxeras turbam captivam Jahhakobi.
3 Condonaveras iniquitatem populi tui,
texeras omne peccatum eorum. Sela.
4 Receperas omnem excandescentiam tuam;
averteras, quò minus æstuaret iram tuam.
5 Revertere *ad* nos, ô Deus salutis nostræ;
& irritam fac indignationem tuam contra
nos.
6 An in seculum irascêreris contra nos,
protraheres iram tuam [a] in quamque generationem?
7 An non tu [b] reversus, vitæ restitueres nos,
ut " populus tuus lætentur in te.
8 "Ostende nobis, Jehova, benignitatem tuam: & salutem tuam da nobis.
9 "Audiam quid loquatur Deus ille fortis Jehova: nam eloquitur " pacem erga populum
suum, & erga eos quos benignitate prosequitur: sed ne revertantur " ad stultitiam.
10 " Utique" propinqua *est*" timentibus eũ salus ejus," habitatura est gloria in terra nostra.
11 "Benignitas & fides occurrent inter se, justitia & pax osculabuntur se.
12 "Fides" e terra" germinabit, & " justitia e
cœlis

[a] Heb. *in generationem & generationem.*

[b] Heb. *reverteris vivificares nos.*

cœlis prospectabit.
13 ʼEtiam Jehova dabit ʼquod bonum est, ut terra nostra edat proventum suum,
c Heb. *ponet* 14 ʼFaciens ut justitia præeat sibi, ʼdum[c] cõferet ad iter pedes suos.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est generis mixti,* εὐκτικὸς ϗ διδασκαλικὸς· *itaque duæ sunt partes illius; una est precatio, usque ad ver. 9. altera verò, prophetia de instauratione gloriosissima per Christum: in cujus adventum Ecclesia calamitosa & gravissima tyrannide Antiochi pressa videtur se totam rejecisse, ex prophetia Danielis de regno Christi.* 2 Benevolus] *precationis (quæ prior pars est Psalmi) membra sunt duo: prius est argumentum ab exemplo anteactæ administrationis Dei, ut flectatur ad misericordiam, tribus versibus; posterius verò, petitio misericordiæ & salutis, quatuor sequentibus. Est autem hoc exemplum liberationis Judæorum a captivitate Babylonica, ver. 2. cujus causa constituitur in Deo solo condonante peccata, ver. 3. & iram dimittente, ver. 4. prout Hhezra & Nechemja suis orationibus in Ecclesia professi sunt.* 5 Revertere ad nos] *precatio qua implorat Ecclesia præsentiam, misericordiam, gratiam, benignitatem, & salutem Dei, inserto altero argumento a natura Dei tarda ad iram & proclivi ad misericordiam. ver. 6. & 7. Hæc autem verba* revertere ad nos, *exemplo Chaldæi paraphrastæ ita reddidimus: ut accipienda esse ostendit ver. 7. nam hoc genus ellipseos est frequentissimum.* 7 Populus tuus] *id est, ut tuis sit bonum, & tibi gloria: qui duo fines conjuncti sunt.* 8 Ostende] *id est, re ipsa præsta,*

nt docet altera pars versus. 9 Audiam] altera pars psalmi didascalica, in qua propheta primùm se ipsum & populum Dei ad officium revocat omissis querimoniis, hoc vers. deinde promissiones Dei elegantissimis verbis & figuris explicat, reliquis versibus. Est autem officium duplex: unum, ut a sensu carnis expostulantis de miseria sua avocentur pii ad audiendas promissiones & consolationes Dei; alterum, ne immorigera sua vita ipsi intercludant sibi consequendarum promissionum viam. Est itaq; hoc principium correctio quædam. quasi dicat, quid conqueror? aut quid loquor? quin potius mihi auscultandum est quid loquatur Deus. Pacem] id est, omne bonum & prosperitatem terminatis calamitatibus: ut pollicitus erat Deus Dan. 8. 14. & Dan. 9. Ad stultitiam] id est; idololatriam & alia scelera, in quæ solicitabat Antiochus. 10 Utique] explicatio prosperitatis, quam per prophetas denuntiatam fideles audiebant. Propinqua est] q. d. mox futurum est ut ab horrenda ista tyrannide liberemur, extincto Antiocho Dan. 8. 14. quæ liberatio tessera quædam & particula futura est æternæ illius ac gloriosæ liberationis & salutis, quã conferet Christus: quamobrem ad eam transitur sequentibus verbis. Timentibus eum] qui non convertentur ad stultitiam, superiore ver. Habitatura est] id est, futurum est ut Deus præsentia sua glorificet Ecclesiam: quam terra olim figurabat, ubi Ecclesia erat. Hæc autem gloria cujusmodi sit, exponunt sequen. 11 Benignitas & fides] superioris gloriæ explicatio primùm quidem spiritualis, duobus versibus: deinde temporalis, ver. 13. Sunt autem in hac spirituali gloria binæ relationes; una benignitatis Dei ad fidem hominum benignitatem & gratiam ejus obviis ulnis excipientium: altera, justitię Dei ad pacem hominum, sive tranqui-

*tranquillitatem conscientiæ per fidem, Rom. 5. 1.
quę vera sunt effecta unici mediatoris Christi.*
12 Fides] *cum pace per fidem in Christum, sinec-
doche.* E terra] *id est, ex animis piorum: me-
tonymia.* Germinabit] *id est, se exeret, &
fructum pacis afferet.* Justitia] *proficiscens ex
benignitate Dei: synecdoche, ut antè.* 13 Etiam
Jehova] *summa promissionum: Jehova (inquit)
temporales omnes ac spirituales promissiones exhi-
bebit.* Quod bonum est] *id est, quantum ex
usu erit Ecclesiæ Dei.* 14 Faciens ut justi-
tia] *id est, non temporales illas benedictiones tan-
tùm communicabit; sed etiam spirituales, dum
procedet regnum Christi, & erit thronus justitiæ, (ut
appellat David psal. 45.) in hoc mundo.* Dum
conferet] *id est, dum venict ad instituendum
regnum Christi; & nos fide incedemus in regno
Christi habitantis & inambulantis in nobis, usque
ad consummationem seculi: humanitus dictum.*

PSALMUS. LXXXVI.

David in suis calamitatibus Deum invocans, suam imbecillitatem, fœdus cum Deo, & fidem in Deum profitetur: salutem ab eo petit propter naturam, gratiam, & gloriam ejus: & postremò de inimicis conquestus requirit aliquam significationem boni & consolationem a malo.

1 ª ORATIO *Davidis*: ª Inclina Jehova,
aurem tuam, exaudi me: nam pauper
& egens sum.
2 Serva animam meam, nam is sum quem
benignitate prosequeris: serva tuum servum,
tu Deus mi, fiduciam habentem in te.

3 Gra-

3 Gratiam fac mihi Domine; quia te in-
clamo toto die.
4 Lætifica animam servi sui: quia ad te, do-
mine, animam meam attollo.
5 "Tu enim Domine bonus es & [a] condo-
nans, multusque benignitate omnibus invo-
cantibus te.
6 "Auribus percipe, Jehova, orationem
meam; & attende ad vocem deprecationum
mearum.
7 Tempore angustiæ meæ invoco te, quia
exaudis me.
8 Non *est* par tibi inter ullos Deos, ô Do-
mine; neque *sunt* paria operibus tuis *opera*.
9 "Omnes gentes quas *eis* afficis venien-
tes, incurvant se coram te domine: & hono-
rem habent nomini tuo:
10 Quia magnus es atque mirificus, tu Deus
solus es.
11 "Doce me, Jehova, viam tuam, pergam in
veritate tua; aduna [b] animum meum ad ti-
mendum nomen tuum.
12 Celebrabo te Domine, Deus mi, ex toto
animo meo; & honore prosequar nomen tuum
in seculum:
13 Cùm benignitate tua magna erga me, eri-
pueris animam meam a " sepulchro imo.
14 "O Deus, superbi insurgunt contra me, &
cœtus violentorum quærunt [c] vitam meam;
qui non proponunt te sibi.
15 "Tu autem, domine, Deus fortis, miseri-
cors, & gratiosus *es*; longanimis, & multus be-
nignitate ac fide.
16 Respice ad me, & gratiam fac mihi; da
robur tuum servo tuo, & serva " filium ancil-
læ tuæ.

[a] Heb. *condonator.*

[b] Heb. *cor meum: sic sequente vers.*

[c] Heb. *animam meam.*

17 "Effice

d Heb. *in bonum.*

17 [e]Effice erga me signum [d] quod bono sit;
ut videntes osores mei pudore perfundantur,
cùm tu Jehova adjuveris me & consolatus
fueris me.

ANNOTATIO.

1 Oratio] *id est, orationis forma, quam David præscripsit pius, ut in gravibus rerũ difficultatibus uterentur. Quamobrem nullam adhibuit circunscriptionem temporum, personarum, aut locorum, ut alibi fecit; sed iis tantùm argumentis utitur quę fidelibus omnibus convenire possunt. Constat autem psalmus ex quatuor partibus, prout tres sunt argumentorum loci: prima est petitio salutis a persona supplicis, usque ad vers. 6. secunda est petitio eadem a persona Dei, usque ad ver. 14. tertia, a persona adversariorum, ver. 14. postrema conclusio petitionis tres locos coacervans ad consequendam misericordiam, vers. 15. & sequentibus ad finem usque.* Inclina Jehova] *primus petitionis locus a persona supplicis: ubi exponit psaltes Deo imbecillitatem & miseriam suam, hoc ver. benignitatem Dei secum communicatam ex gratia & fœdere ejus, cultum, fidemq; secundo versu: constantem invocationem, vers. 3. & spem firmam, vers. 4. quorum omnium fundamentum est natura Dei. vers. 5.* 5 Tu enim] *ætiologia superioris professionis a natura Dei; quæ est μεταβατικὴ sive transitiva ad alterum argumentorum genus.* 6 Auribus percipe] *secundus orationis locus a persona Dei, ubi fiduciam suam confirmat David, Deúmque supplicat primùm a natura ejus, hoc versu, deinde a singulari experientia sua vers. 7. tertiò ab operibus quibus Deus extollit se supra*

omne

omne quod dicitur Deus, & omnes homines, a vers. 8. ad 11. postremò a gloria ipsius, quæ piorum ductu & salute conjuncta est, a vers. 11. ad 14. 9
Omnes gentes] *id est, adeò supra omnes homines te evehis magnificè, ut ipsæ cogantur profiteri & gloriam tibi cedere; prout etiam infideles, infestæ gentes & inimicæ Deo fecisse leguntur, Genes. 20. Exodi 8. & sequentibus, 1. Schem. 6. & aliis locis.*
11 Doce me] *id est, doctrina, ductu, & virtute tua ita me regito, ut glorificem te.* Aduna] *id est, effice ut cor meum ab aliis omnibus timoribus & curis liberatum unum sit, id est, totum solidumque permaneat in timore tuo, ac non suspensum hæreat: ut Hosche. 11. 7.* 13 Sepulchro imo] *summis & profundissimis periculis: metaphora.* 14 O Deus] *tertia pars, a persona adversariorum, ut observatum est in vers. 1.* 15 Tu autem domine] *conclusio misericordiam implorans a persona Dei, hoc versu; supplicis, sequente; & inimicorum, ultimo.*
16 Filium ancillæ tuæ] *id est, vernam tuum, in fœdere tuo a parentibus genitum atque educatum, domesticum Ecclesiæ tuæ: ut psal. 116. 16.* 17
Effice erga me signum] *id est, facto & opere significa, ac demonstra tibi curæ esse bonum meum, iis modis qui exponuntur in fine versus.*

PSALMUS LXXXVII.

Psaltes Ecclesiæ, Dei laudes prædicat, a præsentia & beneficiis Dei erga illam, futuraque gentium vocatione.

1 POSTERIS *Korachi*, ᵃ*psalmus & canticum.* ᵇFundationem suam ᶜinter montes sanctitatis,
2 ᵈDiligit Jehova portas Tzijonis; ᵉsuprà

quàm ulla tabernacula Jahhakobi.
3 ᵃHonorificentissima *sunt* quæcunque
prædicantur de te, ô civitas dei. Sela.
4 Memoro ᵇ Ægyptium, & Babylonium,
apud noscentes me; ecce Palæstinum, & Ty-
rium cum Æthiope, hunc genitum esse ibi-
dem:
5 Ideò de Tzijone fore ut dicatur, hic &
ille vir genitus est in ea, ipsumque stabilitu-
rum eam excelsum:
6 Jehovam annumeraturum conscribendo
populos, hic genitus est ibidem, Sela.
7 Quapropter canunt æquè ac ᶜ exultant,
omnes fontes vitæ meæ de te.

a Heb. *honorabilia prædicatur.*

b Heb. *Rahab & Babelem, &c. metonymicè sic accipitur Rahab, Jeschabhajæ 51. 9. & infrà 89. 11.*

c Heb. *choreas ducunt, vel tripudiant omnes fontes mei.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est* ἐπαινετικὸς *sive laudativus, constans ex propositione laudis universæ, usque ad vers. ultimum, & conclusione, vers. ultimo.* Fundationem suam] *propositio laudis hoc psalmo continetur duplex; prior est a persona Dei, Ecclesiam præsentia sua & beneficiis honestantis, usque ad vers. 4. posterior, a persona eorum qui in Ecclesia conversaturi sunt; quia Judæi accensuri sunt gentes Ecclesiæ suæ, & Deus cooptaturus, ut fiat unum ovile sub pastore uno, a vers. 4. ad ultimum. Per fundationem autem Dei intelligit psaltes Ecclesiam, quam Deus secundùm æternum decretum suum & beneplacitum voluntatis suæ fundavit in Christo.* Inter montes sanctitatis] *id est, quã fundavit in Cenabhanæa, montosa regione sanctificata ad habitationem suam & populi sui, ut Exodi 15. 13. & 17.* 2 Diligit] *id est, singulari quodam modo suæ dilectionis erga Ecclesiam in hoc loco significationem exhibet: ut cùm sacrificandus esset*

esset Jitzchak, Gen.22. cùm extensurus esset manũ suã Angelus contra Jeruschalaima, 2.Schem. 24.16. denique cùm præsentia, verbo, & opere ostẽdit se locum illum elegisse ad habitationem suam, donec advenit tempus quo neque in monte, neque Jeruschalaimis adorandus esset Deus, Joan.4.21. Suprà quàm] ut ipse Deus explicat Deut.12.5.& sequentibus. 3 Honorificentissima sunt] id est, nihil honorificũ non prædicatur de te, & nihil prædicatur de te quin sit honorificentissimum. 4 Memoro] altera propositio laudis, ut observatum est in vers.1. quasi dicat, maximum quidem est, Deum huic Ecclesiæ adesse, eam fundasse, eam diligere, in ea coli, eámque omni honore prosequi: sed amplius adhuc afficior, quoties cogito Deum pro decreto suo immutabili effecturum, ut hæc tua bona & honores qui nunc angustis finibus terminantur, ad omnes gentes perveniant ut generentur in Christo, hoc vers. Ecclesiæ accenseantur, vers. sequente; ac proinde eorum nomina in cœlis ut in terra conscripta habeantur, vers.6. Noscentes] id est, familiares meos & cives ejusdẽ Ecclesiæ. Hunc genitum esse] id est, jam prædest.natum & præfinitum esse, ut fiat Dei & Ecclesiæ filius regeneratione Spiritus per fidem Christi, quod sequentis vers. exegesis ostendit. 5 Ideo de Tzijone] id est, fore ut gentiles in Ecclesia Christi agnoscantur, & Deus adoptatis gentibus per Christum Ecclesiã servet; quæ alioqui per Judæorũ incredulitatẽ & urbis ac tẽpli excidiũ intercidisse videretur. Stabiliturũ] i. in statu conservaturũ, & confirmaturum, ut portæ inferorũ non prævaleant ei. Excelsum] Christũ, in cujus manũ omnia dedit pater: qui idẽ est Jehova, sequente vers. 7 Quapropter] cõclusio prædicans allegoricè laudes ecclesiæ, superiorum bonorũ nomine. Canunt æquè ac exultant]

id est, quicquid in me vitæ est conspirat quodammodo, ut concentum quendam & quasi harmoniam symphonicam edat tuarum laudum, & gloria illa ac exultatione gestiat.

Psalmus LXXXVIII.

Psaltes formam dat fideli cuique Deum accedendi in privatis malis: itaque exponens mala & mortem suam præsentissima, expostulat cum Deo: propter gloriam ejus in vita servari petit: & propter malorum gravitatem urget sibi liberationem dari.

1 CANTICUM *& psalmus in posteris Korachi, magistro symphoniæ, ad pneumaticum instrumentum canendus: didascalicus Hemanis Ezrachitæ.*

2 O Jehova, Deus salutis meæ; interdiu clamo, & noctu coram te.

3 Veniat in conspectum tuum oratio mea, inclina aurem tuam ad clamorem meum.

4 Nam saturata est malis anima mea, & vita mea ad sepulchrum pertingit.

5 Reputor cum descendentibus in [a] sepulchrum, sum similis viro [b] quem deficit virtus.

6 *Reputor* inter mortuos, [c] semotus; ut confossi, jacentes in sepulchro, quorũ non recordaris amplius, qui manu tua excisi sunt.

7 Ponis me in [d] sepulchro omnium infimo; in tenebrosissimis, in profundis locis.

8 Super me incumbit æstus tuus; adeò omnibus irrumpentibus tuis fluctibus affligis. Sela.

9 Procul amoves notos meos a me, proponis me in [e] summam abominationem eis; inclusus sum ita ut non possim evadere.

[a] Heb. *cisternam, ut sup.* 28.1.
[b] Heb. *nulla virtute.*
[c] Heb. *immunis, id est nihil cõmune habens cum cæteris.*
[d] Heb. *in cisterna infimorũ locorum.*
[e] Heb. *abominationes.*

10 Oculus

10 Oculus meus mœret præ afflictione; invoco te Jehova totum diem, pando ad te manus meas.
11 An mortuis efficies opus mirabile? [a]aut expertes vitæ exurgent celebraturi te? Sela.
12 An enarraretur in sepulchro benignitas tua? fides tua in perditione?
13 An cognosceretur in tenebris mirabile *opus* tuum, & justitia tua in terra oblivionis?
14 [n]Atqui ego ad te, Jehova, vociferor; & unoquoque mane oratio mea prævenit te.
15 [o]Quare ô Jehova, abjicis [f]me? abscondis faciem tuam a me.
16 [p]Pauper sum & moribundus a concussione, perferens terrores tuos animi pendeo.
17 Super me transeuntibus æstibus tuis, conturbationes tuæ rescindunt me,
18 Circundantes me sicut aquæ toto die; cingentes me pariter.
19 Procul amoves a me amicum & socium, [q]notis meis *sum* tenebroso loco.

[f]Heb. *animâ meâ*: *synecdoche*.

Annotatio.

1 Canticum & psalmus] *Hic psalmus etsi dicitur didascalicus, hoc est, in perpetuum Ecclesiæ documentum traditus, ut suprà psal.* 42.1. *propriè tamen est* σχετλιαστικος, *quo psaltes cum Deo expostulat de gravissimis suis calamitatibus: tria enim summatim continet. primum est exordium, quo audientiam facit, vers.* 2. *&* 3. *secundũ, propositio pathetica calamitatum ipsius, inde usque ad vers.* 11. *tertium, expostulatio cum Deo ad finem usque. Videntur autem hic psalmus & sequens conscripti esse a duobus fratribus, quorum fit mentio* 1. *Reg.* 4 30. *&* 1. *Chronic.* 2, 6. *ut Ecclesia formulas haberet*

 ex-

expostulationum, quibus uteretur cùm in privata aliqua & singulari difficultate, hoc psalmo; tum in publicis afflictionibus & eversione reipublicæ, psalmo sequente: nam hi viri sapientes instructi spiritu Dei prævideruut, & prævisi mali documenta literis consignarunt ad præmonendam & armandam Ecclesiam. Ad pneumaticum] vide in psal. 5. 1. 2 O Jehova] Exordium, ut dictum est in vers. 1. 4 Nam saturata est] propositio calamitatum de quibus conqueritur psaltes per prolepsin, hoc versu: quarum una est, quòd jam in morte versatur prout amplificat tribus versib. sequent. altera, quòd obruitur malis gravissimis ex quibus mortem præsentem videat, versu 8. & duobus sequentibus. Nam hæ duæ partes prolepticè hoc versu positæ, per ὑστέρωσιν Hebræis familiarem inverso ordine exponuntur. 6 Semotus] nimirum ab omni hominum consortio & communicatione, ac nihil commune cum aliis habens; ut qui laborant ex elephantiasi primùm extra castra ex lege, Levit. 14 deinde extra urbes in insulas & semotas domos relegabantur, ut 2. Reg. 15. 5. & 2. Chron. 26. 21. quod genus hominum hac ratione civiliter mortuum dici potest. 8 Super me] alterum membrum ὑστερώσεως, de afflictionibus minitantibus præsentem mortem: quarum loci sunt tres, a persona Dei, hoc vers. amicorum, sequente; & ipsius supplicis, vers. 10. 11 An mortuis] tertia pars psalmi, expostulatio cum Deo ad liberationẽ consequendam, duobus argumentis: prius est ab eventu: fore si moriatur ut gloriã Dei minimè prædicet, cui omnino consultum vult Deus, tribus versibus. posterius, a fide sua præsente, & prædicatione gloriæ Dei etiam in gravissimis tentationibus, ad finem usque. Aut expertes] vide suprà psal 6. 6. 14 Atqui ego]
secun-

secundus locus expostulationis, ut dictum est in ver. 11. 15 Quare ô Jehova] *contentio brevis expostulationi inserta hoc ver.* 16 Pauper] *regressio ad expostulationē; qua ostēdit psaltes omnino tēpus esse ut sui misereatur Deus, per repetitionem earundem calamitatum quas narraverat suprà, vers 8. 9. & 10.* 19 Notis meis sum tenebroso] *i. sum incognitus; adeò ut jam illis sepultus esse videor in profundis malorum tenebris; ut suprà vocaverat, vers. 7.*

PSALMUS LXXXIX.

Psaltes benignitatem fidemquè Dei cùm in rebus omnibus creatis, tum in Ecclesia testificatam celebrat: dignitatem Ecclesiæ, quæ est regnum Dei, & promissiones regno toti ac regi factas commemorat; deinde contraria eventa & adversitates quas Ecclesia perferebat proponens, expostulat cum Deo; liberationem & instaurationem petit, ac tum demum benedicit Deo.

1 DIDASCALICA ode, *Ethanis Ezrachitæ.*

2 "Benignitates Jehovę in seculum canam, in[a] quamque generationem notam faciam "fidem tuam ore meo.

3 Nam[b] statuo fore ut in seculum benignitas "ædificetur; in cœlis ipsis stabilias fidem tuam, *qua dixisti*,

4 Pepigi fœdus cum electo meo, " juravi Davidi servo meo:

5 "Usque in seculum me stabiliturum semen tuum, & ædificaturum in quamque generationem solium tuum. Sela.

6 " Quapropter celebrant "cœli mirabile *opus* tuum, Jehova; etiam fidem tuam " in congregatione sanctorum.

[a] Heb. *in generationem & generationem: sic infrà. ver. 5.*
[b] Heb. *dico.*
2. *Schem. 7. 8 & sequētibus.*

7 Quis enim in superiore nube par æstimetur Jehovæ? assimiletur Jehovæ inter filios fortium?
8 Deus fortis *est* formidabilis in consilio sanctorum plurimùm, & reverendus supra omnia quæ circunstant eum.
9 O Jehova, Deus exercituum, quis *est* par tibi robustus Jah? nam fides tua circunvestit te.
10 Tu dominaris in superbiam maris; cùm attollunt se fluctus ejus, tu reprimis eos.
11 Tu contrivisti tanquam confossum [c] Ægyptium: brachio roboris tui dispersisti inimicos tuos.
12 Tui *sunt* cœli, etiam tua *est* terra; orbem habitabilem & ea quæ ipsum implent, tu fundasti.
13 Aquilo & [d] Auster quos tu creasti, Tabor & Chermon de nomine tuo cantant.
14 Tibi brachium *est* cum potentia; robusta *est* manus tua, elata dextera tua.
15 Justitia & judicium habitaculo solii tui; benignitas & fides præeunt faciei tuæ.
16 Beatus *est* populus, qui agnoscunt clangorem; *qui* in luce faciei tuæ pergunt, Jehova,
17 In nomine tuo exultant toto die, & in justitia tua attollunt se:
18 Nam decus roboris eorum es, & pro benevolentia tua attollitur cornu nostrum.
19 Jehovæ enim *est* scutum nostrum, & sancti Jisraëlis rex noster.
20 Tunc allocutus per visionem eum quem benignitate prosequebaris; dixisti, disposui auxilium contra robustum, extuli electum e populo.

[c] Heb. *Rahabum, ut suprà* 87.4. *Exodi.* 14. & 15.

[d] Heb *dexteræ* plaga: *ut* Exo. 26.18.

21 Inveni

21 *Inveni Davidem servum meũ, oleo [e] sancto meo unxi eum; [e] Heb. sanctitatis meæ.
22 Qui-cum manus mea sit stabilis, etiã brachium meum fortificet eum. 2. Schem. 7.
23 Non aget exactorem inimicus contra eũ, & [f] deditus iniquitati non affliget eum: [f] Heb. filius iniquitatis.
24 Sed contundam à facie ejus hostes ejus, & osores ejus plaga afficiam.
25 Adeò fides mea & benignitas mea affutura est ei, ut in nomine meo extollatur cornu ejus.
26 Nam *imponam * mari manum ejus, & *fluminibus dexteram ejus.
27 *Ipse inclamabit me, tu pater mi ; mi Deus fortis, & rupes salutis meæ:
28 Etiam ego *primogenitum constituam eũ, excelsum supra reges terræ.
29 In seculum servabo ei benignitatem meam, & fœdus meum fidum erit ei.
30 Disponamque in æternum *semen ejus, & solium ejus *ut sunt dies cœlorum.
31 *Si dereliquerint filii ejus legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint:
32 Si statuta mea prophanaverint, & præcepta mea non observaverint;
33 Visitabo quidem virga defectionem eorũ, & plagis iniquitatem eorum: 2. Schem. 7. 14.
34 Sed benignitatem meam non irritam faciam ab eo, neque mentiar contra fidem meam.
35 Non prophanabo fœdus meum, & pronũtiatum labiorum meorum non mutabo.
36 Semel juravi per sanctitatem meam, Davidi non mentiar:
37 *Semen ejus in seculum fore, & * solium ejus ut solem coram me:
38 Ut luna stabile fore in seculum : & * ut

g testes in superiore nube fideles. Sela.
39 *At tu abjecisti, & sprevisti: excanduisti
contra *unctum tuum.
40 Detestatus es fœdus servi tui, propha-
nasti *dejiciens* in terram coronamentum e-
jus.
41 Dirupisti omnes macerias ejus: exposuisti
munitiones ejus contritioni.
42 Diripuerunt eum omnes [h] viatores, est
probro vicinis suis.
43 *Extulisti dexteram hostium ejus, lætifi-
casti omnis inimicos ejus.
44 Etiam retudisti acumen gladii ejus, neque
stabilivisti eum in bello.
45 Fecisti ut cesset nitor ejus, & solium ejus
in terram detrusisti.
46 Curtasti* dies adolescẽtiæ ejus, operuisti
eum pudore. Sela.
47 *Quousque Jehova? abscondes te in æ-
ternum? ardebit tanquam ignis æstus tuus?
48 *Recordare mei, [i] quàm temporarius sim;
quorsum in vanum creasses omnes filios ho-
minis?
49 Quis vir ita vivat ut non [k] experiatur
mortem, eripiat se ipsum a sepulchro? Sela.
50 Ubi *sunt* benignitates illæ pristrinæ Do-
mine, quas juraveras Davidi per fidem tu-
am?
51 Recordare Domine, opprobrii servorum
tuorum: me* gestare in sinu meo *opprobrium*
omnium maximorum populorum:
52 Quo affecerunt inimici tui, Jehova; quo
affecerunt* vestigia Christi tui.
53 *Benedictus *sit* Jehova in seculum; Amen,
iterumq; Amen.

g Heb. *testis, fidelis: enallage.*

h Heb. *transeseuntes via: ut sup.* 80.13.

i Heb. *cujus temporis.*

k Heb. *videat: sic psal.* 34.13.

ANNO.

ANNOTATIO.

1 Didascalica ode] *de occasione hujus odes vide sup. in psal.88. Est autem hæc ode documentum insigne Ecclesiæ tum ad celebrandã benignitatem Dei, tum ad implorandam illius misericordiam in rebus adversis. Quamobrem tres summæ partes statuendæ sunt hujus odes: prima est laudatio Dei ab operibus & fœdere ejus, usq; ad ver. 39. secunda est expostulatio petitione conjuncta, usq; ad ver. 53. postrema, conclusio epiphonematica a laudibus Dei, ver. ult.* 2 Benignitates] *propositio summa primæ partis de celebrando Deo, quatuor ver. continetur: ea est, benignitatem Dei cùm in rebus omnibus creatis perspici, ver. 3. tũ maximè in regno Davidis, id est, in Christo & Ecclesia, ver. 4. & 5. hæc ita proleptice posita, sigillatim deinde confirmantur usque ad expostulationis locum: primùm quidem benignitas & fides Dei in rebus creatis, a ver. 6. usque ad 16. deinde verò benignitas & fides in Ecclesiam, inde ad ver. 39.* Fidem tuam] *id est, veritatem & constantiam in omnibus rebus tuis.* 3 Ædificetur] *id est, semel in rerum creatione & structura demonstrata promoveatur & pergat, quantisper durabunt secula.* 4 Juravi] *ad confirmationem fœderis, ut infrà ver. 50. & psal. 130. 11.* 5 Usque in seculum] *duæ promissionis partes, hæredum & hæreditatis regiæ: ut factæ fuerant Abrahamo, Gen. 15.* 6 Quapropter] *exornatio prioris partis nimirum laudis quam Deus sibi a rebus omnibus creatis comparavit.* Cœli] *& cœlites, quos per sinecdochen intelligendos esse docent tres sequent. ver.* In congregatione sanctorum] *id est, testificantur Ecclesiæ, & documento sunt.* 7 In superiori nube] *id est, in cœlis: sic infrà ver. 38.* Filios fortium] *id est, potentissimos terræ; ut sup. ver.*

ver.29.1.& Jechezk.17.13.& 32.21. 9 Nam fides tua] id est, undequaq; exornaris veritate & constantia operum tuorum. 13 Tabor] ad occidentem spectans, & Chermon ad orientem, Deut. 3.8. Jehos.19.22. 16 Beatus est] altera exornatio secundæ partis in propositione positæ, ut dictum est in ver. secundum: qua propheta docet primùm generatim quæ sit benignitas Dei erga Ecclesiam suam, usque ad ver.20. deinde verò nominatim erga regem, quàm benignæ datæ sint promissiones in Christo, inde, a ver. 20. Qui agnoscunt clangorem] id est, qui signa a te velut imperatore proficiscentia, & verbum tuum audiunt: ut Num. 23.25. Qui in luce faciei tuæ] id est, te præeuntem opere sequuntur, & prælucentem verbo. 18 Cornu nostrum] ut 1.Schē.2.1.& infra 25. 19 Scutum nostrum] id est, defensio & protectio nostra a malis. 20 Tunc allocutus] explicatio singularis benignitatis Dei erga regem, ut observatum est in ver.16. qua exponit psaltes, primùm quæ futura sit gloria regni tum temporarii tum spiritualis usque ad ver.27. deinde quæ veritas & constantia regni in Christo ver.27.& trib. sequen. postremò quæ ratio erga temporarium regnum propter Christum sit servanda a Deo, inde a ver.31. Quem benignitate prosequebaris] Schemuelem prophetā, 1.Sche.16. Auxilium contra robustum] id est, regem, qui vindicet populum a potentibus inimicis: ut postulaverant Jisraëlitæ, 1.Sche. 8. sub finem. 21 Inveni] id est, prospexi, 1. Schem.16.2. 26 Imponam mari] ut promiserat Deus Exod 23.31. & completum legitur 2. Sche. 8. & 10. Mari] rubro & mediterraneo. Fluminibus] Euphrati, Jardeni, Paludi, Sirbonidi, &c. 27 Ipse inclamabit] Secundum membrum de veritate regni in Christo, a mutuis & respondentibus

inter

inter se officiis Christi ega Deum patrem, hoc ver. & patris erga Christum, tribus sequentibus: nam hæc universè & plenè ad Christum pertinent; tenuiter verò, tanquam suis typis, regibus aliis accommodari possunt. 28 Primogenitum] *i. caput & principem summũ Ecclesiæ meę, adeoq; omnis creaturæ: ut sequentia verba exponunt.* 30 Semen ejus] *spirituale, id est, filios Dei genitos per sanctificationẽ spiritus, Heb. 2. 10. & sequentibus.* Ut sunt dies cœlorum] *id est, in æternum: periphrasis.* 31 Si dereliquerint] *tertium membrum de ratione quã servaturus est Deus in filios infirmos suos, ut dictũ est in ver. 20.* 37 Semen ejus] *id est, Ecclesiam genitam incorrupto semine verbi, ut ver. 30.* Solium ejus] *id est, regnum, synecdochicè.* 38 Ut testes] *id est, æquè duratur tum esse atq; aspectabilia omnia in cœlo documenta de quibus infrà psal. 97. 6.* 39 At tu abjecisti] *altera pars psalmi expostulationem continens usque ad versum 47. & petitionem patheticam, usque ad 53.* Unctum tuum] *id est, regem e domo Davidis: nam hic psalmus in monimentum datus est Ecclesiæ prophetico spiritu, ut suo tempore caneretur Deo: cujusmodi fuit tempus deportationis Babylonicæ.* 43 Extulisti dexteram] *id est, superiores effecisti inimicos.* 46 Dies adolescentiæ] *quibus florere & quasi adolescens augeri debuerat ex promissione tua.*
47 Quousque Jehova] *transitio ab expostulatione ad petitionem per figuram quam Rhetores ἀγῶνα sive contentionem vocant, hoc versiculo.*
48 Recordare mei] *petitio misericordiæ & instaurationis; primùm a persona supplicum, qui ita vanitatem suam agnoscunt ut se tamen profiteantur esse creaturas Dei, duobus versibus; Deinde a persona Dei testificantis benignitatem suam opere, fœdere,*

fœdere, atque juramento, versiculo 50. *postremò a persona inimicorum, duobus seq.* 51 Gestare in sinu] *i. patienter dissimulare atque abscondere.* 52 Vestigia Christi tui] *i. signa omnia atque documenta Christi habitantis & inambulantis in nobis; sive præterita ad prophetiam, sacerdotium, regnum, & cultum Dei pertinentia; sive præsentia quibus Christus nos consolatur verbo: sive futura de promissionibus adventus ejus.* 53 Benedictus sit Jehova] *conclusio epiphonematica a laudibus Dei quas utrobiq; secundis & adversis rebus predicare debet Ecclesia.*

PSALMUS XC.

Mosche gratiam Dei ex sempiterno decreto ejus in sanctos celebrans, exponit tum instabilitatem vitæ humanæ, tum miseriam Jisraëlitarum quos Deus morti adjudicaverat: ideoq; precatur Deum, ut populum suum renovans ducat ipsum in omni sanctimonia, & gloriam suam demonstret in ductu & sanctificatione populi sui.

1 ORATIO *Moschis viri Dei.* O Domine, tu habitaculũ fuisti nobis, [a] in quaque generatione.

[a] Heb. *in generatione & generatione.*

2 Cùm nondum montes æditi essent, aut formasses terram orbemq; habitabilem; denique inde a seculo & usq; in seculũ tu Deus fortis *es.*

3 Redigis mortalem eò usque ut sit contritus: dicens, revertimini filii hominum.

4 Nã mille annos si prætereat, *sunt* in oculis tuis ut dies hesternus, & *ut* vigilia [b] nocturna.

[b] Heb. *in nocte.*

5 Inundatione abripis eos, somnus sunt: ipso mane *sunt* ut fœnum transiens,

6 Ipso mane quo effloruit transiens, ipso vespere excisus atque exarescens.

7 ᵃAt consumimur ira tua, & tuo æstu conturbamur.
8 ᵃProponis iniquitates nostras tibi, occulta nostra lumini faciei tuæ.
9 ᵃNam omnes dies nostri divertunt ᵃ excandescentia tua, ᵃconsuminius annos nostros, ᵃsimiles sermoni *sunt*.
10 ᵃIn diebus ipsis annorum nostrorum *sunt* septuageni anni, aut (ut *simus* [c] valentissimi) octogeni anni; etiam excellentissimum eorum [d] ᵃlaboriosum *est* & molestum: ᵃ cùm abierit, avolamus illicò.
11 ᵃQuis agnoscit robur iræ tuæ, aut excandescētiæ tuæ ᵃ secundum timorem tuum?
12 ᵃ Numerare dies nostros ᵃita doce *nos*, ut ᵃinducamus [e] animum sapientem.
13 Revertere Jehova, quousq;? & ᵃ pœniteat te propter servos tuos.
14 Satia nos unoquoque mane benignitate tua, ut cantemus & lætemur omnibus diebus nostris.
15 Letifica nos, ut dies *multos* ᵃafflixisti nos; annis *multis* [f] experti sumus malum.
16 ᵃ Perspicuum sit erga servos tuos opus tuum, & decor tuus in filiis eorum.
17 ᵃ Deniq; adsit amœnitas Jehovæ Dei nostri nobis, & opus manuum nostrarum institue in nobis; ipsum, inquam, opus manuum nostrarum institue.

[c] Heb. *in fortitudinibus*:
[d] Heb. *labor & molestia*.
[e] Heb. *cor sapientiæ*.
[f] Heb. *vidimus*.

ANNOTATIO.

1. Oratio Moschis] *Hujus orationis partes sunt tres: prima est exordiū benevolētiā captans à persona Dei, duobus versibus: secunda, narratio administrationis illius, & cōditionis nostræ, a vers. 3 ad 12, tertia precatio, inde ad finem usque. Videtur autem*

autem Mosche populo Dei orationem hanc conscripsisse cùm reversis exploratorib⁹, Num. 13. 25. populus obmurmuraßet Deo, & Deus sententiam mortis dixißet majoribus viginti annis; ut hoc saltem haberet ederentq́; documentum resipiscentiæ suæ, & saluti suæ abjectæ prospicerent. Viri Dei] ut Deut. 33. 1. O Domine] Exordium a persona Dei: cujus primùm mirificam administrationem & gratiam erga suos adducit inde ab orbe condito, hoc versu. deinde æternum decretum sive consilium ex beneplacito voluntatis ipsius ad laudem gratiæ ipsius gloriosissimę, versu 2. Habitaculum] id est, qui facis ut securè habitemus freti protectione tua, Deu. 33. 27. 3 Redigis] secunda pars orationis, narratio: in qua exponit Mosche primùm communem omnium hominum mortalitatem, usque ad vers. 7. deinde præsentem Jisraëlitarum calamitatem, qui provocata indignatione Dei addicti fuerant morti, Numeror. 14. a vers. 7. ad 12. postremò confessionē ignorantiæ & stuporis populi, quodammodo veluti stertentis etiam tum cùm vexaretur indignatione Dei, versu 11. Est autem hîc periphrasis, pro eo quod est, solo verbo tuo facis ut moriatur homo. Revertimini] corpore in terram, animo ad Deum qui dedit illum, Gen. 3. 19. & Ecclesiast. 12. 7. 4 Nam mille annos] amplificatio propositionis de mortalitate nostra, ab hypothesi; cujusmodi est Ecclesiast. 6. 6. Est autem in hoc versu ἐμπλοκὴ verborum, sive (ut grammatici vocant) synchysis, quam nos ad evidentiam mutavimus. 5 Inundatione] explicatio fragilitatis humanæ a similibus; quæ tum potentem Dei manum, tum vanitatem nostram explicant familiarissimè. 7 At consumimur] altera pars narrationis, qua expostulat propheta cum Deo de singulari illo judicio, Num. 14. quasi dicat,
non

non ita nobiscum agitur ut cum cæteris hominibus; sed multò graviùs agitur ira tua, hoc versu ; & de peccatis nostris, versu sequente. 8 Proponis] *i. jacularis in nos tela indignationis tuæ, propter peccata quibus & intus & extrà diffluimus.* 9 Nam omnes dies] ἐργασία *expostulationis a decreto Dei, & executione illius, quæ jam tum cœperat ob oculos Jisraëlitarum versari sublatis authoribus murmurationis, Num.* 14.36. Excandescentia] *de qua vers.*7. Consumimus an.] *peccatis nostris, de quibus versu* 8. Similes ser.] *i. dicto celerius effluunt, manentq́; irrevocabiles.* 10 In diebus] *id est, ordinariè non ultrà vivitur.* Laboriosum est & molestum] *omnibus quidem propter instabilitatem vitę & conditionis ipsorum : Judæis verò hoc tempore propter pœnas, errores, vagationes & probrosam mortem, in quas divinitus damnati fuerant. Num* 14.28. *& sequentibus.* Cùm abierit] *excellentissimum videlicet dierum, quod modò nominavit.* 11 Quis agnoscit] *tertia pars narrationis, confessio, qua fit iter ad precationem sequentem. quasi dicat, utcunque tamen judicia tua exerceas, nemo expergiscitur & se ad resipiscentiam comparat.* Secundum timorem tuum] *i. quem tu doces nos, & injicis minis, signis, atque operibus: nam his modis Deum injecisse timorem sui docetur, Num.* 14. *& sequent.* 12 Numerare] *tertia pars psalmi, petitio; cujus partes sunt duæ; una, ut Deus misertus populi animum ipsius informet in notitia infirmitatis suæ, duobus versibus, altera, ut bonis prosequatur, lætitiam eis afferat, & hoc pacto glorificet nomen suū ad finē usq;.* Ita doce] *i. secundū timorē tuū, de quo versu præcedente.* Inducamus animum] *ne desipiamus, ut antè fecimus.* 13 Pœniteat te] *ut Gen.* 6.6. 15 Afflixisti nos]

in Aegypto,ut docetur Exodi a 1.*cap. ad* 12. 16 Perspicuũ sit] *summus petitionis finis, gloria Dei.* 17 Denique] *summa totius petitionis, continens superiores fines; ut Deus gloriam suam procuret in suis,& suos vicissim ad gloriam ipsius promovendam comparet.*

PSALMVS. XCI.

Psaltes fiduciam suam quam collocavit in Deo statuens piis in exemplum,eos hortatur ut certa fide recumbant in Deo: defensionem prænuntiat ab omni malo:ac postremò Dei verbis omnia bona præsentia & futura pollicetur.

1 CONSIDENTI in latibulo excelsi, in umbra omnipotentis continenter pernoctanti,
2 Dico,in Jehova *est* receptus meus, & propugnaculum meum;Deus meus *est*, cui cõfido,
3 Quandoquidem ipse erepturus est te a laqueo aucupantis,a peste [a]ærumnosissima;
4 Ala sua protecturus te, cùm sub alas ipsius te receperis; clypeus & parma *est* fides ipsius;
5 Ne timeto a pavore nocturno, a sagitta volitante interdiu:
6 A peste in caligine pervadente, a lue vastante in meridie.
7 Cadentibus ab *altero* latere tuo mille,& decies mille a dextera tua; ad te non accedet:
8 Tantùm oculis tuis intueberis, & retributionem improborum videbis.
9 Cùm tu Jehovã,qui receptus meus est; Excelsum statueris habitaculum tuum;
10 Non dabitur occasio ut attingat te malũ, & plaga nõ appropinquabit ad tentoriũ tuũ.

[a] Heb. *erumnarum.*

11 Nam

11 *a* Nam angelis suis præcipiet de te, ut conservent te *a* in omnibus viis tuis:
12 Ambabus palmis sustineant te, ne offendas ad lapidem pedem tuum.
13 Super ferocem leonem & aspidem *a* incedes, *a* conculcabis juvenem leonem & draconē.
14 *a* Quia in me (*inquit Deus*) amore propendet, ideò liberabo eum; *a* in edito collocabo eum, quia agnoscit nomen meum:
15 Simulac invocaverit me, exaudiam eum; ipsi adero in angustia: eripiam eum, & honore afficiam eum:
16 Longitudine dierum satiabo eum, deniq; efficiam ut [b] fruatur salute mea. [b] Heb. *videat*

ANNOTATIO.

1 Confidenti] *Hic psal. (quem Judæi Moschis esse existimant) est didascalicus, continens partes duas: unam qua psaltes exemplo suo ostendit fidem esse habendam in Deo, & omne bonum ab ipso expectandum, usq; ad ver. 14. alteram, qua Deus loquens superiorem prædicationem beneficiorum confirmat in eos qui ipsum colunt, inde ad finē usq;. Sunt autem hoc psalmo voces emphaticotatæ, ad fidem piorum & beneficia Dei exaggeranda, ut quod in ipso limine dicit psaltes pium considēre & pernoctare apud Deum. quasi dicat, diem noctemq; in Deo conquiescere fide, neq; de ullo humano casu laborare; ut pulli sub alis matrum securè latēre solent.* 2 Dico] *id est, prædico & confirmo ab exemplo meo.* 3 Quandoquidem] *accommodatio exempli sui ad fideles: qua ostendit psaltes tantùm ipsis videndū esse ut confidant Deo, ac proinde fore ut non tantùm liberentur a malo, verùm etiam spernant & triumphent de malo.* A laqueo] *i. ab omni periculo quod tibi creabitur.* 4 Ala sua protec.] *i. defendet te ab*

ab omni malo, ut explicatur usque ad versum 14. Parma] *vel septum, aut munimentum ambiens & circuntegens ab hostium injuria: nam sic accipi non minus commodè hanc vocem posse ostendit etymologia.* Fides ipsius] *id est, constantia veritasq; promissionum, quæ summatim comprehenduntur tribus postremis ver.* 5 Ne timeto] *sed confide ei, prout psaltes in seipso confidentiæ exemplum statuit, sup. ver.* 2. A pavore nocturno] *i. ab ullis apertis, occultis, internis, externis, corporeis, aut spiritualibus malis, ullo unquam tempore: sic ver. sequentib.* 8 Tantum oculis] *non autem senties ea incommoda, quibus alios ante oculos tuos, ad latera tua videbis opprimi.* 9 Habitaculum] *ut suprà.* 90.1. 11 Nam angelis suis] *id est, non tantùm ipse operabitur ad salutem tuam; sed etiam, cùm opus erit, cælites administros suos adhibebit ad conservandum te.* In omnibus viis tuis] *ambulantis, consîdentis, pernoctantis, & conquiescentis in Deo pro vocatione tua: hæc dissimulabat diabolus, cùm sollicitaret Christum, Mat.* 4.6. 13 Incedes] *nimirum sine damno & offensa: ut Jechahbja simile prædicat de regno Christi cap.* 11 6. *& sequent. & Hosch.* 2.18. Conculcabis] *id est, superata omnia mala contemnes, & triumphabis de illis: similes promissiones vide Mar.* 16.18. 14 Quia in me] *altera pars psalmi, promissiones Dei continens in nomine ipsius, quarum fidem commendaverat psaltes suprà ver.* 4. In edito collocabo] *id est, supra omne periculum evehem.*

PSALMUS. XCII.

Ecclesia seipsam comparans ad laudandũ Deum opera ejus admiratur, repentinos improborum quàvis florentissimorum casus & suam salutem honoremq; a Deo acceptum narrat: ac postremò æternã fideliũ Dei servorũ felicitatem prædicit ad laudandũ Deũ.

1 PSALMUS *& canticum, in die sabbathi.*
2 Bonum *est* celebrare Jehovam; & psallere nomino tuo, ô excelse;
3 Annuntiare unoquoque mane benignitatem tuam, & fidem tuam quibusq; noctibus,
4 Ad decachordum & ad nabilium, ad [a] citharam cum meditatione.
5 Quia lętitia afficis me Jehova opere tuo, de factis manuum tuarum cantabo.
6 Quàm magna sunt facta tua, Jehova; valde profundę sunt cogitationes tuæ.
7 Vir brutus non agnoscit, & stultus non animadvertit istud,
8 Cùm germinant improbi velut herba, florentq; omnes operarii iniquitatis, *fieri* ut perdantur usque in æternum:
9 Te autem ô excelse, in seculum *esse* Jehovam.
10 Nam ecce inimici tui, Jehova, nam ecce inimici tui pereunt; [b] dissiliunt omnes operarii iniquitatis:
11 Attollis verò tanquam monocerotis cornu meum, perfundendo me oleo virente:
12 Illa intuente oculo meo in observatoribus meis; de insurgentibus contra me maleficis, audientibus auribus meis.
13 Justus ut palma germinabit, ut cedrus in Libano crescet.
14 Plantati in Domo Jehovæ, in atriis Dei nostri germina profundent.
15 Adhuc abundabunt in canitie, pingues & virentes erunt,
16 Ad annuntiandum rectum esse Jehovam rupem meam, neque *esse* ullam iniquitatem in eo.

[a] Heb. *ad meditationem cum cithara: hypallage.*

[b] Heb. *dispera̅nt se.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est ἐπαινετικος, continens primùm propositionem laudationis Dei, usque ad ver. 5. deinde narrationem operum ejus quibus sibi laudem comparat Deus, inde ad vers. 13. postremò prophetiam de felicitate bonorum, ad finem usque.* In diem Sabbathi] *i. concinendus in ecclesia die sabbathi, quo habebatur convocatio sancta.* 2 Bonum est celebrare] *propositio laudandum esse Jehovam de benignitatte ipsius erga bonos, & fide tum in promissis, tum in minus præstandis; & propterea omnibus modis efferendum.* 5 Quia lætitia] *altera pars psalmi, narratio ætiologica, id est, explicans causas quarum nomine celebrandus est Deus. Est autem hoc ver. totius narrationis argumentum summatim positum: quod primùm exornatur duobus ver. deinde sigillatim exponitur, quinque sequentibus,* 6 Quàm magna] *prior exornationis sive amplificationis locus per exclamationem; opera & consilia Dei esse altissima & profundissima, atque adeò infinita.* 7 Vir brutus] *posterior amplificationis locus administrationem Dei adeò mirificam esse, ut eam non comprehendat mundus.* 8 Cùm germinant] *narrationis partes duæ. una, de instabilitate improborum: qui utcunque floreant, justo Dei judicio & sua ipsorum improbitate deturbantur, hoc ver. altera, Deum natura, consiliis, operibusq; semper sibi constare, tam ad perdendum improbos, quàm ad servandum bonos ut sequentes versus demonstrant.* 10 Nam ecce] *confirmatio superioris dicti a præsente & quotidiana experientia.* Dissiliunt] *id est, diffringuntur, & veluti comminuti in fragmenta abeunt.* 11 Attollis verò]

ad

id est, auges me maximis, constantibus, & infractis viribus, ut Num. 23.26. Perfundendo me] *id est, me viribus & gratia instructum in superornando; ut psal.* 23.5. 12 Observatoribus] *inimicis atque maleficis, ut psal.* 5.9. 13 Justus] *conclusio a doctrina prophetica de prosperitate piorum, argumento sumpto a constantia Dei, ver.9. & experientia administrationis ejus, quæ modò exposita est. Est autem elegans allegoria, qua pii cum arboribus præstantissimis, Ecclesia sive templum Dei cum Libano & plantario amœnissimo feracissimoque comparatur.* 15 Adhuc] *id est, quantumvis veteres non veterascent; sed fructus a Deo acceptos in æternum proferent, vegetati & virentes per spiritum illius: qui fructus sequente versu exponitur, nimirum prædicatio gloriæ Dei constantissima.*

Psalmus XCIII.

Psaltes amplitudinem regni Christi & potentiam celebrat, ab universali rerum creatarum, & singulari æternáque Ecclesiæ administratione.

1 "JEHOVA regnat celsitate indutus; indutus Jehova, robore se accingit: etiam "stabilitur orbis habitabilis, ne dimoveatur.
2 Stabile *est* "solium tuum [a]ante ullum tempus, ante seculum tu *regnas*.
3 " Ut *ut* attollant flumina, ô Jehova, attollant flumina sonum suum; attollant flumina fragorem suum:
4 Sonis aquarum multarum, magnificis fluctibus irrumpentibus maris; magnificentior est in alto Jehova.
5 "Testimonia tua firma *sunt* valde: domui tuæ decora sanctitas, ô Jehova, in longitudinem dierum *est*.

[a] Heb. *ante tunc, i. ante ullum certũ & finitum tempus, de quo vox illa, tunc, ab homine enuntiari posset: ut Prover.* 8. 22.

ANNOTATIO.

1 Jehova regnat] *Ode est ἐπαινετικὴ, continens laudes regni Christi (qui idem est Jehova, Rex institutus a patre) a celsitate & robore ejus, quæ hoc versu universè dicta, confirmantur tribus documentis: primum est, a creatione & conservatione mundi, altera parte hujus versus; secundum, ab administratione potentissima & magnificentissima, tribus sequentibus; tertium, a singulari ipsius ratione erga Ecclesiam, versu ultimo. Est autem tota hæc explicatio de regno Christi allegorica, sumptis ab ordine humano locutionibus.* Stabilitur] *i. ab ipso conditus & constitutus conservatur.* 2 Solium tuum] *id est, regnum & administratio ejus: metonymia.* 3 Ut ut] *exornatio magnificæ administrationis Christi per comparationem aquarum: q. dicat, nulla flumina, nulla maria, ac ne diluvium quidem ipsum furentium supernè & infernè aquarum tam sunt magnifica, quàm magnificus es in administratione tua.* 5 Testimonia tua] *id est, singularis illa ratio, qua tuam præsentiam & benevolentiam Ecclesiæ testatam facis: sive salutari verbo, quod sceptrum Christi appellatur; sive opere sanctificationis æternæ, quam Deus cum Ecclesia communicat in Christo.*

PSALMUS XCIIII.

David cum suis a perfido Schaülis comitatu vexatus, Deum orat ut manum adhibeat ad ulciscendos improbos: improbitatem, maleficia, & blasphemias narrat; improbos objurgat dementiæ ipsorum nomine: & bonos ab eventu quem Deus utrisque largiturus est, a promissionibus ejus, & a suo ipsius exemplo consolatur.

1 O FORTIS Deus ultionum Jehova, o Deus fortis ultionum illucesce.
2 Attollere o judex terræ,[a] redde retributionem superbis.
3 Quousque improbi ô Jehova, quousque improbi exultabunt?
4 Eructantes loquentur [b] superbé, sese prædicabunt omnes operarii iniquitatis?
5 Populum tuum conterent, & possessionẽ tuam affligent?
6 Viduam & peregrinam interficient, ac pupillos occident,
7 Dicentes, non respicit Jah; neque animadvertit Deus Jahhakobi;
8 Animadvertite, ô brutissimi in populo: & stultissimi, quando intelligentes eritis?
9 An plantator auris, an non audiat? aut formator oculi, an non intueatur?
10 An castigator gentium, an non reprehendat? qui docet homines scientiam, *an non cognosceret?*
11 Jehova cognoscit cogitationes hominum, [c] esse vanitatem ipsam.
12 Beatus ille vir quem castigas Jah, & quem ex lege tua doces:
13 Ad præstandum quietem ei a diebus [d] adversitatis, dum foditur improbo fovea.
14 Non enim deserit Jehova populum suum, & possessionem suam non derelinquit;
15 Sed usque ad justitiam revertetur judicium & post illud omnes recti corde.
16 Quis surrecturus fuisset pro me contra maleficos? quis se ipsum stitisset pro me contra operarios iniquitatis?
17 Nisi Jehova pleno auxilio fuisset mihi, parum abest quin habitasset in loco silentii [e] vita

[a] Heb. *fac ut revertatur retributio super superbos.*
[b] Heb. *durũ: ut 1. Schem. 2.3.*
[c] Heb. *quòd ipsæ sunt vanitas: trajectio, ut Gen. 1.4.*
[d] Heb. *mali.*
[e] Heb. *anima mea.*

ta mea.
18 Cùm dico, dimovetur pes meus, benignitas tua, ô Jehova, sustentat me.
19 Cùm multæ sunt cogitationes meæ apud me, ' consolationes tuæ oblectant animam meam.
20 ' An consociaretur tibi solium 'ærumnarum, 'formantis molestiam ' preter statutum,
21 Turmatim convenientium contra animam justi, & sanguinem innoxium condemnantium?
22 ' Imò *est* Jehova mihi pro edito loco, & Deus meus pro rupe receptus mei:
23 Is convertit contra eos iniquitatem ipsorum, & ' malitia ipsorum excindit ipsos; excindit ipsos Jehova Deus noster.

ANNOTATIO.

1 O fortis Deus] *Ode est generis mixti* ἐυκτικῆ *&* διδασκαλικῆ. *Itaque summæ illius pates sunt duæ: una, precatio, ut Deus ulciscens improbos suis consulat, usque ad ver. 8. altera verò, doctrina prophetica æquè ad improbòs atque ad bonos pertinens, inde ad finem usq;. Precationis autem partes sunt duæ: una est petitio duob. versib. altera querimonia enarrans petitionis causas, sequentib. quinq;. Petitionis summa est, ut Deus se glorificet conservando suos & improbos ulciscendo; cujus argumenta ducuntur a natura potentissima & justissima, officio, operibusq; ipsius.* Deus ultionum] *id est, qui uniuscujusq; ultionis author atque effector es, Deut. 32.35.* Illucesce] *ut Deut. 33.2.* 2 Judex] *ut Gen. 18.25. psal. 82.8. & infrà ver. 10.* 3 Quousque] *secundum precationis membrum, querimonia de insolentia improborũ thrasonica inter se, duobus versibus; de maleficiis contra innocentes, ver. 5. &*

5. & 6. & de blasphemis sermonibus in Deum, ver. 7. 8 Animadvertite] altera pars psalmi partim ἐπιτιμητικὴ id est, reprehensionem severissimã continens improborum, usque ad ver. 12. partim verò παρακλητικὴ, id est, spectans ad consolationẽ & confirmationẽ pioruũ ad finẽ usq;. Continet autẽ hæc reprehensio objurgationem, hoc ver. & redargutionem, sequentibus. Brutissimi] sic cõpellat impios gravissimis nominibus, propter miseram & dementem illorum conditionem, judiciumq; perversissimum, quod redarguitur versibus sequentibus, ut suprà 92. 7. 9 An plantator] redargutio ἐξ ἀτόπου, id est, ex absurdo, quasi dicat; adeò absurdum est Deo (qui visum auditumq; dedit hominibus) visum & auditum adimere, ut qui hoc sentiant, penitus mente captos & brutissimos esse oporteat: simili argumẽto utitur Deus Exo. 4. 11 11 Jehova cognoscit] subjectio qua propheta utitur ad superiorem argumentationẽ contra impios. Est autem ea accipienda synecdochicè, ut omnibus membris præcedentibus respondeat. quasi dicat, audit, videt, corrigit, cognoscit; & tamen vanitatem istam audiens, videns & cognoscens, dissimulat, donec tempus justitiæ constituerit, de quo ver. seq. 12 Beatus ille vir] transitio ad consolationem bonorum per epiphonema, hoc ver. & sequente. Continet autem hic consolationis locus primùm descriptionem eventus qui bonos & malos consequuturus est, his duobus versibus; secundò confirmationem, tum a fide promissionum & veritate Dei, ver. 14. & 15. tum ab exemplo suo, inde ad finem usque. Castigas] id est, affligis & flagellas etiam impiorum operâ, quam exposuit suprà vers. 5. & 6. 13 Ad præstandum] id est, tandem aliquando a calamitatibus liberandum; quia temporariæ sunt ac non per-

perpetuæ afflictiones ejus, ut explicatur psal. 37. Dum foditur] id est comparatur & struitur ultio quam Deus inflicturus est iis qui affligunt bonos, postquam perfecta est & absoluta illorum iniquitas: vide 2. Thess. 1.5. & sequentibus. 14 Non enim] primus confirmationis locus, a fide & veritate fœderis promissionumq; Dei. 15 Sed usque] id est, judicium Dei (quod in hoc seculo magis exercet bonos quàm improbos, & cujus principia tantùm in hac vita ducuntur) tandem ad plenam & constantissimam justitiam perducetur, ut suum cuique jus tribuatur: affligentibus afflictio; afflictis verò regnum Dei, pro quo patiuntur. Omnes recti corde] nimirum revertentur, id est, instaurabuntur post judicium Dei constitutum; sive hîc liberati a malis, quod propheta respicit; sive in futuro seculo omnibus bonis cumulati in Christo. 16 Quis surrecturus] alter confirmationis locus ab exemplo suo: quo ostendit psaltes actum fuisse de se, nisi succurrisset Deus; ita desperatus erat & abjectus ab omnibus. 17 Habitasset in loco silentii] id est, mortuus fuissem & sepultus: periphrasis. vocatur autem sepulchrum locus silentii a propheta, quia sepultis adempta est omnis facultas celebrandi Deum, hîc & psal. 115.17. vide suprà 6.6. 19 Cōsolationes tuæ] id est, quas ego per spiritum tuū percipio ex natura & verbo tuo: prout has consolationes sequentes versus ostendunt. 20 An consociaretur] id est, an justus judex totius terræ non faceret judicium; sed injustitiam ferret? ut Gene. 18.25. sic consolabatur se propheta a natura Dei. Ærumnarum] id est, tyrannicum, ærumnas aliis afferens immeritò, ut sequentia docent. Formantis] id est, fingentis, comminiscentis, atque perpetrantis: metaphora. Preter statutum] id est, contra jura & leges. 22 Imò] contraria affirmatio

matio ex adverso respondens contentioni superiori, qua statuit psaltes sibi esse constantem consolationem in Deo protegente suos, hoc vers. & adversarios profligante, vers. ultimo. 23 Malitia ipsorum] *id est, retorquet in ipsos malum ipsorum, ut suprà dixerat vers.* 2.

PSALMUS XCV.

David Ecclesiam ad cultum & obsequium Dei hortatur, a fœdere inito cum Deo, & majorum exemplis.

1 AGITE, cantemus Jehovæ; clangamus rupi salutis nostræ.
2 Eamus ante faciem ejus cum gratiarum actione, cum psalmis clangamus ei.
3 Nam Deus fortis ~~magnus~~ *est* Jehova; & rex magnus supra omnes Deos:
4 In cujus manu *sunt* ima vestigia terræ, penes quem *sunt* vires montium:
5 Cujus est ipsum mare, ut qui fecit illud; & arida, *quam* manus ejus formarunt.
6 Venite, incurvemus nos & procumbamus; flectamus genua coram Jehova qui fecit nos.
7 Cum ipse *sit* Deus noster, nos verò populus pastus ejus, & grex [a] ductus ejus; hodie si vocem ejus audieritis, *Heb.* 3. & 4. [a] Heb. *manus metonymia.*
8 Ne obduretis [b] animum vestrum, ut in contentione; ut die tentationis in deserto: [b] Heb. *cor: ut infrà ver.* 10.
9 Ubi tentaverunt me majores vestri, probaverunt me: etiam [c] experti sunt opus meum. [c] He. *viderunt.*
10 Quadraginta annis fastidio habui generationem *illam*; dicens, populus sunt errabundi

bundi animo, & sunt ignorantes viarum mearum.
Num. 14. 11 Quibus juravi in ira mea, eos non ingressuros in requiem meam.

ANNOTATIO.

1 Agite] *Ode est, ἐπαινετικὴ, continens exhortationem ad laudem Dei promovendam primùm cultu, usque ad vers. 7. deinde verò obsequio, inde ad finem usque. Cultum exponit psaltes vers. 1. 2. & 6. causam verò interserit a natura, officio, operibusque Dei, tribus medijs versibus. Hunc autem psalmum a Davide conscriptum esse confirmat Apostolus Heb. 4. 7.* 3 Supra omnes Deos] *id est, supra omne quod dicitur Deus, ut suprà psalmo. 86. 8.* 4 In cujus manu] *id est, quia omnia, quamvis abditissima & valentissima, regit arbitratu suo.* 7 Cùm ipse sit] *altera pars psalmi, qua spiritus Dei hortatur populum ad obsequium, primùm a fœdere officioque mutuo, hoc vers. deinde a majorum exemplo, sequentibus.* 8 In contentione] *id est, ut semper majores vestri obfirmato animo contenderunt adversus Deum, tentarunt, & probarunt illum in deserto: quemadmodum sequentia verba exegeticè docent, & legitur Numerorum 14. 22.* Die tentationis] *id est, toto tempore, quo versantes in deserto nihil nisi tentarunt Deum: sic probrosè totum profectionis tempus tentationem nominat.* 10 Fastidio habui] *id est, ut fastidiosos exagitavi varijs erroribus, supplicijsque*

que

& morte affeci. Numerorum 14. 33.

11 In requiem meam] *ubi Jehoschuahh eorum posteros collocavit post annos quadraginta : cujus specie David reliquam esse aliam requiem populo Dei figuravit, Heb. 4. 8. & 9.*

PSALMUS. XCVI.

Psaltes Ecclesiam gentium cum Judæis hortatur ad laudationem Dei; tum creationis & administrationis potentissimæ nomine, tum regni sempiterni, in cujus possessionem missus est adventu suo Filius per voluntatem patris.

1 CANITE Jehovæ canticum novum,
canite Jehovæ tota terra.
2 Canite Jehovæ, benedicite nomini ejus; prędicate de die in diem salutem ejus.
3 Narrate in gentibus honorem ejus, in omnibus populis mirabilia ejus,
4 Magnum Jehovam & laudatum valde, reverendum esse supra omnes Deos.
5 Nam omnes dij populorum *sunt* idola, Jehova verò cœlos fecit.
6 Gloria & decor coram eo, robur & ornatus in sanctuario ejus *sunt*.
7 Cedite Jehovæ familiæ populorum, cedite Jehovæ honorem & robur.
8 Cedite Jehovæ honorem nominis ejus; afferte munus & venite ad atria ejus.
9 Incurvate vos Jehovę in decore sanctitatis

tis, formidate a conspectu ejus tota terra.

10 Dicite in gentibus, Jehova regnat, etiã stabilietur orbis habitabilis, ne dimoveatur: judicaturus est populos [a] rectissimè.

11 Lætabuntur cœli, & exultabit terra; perstrepet mare, & [b] quæ ipsum implent.

12 Exultabit ager & quicquid *est* in eo, tunc cantabunt omnes arbores sylvæ:

13 Ante [a] faciem Jehovæ cùm venerit, nam venit [a] ad judicandum terram: judicaturus est orbem habitabilem per justitiam, & populos per fidem suam.

a Heb. *in rectitudinibus.*
b Heb. *plenitudo ejus.*

ANNOTATIO.

1 Canite] *canticum est Davidis* ἐπαινετικὸν, *continens primùm exhortationem ad laudes Dei, versibus quatuor: deinde argumenta laudis tum a præsentibus beneficiis, a ver.* 5. *ad* 10. *tum a futuris, quæ prophetice de regno Christi prædixit David. Hoc autem canticum cecinerunt Jisraëlitæ paucis vocibus immutatis, cùm arca inferretur Jeruschalaima.* 1. *Chron.* 16. *quod psaltes universè ad omnes gentes accommodat, postquam ad regnum Christi vocatæ sunt.* Canticum novum] *ut suprà* 33.3. 13 Faciem Jehovæ] *Christi venientis in mundum.* Ad judicandum terram] *id est, ad ministrandum, & judicis partes defungendum in ea.*

PSALMUS. XCVII.

David prophetans regnum Christi, magnificentiam illius explicat, eversionem idololatriæ & superstitionum omnium, lætitiámq; & bonum fidelium

lium obsequentium Deo: quos idcirco ad obsequium & laudem Dei provocat.

1 IEHOVA regnat, exultet terra, lætentur regiones plurimæ.
2 Nubes & caligo circunstant eum, justitia & *j*udicium locum solii ejus.
3 Ignis ante eum procedit, & inflammat circumquaque hostes ejus.
4 Perlustrant fulgura ejus orbem habitabilem, videns formidat terra.
5 Montes ut cera liquefiunt a præsentia Jehovæ, a præsentia Domini totius terræ.
6 Indicant cœli justitiam ejus, adeò ut videant omnes populi honorem ejus.
7 Pudore suffundantur omnes colẽtes sculptile, qui se jactant de idolis; incurvate vos ei omnes dii.
8 Audiens lætatur Tzijon; exultantq; filiæ Jehudæ propter judicia tua, ô Jehova.
9 Tu enim es Jehova excelsus supra omnẽ terram, valde elatus es supra omnes Deos.
10 Amantes Jehovæ, odio habete malum; servans animas suorum quos benignitate prosequitur, e manu improborum eripit eos.
11 Lux sata est justo, & rectis [a] animo lætitia. [a] Heb. *corde.*
12 Lætamini justi in Jehova, & celebrate *eum* ad memoriam sanctitatis ejus.

ANNOTATIO.

1 Jehova regnat] *Psalmus est propheticus de regno Christi: in quo primùm amplitudo & magnificentia regni describitur, usque ad versum 7. deinde usus illius exponitur tum contra regnũ satanæ, ver. 7. tum erga Ecclesiam Dei, usque ad ver. 10. & postremò*

Stremò concluditur exhortatione fidelium ad obsequium & laudem, reliquis versibus. Est enim hic Jehova Christus, ad cujus expectationem Ecclesia vetus his psalmus excitata est: ut primus versus sūmatim docet. Plurimæ] id est, omnes, quibus imperaturus est Christus: synecdoche. 2 Nubes & caligo] descriptio regni Christi, cujus meminerat psaltes in principio versus primi. Est autem descriptio tota figurata, qua ostendit psaltes nihil esse in terra aut in cœlo quod non obsequatur & testimonium exhibeat regnanti Christo, idq; longè gloriosiùs quàm olim factum sit cùm lex traderetur, Exod. 19. & Deut. 4. & 5. Ait enim nubes & caligo, id est, inaccessus est & incomprehensibilis præ gloria. Justitia & judicium] id est, justissimus est in suos, & in adversarios, versu sequente. 4 Perlustrant] id est, potentissimus est, adeò ut nihil quamvis firmum coram eo possit consistere, duobus versibus. 6 Indicant] id est, gloriosissimus est, cujus gloriæ & justitiæ specula evidentissima relucent in cœlis, & omnium populorum oculis sunt exposita, ut fiant inexcusabiles: ut psal. 19. 2. 7 Pudore suffundantur] altera pars psalmi, de usu magnificentissimi illius regni quod modò prædicavit psaltes; primùm quidem in idololatras, & idola ipsa, adversus quæ gloriosa apostrophe propheta utitur, hoc versu; deinde in Ecclesiam Dei sequentibus. Idolis] vide Levit. 19. 4. 8 Audiens] secundus locus de usu regni Christi in Ecclesia: est autem duplex; primus, pax & gaudium in spiritu per auditionem verbi; secundus agnitio judiciorum & justissimæ administrationis ejus: Tzijon] id est, Ecclesia a te recreatur verbo & opere: sic psal. 48. 12. 9 Elatus es] judiciis tuis, de quibus versu 8. Supra omnes Deos] ut supra 95. 3. 10 Amantes Jehovę] conclusio hortatoria ad sectandum

dum bonum, fugiendũ malũ, & Deum authorem boni celebrandum. Servans animas] *aetiologia superioris documenti a promissionibus vitae praesentis & futurae, duobus versib.* 11 Lux] *vide Ester* 8. 16. Sata est] *id est, reposita, & latens velut semen mandatum terrae, sed suo tempore proditura.*

Psalmus XCVIII.

Psaltes Judaeos, gentes, & res omnes creatas hortatur, ut gratulentur Christo de inimicis triumphãti.

1 PSALMUS. Cantate Jehovę canticũ
novum, quia mirabilia fecit: salutẽ at-
tulit ei Dextera ipsius, & brachiũ san-
ctitatis ipsius.
2 Notam fecit Jehova salutem suam, ante
oculos ipsarum gentium revelavit justitiã suam.
3 Recordatus est benignitatis suae, & suae fidei erga domum Jisraëlis; vident omnes fines terrę salutem dei nostri.
4 Clangite Jehovae tota terra, [a] fragore edito cantate & psallite.
5 Psallite Jehovae cithara, cithara & [b] psalmodia.
6 Tubis & sono buccinae clangite coram rege Jehova.
7 Perstrepat mare, & quae [c] implent ipsum, orbis habitabilis & habitantes in eo.
8 Flumina complodant manu, pariter montes cantent,
9 Coram Jehova, quia advenit ad judicandum terram; judicaturus est orbem habitabilem [d] justè, & populos [e] rectissimè.

a Heb. *fragorem edite & cantate.*
b Heb. *voce psalmi.*
c Heb. *plenitudo ipsius: ut sup.* 96. 11.
d Heb. *in justitia.*
e Heb. *in rectitudinibus ut supra* 96. 10.

Annotatio.

1 Psal.] *Psalm. est propheticus de Christo rege, qui devicta carne, mundo, peccato, morte, & satana triumphavit. Est autem* ἐπαινετικος *cōstans primùm narratione magnificentiæ ejus, ver. 2. & 3. deinde hortatione ut res omnes creatæ applaudāt triūphāte Christo, a ver. 4. ad finē; quæ duo sūmatim proponuntur ver. 1.* Canticum] *ut sup. 33. 3.* Salutē attulit] *i. vicit inimicos suos virtute sua: humanitus dictum, vide Jeschah. 59. 16. & 63. 5.* 2 Notam fecit] *i. salutem suam omnibus gentib. gratiosè promulgavit.* 3 Recordatus est] *i. demonstravit se recordari promissionis factæ Abrahamo, Gen. 22. 18. et Gen. 8. 1.* 4 Clangite] *altera pars psal. hortatio ad laudem, scatens hyperbolis & allegoriis ad amplitudinem gaudii adumbrandam.* 9 Ad judicandum] *ut sup. 96. 13..*

Psalmus. XCIX.

Psaltes infinitam potentiam Christi regis nostri, justitiam, & gratiam in omnes gentes prædicat; ab exemplo majorum constantem eam fore docet: ac proinde omnes hortatur ad colendum & prædicandum regem.

1 IEHOVA regnat, commoveantur populi: insidens Cerubinis *regnat*, nutet terra.

2 *Regnat* Jehova Tzijone magnus, etiam altus *est* supra omnes populos.

3 Celebrent nomen tuum magnum & reverendum, *quia* sanctum est.

4 *Tu* quoq; [a] robustissime rex, judicium amans: tu, *inquam*, constituis [b] quod est rectissimum

[a] Heb. *robur regis: hypallage.*
[b] Heb. *rectitudines.*

ſimum, judicium & Juſtitiam' in Jahhakobo tu perficis.
5 Exaltate Jehovam Deum noſtrum, & incurvate vos ad"ſcabellum pedum ejus; *quia* ſanctus eſt.
6 'Moſchem & Aharonem cum ſacerdotibus ipſius, Schemuelemq; cum invocantibus nomen ipſius; inclamantes Jehovam ipſe illicò exaudivit eos. *Exod.* 29. & 32. *Num.* 17. 11. 1. *Schem.* 12. 20.
7 In columna nubis allocutus eſt eos: obſervantes teſtimonia ipſius, & ſtatutum *quod* dederat eis.
8 'Jehova Deus noſter, tu exaudiviſti eos: Deus fortis cõdonans fuiſti eis, etiam cùm ultionem ſumeres de actionibus eorum.
9 Exaltate Jehovam Deum noſtrum, & incurvate vos ad montem ſanctitatis ejus: quia ſanctus *eſt* Jehova Deus noſter.

ANNOTATIO.

1 Jehova regnat] *Ode eſt* ἐπαινετικὴ *continens hortationem ad laudes Dei, Amœbæis tribus clauſulis repetitam, a tribus argumentis: primum eſt ab amplitudine & potentia infinita regni, tribus primis verſibus; ſecundũ, a beneficentia, juſtitia, & gratia in populum Dei collata per Chriſtum, duobus verſibus; tertium, ab exemplo majorum, inde ad finem uſque.* Commoveantur] *id eſt, ſerio timore perculſi comparentur ad Chriſtum regem ſuum agnoſcendum.* Inſidens Cerubinis] *id eſt ille ipſe Deus qui Jiſraëlitis præſentem ſe aſpectalem fecit, & reſponſa dedit, Exodi* 25.22. *ſic proleptice hoc ver. comprehendit pſaltes duo ſequentia documenta.* Nutet terra] *id eſt, contremiſcat a præſentia ejus. q. d. res omnes creatæ, animatæ, atq; ina-*

 nimæ

nimæ perculsæ præsentia ejus exhibeant ei summã reverentiam. 2 Regnat Jehova] *id est, nunc demum Christus demonstrat se tam gentium, quàm Judæorum regem esse.* 4 Tu quoque] *secundus locus a beneficentia, ut dictum est in ver. primum.* Robustissime rex] *id est, qui es robur ipsissimum, & de tuo regibus servísque tuis suppeditas robur.* In Jahhakobo] *id est, in Ecclesia tua, quæ olim definiebatur Jahhakobi sive Jisraëlis nomine.* 5 Scabellum pedum ejus] *id est, ad solum usque vel pavimentum templi, cui dicuntur esse tanquam impositi pedes Jehovæ insidentis Cerubinis; ut 1. Chronic. 28. 2.* 6 Moschem & Aharonem] *tertius locus ab exemplo; quo ostendit psaltes meritò ab Ecclesia Catholica Christum regem prædicandum esse per comparationem minoris, hoc modo: si intercedente Mosche & sacerdotio* Levitico *Deus populum Jisraëlis prosecutus est summis beneficiis, exaudiens eos, alloquens, condonans, & parcens in gravissimis offensionibus; quantò magis prædicandũ est regnum Christi filii & hæredis in domo Dei, qui sacerdotio æterno nos conciliavit patri? Hoc autẽ genus argumentationis in Epistola ad Hebræos copiosè exponitur.* 8 Jehova Deus noster] *emphatica apostrophe ad Deum; qua propheta ostendit eum populi misertum esse pro veritate fœderis sui, mera sua gratia.*

PSALMUS C.

Psaltes Ecclesiam ad laudes Dei hortatur propter gratuitam electionem, vocationem, & beneficentiam constantem ipsius.

1 PSALMUS *pro gratiarum actione.* Clangite Jehovæ omnes *incolæ* terræ.
2 Colite Jehovam cum lætitia, venite in con-

conspectum ejus cum cantu.

3 Agnoscite Jehovam ᵉesse Deum, ipsum effecisse nos (ᶠnon autem nos ipsos) populum suum & gregem pastus sui.

4 Ingredimini portas ejus cum gratiarum actione, atria ejus cum laude: gratias agite ei, benedicite nomini ejus.

5 Nam bonus *est* Jehova, in seculum *est* benignitas ejus, & usque ad [a] generationē quāque ᵍfides ejus.

[a] Heb. *generationem & generationē.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus hic eucharisticus hortatur Ecclesiam ad colendum & prædicandum Deum, duobus argumentis: unum est gratuita electio & vocatio nostra in communionem fœderis cum Deo, usque ad ver. 3. alterum est perpetuus & constans beneficiorum fructus, ex quo vocationis divinæ facti sumus participes, ver. 4. & 5.* Omnes incolæ terræ] *tam gentes, quàm Judæi: ut interpretatur Apostolus ad Rom. 15.* 3 Esse Deum] *id est, authorem fœderis & dominum nostrum.* Non autem nos ipsos] *id est, nos nulla justitiâ nostrâ, aut recto animo dignitatem hanc nobis comparasse; sed ex gratuita ipsius benevolentia factum esse ut simus ipsi filii: vide Deut. 7. 7. & 9. 4. & sequentibus.* 5 Fides] *id est, constantia ad bonitatem & benignitatem communicandam cum Ecclesia.*

PSALMUS. CI.

David rex factus Deo spondet se procuraturum sanctificationem suam, consilii, comitatus sui, totius regni, & Ecclesiæ.

1 ° DAVIDIS *psalmus.* ° Benignitatem & jus canam: tibi, ô Jehova, psallam.
2 ° Animadvertam ° viâ integrâ, quando ° venturus sis ad me: continenter ambulabo in integritate [a] animi mei, [b] ° intra domum meam.
3 Non proponam mihi ob oculos rem nefariam: [c] factum ° declinantium odi, non adhærebit mihi.
4 ° Animus perversus recedet a me; malum non agnoscam.
5 ° Linguâ lædentem clàm proximum suum, ° ipsum excindam: elatum oculis, & [d] tumentem animo, ipsum non potero *ferre.*
6 ° Oculi mei *attendent* ad veraces terræ, ut consideant mecum: ambulans via integra, is ministrabit mihi.
7 Non habitabit intra domum meam faciens dolum, loquens mendatia non stabilietur coram oculis meis.
8 ° Singulis matutinis excindam omnes improbos terræ, ad rescindendum a civitate Jehovæ omnes operarios iniquitatis.

[a] Heb. *cordis sic vers.* 4. & 5.
[b] Heb. *in medio domus: sic infrà ver.* 7.
[c] Heb. *facere: infinitivus pro nomine.*
[d] Heb. *latũ corde*

ANNOTATIO.

1 Davidis psalmus] *Psalmus est didascalicus quo David in regno constitutus Deo solenniter vovet se officio suo fideliter defuncturum: constat itaque duabus partibus: exordio, quo profitetur David se hoc solenni cantico obstrictum iri ad præstandũ officium suum vers.* 1. *deinde narratione, sive expositione singularis officii quod promittit Deo, ad finem usque. Videtur autem hic psalmus a Davide non ante susceptum regnum conscriptus esse, sed postquã rex confirmatus est; quo tempore ea constituit quæ ad cultum Dei & civilem administrationem pertine-*

tinebant. Benignitatem & jus] *i.duo hæc me procuraturum spondeo Domino, tum ut benignitas a me popularibus meis prosit, tum ut jus adversus improbos exerceatur: quæ duæ sunt verorum principũ laudes: vide 2.Schem.9.1.* 2 Animadvertam] *narratio, sive expositio officii quod David vovebat Domino, constans ex tribus partibus: prima est de instituto & vita ipsius regis, a ver.2.ad 5. secunda, de instituto regalis consilii, comitatus, & ministerii a ver.5.ad 8. tertia, de castigatione improborum, & purgatione totius regni per severam observationẽ disciplinæ civilis & Ecclesiasticæ, vers.8.* Via integra] *i.quàm integerrimè potero.* Venturus sis ad me] *i.me receptur⁹ ad te ex hac vita, aut alioqui rationem exacturus administrationis meæ. quasi dicat, semper attendam ad finem meũ, ut cautè & religiosè ambulem.* Intra domum] *i.etiam clam intra privatos parietes.* 3 Declinantium] *a via recta, cujus meminit superiore versu.* 4 Animus perversus] *i.dabo operam ut deponam veterem hominẽ cũ cõcupiscentiis ejus, & quod semel deposuero amplius non invadat me.* 5 Lingua lædentem] *i.maledicos atq; maleficos depellam a me: secunda pars.* 6 Oculi mei] *i.bonos consiliarios atq; administros sollicitè adhibebo.* 8 Singulis matutinis] *tertia pars: i.indesinenter regnum, regiam, Ecclesiamq; purgabo a malo.*

PSALMUS. CII.

Ecclesia in captivitate diu versata Deũ supplicat: suas calamitates, ærumnasq; proponit; se ipsam confirmat recordatione naturæ & promissionũ Dei, quarum complementum prædicat fore in adventu Christi, & cõmuni vocatione gentium: itaq; Deũ orat ut suæ naturæ, promissionis, & gloriæ recordat⁹ Ecclesiam conservet, eiq; benedicat in æternum.

1 ORATIO pro paupere; cùm obruitur, ante Jehovam effundente meditationem suam.

2 Jehova, audi orationem meam; & voci-
feratio mea ad te perveniat,

3 Ne abscondas faciem tuam a me, quo die
est angustia mihi: inclina ad me aurem tuam,
quo die inclamo; [a]festinanter exaudi me,

[a] Heb. *festina exaudi.*

4 Nam consumuntur ut fumus dies mei, &
ossa mea ut focus exardescunt.

5 Percussum tanquam herba exarescit cor
meum; quia obliviscor comedere cibum me-
um.

6 Præ voce gemitus mei, adhæres cit os meũ
carni meæ.

7 Similis sum plateæ deserti; sum tanquam
bubo vastitatum.

8 [b]Assiduè sum similis passeri, solitario in
tecto.

[b] Heb. *assiduus sum ut sim sicut passer.*

9 Toto die probro afficiunt me inimici mei;
insanientes contra me, per me jurant.

10 Nam cinerem tanquam panem comedo,
& potiones meas cum fletu misceo,

11 Propter indignationem tuam, & ferven-
tem iram tuam: quia sustulisti me, & abjecisti
me.

12 Dies mei similes sunt umbræ inclinatæ: &
ego sicut herba exarui.

13 Tu autem Jehova in seculum perma-
nes, & recordatio tui [c] in quamque generatio-
nem.

[c] Heb. *in generationem & generationem.*

14 Tu [d] surgens misereberis Tzijonis: quia
tempus est faciendi gratiam ei, quia advenit
statum tempus,

[d] Heb. *surges misereberis.*

15 Quo delectentur servi tui lapidibus ejus,
& pulveri ejus gratiam faciant.

16 Ut

16 ᵃUt revereantur gentes nomen Jehovæ, & omnes reges terræ honorem tuum;
17 Cùm ædificans ᵃJehova Tzijonem, apparuerit in honore suo,
18 Respexerit ad orationem ᵃnudatissimi, & ᵃnon spreverit orationem eorum.
19 ᵃ Conscribatur hoc ᵃ in generationem posteram, ut ᵃ populus recreatus, laudet Jah:
20 Quòd prospectaverit ex alto *loco* sanctitatis suæ, Jehova e cœlis in terram intuitus sit,
21 Ad exaudiendum suspirium vincti, ad solvendum [e] eos qui jam traduntur morti;
22 Ut enarrent ᵃTzijone nomen Jehovæ, & laudem ejus Jeruschalaimis:
23 ᵃCongregantibus se populis simul, & regnis ad colendum ᵃJehovam,
24 ᵃ*Qui* affligens ᵃhac via vires meas, curtat dies meos.
25 ᵃDico *itaque*, mi Deus fortis, ᵃ ne auferas me [f] in mediis diebus meis: [g] ᵃper generationem æternam *sunt* anni tui:
26 ᵃAntè *quàm* terram fundasses, & opus manuum tuarum *essent* cœli.
27 Ista peritura sunt, tu autem permanes; ista, inquam, omnia, ut vestimentum veterascent, ut indumentum mutabis ea atque mutabuntur.
28 Tu verò idem es, & anni tui non finiuntur.
29 ᵃFilii servorum tuorum habitent, & semen eorum stabiliatur coram te.

[e] Heb. *filios mortis*: *ut psal.* 79.11.

[f] Heb. *in medio dierum meorum.*

[g] Heb. *& generationē & generationem.*

ANNO.

Annotatio.

1 Oratio] *hujus orationis (quam Danielem aut alium prophetam scripsisse sub finem deportationis Babylonicę verisimile est) partes sunt quatuor: prima est exordium audientiam faciens, vers. 2. & 3. secunda, expostulatio sive narratio mali quo obruebatur Jisraël: usque ad versum 13. tertia, propositio argumentorum quibus confirmatur animus ad sollicitandum & expectandum Deum; inde usque ad vers. 25. postrema, conclusio petitoria ad finē usque.* Pro paupere] *nimirum populo Jisraëlis solitario, nudo, vincto & versante in morte præsentissima apud Babylonios.* Obruitur] *ut psal. 61. 3.* 2 Jehova] *exordium, ut modò dictum est.* 4 Nam] *expostulatio, sive narratio malorū quæ perpetiebatur populus: sunt autem illius tres loci; primus a vanitate & imbecillitate ipsius, tribus versibus; secundus, ab improbitate aliorum miseros perfidè destituentium, tribus alteris; tertius, ab ira & plagis inflictis a Deo, a vers. 10. ad 13.* 5 Obliviscor] *id est, tam graviter premor angustiis; ut non recordetur animus, sed fastidiat cibum.* 6 Præ voce gemitus] *id est, diuturnitate malorum clamorumq́ emacior atque exhaurior: sic Ijobi 19. 20.* 7 Similis sum] *id est, ab omnibus relictus sum, duobus versibus; & omnibus exosus, vers. 9.* 9 Per me jurant] *id est. faciunt de nomine meo juramenti & execrationis formulam, sic Num. 5. 27. & Jeschahh 65. 15.* 10 Cinerem tanquam panem] *id est, in terram dejectus sum miser: hyperbole noëmatica.* 11 Quia sustulisti me] *id est, gravissimè & valentissimè abjecisti me: ut cùm non molli remissoq́ brachio, sed elato aliquid vibratur aut detorquetur in terram: metaphora.* 12 Umbræ inclinatæ] *id est, propè est ut occidam, quemadmodum occidente*

dente sole maximæ sunt umbræ & inclinatissimæ.
13 Tu autem Jehova] tertia pars psalmi, propositio argumentorum quibus fideles confirmantur & adducuntur ad invocandum Deum. Sunt autem argumenta duo; unum, a natura Dei constante; alterum, a gloria ejus: quæ duo proleptice hoc versu posita in sequentibus ex ordine explicantur.
14 Tu surgens] explicatio prioris argumenti a constante tum natura Dei qua est misericors, tum promissionibus quas antè fecerat populo de restitutione post annos septuaginta, Jirmejæ 25. & 29, 10. postremò a fine, ut innotescat Deus; vers. 16. & sequentibus. 15 Quo delectentur] id est, quo populus tuus expectatatione sua fruatur, & terram (quæ nunc desolata jacet) antiquo honori cultuiq; restituat. Lapidibus] id est, structura redintegrata: synecdoche. Gratiam faciant] id est, desertam terram & quasi lugentem recreent: prosopopœia. 16 Ut revereantur] finis petitionis, gloriæ Dei illustratio; quæ tenuiter quidem effecta est in restitutione populi; sed perfectè adventu Christi, vocatione gentium, & instauratione Ecclesiæ catholicæ absoluta: quo sequentia omnia pertinent. 17 Jehova] Christus, ut infrà vers. 23. 18 Nudatissimi] id est, deserti ab omnibus, abjecti, & egentis populi. hanc vocem propter antecedentia & sequentia, ipsumq; vocis etymon sic visum est accipere. Non spreverit] id est, acceperit, litotes. 19 Conscribatur] explicatio posterioris argumenti a gloria Dei quæ tenuibus illis principiis fuit in Ecclesiam Christi diffundenda: prout restitutio populi ex deportatione Babylonica figura fuit & documentum restitutionis per Christum. In generationem posteram] id est, ad utilitatem & documentum Ecclesiæ Christi, cujus dies ultimi sive posteri appellantur; ut Jeschahi

2. 2. &

2.2.& Hebr.1.1. Populus recreatus] *id est, Ecclesia instaurata, restitutaq; a Christo.* 22 Tzijone] *id est, in Ecclesia: vide psalm.2.6.* 23 Congregantibus] *id est, Ecclesia sive cœtu fidelium ex omnibus gentibus convocato, adunatoq; per Christum: cujus sanguine ex utrisque factum est unum corpus, Ephes.2.13. & 14.* Jehovam] *id est, Christum liberatorem suum, de quo vers.20. & 21.* 24 Qui affligens] *id est, qui idem nunc ad tempus author est præsentis calamitatis meæ, qua jamjam videor moriturus.* Hac via] *id est, hac ratione ac modo.* 25 Dico itaque] *ultima pars psalmi, continens deprecationem præsentis mali, hoc versu; & precationem sempiterni boni, vers. ultimo: ducto argumento a constante natura Dei, de quo suprà vers.13. & sequentibus.* Ne auferas me] *id est, ne sinas me evanescere; sed pro misericordia tua gratiam fac mihi, ut suprà vers.14. sic compellat Ecclesia Christum servatorem suum.* Mediis diebus] *id est, casu præpropero & præveniente nos, antequam tempus præstitutum promissionum tuarum evenerit; ut suprà vers.14.* Per generationem] *id est, tu sempiternus es, ac proinde filios tu æternum gignis: humanitus dictum.* 26 Antequam] *explicatio sive exornatio æternitatis Dei a comparatione rerum creatarum; sive in præteritũ tempus, quo Deus omnes res creatas præcessisse dicitur, hoc versu; sive in futurum, quo dicitur permansurus illis pereuntibus, duobus sequentibus.* 29 Filii servorum tuorum] *id est, vera & germana Ecclesiæ tuæ membra conserventur in æternum virtute tua, & tibi curæ sint.*

PSALMUS

PSALMUS CIII.

David seipsum ad benedicendum Deo excitans recenset gratiam illius erga se, & erga Ecclesiam totam verbo, operibusq́ testatam, ac postremò erga res omnes creatas potente ipsius regno demonstratã: ideoq́ res omnes creatas in cœlo & in terra invitat ad Dei laudes secum prædicandas.

1 ODE *Davidis.* Benedic anima mea Jehovæ, & omnia intestina mea nomini
sanctitatis ejus.
2 Benedic anima mea Jehovæ: & ne obliviscaris [a] ullius beneficiorum ejus: [a] Heb. *omnium.*
3 Qui condonat omnes iniquitates tuas,
qui medetur omnibus morbis tuis:
4 Qui vendicat a fovea vitam tuam, qui
circuntegit te benignitate & miserationibus.
5 Quo satiante bonis quibusq́; os tuum;
[b] servas te recentem tanquam aquila, *tanquam* [b] Heb. *renovas te.*
pueritia tua.
6 Facit [c] quæ justa sunt Jehova, & judicia omnibus oppressis. [c] Heb. *justitias.*
7 Notas facit vias suas Moschi, posteris Jis-
raëlis actiones suas,
8 Misericors & gratiosus Jehova, longa- *Exod.* 34. 6. *Nechemjæ.* 9 17. & *psal.* 86, 15.
nimis, & multus benignitate,
9 Non in æternum litigat, neque in secu-
lum *iram* asservat;
10 Non secundum peccata nostra facit no-
bis, neque secundum iniquitates nostras re-
fert nobis;
11 Sed quàm alti sunt cœli supra terram,
prævalet benignitas ejus erga timentes e-
um:

12 Quàm

12 Quàm longè abest oriens ab occidente, longè amovet a nobis defectiones nostras.

13 *Ut miseretur pater filiorum, miseretur Jehova timentium ipsum.

14 *Nam ipse novit *figmentum nostrum, memor pulverem nos esse.

15 Ipsius mortalis similes fœno dies esse; sicut flos agri, sic florere *ipsum*,

16 Quum ventus pervadit ipsum, mox non esse; *[d] neque agnosci ipsum amplius a loco suo.

17 At benignitas Jehovę inde a seculo usque in seculum *est* erga timentes ipsum, & justitia ejus erga filios filiorum:

18 Erga observantes fœdus ipsius, & erga memores mandatorum ejus ad faciendum ea.

19 * Jehova in cœlis stabilivit solium suum, & regnum ipsius in omnia dominium habet.

20 * Benedicite Jehovæ, angeli ejus; valentissimi robore, efficientes verbum ejus, auscultantes voci verbi ejus.

21 Benedicite Jehovæ omnes *exercitus ejus, * ministri ejus facientes placitum ejus.

22 Benedicite Jehovæ * omnia opera ejus in omnibus locis dominationis ejus; benedic anima mea Jehovæ.

[d] Heb. *neque agnoscit ipsũ amplius locus suus: nos passiva voce fugimus amphiboliam. Deut. 7. 9.*

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est* ἐπαινετικὴ, *generis (ut vocant)* κυκλοειδοῦς, *continens exordium sive propositionem laudis, duobus versibus; narrationem argumentorum ad laudem Dei pertinentium, a versu.*

su.3.ad 20. & conclusionem hortatoriam ad laudes Dei prædicandas, in fine. Sunt autem quatuor sequentes Psalmi certo consilio adjuncti, ut uno contextu haberet Ecclesia laudationum Dei argumenta, tum ordinaria erga Ecclesiã, hoc Psalmo & res omnes creatas, Psal.104. tum exordinaria, sive erga Ecclesiam beneficiorũ castigationumque nomine psal. 105. & 106 sive erga omnes, psalmo. 107. 2 Benedic anima mea] *exordium, quo se ipsum excitat, hortaturque propheta ad benedicendum Deo ex toto corde, toto animo, totisque viribus.* Beneficiorum] *quæ totidem sunt argumenta laudis sequentibus exposita : sic transitur ad narrationem sive recensionem beneficiorum Dei.* 3 Qui condonat] *narratio sive recensio beneficiorum Dei, primùm singulariũ erga prophetam ipsum, tribus versibus; deinde communium erga Ecclesiam totam, a ver 6. ad 19. postremò universalium erga res omnes creatas, ver. 19.* 5 Quo satiante] *id est, quia animum tuum ita alit & fovet beneficiis, ut semper sit vegetus & recens, infractusque permaneat ab omnibus incommodis. Quamobrem hæc firma piorum constitutio cum vegeta aquilarum senectute comparatur, quæ a natura sunt vivacissimæ, & amplius adhuc victuræ essent (adeò sunt vegeto corpore) nisi superius rostrum illarum aduncum senio succrescens curvitate sua rostrum inferius constringeret unde fit ut aquilæ conficiantur inedia: vide Aristot. libro 9 de historia animalium cap. 32. & Plinium libro 10. cap. 3.* Pueritia tua] *id est ita recentem servas, ut si de integro natus & puer factus esses: simile est eodem pertinens Judic. 5.21.* 6 Facit quæ] *alter locus beneficiorum communiter ad Ecclesiam pertinentium, cujus partes sunt benefacta, hoc versu; & documenta, sequente versu.* Quę justa sunt] *vide suprà psalm. 97 2.*

8 Misericors] *Explicatio actionum Dei quas modò nominavit, maximè verò gratiæ & misericordiæ erga Ecclesiam, qua Deus dicitur remittere iram, pœnas, & peccata, & omnia nobis paternè condonare, misertus nostri & suæ gloriæ rationem habens, hæc usque ad vers. 19.* 9 Non in æternum] *explicatio gratiæ Dei, quam superiore versu dixerat.* Iram asservat] *similem locutionem vide Levit. 19. 18. & Nachum. 1. 2.* 11 Quàm alti sunt cœli] *Elegantes similitudines duæ a rebus aspectabilibus sumptæ, ad amplificandum Dei gratiam & misericordiam. quasi dicat, altior est illa, latior, & profundior quàm totus mundus, qua suos bonis cumulat, & abercet mala.* 13 Ut miseretur] *explicatione misericordiæ, quam nominaverat psaltes vers. 8. a comparatione patris.* 14 Nam ipse novit] *ætiologia misericordiæ Dei erga nos, continens causas duas; notitiam miseriæ nostræ, tribus versibus; & constantem ipsius naturam in benignitate justitiaq; conferenda ex fœdere cum Ecclesia inito per Christum, versu 17. & 18.* Figmentum] *id est, quasi figulinam & fragilem constitutionem nostram, ut sequentibus exponitur.* 16 Neque agnosci] *ut Ijobi. 7. 10.* 19 Jehova] *tertium argumentorum genus ad laudem Dei pertinentium, nimirum dominatus ejus universalis in cœlo & in terra.* 20 Benedicite Jehovæ] *Conclusio, qua provocat ad laudes Dei primùm res omnes creatas, duobus versibus; deinde omnia facta ejus, & postremò suum ipsius animum, versu ultimo.* 21 Exercitus ejus] *ut Gen. 2. 1.* Ministri ejus facientes] *id est, quæcunq; res creatæ vos comparatis ad placita ejus exequenda, sive animatæ, sive inanimæ, ut Psalmo sequente versu 4.* 22 Omnia opera ejus] *id est, personæ, res, facta, quæcunque creavit aut facit*

facit omnia Dei laudes vestris modis & facultatibus testatas facite.

PSALMUS CIIII.

Psaltes seipsum ad Deum laudandum concitans enarrat argumenta laudis ejus a rebus creatis: itaque ordinem creationis cœli & terræ, & dispositionem ex parte attingens; administrationem rerum dispositarum a Deo & usum earum quem creaturæ percipiunt in aëre, terra & mari, omniúmque cõservationem a Deo factam exponit: postremò omnia secum ad prædicandas Dei laudes hortatur, & contrà venientibus malè precatur.

1 BENEDIC anima mea Jehovæ, Jehova Deus mi, magnus es valde, magnificentiam & decorum induisti,
2 Amiciens te luce tanquam panno, ex- *Gen. 1. 3.*
tendens cœlos tanquam aulæum.
3 Qui contignat aquis cœnacula sua, qui *ibid. ver. 6.*
disponit densas nubes in vehiculum suum, qui
itat super alas venti.
4 Qui facit angelos suos ventos, ministros *Hebr. 1. 7.*
suos ignem flammantem.
5 Fundavit terram super bases ejus, ne dimoveretur in seculum & perpetuum.
6 Abysso ut indumento operueras eam, supra *Gene. 1. 2.*
montes stantibus aquis.
7 Ex increpatione tua diffugerunt, a voce *ibid. ver. 6.*
tonitru tui accelerarunt *fugam.*
8 Conscenderunt *per* montes, descenderunt *per* convalles; iu locum quem fundaveras ipsis.
9 Terminum opposuisti, ne transeant; ne revertantur ad operiendum terram.

10 *Qui emittis fontes per valles, *ut* inter
montes ambulent.
11 Potum præbeant omnibus animantibus a-
gri, frangant onagri sitim suam.
12 Juxta illos volatilia cœli habitent, e me-
dio frondium edentia vocem.
13 *Qui irrigat montes e *cœnaculis suis, *ut
a fructu operum tuorum satietur terra.
14 Faciens ut germinet fœnum ad jumenti,
& herba ad hominis [a] usum: ut depromant ci-
bum e terra:
15 *Qui vino lætificat cor mortalis, [b] niti-
dam efficit faciem oleo; & cibo cor mortalis
fulcit:
16 *Satiantur arbores Jehovæ, cedri Libani
quas plantavit:
17 (Ubi aviculæ nidificent) * abietes domi-
cilia ciconiæ,
18 *Montes excelsissimi [c] rupicaprarum, pe-
træ [d] montanorum murium perfugium.
19 *[e] Statuit lunam *in stata tempora, solem
agnoscentem occasum suum.
20 Disponis tenebras, ut sit nox: qua erepũt
omnia animantia sylvæ;
21 Juvenes Leones *rugientes ad prædam,
& quidem quærendo a Deo forti escam su-
am.
22 Exorto sole recipiunt se, & in lustris suis
recubant:
23 Prodit homo ad opus suum, & ad cultu-
ram suam usq; ad vesperam.
24 *Quàm ampla sunt opera tua, ó Jehova!
quàm ea omnia [f] sapienter fecisti! quàm ple-
na est terra *possessione tua!
25 *In ipso mari magno & [g] spatioso; illic
reptilia *sunt* atque innumera, animantia par-
va

[a] Heb. *mini-sterium.*
[b] Heb. *niti-dam effici-endo.*
[c] Heb. *rupi-capris.*
[d] Heb. *mon-tanis muri-bus.*
[e] Heb. *facit.*
[f] Heb. *in sa-pientia.*
[g] Heb. *lato spatiis.*

va cum magnis.
26 Illic naves ambulant; balæna quam formasti, ludendo in eo.
27 Omnia ista in te expectationem habent, ut des escam ipsorum tempore suo:
28 Te dante ipsis colligunt, aperiente manum tuam satiantur bono.
29 Abscondente faciem tuam conturbantur, recipiente spiritum eorum expirant, & in pulverem suum revertuntur:
30 Emittente spiritum tuum recreantur: denique renovas faciem terræ.
31 Sit honor Jehovæ in seculum, lætetur Jehova in operibus suis.
32 Quo intuente terram, tremit illa; attingente ipsos montes, fumant.
33 Canam Jehovæ in vita mea, psallam Deo meo quantisper ero.
34 Suavis erit de eo meditatio mea, ego lætabor in Jehova:
35 Deficiant peccatores a terra, & improbi amplius non sint: benedic anima mea Jehovæ, halelu-jah.

ANNOTATIO.

1 Benedic anima mea] *Ode est*, ἐπαινετικὴ, *quam non dubitamus a Davide conscriptam esse, & superiori odæ de industria conjunctam, velut cohærentem argumento. Constat autem ex tribus summatim partibus: prima est exordium sive propositio totius argumenti, ver. 1. secunda, narratio argumentorum ad laudem Dei pertinentiũ a naturæ constitutione & conservatione, a ver. 2. ad 31. tertia, conclusio a benedictione Dei, inde ad finem usq;. Sunt*

autem hujus exordii membra duo unũ, quo seipsum cõparat psaltes; alterum, quo orationem ad Deũ dirigit, & proponit magnificentiam ejus ab operibus, quibus quasi speciosis ornamentis dicitur circunvestiri Deus. Induisti] *humanitus dictũ: ut sequentia ferè omnia attributa Deo.* 2 Amiciens] *narratio naturalium argumentorum ad Dei laudes pertinentium; non sigillatim quidem omnia explicans; sed generatim & certis exemplis complectens documenta gloriæ Dei. Sunt autem ea aut creationis, cujus exponuntur opera tribus primis diebus effecta a Deo, usque ad vers.* 10. *aut ordinariæ administrationis in cœlo, terra, & mari, inde usque ad ver.* 27. *aut deniq; cõservationis usq; ad ver.* 31. *In operibus porrò creationis recensentur primũ res superiores, usque ad vers.* 5. *deinde inferiores, de terra & aqua usq; ad* 10. *quibus omnibus ornari Deus dicitur humanitus, tanquam rex magnificus intus & foris omnibus instructus quæ ad cultum regalem pertinent, & stipatus valentissimo satellitio.* 3 Cœnacula sua] *id est, regionem aëris, velut in cœnacula nubibus distinctam.* Alas venti] *ut suprà psal.* 18.11. *& Jeschahh* 19.1. 4 Qui facit] *id est, ventis & igne utitur nuntiis administrisq; voluntatis & judiciorum suorum; adeò ut angelorum quoque appellationem jure obtineant.* Ignem flammantem] *id est, coruscationes, fulgura & similia ætherëa.* 5 In seculum] *id est, tantisper dum seculum daturũ est, immota maneat; cùm alia levitate sua huc illuc deferantur.*
7 Increpatione] *id est, mandato Dei velut intonante, quòd habetur Genes.* 1.6. 8 Conscenderunt] *id est, dictum ac factum est: cùm primùm mandavit Deus, præcipites aquæ in suas stationes devenerunt, neque obstiterunt adversi montes, convalles, aut aliud quicquam, quin mandato*

Dei

Dei confestim obtemperarent. 9 Terminum opposuisti] *ut Ijobi* 38.10. *& Jirmejæ.* 5. 22. *hoc autem de ordine naturæ accipiendum est: nam diluvium extra ordinem accidit: Genes.7.* 10 Qui emittis] *transitio ad secundum narrationis locū, de administratione ordinaria Dei: ubi agitur de usu primùm aquarum inferiorum & superiorū. usq; ad vers.19. deinde diei & noctis a ver.19. ad 25 & postremò maris vers.25 & 26.* 13 Qui ir.] *hactenus de aqua fontana: nunc de aqua pluvia & nubiū distillatione.* Cænaculis suis] *de quibus suprà ver.3.* Ut a fructu] *id est, ut homines & animantia singula comedant de fructibus terræ, quos tuum opus suppeditat, metonymia: sic accipiendum esse sequentes versus commonstrant, in quibus primùm de voluntariis & insativis plantis, vers.14. postea de sativis & cultura hominis provenientibus, vers.15. denique de omnibus universè agitur usque ad vers. 19.* 15 Qui vino] *id est, qui gratiosè largitur hominibus non tantùm vitam, sed etiam subsidia vitæ quælibet: sive necessaria, ut panis est; sive utilia, ut vinum; sive jucunda & ad ornatum voluptatémque pertinentia, ut sunt unguenta ex oleo.* 16 Satiantur] *id est, cujus opere aluntur abundè insativæ plantæ, non ab hominibus, sed a Deo positæ & cultæ: quod genus plantarum eas ferè superat amplitudine quæ seruntur arte.* 17 Abietes] *Hhebraicam hysterosin & pleonasmum relativi cum antecedente in hoc sermone frequentissimum evidentiæ causa sustulimus.* 18 Montes excellissimi] *id est, cujus opere etiam asperrima & horrentia loca satiantur.* 19 Statuit lunam] *id est, lunam & solem disponit, ut noctis & diei instrumenta essent, quorū usus in sequentibus explicatur, usque ad ver. 25.* In stata tempora] *de quibus Genesis* 1. 14.

21 Rugientes] *id est, rugitu suo tanquam voce escam exoptantes a Deo; quod sequens epexegesis ostendit.* 24 Quàm ampla sunt] *exclamatio conjuncta admirationi, in quam propheta irrumpit, postquã observavit usus tã mirificos administrationis Dei. Eam autem commendat tribus nominibus a potentia maxima, sapientia & innumerabilitate operum Dei.* Possessione tua] id est, *rebus quas possides & regis, ut possessor justus.* 25 In ipso mari] *tertia pars administrationis Dei, spectans mare & quæ sunt in eo: ut observatum est suprà ver.* 10. 26 Balæna] *vide Ijobi.* 41. 27 Omnia ista] *terrestria, aëria, & aquatilia: tertius narrationis locus de rerum conservatione, ut dictum est in ver.* 10. 30 Recreantur] *id est, propagatione seminis quasi de integro creantur, & renovantur rerum creatarum formæ.* 31 Sit honor Jehovæ] *conclusio a laudatione Dei, cujus tria sunt membra; primum est, generalis provocatio rerum creatarum ad laudem tribuendũ Deo, duobus versibus: secundum, singularis professio laudis quã suo nomine psaltes attribuit Deo, ver.* 33. & 34. *ultimum, improborum excidium, eorumq; omnium qui Dei laudibus adversantur, ver. ultimo: quæ tria clauduntur hortatione eadem quæ habetur in principio psalmi.* Lætetur Jehova] *i. res omnes creatæ ita laborent in promovendo honore Dei, ut ipsis delectetur deus; & revereãtur potentiã ejus; quæ alioqui solo intuitu vel cõtactu perderet etiã valentissimas ipsarũ, nisi honorarent Deũ seq versu.* 34 Suavis erit] *id est, ex animo lætissimo & alacerrimo honorem ei tribuam adductus suavitate ipsius & beneficiorum quæ ab ipso accipimus: ad hanc interpretationem nos adducit sequentis membri comparatio.* 35 Hhalelu-jah] *id est, laudate Jah: sed Hebræas voces quia olim in vetere Ecclesia & Apostolorum*

stolorum scriptis servata sunt, similiter servare placuit: ut Apocalyps. 19. ver. 1. 3. & sequentibus.

PSALMUS CV.

David hortatur Ecclesiam Dei ad celebrandum & colendum ipsum, tum propter gratuitum fœdus cum ipsis a Deo initum, tum propter singularia illa Dei beneficia quæ ab ipso populus accepit, inde a fœdere cum Abrahamo inito. Quamobrem illis summatim & ordine expositis, docet omnia accepta esse ferenda gratuitæ promissioni Dei & agnoscenda sancto ac fideli obsequio.

1 * CELEBRATE Jehovam, proclamate nomen ejus; notas facite in populis actiones ejus: *2. Chro. 16. 8.*

2 Canite ei, psallite ei; confabulamini de omnibus mirabilibus ejus.

3 Laudibus vos efferte in nomine [a] sancto ejus, * lætetur [b] animus quærentium Jehovam. a Heb. *sanctitatis ejus.* b Heb. *cor.*

4 Requirite Jehovam & robur ejus; quærite faciem ejus jugiter.

5 Recordamini * mirabilium ejus quæ fecit; prodigiorum ejus, & judiciorum oris ejus.

6 O semen Abrahami servi ejus, ô electi ejus filii Jahhakobi.

7 * Hic *est* Jehova Deus noster, in tota terra judicia ejus *sunt.*

8 Recordatur in seculum fœderis sui, verbi *quod* præcepit in mille generationes.

9 Quod pepigit cum Abrahamo, & juramenti sui *præstiti* Jitzchako. *Gene. 26. 3.*

Ge.ne.28.13. 10 Quod præstitit Jahhakobo in statutum
& 35. 11. Jisraëli *in* fœdus [c] perpetuum:
[c] Heb. *seculi.* 11 Dicendo, tibi daturus sum terram Cenah-
*Gene.*13. 15. hani;" funiculum possessionis vestræ.
& 15. 7. 12 "Quamvis essent homines [d] pauci, planè
[d] Heb. *numeri: ut Gene.* 34. 30. pauci & inquilini in ea,
13 Itarentque a gente in gentem, a regno in
populum alium:
[e] Heb. *homini.* 14 Non permisit [e] cuiquam opprimere eos,
etiam reprehendit propter eos reges:
Gen. 13. & 26. & 31. 15 Ne attingitote (*inquiens*) unctos meos,
& prophetas meos ne afficitote malo.
Gene. 42. 16 Cùm" advocans famem super terram, om-
nem" scipionem panis fregit;
17 Miserat ante eos virum præstantem; *qui*
[f] Heb. *in servum.* [f] ad servitutem venditus erat, Josephum:
18 Cuius pedem afflixerunt " compede, fer-
Gene. 37. & rum subivit [g] ipse.
45. 5. & 7. & 19 Usq; ad tempus quo erat advēturum "ver-
50. 20. bum ipsius:" sermo Jehovę probavit eum:
[g] Heb. *anima ipsius.* 20 Mittens rex expediri jussit eum, & domi-
nator populorum idem solvit eum:
Gene. 41. 14. 21 Præposuit eum dominum familię suæ,
Ibidem, ver. 40. & dominatorem in totā possessionem suam:
22 "Ut vinciret principes ejus ex animo suo;
& seniores ejus" informaret.
Gene. 46. 23 Deinde venit Jisraël in Ægyptum, & Jah-
hakob peregrinatus est in regione" Chami.
Exod. 1. 7. & *sequentibus.* 24 Ubi cùm fecisset Deus ut fœtificaret po-
pulus suus valde, & potentiorem eum effecis-
set hostibus suis;
[h] Heb. *cor.* 25 "Mutavit [h] animum istorum ut odio habe-
rent populum suum; ut machinarentur contra
servos suos.
Exod. 3. & 4. 26 Misit Moschem servum suum, Aharonē
quem elegerat.

27 Qui

27 Qui proposuerunt apud eos verba signorum ejus, & prodigiorum in regione Chami.

28 Misit tenebras, & obtenebrarunt eam; neque rebellarunt *signa* contra verbum ejus. *Exod.10.21.*

29 Mutaverat aquas illorum in sanguinem, & morte affecerat pisces eorum. *Exod.7.23.*

30 Abundè produxerat terra illorum ranas, invadentes penetralia regum illorum. *Exod.8.6.*

31 Simulac edixit, advenerat colluvies animalium; pediculi in totum terminum eorum. *Exod.8.17. & 24.*

32 Reddiderat pluvias eorum grandinem, ignem [i] maximè flammantem in regione illorum: *Exodi 9.23.* [i] Heb. *flammarum.*

33 Quibus percussit vites illorum, & ficus illorum; confregitque arbores termini illorum.

34 Simulac edixit, advenerat locusta; & melolontha, eaque innumera: *Exod.10.13.*

35 Quæ comedit omnem herbam regionis eorum, comeditque fructum terræ illorum.

36 Tandem percussit omne primogenitum in regione illorum, principium omnis potentiæ illorum. *Exod.12.29.*

37 Tum eduxit eos cum argento & auro, nec fuit in tribubus ejus qui labaret. *Exo. 12.35.*

38 Lætati sunt Ægyptii cùm exirent hi, quia irruerat pavor horum super ipsos. *Exod.11.8. & 12.38. & seq.*

39 Expandit nubem pro tegumento, & ignê ad illustrandum noctem. *Exod.13.21.*

40 Petente *populo*, adduxit coturnices; & pane cœlorum satiavit eos. *Exod.16.*

41 Aperuit rupem, & effluxerunt aquæ; ambulantes per siticulosa *loca, ut* fluvius. *Exod.17.6. & Num.20, 11.*

42 Quia

Gen. 15. 13. 42 Quia recordabatur verbi sanctitatis suæ; cum Abrahamo servo suo *habiti*;
Exod. 15. & Num. 33. 3. 43 Ideo eduxit populum suum cum gaudio, cum cantu electos suos.
Num. 20. & 21. 44 Deditque eis regiones gentium, qui labo-rem nationum hæreditariò possident:
Deut. 31. 12. & seq. 45 Ut observent statuta ejus, & leges ejus custodiant. Halelu-Jah.

ANNOTATIO.

1 Celebrate] *ode est, ἐπαινετικὴ, continens exordium, sive propositionem hortatoriam ad celebrandum & colendum Deum, usque ad vers. 7. deinde narrationem causarum singulari modo ad ecclesiam pertinentium. Quamobrem hic psalmus a Davide appositè duobus præcedentibus adjunctus est, ut apparet ex* 1. *Chron.* 16. 5 Mirabilium ejus] *prolepsis, id est, propositio summa sequentis narrationis.* 7 Hic est Jehova] *narratio causarum ex quibus Ecclesia provocatur ad laudandum & colendum Deum. Sunt autem in universum duæ; una est, fœdus ipsius gratuitum cum Ecclesia; altera, mirabilis administratio ex fœdere: quæ duo summatim hoc versu posita ex ordine postea tractantur: fœdus quidem, a vers.* 8. *ad* 12. *administratio verò, inde ad finem usque.* 11 Funiculum] *vide Deut.* 32. 9. 12 Quamvis essent] *altera pars narrationis de mirifica administratione Dei, ad quam transit propheta per occupationem hanc duobus versibus. Sunt autem tres narrationis partes; prima, de rebus mirificè a Deo gestis ante profectionem in Aegyptum, usque ad vers.* 16. *secunda, de rebus in Aegypto gestis inde usque ad versum.* 37. *postrema, de rebus gestis post exitum ex Aegypto.* 16 Advocans] *id est, efficiens potenti verbo: humanitus dictum,*

ut a

ut 2. Reg. 8. 1. secunda pars narrationis, ut dictum est in versum 12. Scipionem panis fregit] *ut Levit. 26. 26.* 18 Compede] *tanquam criminis capitalis fuisset reus, vide Gene. 39. 20.* 19 Verbum ipsius]. *Dei videlicet, qui Josepho per somnia revelaverat ea quæ ipsi erant eventura Genes. 37. 7. & 9.* Sermo Jehovæ] *id est, Jehova ex consilio arcano & voluntate sua exploravit his modis fidem ejus in servitute & carcere, ut metalla in catino probari solent: hypallage.* 22 Ut vinciret] *id est, ut summus in regno esset, & secundus a rege regiam potestatem obtinens, Genes. 41. 40. & 44.* Informaret] *ut factum est Genes. 41. 33. & seq.* 23 Chami] *ut suprà 78. 51. & infrà ver. 27.* 25 Mutavit animum] *id est, fecit ut rex & Aegyptii novi existerent, qui non agnoscerent Josephum: de hoc autem loquendi genere vide Exodi 4. 19.* 27 Apud eos] *tum Jisraëlitas, tum Aegyptios, Exodi 5. & sequent.* 28 Neque rebellarunt] *id est, non fuerunt irrita, sed planè ut Mosche dicebat effecta sunt.* 30 Regum] *id est, regis, & procerum regni.* 36 Principium omnis potentiæ] *ut Genes. 49. 3. & psal. 78. 51.* 37 Nec fuit] *quasi dicat, omnes incolumes ex Ægypto egressi sunt, liberi ab omnibus non tantùm externis, sed etiam internis impedimentis; quemadmodũ Deus promissione sua declaraverat Exodi 11. 7. quo etiam pertinent verba promissionis quæ postea redintegrata est ad fontes amaros: Exodi 15. 26.* 41 Per siticulosa loca] *id est per deserta Sinis & Tzinis.* 44 Laborem nationum] *ut promittitur Deut. 10. & 11.*

PSALMUS CVI.

Ecclesia ad Deum laudandũ omnes excitans, tenuitatem

tatem humanam confitetur, non tantùm imparem esse celebrando Deo verbis & operibus, sed etiam peccatis suis gloriam Dei convellere: quapropter confessa peccata sua majorum exempla adducit, quibus multa contra fœdus iniquè perpetrata Deus semper cōdonavit pro sœdere & misericordia sua: & salutē precata, atq; in eo confirmata benedicit Deo.

1 HALELUJAH. Celebrate Jehovam, quia bonus est; quia in seculum benignitas ejus.

a Heb. *potētias.*
b Heb. *faciat ut audiatur.*
c Heb. *benevolentia populi tui.*
d Heb. *ut videam bonū ut psal.* 34. 13.

2 Quis eloquatur [a] summam potentiam Jehovæ, [b] efferat totam laudem ejus?
3 O beatos qui observarent rationem *hanc*, qui exerceret justitiam quovis tempore.
4 Recordare mei Jehova, pro [c] benevolentia qua prosequeris populum tuum; visita me salute tua:
5 [d] Ut fruar bono electorum tuorum, ut læter lætitia gentis tuæ; ut me laudibus efferam cum possessione tua.
6 Peccavimus cum majoribus nostris; iniquè fecimus, improbè egimus.
7 Majores nostri in Ægypto non intellexerant mirabilia tua, non recordati fuerant amplitudinis benignitatum tuarum; sed occasionem dederant mutandi *eas* ad mare, [e] ingressuri mare algosum.

e Heb. *in mare algæ* ituri.

8 Attamen servavit eos propter nomen suum, ut notam faceret potentiam suam.
9 Cumque ipso increpante mare algosum, exsiccatum esset; deduxit eos per ejus abyssos quasi *per* desertum.
10 Ita servans eos a manu osoris, vindicavit eos a manu inimici;
11 Operuerunt verò aquæ hostes eorum, unus

nus ex illis non est relictus superstites. Exo. 14.31.
12 'Quamvis credidissent verbis ejus, ceci- & Exodi 15.
nissent laudem eius; Exod.15.24.
13 [f] Festinanter obliti sunt operū ejus, 'non
perdurarunt ad consilium ejus:
14 Sed ducti concupiscentia in deserto, ten-
taverunt Deum fortem in solitudine:
15 Adeò ut tradens illis [g] quod petebant;
'immitteret maciem [h] in illos ipsos.
16 Postea invidentibus Moschi in castris,
Aharoni ' sancto Jehovæ;
17 Aperiens se terra deglutivit Dathanem,
& operuit cœtum Abirami:
18 Exardescensque ignis 'in cœtum illorum,
flamma incendit improbos.
19 Fecerunt vitulum Chorebi, & incurva- *Exod.* 32.
verunt se fusili:
20 Et mutantes 'honorem suum, in [i] formam
bovis commedentis herbam,
21 Obliti sunt Dei fortis servatoris ipsorum;
qui fecerat *res* magnas in Egypto,
22 Mirabilia' in regione Chami, terribilia ad
mare algosum.
23 Quamobrem dixerat se perditurum eos;
nisi Mosche electus ipsius' constitisset in irrup-
tione illa coram ipso, ad avertendum æstum
ipsius, ne perderet.
24 Spreverunt quoque ' terram [k] desydera-
bilem, non credentes verbo ejus;
25 Et murmurantes in tentoriis suis, non
auscultarunt 'voci Jehovæ.
26 Quapropter ' sublata manu sua juravit
eis, se " dejecturum eos in ipso deserto,
27 Etiam dejecturum 'semen eorum in genti-
bus, & dispersurum eos in regionibus.
28 Præterea copulaverunt se etiam cum *Num.* 25.
idolo

[f] Heb. *festinarunt, obliti sunt.*
Num. 11.
[g] Heb. *petitionem eorum.*
[h] Heb. *in animā eorum.*
Num. 16.
[i] Heb. *structuram.*
[k] Heb. *desyderii.*
Num. 13. & 14.

Numer.25. idolo Pehhoris,& comederunt sacrificia mortuorum;

29 Adeò provocantes *Deum* ad indignationem factis suis, ut irrumperet in eos plaga:

30 Donec consistente Pinchaso & judicium exercente; coërcita esset plaga illa;

31 Quod reputatum est ei ad justitiam, per [l] quamque generationem usque in seculum.

[l] Heb. *generationem & generationẽ.*

Numer.20.

32 Item ferventem iram concitarunt ad aquas contentionis; ita ut male fuerit Moschi propter ipsos:

33 Cum exacerbantibus illis spiritum ipsius, pronuntiasset labiis suis *exacerbationem suam.*

Judi.1. inde a vers. 21.

Jud.c.2.& 3.

34 Non perdiderunt populos illos, de quibus edixerat Jehova ipsis:

35 Sed commiscentes se cum illis gentibus, didicerunt opera earum;

36 Colueruntque terricula earum, quæ ipsis fuerunt in tendiculam.

37 Nam sacrificaverunt filios suos, filiásque suas dæmonibus;

38 Et effuderunt sanguinem innoxium, sanguinem filiorum suorum, filiarumque suarum quas sacrificabant terriculis Cenahhanæorũ; adeò ut contaminata esset terra istis [m] cædibus.

[m] Heb. *sanguinibus.*

39 Et polluerunt se operibus suis; actionibus suis, scortantes.

40 Quapropter accensus ira Jehova in populum suum; abominatus est possessionem suam:

Judic.2.14. & Judic. 3. & sequent.

41 Adeò ut traderet eos in manum gentium, ut dominarentur in eos osores eorum:

42 Et

42 Et opprimentibus ipsos inimicis suis, de-
primerent se sub manu eorum.
43 Multoties eripuit eos; quamvis ipsi exa-
cerbassent eum consilio suo,& attenuati essent
propter iniquitatem suam;
44 Respiciens ad angustiam [n] eorum,audito
clamore eorum.
45 Et recordantem pro eis foederis sui;
poenituit ipsum pro amplitudine benignitatũ
suarum:
46 Adeò ut [o] conciliaret illis misericordi-
am, coram omnibus qui captivos detinebant
eos.
47 Serva nos Jehova, Deus noster, & con-
grega nos ex istis gentibus; ad celebrandum
nomen sanctum tuum, & laudationibus com-
mendandum nos in laude tua.
48 Benedictus Jehova Deus Jisraëlis, inde a
seculo usque in seculum: & dicat totus popu-
lus, Amen. haleIu-jah.

[n] Heb. *eis.*

[o] Heb. *daret eos misericordiæ. hypallage: sic Gene.* 43.14 1. *Chronic.* 16.35.

Annotatio.

1 Halelu-jah] *Ode est* ἐπαινετικὴν *quemadmodũ hoc principium ostendit. Constat autem ex partibus quatuor: prima est, exordium hortans ad celebrandum Deum, versu* 1. *secunda, propositio imbecillitatis humanæ, quæ neque verbis neque operibus Deum pro merito celebrare potest; sed Deum glorificat cõfessione infirmitatis suæ, ut loquitur Apostolus* 2. *Corinth.* 12.9. *Hanc rationem psaltes servat a versu* 2. *ad* 7. *tertia est, narratio indignissimorũ facinorum quæ majores perpetraverant, & beneficentiæ Dei erga homines ingratos, a versu* 7. *usque ad* 47. *quarta, conclusio postulatoria & laudativa, duobus ultimis versibus.* 2 Quis] *propositio ac*

velut correctio superioris exhortationis. quasi dicat psaltes, quid ergo? an Deus ab homine convenienter laudari potest? essent profectò beati, si qui præstarent; sed, eheu, plurimùm absumus ab eo convenienter celebrando; qui neque lingua valemus, neque vitæ integritate comparati sumus ad eum condignè celebrandum, vers. 2. & 3. Quamobrem nullum melius celebrandi eum argumentum datur, quàm si imploremus misericordiam ejus, versu 4. & 5. & cõfiteamur peccata nostra, versu 6. 3 Rationem hanc] *ore prædicandi & celebrandi Deum.* Exerceret justitiam] *id est, vitam suam componeret, velut spectatum aliquod simulachrum & documentũ laudis ejus constans atque perpetuum.* 4 Recordare mei] *ut Genes. 8. 1.* Pro benevolentia] *id est, gratuita misericordia, qua duceris in populum tuum, & antehac in majores nostros ductus es; prout sequens narratio explicat: simile argumentũ est suprà psalmo 85. 2.* Visita me] *ut Gen. 21. 1.* 7 Majores nostri] *narratio, explicans alteram confessionis partem de peccatis majorum, & misericordia Dei condonante peccata, injustosq; beneficiis prosequente. Sunt autem hujus narrationis exempla multa: e quibus hoc primum est de rebellione in deserto & transitu maris rubri, usque ad vers. 12.* Mirabilia tui] *opera quæ inde a creatione Deũ fecisse audiverant.* Benignitatum tuarum] *quas inde a tempore vocati Abrahami exercueras in populum tuum, ac nominatim in Aegypto coram oculis ipsorum: de quibus actum est superiore psalmo.* Occasionem dederant] *id est, quantum in ipsis erat, salutem cœptam indignitate sua abruperant. vide Exodi 14. 10. & sequentibus.*
9 Per ejus abyssos] *id est, inter duas aquarum congeries, quæ Jisraëlitis cesserunt, ac si locus a natura siticulosus fuisset: vide Exodi 15. 5.*

12 Quam

12 Quamvis] *transitio ad alia exempla indignitatis Jisraëlitarum, quæ per congeriem exponuntur ad illustrandam beneficentiam constantem Dei.* 13 Non perdurarunt] *sed obmurmurarunt ei re adhuc recentissima.* Exodi 15.24. 15 Immitteret maciem] *id est, emaciaret eorum corpora qui concupiverant carnem, & morte afficeret: litotes.* 16 Sancto Jehovæ] *id est, quem sanctificavit Deus ad obeundum sacerdotium suum, & sanctum esse reipsa demonstravit: Num.* 16.5. & 7. 18 In cœtum illorum] *Korachi, & aliorum qui admoverant thus: Num.* 16. 35. & 17. 10. 20 Honorem suum] *id est, Deum, quo nudati omnem ignominiam apud inimicos fuerant subituri:* Exodi 32.25. 22 In regione Chami] *ut suprà* 78. 51. 23 Constitisset] *id est, intercessisset deprecans iram Dei, & populum labefactatum reconciliasset Deo: metaphora a re castrensi. sic Jechezkel* 13. 5. *& infra versu.* 30. 24 Terram desyderabilem] *spiritualium benedictionum temporaliumq; nomine, Deut.* 8. 7. & 11.10. 25 Voci Jehovę] *id est, mandato ejus, quod habetur Deut.* 1. 21. 26 Sublata manu sua] *ut Genes.* 14.22. Dejecturum eos] *ut factum esse legimus Deut.* 2. 13. *& sequentibus.* 27 Semen eorum] *id est, filios erroribus, captivitate, & cædibus afflicturum, Num.* 14. 33. & *Jechezkelis* 20. 23. *quomodo completum esse legimus Num.* 14. 45. & 21. 1. & *Deut.* 1. 44. & 2. 13. 28 Mortuorum] *id est, deorum vita carentium. Num.* 25.2. 32 Malè fuerit] *id est eorum occasione ab ingressu terræ promissæ exclusus sit Mosche, ut ipse conqueritur Deut.* 1. 37. & 4.21. 33 Ipsius] *Moschis indignatione abrepti, Numer.* 20. 10. *Est autem hic ellipsis conjugati, ut Genes.* 18. 21.

34 Edixerat] *Deut.7.2.& seq.* 36 Terricula] *ut 1.Schem.31.9.* In tendiculam] *ut prænuntiaverat Deus Exod.23.33.* 37 Sacrificaverunt filios] *contrà quàm præceperat Deus Levit.20.2. & Deut.12.31.& 18.10.* Dæmonibus] *ut Deut. 32.17.* 38 Contaminata esset] *prout sanguine contaminari dicitur, Num.35.33.* 39 Scortantes] *i. misso conjugali erga Deum officio, quidvis aliud potius quàm Deum pro libito animi sui amplectentes: quod vetuerat Deus, Num. 15.39.* 43 Quamvis ipsi] *occupatio duarum objectionũ: atqui impii erant, & ad paucitatem redacti attenuatiq; ab hostibus: quibus respondet psaltes; liberatio igitur ipsorum non ab ipsis, sed a Deo nostro est.* 45 Fœderis sui] *id est, duobus nominibus benefecit populo, propter misericordiam suam infinitam, & propter fidem veritatemq; promissionum suarum ex fœdere.* Pœnituit] *ut Gen.6.6. humanitus dictum.* 47 Serva nos] *conclusio continens partes duas; petitionem beneficentiæ Dei gratiosæ a majorum exemplo, hoc versu: & laudationem Dei solennem in Ecclesia, vers. 48.* Ex istis gentibus] *apud quas multi Jisraëlitarum profugi, captivi, aut inquilini fuerant, donec regnum ad Davidem pervenit: ut factum fuisse constat ex historia Judicum & Schaülis: nam hos versus Davidis esse ostenditur 1.Chron.16.*

PSALMUS CVII.

Psaltes bonitatem & benignitatẽ Dei celebrat ab exemplis exulum in regionibus exteris errantium, captivorum, ægrotantium, corũ qui in mari jactantur, deniq; mutationum omnium quæ singulis regionibus & personis usu veniunt providentia ejus: & oẽs ad laudes Dei hortatus, hominũ vecordiã admiratur magnifica Dei opera non animadvertentiũ.

1 CELE-

1 CELEBRATE Jehovam, quoniam
bonus *est*; quoniam in seculum beni-
gnitas ejus.
2 Prædicent redempti Jehovæ, quos re-
demit [a] ab angustia,
3 *Quos* ex regionibus congregavit; ab o-
riente, & ab occidente; ab Aquilone, & a
mari:
4 *Qui* errarunt per desertum, per solitu-
dinem viæ; civitatem [b] habitabilem non in-
venientes:
5 Famelici, etiam sitibundi; in quibus ani-
mus ipsorum sese obruebat:
6 Cùm clamantes ad Jehovam in oppressi-
one ipsorum, ex angustiis ipsorum eripuerit
ipsos,
7 Et deduxerit ipsos per viam rectam, ut p-
venirent ad civitatem habitabilem:
8 Celebrent apud Jehovam benignitatem
ejus; & mirabilia ejus apud filios homi-
num;
9 Eum satiare animam appetentem, & ani-
mam famelicam explere bono.
10 Qui desident in tenebris & lethali umbra,
vincti afflictione & ferro;
11 Quia dederunt occasionem mutandi ser-
mones Dei fortis, & consilium excelsi spreve-
runt;
12 Quorum deprimit ista molestia animum;
qui labant, nemine adjuvante:
13 Cùm clamantes ad Jehovam in oppressio-
ne ipsorum, ab angustiis ipsorum servaverit
ipsos,
14 Eduxerit ipsos ex tenebris & umbra le-
thali, vincula ipsorum diruperit:
15 Celebrent apud Jehovam benignitatem,

[a] Heb. *a manu angustiæ.*

[b] Heb. *habitationis: sic deinceps*

ejus, & mirabilia ejus apud filios hominum;
16 'Eum frangere valvas chalybeas, & vectes ferreos succidere.
17 "Stulti *qui* propter viam defectionis suæ, & propter iniquitates suas affligantur,
18 Quorum animus omnem cibum abominatur, qui pertingunt usque ad 'portas mortis:
19 Cùm clamantes ad Jehovam in oppressione ipsorum, ab angustiis ipsorum servaverit ipsos.
20 'Mittens verbum suum curaverit ipsos, & 'liberaverit a foveis ipsorum:
21 Celebrent apud Jehovam benignitatem ejus, & mirabilia ejus apud filios hominum;
22 Et sacrificantes sacrificia gratiarum actionis, enarrent opera ejus cum cantu.
23 'Qui descendunt in mare navibus, exercentes artem in aquis amplis;
24 Ipsi *qui* vident opera Jehovæ, admirabilia ejus in profundo:
25 Quemadmodum edicens constituat ventum procellosum, qui attollat fluctus illius:
26 *Quemadmodum* 'ascendant ad cœlos, descendant ad abyssos; 'anima ipsorum malo seipsam dissolvat,
27 [c] Titubent, sese moveant tanquam ebrius; & tota peritia eorum 'absorbeatur:
28 Cùm clamantes ad Jehovam in oppressione ipsorum, ex angustiis ipsorum eduxerit ipsos,
19 Restituerit procellam [d] malaciæ, silentibus fluctibus illarum *aquarum*,

[c] Heb. *tripudient.*

[d] Heb *quieti vel silentio.*

30 Et

30 Et lętantes ipsos, postquam conticuerunt *fluctus*; deduxerit ad portum [e] optatum:

31 Celebrent apud Jehovam benignitatem ejus, & mirabilia ejus apud filios hominum,

32 Exaltentq; eum in congregatione populi, & in consessu seniorum laudent eum.

33 "Redigit" flumina in desertum, & processus aquarum in siticulosum solum:

34 Terram [f] fructuosam in salsuginosã, propter malitiam habitantium in ea.

35 " Redigit desertum in stagnum aquarum, & terram siccaneam in processus aquarum;

36 Efficiens ut habitent ibi famelici, & constituant civitatem habitabilem,

37 Et consitis agris ac plantatis vineis, comparent [g] proventum fructuosum.

38 Qui ita benedicit eis, ut multiplicentur valde, & jumenta eorum " non minuit.

39 Ut " *contrà* minuuntur atque incurvantur, præ coarctatione mali & mœrore;

40 Cùm effundens contemptum super ingenuos, facit ut errent per inanitatem aviam;

41 Collocatq; in edito egentem ab afflictione, & " disponit tanquam gregem familias.

42 " Videant recti & lætentur; omnis verò " nequitia obdat os suum.

43 Quotus quisque sapiens est qui observet ista, ut animadvertantur benignitates Jehovæ?

[e] Heb. *oblectationis, vel desiderii ipsorum.*

[f] Heb. *fructus*

[g] Heb. *fructum proventus: hypallage.*

Annotatio.

1 Celebrate Jehovam] *Ode est* ἐπαινετική, *constans ex propositione laudis, versu* 1. *narrationibus*

quinque ad laudis argumenta pertinentibus, quas Amœbæi versus ferè terminant, a vers. 2. ad 42. & conclusione, duobus versibus ultimis. Est autem hic psalmus quatuor superioribus nominatim adjunctus, ut extra ordinarium genus operum, quæ Deus exercet in omnes homines, ad laudem ipsius facere cognoscatur, ut dictum est suprà in Psalmum. 103. 2 Prædicent] *prima narratio de vagis, & in regione extera cum summo vitæ discrimine peregrinantibus, usque ad ver. 10.* 3 A mari] *id est, a meridiano tractu, ubi situm est mare rubrum, & sinus avalites.* 4 Solitudinem viæ] *id est, in viam, ubi semita nulla est.* 5 Obruebat] *ut psal. 77. 4.* 8 Apud Jehovam] *id est, privatim ex animo suo.* Apud filios hominum] *id est, palàm & publicè.* 9 Eum satiare] *id est, thesin sive doctrinam universalem de beneficentia Dei in calamitosos profiteantur, ab hypothesi vel singulari exemplo & experientia sua: sic deinceps.* 10 Qui desident] *secunda narratio, de captivis quos aliena vincula constringunt, ut suorum peccatorum pœnæ inflictæ a Deo.* 11 Quia dederunt] *id est, quia fuerunt immorigeri Deo, ac proinde benignitatem ipsius a se averterunt; cujus promissiones ad pios & obsequentes pertinent.* Consilium excelsi] *de ipsis beneficiis prosequendis, si morem gererent.* 16 Eum frangere] *id est, ab arctissimis vinculis & carceribus sonticis liberationem dare.* 17 Stulti] *tertia narratio de iis qui decumbunt gravissimè propter peccata sua.* 18 Portas mortis] *ut psal. 9. 14.* 20 Mittens verbum] *id est, suo jussu.* Liberaverit a foveis] *id est, morte præsentissima & sepulchro ipsis jam comparato: sic enim accipiendum evincit contextus hujus hyperboles; quo modo accipitur Lamentatio. 4. 20.* 23 Qui descendunt]

quar-

quarta narratio de nautis, vectoribus, & omnibus per mare negotiantibus. 26 Ascendant ad cœlos] *tum fluctus maris, tum navigantes ipsi qui jactantur fluctibus: gravissimæ hyperbolæ.* Anima ipsorum] *id est, nausea & jactatione adeò vomant, ut animam illico acturi videantur; quasi cum vomitione liquescens profunderetur.* 27 Absorbeatur] *id est, exhauriatur, nesciant quid amplius facto sit opus, & omnibus tentatis de modo salutis desperent humanitus.* 33 Redigit flumina] *quinta narratio, de agrorum & personarum mutationibus affectis a Deo; quæ per antithesin illustratæ sunt singulæ.* Flumina in desertum] *id est, agros in steriles & siccos, duobus versibus.* 35 Redigit] *id est, contrà ex agris sterilibus efficit uberrimos & habitationi commodissimos, versibus sequentibus.* 38 Non minuit] *id est, auget: litotes.* 39 Contrà] *supple cùm maledicit eis: nam ellipsis est contrarii; ut Gene.18.19.* 41 Disponit tanquam gregem] *id est, multiplicat familias egentium, & fœcundat tanquam greges.* 42 Videant recti] *Conclusio psalmi, cujus partes sunt duæ; una, de officio omnium quibus cernenda proponũtur opera Dei magnifica, tum bonorum, ut iis recreentur; tum improborum, ut confundantur & obstupescant illis, hoc versu: altera verò, brevis expostulatio de stupore & oscitantia omnium hominum vel sapientissimorum, qui in tot, tantis, & tam frequentibus miraculis, documentisq; bonitatis & benignitatis Dei dicuntur cæcutire, sequente versu.* Nequitia obdat] *ut Ijobi.5.16.*

PSALMUS CVIII.

David ingressus administrationem regni & de hostibus debellandis cogitans, Deo gloriam ipsius

commendat in benignitate & fide præstanda; promissiones ejus commemorat, auxilium implorat, & se eodem duce ad opus accingit.

Psalm. 57.8.
a Heb. corde

1 * CANTICUM & *Psalmus Davidis.*
2 Erecto a animo meo, ô Deus; canam & psallam, etiam * gloria mea.
3 Evigila nablium & cithara: expergefaciens *inde ab* aurora,
4 Celebrabo te in populis, Jehova; & psallam tibi in nationibus:
5 Magnam esse supra cœlos benignitatem tuam, & ad superiores usque nubes veritatem tuam.
6 Exaltare supra cœlos, ô Deus; & super totam terram gloria tua:

Psalm. 60.7.

7 Ut liberentur dilecti tui; serva dextera tua, & exaudi me.
8 Deus locutus est per sanctitatem suam; exultabo, in partem obtineo Schecemum, & convallem Succotharum metior:
9 Meus Gilhhad, meus Menasche; & Ephrajim robur capitis mei, Jehuda legislator meus *est.*
10 Moab pollubrum meum; supra Edomæum projiciam calceum meum; contra Palæstinam * clangentem agam.
11 Quis deduceret me *in* civitatem munitã? quis duceret me Edomæam usque?
12 An non *tu*, ô Deus, *qui* rejiceras nos; ut non procederes, ô Deus, inter exercitus nostros?
13 Cedò nobis auxilium *tuum* ab hoste; alioquin vanitas est auxiliatio humana.
14 In Deo faciamus strenuè, & ipse proculcabit hostes nostros.

AN-

Annotatio.

1 Canticum] *Psalmus est ἑνωτικός, continens partem psalmi 57. partemq́; 60. Constat autem exordio votivo, quo spondet psaltes se celebraturum Deum, usque ad vers. 6. deinde petitione, vers. 6. & 7. tertiò confirmatione a promissionibus Dei, a vers. 8. ad 11. postremò conclusione petitoria, inde ad finem usque.*
2 Gloria mea] *id est, animo meo, ut exponitur psalmo. 57. 9 quasi dicat, quicquid est in me gloriosum, gloriabitur in Deo.* 10 Clangentem agam] *id est, triumphabo victor: quod altero psalmo per sarcasmum Pelischtais exprobraverat.*

Psalmus CIX.

David improbissimis malevolorum calumniis traductus apud regem, expostulat cum Deo illarum nomine: calumniatoribus, eorum familiis, nomini, & saluti malè precatur propter obfirmatam illorum malitiam: Deum orat pro salute sua ad gloriam ipsius: qua accepta, se benignitatem Dei celebraturum profitetur.

1 MAGISTRO *symphoniæ,* [a] *Davidis psalmus.* [a] O Deus laudis meæ, [a] ne surdum agas.
2 Nam [a] os improbi & os [a] dolosum contra me aperuerunt se, oblocuta sunt mihi lingua mendace: [a] Heb. *doli.*
3 Et verbis [b] odiosis circumvenerunt me, oppugnantia me immeritò. [b] Heb. *odii.*
4 Adversati sunt mihi loco dilectionis meæ, [a] qua eram *in* oratione;
5 Reponentes mihi malum pro bono, &

odium

odium pro dilectione mea.
6 "Præfice illi improbum, qui adversans "insistat ad dexeram illius:
7 c Cùm in jus venerit, abeat d damnatus; & oratio illius "illi sit e crimini:"
8 Sint dies illius" pauci, curationem illius accipiat alter:
9 Sint filii illius, pupilli, & uxor illius vidua:
10 Et continenter f vagantes filii illius, mendicent, quærantq; *stipem* "e locis desolatis suis:
11 "Illaqueet fœnerator quicquid *est* illi, & diripiant extranei laborem illius:
12 Ne sit illi " qui protendat benignitatem, neque sit qui gratiam faciat pupillis illius:
13 Sit posteritas illius g excidio addicta, in generatione altera deleatur nomen eorum:
14 "In memoria sit iniquitas majorum illius apud Jehovam, & peccatum matris illius ne deleatur:
15 Sint coram Jehova jugiter, ut excindat e terra memoriam eorum.
16 "Propterea quòd "non est recordatus exercere benignitatem; sed persecutus est virum pauperem, egentemq;, & affectum ægritudine h animi, ad afficiendum morte;
17 "Et i optavit ut maledictio obveniret ei; neque oblectatus est benedictione; sed *ut* procul esset ab eo,
18 "Ut indueretur maledictione velut chlamyde sua; & ingrederetur velut aqua intra eū, & velut oleum in ossa ejus:
19 "Adsit illi, tanquam panno amiciat se: & pro

c Heb. *cùm judicabitur.*
d Heb. *improbus: metalepsis.*
e Heb *peccato.*
f Heb. *vagādo vagentur filii ejus, & mendicent.*
g Heb. *ad excindendum: simile vide Num. 24. 22.*
h Heb. *cordis*
i Heb. *amavit maledictionem ut eveniret: trajectio.*

pro zona jugiter se accingat ea.

20 "Hoc *esto* [k]præmium adversantium mihi | [k] Heb. *opera.*
a Jehova, & abloquentium malum contra a- | *i. operæpretiū*
nimam meam. | *sive merces.*
21 " Tu autem, ô Jehova domine exerce *be-* | *metonymia.*
nignitatem erga me propter nomen tuum; quia
bona *est* benignitas tua, eripe me.
22 " Nam pauper & egens sum, & cor meum
confossum est in medio mei:
23 " Ut umbra cùm declinat, abire cogor;
" exagitor ut locusta:
24 Genua mea labant præ jejunio, & caro | [l] Heb. *a pin-*
mea emaciatur [l] exhausta pinguedine: | *guedine.*
25 Insuper probro sum illis, videntes me "mo-
vent caput suum.
26 " Auxiliare mihi, ô Jehova Deus mi; serva
me pro benignitate tua:
27 Ut agnoscant manum tuam hanc esse,
te Jehovam fecisse hoc.
28 Utut maledicant ipsi, tu benedicito: qui
insurrexerunt erubescant, ut servus tuus læte-
tur.
29 Induantur adversarii mei ignominia, & a-
miciant se tanquam pallio pudore suo.
30 " Celebrabo Jehovam valde ore meo, & in
medio multorum laudabo eum;
31 Quòd assistat ad dexteram egentis, ut
conservet ab illis qui abjudicant [m] vitam il- | [m] Heb. *ani-*
li. | *mam illius.*

ANNOTATIO.

1 " Davidis Psalmus] *psalmus est* εὐκτικός: *quem videtur David Deo cecinisse, cùm sub finem regni Schaülis animadverteret omnia esse perditissima: ut consimilibus verbis utitur Schaülem alloquens,*

1. Sam

1. Schem. 26. 19. Sunt autem hujus psalmi partes quatuor; prima est exordium sive propositio summa totius causæ, usque ad versum 6. secunda, imprecatio in adversarios ab omni pietate & humanitate alienissimos, inde usq; ad vers. 21. tertia, precatio supplicis pro salute sua, usque ad ver. 26. postrema, conclusio, reliquis versibus. O Deus] exordium audientiam faciens a persona Dei, in quo laudem suam totā consistere exponit psaltes; hoc versu; a persona adversariorum & sua, quatuor sequentibus. Ne surdum agas] ut psalm. 28.1.
2 Os improbi] vide 1. Schem. 24.10. & 26. 19. 4 Qua eram in oratione] id est, pro ipsis concipiebam preces, ut psalm. 35.13. 6 Præfice illi] secundus locus, imprecatio, qua malè precatur David tum ipsi adversario, tribus versibus; tum familiæ, duobus versibus; tum etiam bonis, honoribus, & nomini illorum omnium coram hominibus; vers. 11.12. & 13. & saluti coram Deo, ver. 14. & 15. de quo orationum genere vide Psal. 28.4. & 5. sensus autem est, durissimi dominatus atque tyrannici eum servum effice. Insistat] id est, indesinenter observet, urgeat, coërceat. 7 Illi sit crimini] id est, quo magis se crimine liberare defendendo aut deprecando conabitur, eo se amplius oneret. 8 Pauci] id est, pauciores quàm ex naturæ lege: ut factum est in Juda, cui sequentia verba accommodantur, Actor. 1. 20. 10 E locis desolatis] id est, eversa domo & familia sua. 11 Illaqueet] id est, ad se avertat & intercipiat, velut retibus bona eorum. 12 Qui protendat benignitatem] id est qui aut dexteram porrigat in adjumentum ipsius, aut antè porrectam adhibere pergat: metaphora. 14 In memoria sit] id est, Deus peccata illius semper sibi proponat in æternum punienda: humanitus di-

ctum

ctum. 16 Propterea] *amplificatio superioris imprecationis ἐκ παραβολῆς, id est, per comparationem malæ mentis, mali animi, & maleficiorum, quibus in viros bonos certo consilio & deliberata malitia utebantur, cum pœnis quas ipsi infligi a Deo petit, ut pœna sit par noxiæ; usque ad versum* 20. Non est recordatus] *id est, de industria oblitus est, & omisit benefacere.* 17 Et optavit] *id est, toto studio incubuit ut bona averterentur a viris bonis, & mala obruerent eos: sic accipiendum esse hunc locum docent ipsa tempora verborum.* 18 Ut indueretur] *i. ut omnibus malis corporalibus & spiritualibus omni ex parte involutus perfunderetur, obrueretur, & submergeretur: elegantissimæ allegoriæ.* 19 Adsit illi] *maledictio videlicet quã in viros bonos procuravit, ut involvat & constringat ipsũ.* 20 Hoc esto præmium] *sũma imprecationis, qua David sui mentionem faciens transitum parat ad sequentem locum.* 21 Tu autem ô Jehova] *tertia pars, precatio: qua David Deum orat pro salute sua, primùm a natura, fœdere, & gloria ipsius, hoc versu; deinde a persona sua, quatuor sequentibus.* 22 Nam pauper] *secunda causa a calamitatibus ipsius. quasi dicat, miserrimus sum & omni ope destitutus; ut suprà in genere dixerat, ver.* 16. 23 Ut umbra] *id est, quàm velocissimè.* Exagitor] *id est, discursare cogor propter diligentissimam pervestigationem & persecutionem hostium meorum, ut locusta dissilit: sic enim fecisse Davidem docetur* 1 *Schem.* 23.26. 25 Movent caput] *vide* 2. *Reg.* 19. 21. 26 Auxiliare mihi] *conclusio continens primùm anacephalæosin totius orationis præcedentis; ubi inverso ordine David Deum orat pro salute sua ad gloriam ipsius, tribus versibus, & pro confusione adversariorum,*

sariorum, ver. 29. deinde professione utitur sui erga Deum officii & grati animi, duobus versibus ultimis. 30 Celebrabo] *altera pars conclusionis professio administrationis gloriosæ Dei, ad fidem piorum confirmandam.*

Psalmus. CX.

David de vocatione Christi Domini nostri ad regnum spirituale in Ecclesia, & ad æternum sacerdotium prophetat: deinde proponit potentissimam victoriam de inimicis Christi, & triumphum ejus.

1 Davidis *Psalmus.* [a] Dixit Jehova Domino meo, sede ad dexteram meam; donec disposuero inimicos tuos [b] in scabellum pedum tuorum.
2 Scipionem [c] robustum tuum emissurus est Jehova Tzijone, *dicens* dominare in medio inimicorum tuorum.
3 Populus tuus *aderit* [d] maximè omnium voluntarius die copiarum tuarum; in decoris *locis* sanctitatis inde ab utero, ab aurora, tibi *aderit* ros juventæ tuæ.
4 Juravit Jehova, & non pœnitebit *eum*; tu *es* sacerdos in seculum secundum ordinem Malcitzedeki.
5 Domine, *qui sedet* ad texteram tuam; frangens die iræ suæ reges,
6 Judicium exercebit in gentes; complens corporibus, frangens caput in regionibus plurimis.
7 De torrente in via bibet; idcirco attollet caput.

[a] Heb. *dictū.*
[b] Heb. *scabellum ad pedum tuorum: anastrophe.*
[c] Heb. *roboris tui.*
[d] Heb. *voluntatum populus.*

ANNO-

ANNOTATIO.

1 Davidis psalmus] *Psalmus est propheticus de regno & sacerdotio Christi, ac proinde didascalicus, constans ex duabus partibus: una est propositio officiorum quæ Deus pater cōmisit filio, usque ad vers. 5. altera est propositio eorum quæ Christus effecturus est pro officio suo, inde ad finem usque.* Dixit Jehova] *propositionis de officiis Christi in hoc quidē psalmo membra sunt duo; unum, de regno ipsius, tribus ver. alterū de sacerdotio, ver. 4. In regni autē explicatione tria proponit psaltes: vocationem æternam a Deo patre in regiam administrationem & gloriam hoc versu; administrationem universalem & potentissimam per spiritum & prophetiam sive doctrinam Evangelii, invitis hostibus, versu. 2. & fidelissimum ac studiosissimum subditorum Christi obsequium ver. 3.* Domino meo] *Messiæ sive Christo, Deo æterno cum patre & spiritu sancto, qui homo factus in tēporum plenitudine, etiam Davidis ipsius est dominus ex creationis & redemptionis jure, Matth. 22.43. & alibi.* Sede ad dexteram] *hoc est, summum a me honorem imperiumq; obtine, supra omne imperium ac potestatem collocatus, &c. Ephe. 1.20. humanitus dictum: hoc enim signo reges honestare eos solent quos honoribus summis prosequuntur, ut 1. Reg. 2.19. & psalm. 45.10.* Disposuero] *id est, subjecero pedibus tuis; quod explicatur copiosè. 1. Corrinth. 15.22. & sequentibus.* 2 Scipionem] *id est, verbum evangelii, quod est potentia De in salutē omni credenti, Rom. 1.16. & spirituales armatura, divinitus valida ad subversionem munitionum & omnis sublimitatis quæ extollitur adversus cognitionem Dei, &c. 2. Corinth. 10.4. & sequentibus.* Tzijone]

id est, ex Ecclesia Judæorum per totum orbem terrarum sceptrum regni sui Evangelium transmissurus, Jeschabh.2.3. & Mic.4.2. Dominare] potente verbo & spiritu, Ecclesiam in mediis hostibus alente, & in hostes efficaciter dominante, Heb. 4.12. 3 Die copiarum tuarum] id est temporibus Evangelii; quibus tuorum aciem ducturus, & inimicos debellaturus es, donec eos confeceris spiritu oris tui, & illustri adventu tuo aboleveris. His enim temporibus militans Ecclesia esse dicitur ex scripturæ testimonio & documentis patrum. In decoris locis] id est, in Ecclesia tua; quæ appellatur templum sanctum Domino: allegoria sumpta a figuris veteris Ecclesiæ; ut psalm 29.2. Inde ab utero] id est, quumprimùm per spiritum tuum semine incorrupto verbi regenerati fuerint in Ecclesia tua, & revelatus fuerit in ipsis Dei filius: ut loquitur Apostolus Galat.1.16. Ab aurora] id est, diligentissimè sistent se tibi: quę diligentia ferè in scriptura hac temporis circunstantia notari solet: ut Ijobi 8.5. Psalm.78.34. proverb.7.15. & alibi. Ros juventæ tuæ] id est, innumera multitudo electorum comparebit in Ecclesia tua, tanquam stillans ros e cœlo, & sub auroram depluens. 4 Juravit Jehova] alterum propositionis membrum de sacerdotio Christi, de quo legenda Epistola ad Heb. inde a cap.4. Secundum ordinem Malcitzedeki] id est, veritatem & complementum exhibens illius sacerdotii, quod in Malcitzedeko figuratū est: nam sive historiæ formā ordinemq; spectes ita narratur quasi sine patre, sine matre, sine genere esset, sine initio dierum & fine vitæ: ut hoc pacto sacerdotii Christi repræsentaretur æternitas: sive rem ipsam spectes; non fuit sacerdos secundum ordinem Ahronis, generis Levitici, ex lege mādati carnalis sed Abrahamū ipsū

&

*& quodămodo Levin decimavit, figurans sacerdo-
tem alium qui factus est sacerdos ex vi indissolubi-
lis vitæ, & jurejurando adhibito, Hebr.7.* 5
Domine] *altera pars psalmi de effectis po-
tentissimæ administrationis Christi regis nostri;
continens victoriam reportatam de omnibus inimi-
cis: quæ allegoricè humano bello, strage inimicorum,
& victoris persequentis exultantisq; gestu figura-
tur. Enuntiatur autem conversa ad Deum oratio-
ne, ad confirmandam prophetiæ hujus veritatem.*
Qui sedet] *id est, rex Christus, de quo versu 1.*
Frangens] *ut psalm.2.9.* Reges] *id est, omnem
sublimitatem quæ extollitur adversus cognitionem
Dei, 2.Corinth.10.5.* 6 Complens corpori-
bus] *id est, adversarios omnes ad unum malè per-
dens; & satanæ administros, satanamq; ipsum (qui
mortis imperiũ obtinet) conterẽs sub pedibus nostris,
Rom.16.20.* Plurimis] *id est omnibus: ut psa.97.1.*
7 De torrente] *id est, victoriã constantissimè per-
sequetur; quemadmodum strenui duces ne cibo qui-
dem aut potui indulgent, cùm fusos hostes perse-
quuntur.* Attollet caput] *id est, victoriam ple-
nam consecutus gloriabitur atq; triumphabit: quam
Deus pater filio promiserat suprà versu 1.*

PSALMUS CXI.

*Psaltes Ecclesiam suo exemplo hortatus ad lau-
dationes Dei, amplitudinem operum ejus erga Jis-
raëlitas, & sancti fœderis proponit: deinde recor-
datus officii quod a suis stipulatur Deus, omnes pro-
vocat ad reverentiam & laudationem ejus.*

1 [a] HALELU-JAH. Celebrabo Jehovam
ex toto [a] animo, [b] in consilio rectorum [a] Heb, *corde.*
& cœtu;

Aa 2 2 [b] Magna

2 *Magna opera Jehovæ, [b] exposita omni-
bus qui delectantur illis.
3 [c] Gloriosum & decorum opus ejus, & ju-
stitiam ejus, permanentem in æternum.
4 *Memoriam *comparavit mirabilibus su-
is, gratiosus & misericors Jehova.
5 *Escam dedit timentibus se, recordatus
* in seculum fœderis sui.
6 *Vim operum suorum indicavit populo
suo, dando eis possessionem gentium.
7 Opera manuum ejus *sunt* *veritatis & *ju-
dicii, * constantia omnia mandata ejus:
8 Fulta in æternum, in seculum; factaque
[d] fideliter & rectè.
9 *Redemptionem mittens populo suo, præ-
cepit in seculum fœdus suum; sanctum & re-
verendum *haberi* nomen suum.
10 [e] *Caput sapientiæ *est* reverentia Jehovæ,
[f] successus optimus omnibus *facientibus ista:
laus ejus permanet in æternum.

[b] Heb. *quæsita, id est adeò prompta ut ea quærere amplius non sit opus: metalepsis, sicut Jeschabb 65.1.*
[c] Heb. *gloriæ & decoris.* Exo 16.
[d] Heb. *cum fide & recto*
[e] Heb. *principium.*
[f] Heb. *secundatio bona ut accipitur Prouer. 3.4. & alibi, ubi boni nomen adjunctum est.*

ANNOTATIO.

1 Halelu-Jah] *Psalmus est* ἐπαινετικός, *constans exordio sive propositione laudis Dei, tribus versibus, narratione factorum ejus erga Ecclesiam, a vers. 4. ad ultimum; & conclusione, vers ultimo. Hic porrò psalmus & sequens ad notandam dignitatem ipsius & levandam memoriam, ordine alphabetico conscriptus est. Exordii autem partes sunt, hortatio ad laudes Dei qua propheta utitur ab exemplo suo, vers. 1. & propositio summa rerum ad laudes ejus pertinentium, duobus sequen.* In consilio rectorum] *id est, privatim & publicè in Ecclesia.*
2 Magna] *epitheta quatuor operum Dei laudabilium his duobus versibus continentur: quibus ex*
adver-

adverso sigillatim respondent narrationis membra, vers. 3.& 4. 4 Memoriam compar.] *altera pars psalmi, narratio rerum divinitus collatarum in ecclesiam Jisraëlitarum, usque ad vers. 9. & reciproci Jisraëlitarum erga ipsum officii, ut laudetur & sanctificetur Deus, vers. 9.* Comparavit] *id est, memorabilia opera & judicia exercuit, cùm liberaret populum ex Ægypto.* 5 Escam dedit] *id est, aluit populum quadraginta annis in deserto. Quamobrem Propheta alimentum deserti, & portionem singulis attributam proprio nomine appellavit prædam.* In seculum] *id est, perpetuò ad fœdus suum respiciens: non ad indignissima illorum murmura & rebelliones, quibus provocabant ipsum.* 6 Vim operum] *quæ duobus sequent. versibus exponitur.* 7 Veritatis] *erga pios qui veritatem amplectuntur.* Iudicii] *in adversarios.* Constantia] *id est, stata, firma, quæ neque ab ipso revocantur, neque ab ullo subterfugi possunt.* 9 Redemptionem mittens] *id est, cùm Jisraëlitas tam mirificè liberaret (ut suprà dictum est) hoc officium erga se restipulatus est Deus: ut observatum est in vers. 4.* 10 Caput sapientiæ] *conclusio per ὑσίπρωτον continens duas narrationis partes: unam, de officio nostro ut revereamur Deum freti promissione Dei fore ut secundet nos benedictionibus; alteram de laudibus Dei in sempiternum prædicandis, quibus psalmus incipitur & clauditur. Est autem caput sapientiæ non tantùm fons aut principium, sed primaria & summa sapientia: vide Deut. 4.6.* Facientibus ista] *nimirum quæ mandavit & stipulatus est Deus, & quæ hoc Psalmo fuerunt exposita.*

Psalmus CXII.

Psaltes pios hortatur ad laudationem Dei, propter felicitatem omnimodam quam largitur bonis.

1 "HALELU-JAH. "Beatus [a] quisquis reveretur Jehovam, in mandatis ejus delectatur valde.

2 "Potens in terra *est* semen ejus, generationi rectorum "benedicitur:

3 Opes & divitiæ in domo ejus, & "justitia ejus permanet in æternum.

4 [b] " Micat in tenebris lux justorum: gratiosus *est*, misericors & justus.

5 Bonus quisque gratiosè largitur, & mutuò dat; moderatur res suas "ex officio.

6 "Quia "in seculum non dimovetur, in memoria [c] perpetua *est* justus.

7 A [d] rumore malo non timet, erecto [e] animo suo confisus Jehovæ:

8 Fultus animo suo non timet, "donec videat *malum* in hostibus suis.

9 "Dispergit, dat egentibus: justitia ejus permanet in æternum: "cornu ejus elevatur honore.

10 Improbus autem videns indignatur, dentibus suis frendens contabescit; "desyderium improborum perit.

[a] Heb. *vir: ut infrà vers.* 5.

[b] Heb. *oritur in tenebris lux quæ* est *rectis*.

[c] Heb. *seculi.*

[d] Heb. *auditione mala.*

[e] Heb. *corde: sic vers. seq.*

2. *Cor.* 9. 9.

Annotatio.

1 Halelu-Jah] *Psalmus est genere quidem ἐπαινετικὸς, ut hoc principium ostendit; sed tamen versatur totus in narratione felicitatis quam pii divinitus consequuntur. Constat itaque primùm hortatione ad laudē, his duabus vocibus; deinde narratione*

tione illius felicitatis, usque ad vers. 9. ac postremò antithesi infelicitatis qua conficiuntur improbi, vers. 9. & ultimo. Beatus] *prolepsis, id est, propositio summa narrationis, exponens notas viri boni, nimirum reverentiam Dei & verbi ipsius; deinde una voce summatim felicitatem denuntians, quæ in sequentibus explicatur.* 2 Potens] *explicatio felicitatis piorum, cujus partes a Propheta tres constituuntur; prima est, felicitas totius familiæ domestica, duobus versibus; secunda, domesticæ felicitatis cum exteris communicatio, vers. 4. & 5. tertia, constans animi securitas ab omni malo, ver. 6. 7. & 8. Constituitur autem hæc prima felicitas in genere, honore, opibus, & vita, ut Abrahamo fuerat factum Genes. 11. 34.* Benedicitur] *a Deo atque hominibus.* 3 Justitia ejus] *id est, justæ vitæ sanctæq; præmia: metonymia.* 4 Micat in tenebris] *id est, ita circunfluit domi secundis rebus (quæ lucis nomine in scriptura ferè appellantur) ut in aliis calamitatibus pressos gratiosè, misericorditer, & justè profundat de benedictionibus suis.* 5 Ex officio] *tum erga domesticos, tum erga exteros: quod officium luculenter exponit Paulus 2. Corinth. 8. & 9.* 6 Quia in seculum] *ætiologia, sive explicatio causæ cur in mediis calamitatibus prosperentur sancti; ut dictum est versu 4. qua ratione transitur ad tertium felicitatis locum.* In seculum non dimovetur] *id est, dimovetur quidem; sed non in perpetuum hæret, dejiciturq; calamitatibus, ut loquitur Apostolus 2. Corinth. 4. 8. & 6. 8. & sequentibus.* 8 Donec videat] *id est, ne tunc quidem metuit sibi a malo, cùm impendentes undique hostes ipsi minitantur malè; at proinde multo minus metuit, cùm illos in suum ipsorum malum dejectos videt: id est, nunquam metuit.* 9 Dispergit] *conclusio*

conclusio narrationis, continens hoc versu summam anacephalæosin felicitatis justorum quæ modò dicta est, & antithesin infelicitatis improbis obventuræ, versu sequente. Cornu] *id est, caput, ut* 1. *Schem.* 2. 1. 10 Desyderium] *id est, improbæ cogitationes, consilia labores & conatus in bonos irriti fient a Deo: ut Psal.* 146. 4.

PSALMUS CXIII.

David Ecclesiam Dei *suo exemplo provocat ad laudationem ejus propter majestatem, providentiã, & administrationem mirificam ac gloriosam ejus.*

1 HALELU-JAH laudate servi Jehovæ, laudate nomen Jehovæ.

2 Sit nomen Jehovæ benedictum, [a] deinceps usque in seculum;

3 Ab ortu solis usque ad occasum ejus, *sit* laudatum nomen Jehovæ.

4 Elatus supra omnes gentes Jehova *est*, supra ipsos cœlos gloria illius.

5 Quis *est* par Jehovæ Deo nostro? [b] qui altissimè habitat:

6 [c] Qui in infimis perspicit, in cœlis & in terra;

7 Erigens e pulvere tenuem, e sterquiliniis elevans egentem,

8 Faciendo ut consideat cum ingenuis, cũ ingenuis populi sui:

9 Faciens ut [d] quæ sterilis erat in familia, sedeat mater liberorum læta. Halelu-Jah.

[a] Heb. *ex nunc & usque.*

[b] Heb. *qui exaltat habitando: vide Gen.* 12. 8.

[c] Heb. *qui infimè demittit respiciendo.*

[d] Heb. *steriles familiæ:* 1. *Schem.* 2. 5.

ANNOTATIO.

1 Halelu-Jah] *Psalmus hic* ἐπαινετικῶς *primùm hor-*

hortationem ad laudandum Deū, hoc versu; deinde laudationem, duobus sequent. ac postremò laudationis argumenta reliquis continet. Videtur autem David hunc psalmum exarasse, cùm divinitus hoc regnum accepisset, & publicum hoc beneficium cum domestico in Channam beneficio comparans canticum hoc cum illo conformasse, quod habetur 1. *Schē.*
2\. 2 Sit nomen] *laudatio Dei amplificata circunstantiis temporis & loci. quasi dicat, in tempus infinitum infinitis locis.* 4 Elatus] *laudationis argumenta duûm generum; prius est, ab ipsa majestate Dei, hoc versu; posterius, ab operibus, inde ad finem usque.* 5 Quis est par] *transitio ad commendationem operum Dei per interrogationem: ubi explicantur infinitas providentiæ, potentiæq́ ejus duobus versibus; & operum admirabilitas, reliquis.* Altissimè habitat] *nimirum in cœlis vers. sequent.* 7 Erigens] *ut* 1. *Schem.* 2.8. *vide* 2. *Schem.* 7.8. 8 Ut consi leat] *id est, ut principatum obtineat: synecdoche.*

PSALMUS. CXIIII.

Propheta narrat admirabilem consternationem rerum creatarum in adventu Dei cum populo suo, causamq́ consternationis petens, eas respondentes fingit, & omnem potentiam, gloriamq́ Deo tribuentes.

1 EXEUNTE Jisraële ex Ægypto, familia Jahhakobi a populo peregrini sermonis;
2 *Fuit Jehuda sanctitatis illius, Jisraël dominiorum illius. *Exodi.* 14.
3 Ipsum mare *videns profugit, ipse Jarden divertit retrorsum. *Jehosch.* 3.14 *Exo.* 19.18.
4 Ipsi *montes subsilierunt velut arietes, colles ut [a] subiumæ pecudes. [a] Heb *filii gregis. sicut ver.* 6.

5 ᵃQuid tibi *erat* ô mare, cur fugeres; ô Jarden, diverteres retrorsum;

6 O montes, cur subsiliretis velut arietes; colles, velut subrumæ pecudes?

7 ᵃA præsentia Domini ᵇ ᵃintremo ego terra, a præsentia Dei Jahhakobi:

8 ᵃQui mutat ipsam rupem *in* stagnum aquarum, saxum in fontem aquarum.

ᵇ Heb. *parturientis more indolescere me: infinitum pro finito tẽpore.*

ANNOTATIO.

1 Exeunte] *Psalmus est didascalicus, continens narrationem, quatuor versibus; & dialogismum, totidem versibus, petitum ex narrationis argumento.* 2 Fuit Jehuda] *id est, Jisraëlitæ fuerunt populus Dei, & ille vicissim Jisraëlitarum Deus, Exodi 6.6. & 19.6.* 3 Videns] *id est, sentiens suo modo: prosopopœia.* 4 Montes] *id est, juga montana Sinai.* 5 Quid tibi erat] *dialogismus, quo per prosopopœiam mare, Jardenem, montésque interrogat Psaltes, duobus versibus: ad quam interrogationem responsum subjicitur, duobus alteris.* 7 A præsentia] *responsio prosopopœetica terræ: cujus appellatione etiam aquæ synecdochicè continentur.* Intremo] *id est, & tum ob præsentiam ejus intremui; & semper ejus præsentia ita afficior, ut non possim ad ejus adventum non intremiscere.* 8 Qui mutat ipsam rupem] *id est, e rupe educit ipsos fontes: hyperbole; qua amplificat David historiã quæ legitur Exodi 17.6. & Num. 20.11. & sequentibus.*

PSALMUS CXV.

Ecclesia servari a Deo petit propter gloriam ipsius, & idololatrias perdi; singulos ad fidẽ hortatur, promissiones accommodat, & laudes Dei in hac vita se prædicaturam spondet.

1ᵃ NON

1 NON propter nos Jehova, non prop-
ter nos; sed nomini tuo da honorē,
propter benignitatem tuam, propter
fidem tuam.
2 Quare dicerent gentes, ubi *est* nunc Deus
istorum?
3 Atqui Deus noster in ipsis cœlis *est*, quic-
quid placet facit.
4 Terricalis illarum argenteis & aureis, o- *Psal.135.15.*
peri manuum humanarum,
5 Os *est* eis, sed non loquuntur; oculi *sunt* eis,
sed non vident:
6 Aures *sunt* eis, sed non audiunt; nasus *est*
eis, sed non odorantur:
7 Manus eis, sed non palpanr; pedes eis,
sed non ambulant; non mutiunt gutture suo.
8 Similes illis sunt qui faciunt illa, quis-
quis confidit illis.
9 Jisraël confide Jehovæ, auxilium horum
& scutum horum est.
10 *Vos* e familia Aharonis confidite Jeho-
væ, auxilium horum & scutum horum est.
11 Timentes Jehovam confidite Jehovæ,
auxilium horum & scutum horum est.
12 Jehova recordatus nostri benedicet: be-
nedicet familiæ Jisraëlis, benedicet familiæ
Aharonis.
13 Benedicet timentibus Jehovam, parvulis
simul ac magnis.
14 [a] Augebit Jehova vos, vos & filios ve-
stros.
15 Benedicti eritis Jehovæ, qui fecit cœlos
& terram:
16 Ipsi cœli, cœli sunt Jehovæ; terraque *quā*
dedit filiis hominum.
17 Non qui mortui sunt laudant Jah, neque
qui-

[a] Heb. *adjiciet Jehova super vos, super vos. &c. sic Deut.* 1.11

quicunque descendunt in *locum silentii.
18 *Sed nos benedicemus Jah, deinceps usque in seculum, Halelu-jah.

ANNOTATIO.

1 Non propter nos] *Psalmus est generis mixti, continens primùm petitionem ut gloriam suam vindicet Deus, usque ad vers. 9. deinde prophetica documenta a vers. 9. ad 17. ac postremò conclusionem laudativam. Quem psalmum videtur conscripsisse David, cùm suscepto regno hostes populi debellaturus esset, aut singulare aliquod periculum impendêre ab idololatris videretur.* Da honorem] *id est, effice quicquid novisti nomini tuo fore honorificum, non propter nos; sed propter naturam tuam, promissionesq́ fœderis. Est autem hoc loco prolepsis sive petitionis summa: ut Deus suis benefaciat tanquam ipsorum Deus, & avertens inimicorum ludibria omnipotentia sua, inimicos Dei & populi sui confundat, ver. 8.* 2 Dicerent] *nimirum si desereres nos & illorum manibus exponeres. quasi dicat, ludificarentur nos, & blasphemarent te. hæc est explicatio superioris causæ ex absurdo.* 3 Atq; Deus noster] *subjectio ad absurdam istam blasphemamq́ ludificationem hostium; qua primùm Deus verus asseritur, hoc vers. deinde dii falsi non cũ ipso, sed ne cum ipsis quidem hominibus aut ullo animalculo docentur comparandi esse, usque ad vers. 8. neque a cultoribus eorum ampliùs quàm ab idolis ipsis metuendum.* In ipsis cœlis est] *id est supra omnia, majestate, potentia, & opere omni loco; in omnibus efficiente placita ipsius.* 4 Terriculis] *ut 1. Sche. 31. 9 ἀντέγκλημα sive recriminatio & trãslatio criminis quod idololatræ obijciunt Deo, in idola ipsa; cujus recriminationis argumenta sunt*

hæc

hæc, primùm ab effectu, quòd nihil sunt nisi dolorifica, & molesta superstitione animos humanos torquentia, non consolantia & servantia, ut Deus est: deinde a materia, quòd (ut sint pretiosissima) tamē res sunt terrestres atque inanimæ, Deus verò incorporeus in cœlis habitat: tertiò, ab origine, quòd manus humanæ ea pepereunt, cùm Deus æternus contrà atque increatus nutu suo creaverit omnia: postremo quod otiosa sunt, nulla vitæ facultate prædita; sed potius ludicra tantùm viventium simulachra; Deus autem quicquid placet facit, 8 Similes illis sunt] quasi dicat, exervantur adimunturq; idolorum authoribus cultoribusq; animi & sensus ipsi, ne gloriæ tuæ obsistere aut populo nocere possint.
9 Jisrael] secundus locus psalmi, quo propheta pios ad fidem hortatur in Deum propter promissiones & opera ejus tribus versibus: deinde promissiones sigillatim populo Dei accommodat, usque ad vers. 17. Auxilium horum] nimirum confidentium Jehovæ. 10 E familia Aharr.] id est, Sacerdotes & Levitæ, qui sacerdotibus donati erant Num. 18. & sequent. 11 Timentes Jehovam] ex quacunque gente ad cognitionem & cultum Dei veniatis. 12 Recordatus nostri] id est, qui semper re ipsa demonstrat se rationem habere nostri ex fœdere. Benedicet] promissio universè dicta, quæ deinceps singulis membris accommodatur eodem ordine qui servatur tribus præcedentibus versibus.
15 Qui fecit cœlos & terram] id est, cujus benedictio plenissima est; cùm idem sit author, conservator, & Dominus cœlorum suorū & terræ quā tribuit nobis. 17 Non qui mortui sunt] conclusio laudativa, qua exponit Psaltes, quod non morimur, id gloriæ Dei tribuendum esse; ac proinde vitam in gloria Dei esse occupandam; ut psalm. 6. 6. Locum silentii] ut psalm. 94. 17.

18 Sed nos] *viventes nimirum atque liberati, quemadmodum antè petierat.*

Psalmus. CXVI.

David deducta arca Dei Jeruschalaima, in Ecclesia amorem suum erga Deum profitetur beneficiorum acceptorum nomine: pericula sua, fidem, & infirmitatem narrat; salutem Dei omnibus modis prædicat; ac postremò petit in eadē salute servari, ut Deum amplius prædicet.

1 "a DILIGO Jehovam; nam exaudit vocem meam, deprecationes meas.
2 "Nam inclinavit aurem suam mihi, cùm in" diebus meis invocarem ipsum,
3 Et" circundantibus me doloribus mortis, angoribusq; sepulchri obvenientibus mihi; angustiam & mœrorem inveniens,
4 Nomen Jehovæ invocarem, *dicendo;*" obsecro Jehova, libera animam meam.
5 "Gratiosus Jehova & justus; Deus, inquam noster [b]misericors,
6 Servans" simplices Jehova; [c] cùm attenuatus sum, mihi confert salutem.
7 "Redi anima mea in requiem tuam; cùm Jehova beneficus sit erga te.
8 "Quandoquidem eripuisti [d]" me ipsum a morte; oculos meos a lachrymis, pedem meum a lapsu:
9 "Continenter ambulabo coram Jehova, in" regionibus viventium.
10 "Credidi cùm *hæc* loquerer, ego fatus fueram[e] supra modum,
11 Ego dixeram[f]" accelerando," omnis homo *est* mendax.
12 "Qui [?] rependerem Jehovæ? omnia beneficia

[a] Heb. *diligo: nam exaudit Jehova: trajectio.*

[b] Heb. *miserans.*

[c] Heb. in *attenuare meo.*

[d] Heb. *animā meam.*

[e] Heb. *valde*

[f] Heb. *in accelerare meo.*

ficia ejus g superant me,
13 "Poculum h "omnis salutis i acceptũ *exhibebo*,& nomen Jehovæ prædicabo,
14 Vota mea Iehovæ rependens, k mox "coram
toto populo ejus,*dicendo*:
15 "Pretiosa *est* in oculis Jehovæ, mors intentata iis quos ipse benignitate prosequitur
16 Obsecro Jehova , cùm ego *sim* servus tuus,sim servus tuus,"filius ancillę tuę; solveris
vincula mea,*pretiosa sit vita mea*.
17 "Tibi sacrificabo sacrificium gratiarum
actionis,& nomen Jehovæ prædicabo:
18 Vota mea Jehovæ persolvam,mox coram
toto populo ejus,
19 "in atriis domus Jehovę, in medio vestri
Jeruschalaima,Halelu-Jah.

g Heb.sunt *supra me.*
h Heb.*salutum.*
i Heb.*sumam.*
k Heb. *coram mox toto:* σύγχυσις, *ut ver.*18.

Annotatio.

1 Diligo Jehovam] *Psalmus est didascalicus: in quo David ad regnum evectus contexit primùm exordium, vers.*1 *secundò narrationem fidei suæ & amoris erga Deum ab exemplo anteactæ vitæ suæ, usque ad ver.*12.*deinde propositionem consilii sui de omni officio ac pietate erga Deum exercenda in Ecclesia, tum præteritorum beneficiorum, tũ futurorũ nomine ; inde ad finem usque: quæ in exordio per prolepsin omnia proponuntur, vers* 1. 2 Nam inclinavit] *narratio, secũda pars psalmi, qua Propheta explicat secundũ membrũ exordii inverso ordine narrans beneficia Dei erga se in angustiis quib. premebatur, duobus versibus; & constitutionem animi sui in ipsis angustiis, versib. seq.* Diebus] *afflictionis meæ, ut sequẽs versus explicat: sic infrà psal.* 37 7. *& Lamẽt.*1.21. 3 Circũdantibus me] *ut* 2. *Schm.*22.5.*&*6.*& psal.*18. 4 Obsecro Jehova]

secundò

secunda pars narrationis; qua Propheta docet quæ fuerit animi sui constitutio in calamitate sua. Tria autem narrantur in hac constitutione; primùm orationis summa, hoc vers. deinde fides & fidei argumẽta, usq; ad versum 10. ac postremò infirmitas & perturbatio humana animi, vers. 10. & 11. 5
Gratiosus] *explicatio fidei illius certissimæ, qua David ad Deum orandum adductus est: ubi primùm naturam officiumq; Dei erga fideles omnes & seipsum nominatim explicat ad confirmandum se, duobus versibus; deinde animum suum confirmat ab acceptis beneficiis, in spe salutis & præsentis vitæ, tribus sequent. postremò hanc orationem & expectationem, fructus esse fidei suæ ostendit, principio vers. 10.* 6 Simplices] *qui humanis consiliis destituuntur, ab iis abstinent, animoq; simplice se committunt Deo.* 7 Redi anima mea] *id est, ne amplius esto perturbata, sed conquiescito in Deo propter naturam & beneficentiã ejus.* 8 Quandoquidem] *confirmatio beneficentiæ Dei ab anteacta experientia, quæ enuntiatur per apostrophen ad Deum, ut sit emphaticotera.* Me ipsũ] *id est, non tantùm mortem, verùm etiam dolores & impedimenta avertisti a me, quæ dolorem fuissent allatura: gradatio.* 9 Continenter ambulabo] *id est, non peribo ab hoc periculo; sed pro certo habeo me superstitem evasurum, ad gloriam Dei in hac vita procurandam.* Regionib. viventium] *id est, terræ: periphrasis.* 10 Credidi, cùm hæc loquerer] *id est, tum demum vigebat & triumphabat fides in animo meo, cùm Deum hac oratione, & me ipsum his argumentis compellarem, quæ modo dicta sunt. Sic transit ad tertium locum, quo confitetur infirmitatem suæ carnis repudiantem promissiones Dei, nisi spiritus Dei fidem sustentasset in spiritu ejus.* 11 Accele-

rando] *id est, cùm præceps raperer in perturbationes carnis; ut accipitur psal.* 31.23. Omnis homo mendax] *id est, nunc demum video Schemuelem non Dei spiritu propheticè, sed suo sensu humanitus ac mendaciter locutum esse, cùm me ad regnum Jisraëlis indicaret perventurum esse. sic David ex infirmitate non Deum quidem apertè, sed Schemüelem perstringebat; quasi Dei voluntatem non satis explorasset Schemüel, & transiliisset modum vocationis suæ.* 12 Quid rependerem] *tertia pars psalmi, propositio consilii; cujus consultatio hoc versu habetur, definitio verò sequentibus.* 13 Poculum] *definitio hujus consultationis duas partes continet: unam, officii præsentis, duobus versibus; alteram futuri, ad finem usque. Ac officii quidem leges ponuntur istæ; præsentis publica professio nominis Dei, & beneficiorum ejus in Ecclesia, duobus versibus; futuri verò, oratio, qua fideles se in reliquam vitam committunt Deo vers.* 15. & 16. *ut eadem officia persolvant Deo; quod Propheta facit tribus vers. ultimis. Sensus est, holocaustis & Eucharisticis oblatis Deo, epulum sacrum populo faciam ad recordationem multifariæ salutis quam percepi a Deo: ut narratur fecisse* 1. *Chronic.* 16.1. & *sequentibus.* Omnis salutis] *id est, gratiarum actionis de omni salute quam Deus in me contulit.* 14 Coram toto populo] *id est, omnibus Jisraëlitis, quos congregaverat Jeruschalaima ad deducendum arcam Jehovæ,* 1. *Chron.* 15.3. 15 Pretiosa est] *id est, Deus meo exemplo demonstravit quàm sibi sit chara vita fidelium, qui meam toties, tot modis, tantisq; viribus appetitam conservavit. Est autem hic oratio continens petitionem duobus versibus; & votum, reliquis.* 16 Filius ancillæ tuæ] *vide suprà, Psalm.* 86.16. 17 Tibi sacrificabo] *id est, agnoscam & pro-*

fitebor te. 19 In atriis domus Jehovę] *id est, in Ecclesia.*

PSALMUS CXVII.

Psaltes hortatur gentes, ut regnum Christi celebrent.

Rom. 15, 11. 1 LAUDATE Jehovam omnes gentes, laudationibus commendate eum omnes nationes:

2 Quia invalescit erga nos benignitas ejus, & fides Jehovæ in seculum. Halelu-Jah.

ANNOTATIO.

1 Laudate] *Ode est, ἐπαινετική, provocans omnes gentes ad agnoscendum regnum Christi, propter benignitatem, & veritatem, ac constantiam promissionum ejus, quæ ex mera ipsius benignitate profectæ sunt.*

PSALMUS CXVIII.

David typus Christi Ecclesiam ad Dei laudes prædicandas hortatus a suo exemplo commendat liberationes ejus & suam ipsius fidem, eum tum suis, tum Ecclesiæ totius verbis celebrat: figurat Ecclesiam euntem in Templum, gratias agentem Deo, precantem in futurum, & sacerdotes Ecclesiæ benedicentes, sacrificiaq; imperantes, omnes denique Deum laudibus efferentes.

1 CELEBRATE Jehovam, quia bonus *est*, quia in seculũ benignitas ejus.

2 Dicat

2 Dicat nunc Jisraël, esse in seculum benig-
nitatem ejus.
3 Dicant nunc [a] qui sunt ex ″ familia Aha-
ronis, esse in seculum benignitatem ejus.
4 Dicant nunc timentes Jehovæ, esse in se-
culum benignitatem ejus.
5 ″Ex ipso angore invocavi Jah, respondens
collocavit me in lato Jah.
6 Jehova *adest* mihi, non timebo: quid face-
ret mihi homo?
7 ″Jehova adest mihi cum auxiliatoribus
meis: ideo ego ″ despicio osores meos.
8 Melius *est* recipere se ad Jehovam, quàm
fiduciam habere in ullo homine.
9 Melius *est* recipere se ad Jehovam, quàm
fiduciam habere ″ in ingenuis.
10 ″ Omnes gentes circundederant me; [b] sed
in nomine Jehovæ enervavi eas.
11 [c] Etiam atque etiam circundederant me;
sed in nomine Jehovæ enarvavi eas.
12 Circundederant ″tanquam apes, extinctæ
sunt; ut ″ignis spinarum: nam in nomine Jeho-
væ enervavi eas.
13 [d] ″ Graviter impuleras me ut caderem, sed
Jehova auxilio fuit mihi.
14 Robur meum & carmen Jah, is fuit mihi
saluti.
15 ″ Vox cantus & salutis *est* ″ in tentoriis
justorum; *dicens*, dextera Jehovæ agit strenuè:
16 Dextera Jehovæ elata, dextera Jehovæ a-
git strenuè.
17 ″ Nō moriar; sed vivā, ut enarrem opera Jah.
18 [e] ″Severè castigavit me Jah; sed morti non
tradidit me.
19 ″ Aperite mihi ″portas justitiæ, *ut* ingres-
sus per eas celebrem Jah:

[a] Heb. *familia.*

[b] Heb. *in nomine Jehovæ sed, &c. sic duobus vers. seq. trajectio.*

[c] Heb. *circundederant me, etiam circundederant me.*

[d] Heb. *impellendo impuleras.*

Exod. 15. 2.

[e] Heb. *castigando castigavit.*

20 Hanc ipsam portam ad Jehovam, per quā
justi intrant.
21 'Celebrabo te;' quia exaudiens me, fuisti
mihi saluti.
22 'Quem lapidem' spreverant structores, is
est in' caput anguli.
23 A Jehova est 'hic, estq; mirabilis in oculis
nostris.
24 Hac ipsa die' effecit Jehova; exultemus
& lætemur in ea.
25 Obsecro Jehova, serva nunc; obsecro Je-
hova, prospera nunc.
26 "Benedictus *est* qui venit in nomine Je-
hovæ; benedicimus vobis' e domo Jehovæ,
27 Dei fortis Jehovæ,' qui illustravit nos;
ligate sacrificia festi funibus,' usque ad cor-
nua altaris.
28 'Deus fortis meus es, ideo celebrabo te;
Deus meus, exaltabo te.
29 Celebrate Jehovam, quia bonus *est*: quia
in seculum benignitas ejus.

ANNOTATIO.

1 Celebrate Jehovam] *Ode est* ἐπαινετικὴ, *continens exordium* προκηλευστικον *ad laudes tribuendas Deo, quatuor versibus: propositionem argumentorum ad laudes Dei pertinentium a singulari exemplo prophetæ, a ver. 5. ad 15. narrationem gratulationis mutuæ inter Ecclesiam & advenientem regem, inde usque ad versum 27. postremò conclusionem laudativam convenientem cum principio psalmi, duobus ultimis. Videtur autem David Psalmum hunc conscripsisse, cùm superatis aliis gentibus a postrema sua expeditione in Hhammonitas reverteretur, 2. Sche. 12. 26. & seq.* 3 Familia Aharonis]

ronis] vide suprà psal.115.10. 5 Ex ipso] secunda pars, propositio exempli sui singularis cujus in summa duo sunt loci; unus, de liberationibus præteritis, hoc versu: alter, de fide & constantia Dei, ac præstantissima fiducia Davidis in promissiones illius; qui loci per prolepsin his duobus ver. positi, deinceps explicantur. 7 Jehova adest mihi] ἐργασία secundi loci prolepseos de divina fide & prophetæ fiducia, tribus versibus: cujusmodi fiducia prædicatur psalm. 3. & 27. & alibi. Despicio] id est, securus, ac non trepidus in eos respicio. 9 In ingenuis] id est, etiam in potentibus multis: gradatio. 10 Omnes gentes] ἐργασία prioris loci prolepseos de liberationibus a Deo acceptis, per ὑστέρωσιν Hhebræis frequentissimam, continens brevem narrationem impetuũ quos ab hostibus pertulit, & victoriarum quas ipsi attulit gratiosè Deus, usque ad versum 15. 12 Tanquam apes] id est, plurimis ac confertis agminibus circumquaq;: ut Deut. 1.44. Ignis spinarum] id est, quàm ocyssimè velut in fumum abierunt, & inanes effecti sunt: ut Ecclesiast. 7.6. 13 Graviter] apostrophe ad hostem unumquemque: in qua David tum jus victoriæ suæ explicat, quòd ab hostibus gravissimè lacessitus esset; tum salutem Dei opponit irritis omnium conatibus. 15 Vox cantus] tertia pars Psalmi, narratio mutuæ gratulationis privatim ad adventum regis, quatuor versibus: & publicè in Ecclesia, reliquis. In tentoriis justorum] id est, in urbe populi Dei, & habitationibus Jisraëlitarum gratulantium Deo & regi. 17 Non moriar] ut conspiraverant hostes; quemadmodum ipse de Pelischtæis docet Psal. 9.7. 18 Severè castigavit] quasi dicat, Dei quidem consilium fuit, ut me inimicorum opera castigaret; sed inimicorum

contrà ut profligarent me, quod non permisit Deus: sic Jeschah 10.6.*&* 7.*& Zecar.*1 15. 19 Aperite mihi] *altera pars gratulationis, publica in Ecclesia: cujus partes sunt, aditus in domum Dei, duobus versibus; oratio Ecclesiæ ad Deum, usque ad ver.*26.*& postremò oratio Dei ad regem & populũ per sacerdotes suos, vers.*27.*&* 28. Portas justitiæ] *id est, domus Dei, quam soli ingrediuntur justi Deum justissimum adeuntes, ut sequens versus exponit.* 21 Celebrabo te] *oratio populi, constans ex prædicatione beneficiorum Dei, tribus versibus; & precatione, vers.*25. Quia exaudiens me] *primum beneficium singulare; ut suprà ver.*5. 22 Quem lapidem] *secundum beneficium publicum pertinens ad regem, hoc versu; totumq; regnum, sequent. quod typicè in Davidis persona stabilitum, perfectè & absolutè institutum est in Christo & in Ecclesia: ut ipse Christus accommodat, Matth.* 21. 42. *& alibi. Lapis enim est typicus David, cui vetus Ecclesia tanquam lapidi diatono sive frontato incubuit: verus autem lapis Christus, in quo totum ædificium congruenter coagmentatum crescit, ut sit templum sanctum domino: Ephes.* 2. 20. Spreverant structores] *id est, proceres in populo Dei, tum Schaulis temporibus, tum etiam Ischboscheti; si Davidem respiciamus: sin autem Christum; sacerdotes & alii omnes, qui ex officio extruere Ecclesiam, non destruere debuerant.* Caput anguli] *id est, firmamentum sive fundamentum totius Ecclesiæ coagmentatæ in Christo: prout figuratè Juda & Jisraël coaluerant in Davide.* 23 Hic] *videlicet angulus, id est, constructio & coagmentatio Ecclesiæ.* 24 Effecit] *nimirum salutem regi & regno, ut coalescerent & firmè constringerentur.* 26 Benedictus est]

tertia

tertia pars gratulationis, ut observatum est in versum 19. continens sacerdotum verba omnibus benedicentium ex officio, Deut. 10.8. & sacrificia imperantium. E domo Jehovæ] id est, Jehova, quem vestro nomine accedimus, & cujus nomine benedictionem vobis denuntiamus depromptā ex thesauro ipsius, Num 6.27. 27 Qui illustravit] id est, perfudit nos hac prospera & gloriosa victoria; sic enim lux apud Hebræos prosperitatem & lætitiam sonat: ut Ester 8.16. Usque ad Cornua altaris] id est, in toto atrio confertim; nam ulteriùs transire populo nefas erat. 28 Deus fortis] conclusio a laudatione Dei singulari & publica, quæ adhibebatur cùm ista eucharisteria offerentur Deo.

Psalmus. CXIX.

David in gravissimo suo exilio se ipsum hoc psalmo consolans, felicitatem piorum in studio, fide, & obsequio voluntatis Dei positam esse docet: ideoq; in notitia illius, studio, fide, & obsequio informari a Deo petit; & ab omnibus impedimentis suæ carnis, peccati, mundi, satanę, hostiumq; omnium conservari: ac postremò sibi de tota anteacta vita, & æquitate in causa bene conscius, Deo seipsum & reliquæ vitæ suæ administrationem commendat ad gloriam ipsius & salutem suam.

Aleph

1 'BEATI INTEGRI' viâ, qui ambulant in lege Jehovæ:
2 Beati custodientes testimonia ejus, ex toto [a] animo quærentes eum:
3 *Qui* etiam non operantur iniquitatem, *sed* in viis ejus ambulant;
4 *Quas* tu præcepisti mandatis tuis, observari

[a] Heb. corde: sic deinceps.

vari valde.
5 ʺUtinam ʹ comparentur viæ meę, ad ob-
servandum statuta tua.
6 Tunc non erubescam, cùm ʹ intuebor in
omnia præcepta tua:
7 Sed celebrabo te [b] recto animo, discendo
jura justitiæ tuæ:
8 Statuta tua observabo ʹ admodum, ʹ ne
derelinquas me.

BETH.

9 ʹ [c] Quomodo ʹ purificabit ʹ puer semitam
suam? observando *eam* secundū verbū tuum.
10 ʹ Ex toto animo meo ʹ quæro te, ne sinas
me errare ʹ a præceptis tuis.
11 In animo meo recondo sermonem tuum,
ut non peccem [d] in te.
12 Tu benedicte Jehova, doce me statuta tua.
13 ʹ Labiis meis recenseo omnia jura oris tui:
14 De via testimoniorum tuorum gaudeo, ut
de omnibus opibus:
15 De mandatis tuis meditor, & intueor se-
mitas tuas:
16 In statutis tuis me ipsum oblecto, non ob-
liviscor verbi tui.

GIMEL.

17 ʹ Beneficium confer in servum tuum; ut
dum vivo, observem verbum tuum.
18 Retege oculos ʹ meos, ut intuear mirabi-
lia ex lege tua.
19 ʹ Peregrinante me in hac terra, ne abscon-
das a me præcepta tua.
20 *Nam* [e] comminuor ipse, ob desiderium er-
ga jura tua omni tempore.
21 ʹ *Tu qui* perdis superbos, maledictos; qui
errant a præceptis tuis,

22 Devol-

[b] Heb. *rectitudine cordis*
[c] Heb. *in quo*
[d] Heb. *tibi.*
[e] Heb. *comminuitur anima mea.*

22 Devolve a me opprobrium & contemptũ, quia testimonia tua custodio:
23 Etiam considentibus principibus, de me sermones frequentantibus; servus tuus meditatur de statutis tuis:
24 Etiam testimonia tua oblectationes meæ *sunt*, f consiliarii mei.

f Heb. *homines consilii mei.*

DALETH

25 Adhæret pulveri g vita mea: vivum serva me secundum verbum tuum.

g Heb. *anima mea.*

26 Vias meas recensentem exaudivisti me; doce me statuta tua.
27 Fac ut viam mandatorum tuorum intelligam, ut mediter de mirabilibus tuis.
28 Stillat anima mea præ mœstitia, erige me secundum verbum tuum.
29 Viam falsitatis amove a me, & legem tuam gratiosè largire mihi.
30 Viã veritatis *quam* eligo, judiciorum tuorum *quæ* propono *mihi*.
31 Inhæreo testimoniis tuis Jehova, ne sinas me erubescere.
32 Viam præceptorum tuorum percurram, cùm dilataveris animum meum.

HE

33 Doce me, Jehova, viam statutorum tuorum; quam custodiam *in* finem *usque*.
34 Fac ut intelligam, ut custodiam legẽ tuam; observemque eam ex toto animo.
35 Fac ut incedam itinere præceptorum tuorum; nam eo delector.
36 Flecte animum meum ad statuta tua, neque *sinas* deflecti ad quæstum.
37 Averte oculos meos, ne respiciant vanum;

num; in viis tuis fac ut vivam.
38 Præsta servo tuo sermonem tuum, qui ad-
dictus est reverentiæ tui.
39 Averte opprobrium meum, quod refor-
mido; quia jura tua bona sunt.
40 Ecce desydero mandata tua, in justitia
tua fac ut vivam.

VAV

41 Cumque obvenerint mihi benignitates
tuæ Jehova; salus tua secundum sermonem tu-
um:
42 Respondebo probro afficienti me rem;
quia fiduciam habeo in verbo tuo.
43 Sed ne abripe ab ore meo verbum [h] ve-
rum admodum: quandoquidem jura tua ex-
pecto:
44 Et observabo legem tuam jugiter, in secu-
lum & sempiternum:
45 Continenterque ambulabo in ipsa lati-
tudine, quia mandata tua quæro:
46 Et loquar de testimoniis tuis coram regi-
bus, neque erubescam.
47 Et me oblectans in præceptis tuis, quæ
diligo,
48 Attollam manus meas ad præcepta tua
quæ diligo, & meditabor de statutis tuis.

[h] Heb. *veritatis admodũ*

ZAJIN.

49 Recordare verbi cum servo tuo *habiti*, de
quo spem fecisti mihi.
50 Hæc est consolatio mea in afflictione mea:
sermonem tuum vivificare me;
51 Superbis deridentibus me admodum, a le-
ge tua me non declinare:
52 Recordari judiciorum tuorum inde a se-
culo Jehova, & meipsum consolari:
53 Pre-

53 'Prestere prehendente me ab improbis, desertoribus legis tuæ,
54 Psallendi argumenta esse mihi statuta tua, 'in loco peregrinationum mearum;
55 Recordari me noctu nominis tui Jehova, & observare legem tuam.
56 Hæc *consolatio* est mihi, me mandata tua custodire.

CHETH

57 'Portio mea *es* Jehova, 'dico; observando verba tua.
58 'Deprecor faciem tuam ex toto animo, 'gratiam fac mihi secundum sermonem tuum.
59 'Reputo vias meas, ut 'referam pedes meos ad testimonia tua.
60 Festino ac non cunctor, observare mandata tua.
61 Turbis improborum dispoliantibus me; legis tuæ non obliviscor.
62 Media nocte surgo ad celebrandum te propter jura justitiæ tuæ.
63 Socius sum omnibus qui reverentur te, & observantibus mandata tua.
64 'Benignitatis tuæ, o Jehova, plena est terra; statuta tua doce me.

TETH

65 'Bono affecisti servum tuum Jehova, secundum verbum tuum.
66 Præstantiam rationis & scientiæ doce me; nam præceptis tuis credo.
67 'Cùm nondum loquerer, ego errabam: nunc autem sermonem tuum 'observo.
68 Bonus es & beneficus, doce me statuta tua.

tua.
69 'Concinnantibus contra me falsitatem superbis, ego ex toto animo custodio mandata tua.
70 'Obesatur quasi adipe cor illorum, ego lege tua oblecto me.
71 Bono mihi fuit me affligi, ut discerem statuta tua.
72 Melior *est* mihi lex oris tui, multis millibus *nummûm* aureorum & argenteorum.

JOD

73 'Manus tuæ fecerunt me & aptaverunt me: redde me intelligentem, ut discam præcepta tua.
74 Timentes tui videant me & lætentur, quòd in verbo tuo expectationem habeam.
75 Agnosco Jehova, [i] justa esse judicia tua, & te 'in fide afflixisse me.
76 Adsit jam benignitas tua, ut consoletur me secundum sermonem tuum *habitum* cum servo tuo.
77 Obveniant mihi misericordiæ tuæ ut vivam: quia lex tua *est* [k] omnis oblectatio mea.
78 Erubescant superbi, quòd [l] falsis de causis pervertant me; meditante me de mandatis tuis.
79 'Convertantur ad me timentes tui, & cognoscentes testimonia tua.
80 Erit animus meus integer in statutis tuis, ut 'non erubescam.

[i] Heb. *justitiam.*

[k] Heb. *oblectationes meæ: sic ver. 92.*

[l] Heb. *falsitate sic infrà ver. 86.*

CAPH

81 'Consumitur *desyderio* salutis tuæ anima mea, in verbo tuo expectationem habeo.
82 Consumuntur oculi mei *desyderio* sermonis tui; dicendo, Quando consolaberis me?

83 Qua-

83 Quamvis sim ' similis utri ad fumum: statutorum tuorum non oblitus sum.

84 Quanti erunt 'dies servi tui? quando exercebis in persequentes me judicium?

85 Fodiunt mihi superbi fossas, [m] qui se nõ conformant legi tuæ.

86 Omnia præcepta tua *sunt ipsa* veritas: falsis de causis persequuntur me, auxiliare mihi.

87 Propemodum consumpserunt me *dejectũ* in terram : quamvis ego non dereliquerim mandata tua.

88 Pro benignitate tua vivum serva me, ut observem testimonium oris tui.

[m] Heb. *qui non secundũ legem tuam* sunt.

LAMED

89 'In seculum o Jehova, verbum tuum 'cõsistit in cœlis:

90 [n] In vnaquaque generatione fides tua: cùm statueres terram, illa constabat.

91 Ad 'judicia tua perstant hodie, quia illa omnia sunt servi tui.

92 Nisi lex tüa esset omnis oblectatio mea, [o] jam diu periissem in afflictione mea,

93 In seculum non obliviscar mandatorum tuorum: nam illis vivum conservas me.

94 'Tuus sum, conserva me; quia mandata tua quæro.

95 'Me expectantibus improbis ad perdendum me, testimonia tua consydero.

96 Omni' perfectioni video esse finem: 'latum *verò esse* mandatum tuum valde.

[n] Heb. *in generatione & generatione.*

[o] Heb. *tunc.*

MEM

97 'Quàm diligo legem tuam, toto die est meditatio mea.

98 Inimi-

98 Inimicis meis sapientiorem 'me reddit
præceptis tuis : nam in seculum adest mihi.
99 Omnibus doctoribus meis intelligenti-
or fio, quia testimonia tua meditatio mea
sunt.
100 Senibus prudentior sum, quia mandata
tua custodio.
101 Ab omni 'semita mali cohibeo pedes
meos, ut observem verbum tuum.
102 A judiciis tuis non recedo, quia tu do-
ces me.
103 Quàm suavia sunt palato meo *judicia* ser-
monis tui: suaviora melle ori meo.
104 Mandatis tuis prudens sum: idcirco odi
omnem semitam falsitatis.

NUN

105 'Lucerna pedi meo verbum tuum *est*, &
lux itineri meo.
106 Juravi quod præstabo, me observaturum
jura justitiæ tuæ.
107 Afflictus sum admodum; Jehova, vi-
vum conserva me secundum verbum tuum.
108 'Voluntarias oblationes oris mei acce-
pta quæso Jehova, & jura tua doce me.
109 'Anima mea in manu mea jugiter *versan-
te*, tamen legis tuæ non obliviscor:
110 Ponentibus improbis laqueum mihi, a
mandatis tuis non aberro.
111 Possideo testimonia tua in seculum; quia
gaudium animi mei sunt.
112 Inclino animum meum ad faciendum sta-
tuta tua; in seculum, 'in finem usque.

SAMEC

113 'Cogitationes *alias* odi, legem autem tu-
am

am diligo.
114 Latebra mea & ſcutum meum es, in verbo
tuo expectationem habeo.
115 Recedite a me malefici, ut cuſtodiam præ-
cepta Dei mei.
116 Suſtenta me ſecundum ſermonem tuum,
ut vivam; neque pudefacias me ab expectatio-
ne mea.
117 Suffulci me ut ſalvus ſim, & reſpiciam ad
ſtatuta tua jugiter.
118 Conculcas omnes errantes a ſtatutis tu-
is: quia "falſus eſt dolus eorum.
119 "*Tanquam* ſcoriæ, facis ut ceſſent omnes
improbi terræ; "idcirco diligo teſtimonia tua.
120 Horret pavore tui caro mea; adeò a judi-
ciis tuis "timeo.

HHAJIM

121 "Exerceo "judicium & juſtitiam: ne per-
mittas me oppreſſoribus meis.
122 "Obi vadimonium pro ſervo tuo in bo-
num; ne opprimant me ſuperbi.
123 Oculi mei conſumuntur *deſyderio* ſalutis
tuæ, & ſermonis p juſti tui. p Heb. *juſti-*
124 Fac erga ſervum tuum ſecundum benig- *tiæ tuæ.*
nitatem tuam, & ſtatuta tua doce me.
125 Servus tuus ſum, prudentem me redde;
ut cognoſcam teſtimonia tua.
126 Tempus eſt ut faciat Jehova; "irritam fa-
ciunt legem tuam.
127 "Propterea amplius diligo præcepta tua,
quàm aurum & quidem aurum purgatiſſimum:
128 Propterea *quòd* omnia mandata de om-
nibus q recta agnoſco, omnem ſemitam falſi- q Heb. *recti-*
tatis odi. *fico.*

PE

PE

129 ᵃMirabilia *sunt* testimonia tua: idcirco
custodit ea anima mea.
ᵇHeb. *janua.* 130 ᵇAditus verborum tuorum illuminat, pru-
dentia instruit simplices.
131 ᶜOs meum distendo, & anhelo: quia præ-
ceptorum tuorum cupidus sum.
132 ᵈRespice ad me, & gratiam fac mihi; prout
est jus erga amantes nomen tuum.
133 ᵉPedes meos institue in sermone tuo, &
ᶠne sinas dominari in me ullam iniquitatem.
134 Redime me ab oppressione hominum, ut
observem mandata tua.
135 Fac ut præluceat facies tua servo tuo, &
doce me statuta tua.
136 ᵍRivi aquarum descendunt *ex* oculis me-
is, propter *eos qui* non observant legem tuam.

TZADE

137 ʰJustus es Jehova, & rectus judiciis tu-
is.
ⁱHeb *justitiam testimoniorum tuorum & fidê: hypallage.* 138 Præcepisti ⁱjusta testimonia tua, & fidelia
valde.
139 Conficit me zelus meus, quòd ᵏ oblivi-
scantur verbi tui ˡhostes mei.
140 Purgatus *est* sermo tuus valde; quapro-
pter servus tuus diligit ipsum,
141 Parvus ego & contemptus *diligo*; manda-
torum tuorum non obliviscor,
ᵗHeb. *in seculum.* 142 Justitię tuæ justitię ᵗperpetuę, & legis tuæ
ᵘ veracis.
ᵘHeb. *veritatis.* 143 Oppressione & angustia obvenienti-
bus mihi, præcepta tua *sunt* oblectationes
meæ.
144 Justitia testimoniorum tuorum *est* in se-
culum: prudentem me effice ut vivam.

KOPH

KOPH

145 [f]Invocantem ex toto animo exaudi me
Jehova, *ut* statuta tua custodiam.
146 Invocantem te serva me, *ut* observem te-
stimonia tua.
147 Veniens ante *te* in ipso crepusculo ut vo-
ciferer, in verbo tuo spem habeo.
148 Præveniunt oculi mei excubias, ad medi-
tandum de sermone tuo.
149 Voci meæ ausculta secundum benignita-
tem tuam, Jehova: secundum judicia tua vi-
vum conserva me.
150 Appropinquantibus sectatoribus sceleris,
qui a lege tua longè absunt;
151 Propinquus es Jehova, & omnia præcep-
ta tua *sunt* ipsa veritas.
152 Pridem novi de testimoniis tuis, te [v] in
seculum fundasse ea.

RESCH

153 [w]Respice afflictionem meam, & libera
me: quia legis tuæ non obliviscor.
154 [x] Suscipe causam meam, & vindica me:
pro sermone tuo vivum conserva me,
155 *Ita ut* [y]procul sit ab [v]improbis salus: quia
statuta tua non quærunt.
156 Miserationes tuæ amplæ sunt Jehova,
secundum judicia tua vivum conserva me.
157 Ut multi sint persequentes me & hostes
mei, a testimoniis tuis non declino.
158 Simulac video perfidè agentes, fastidio
me ipsum torqueo: quòd sermonem tuum non
observent.
159 Vide me, mandata tua me diligere, Jeho-
va; secundum benignitatem tuam vivum con-
serva me.

[x] Heb. *contende contentionem meam.*
[y] Heb. *procul ab essendo ab improbis salutem.*

160 [z] Præstantissimum verbum tuum *est* [y] ipsa veritas: & in seculum *est* quodque judicium [a] justum tuum.

[z] Heb. *caput sive præstantia verbi tui: hypallage, ut* Exod. 30. 23.
[a] Heb. *justitiæ tuæ.*

SCHIN

161 [y] Principibus persequentibus me immeritò, [y] a verbo tuo pavet animus meus.
162 Gaudeo de sermone tuo, ut qui invenit prædam amplam:
163 Falsitatem odi & abominor, legem tuam diligo.
164 [y] Septies quotidie laudo te, [y] de judiciis justis tuis:
165 Pacem multam esse diligentibus legem tuam, neque esse eis [y] offendiculum.
166 Expecto salutem tuam Jehova, & præcepta tua facio.
167 Observat anima mea testimonia tua, diligoque ea valde.
168 Observo mandata tua ac testimonia tua; quia [y] omnes viæ mei coram te sunt.

TAV

169 [y] Appropinquet clamor meus ante faciem tuam, Jehova; secundum verbum tuum prudentem redde me.
170 Perveniat deprecatio mea ante faciem tuam; secundum sermonem tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea laudem, cùm docueris me statuta tua.
172 Cantabit lingua mea sermonem tuum, omnia præcepta tua [b] justissima esse.
173 Adsit manus tua ad auxiliandum mihi; quia mandata tua [y] eligo.
174 Desydero salutem tuam Jehova, & lex tua *est* [c] om-

[b] Heb. *justitiam.*

est[c] omnis oblectatio mea. [c] Heb. *oble-ctationes meæ.*
175 Vivat anima mea ut laudet te; & judi-
cia tua auxilientur mihi.
176 'Erro ut pecus' quæ perit,' require ser-
vum tuum.' nam præceptorum tuorum nō ob-
liviscor.

ANNOTATIO.

ALEPH.

1 Beati] *Psalmus est generis mixti, continens promiscua documenta & preces in singulis ogdoadibus; quæ ordine alphabetico a Davide conscriptæ sunt ad insignē Psalmi doctrinam notandam, & faciliùs memoria complectendam: ut observatum est suprà Psal.* 111.1. *Continet autem hæc prima ogdoas integrum totius Psalmi argumentum, nimirum thesin sive propositionem generalem de felicitate bonorum obsequentium Deo, quatuor versibus, deinde hypothesin sive accommodationem singularem ad personam supplicis, quatuor cæteris.* Via] *id est, instituto vitæ, cùm illa præceptis Dei conformatur tum animo, sequente versu, tum factis, versu* 3. *sic etiam infrà iter & semita appellatur.* 5 Utinam] *transitio ad hypothesin; in qua psaltes primùm voto se commendat Deo hoc versu; deinde constantiam, gratias, & obsequium spondet, sequentibus.* Comparentur] *id est, providentiâ tuâ disponantur omnia quæ ad vitam meam bene instituendam pertinent, hoc versu; & ego ipse conserver a te, ver.* 8. 6 Intuebor in omnia] *id est, recognoscam & tenebo illa, edoctus a te.* 8 Admodum] *id est, quantum & quantisper in me facultas erit: verborum autem* ἐμπλοκὴν, *evidentiæ causa mutavimus.* Ne derelinquas me] *id est, adsis & custodias, ut dictum est in versu* 5. *litotes.*

BETH. 9 Quomodo] *hac secunda ogdoade primùm* διαλογιστικῶς, *Propheta exponit summam superioris thesis, ver. 9. deinde rationes vitæ suæ comparat cum hac regula, & committit Deo.* Purificabit] *id est, vitam beneficio Dei purgatam per remissionem peccatorum, vindicare a novis peccati sordibus & puram servare poterit.* Puer] *id est, filius & servus Dei, quisquis est.* 10 Ex toto animo] *propositio instituti singularis, quo Propheta usus est in animo suo informando: quod beatorum attributum est, suprà vers. 2. Duo itaque continet; petitionem a Deo, ut servi sui studia promoveat, & narrationem studii sui.* Quæro te] *secundum verbum tuum, quod partim accepi & recondi in animo meo, ver. 11. partim amplius doceri peto, ver. 12.* A præceptis tuis] *quâ viâ tu quærendus & consequendus es.* 13 Labiis meis] *altera pars ogdoadis, expositio studii, qua David ostendit se boni & fidelis discipuli officium facere.*

GIMEL. 17 Beneficium] *tertia ogdoas est* εὐκτική, *in qua per prolepsin beneficẽtia Dei imploratur, ver. 17. deinde partes ejus duæ nominatim petuntur; una, ut Deus ab infirmitatibus & impedimentis naturæ inhærentibus liberet, tribus versibus; altera, ut liberet ab adventitiis malis, quibus piorum animos oppugnat mundus, quatuor versibus.* 18 Meos] *id est, mentis meæ. quasi dicat, explica me ex ignoratione mea.* 19 Peregrinante me] *id est, quandiu vivo peregrè a Domino, 2. Corinth. 5.6.* 21 Tu qui perdis superbos] *altera pars ogdoadis, petitio, ut Deus servum suum a contumeliosis liberet, & adversus mundi impetus confirmet: quam petitionem confirmat psaltes argumento a justitia Dei, hoc vers. quasi dicat, tu semper justè pessundedisti superbos, & tibi constas in judiciis tuis: jam*

itaque

itaque mihi hoc ipsum beneficium præsta. 22 Quia
testimonia] id est, quibus eo nomine ab istis affici-
or, quia testimonia tua, &c. 23 Etiam] am-
plificatio superioris petitionis a constante ipsius of-
ficio erga legem Dei. De statutis tuis] nimirum
neglecto fortiter ipsorum probro & contemptu. 25
Adhæret] id est, dejectus & postratus sum calami- DALETH.
tatibus: metaphora. Est autem quarta ogdoas εὐκ-
τικὴ, qua psaltes primùm precatur se illustrari &
regi verbo Dei: quatuor versibus; deinde, adver-
santia verbo Dei, deprecatur. Precatur autem ar-
gumentis sumptis a præsente malo, hoc versu; a
præcedentibus Dei beneficiis, sequente; postremò a
studio animi sui flagrantissimo, ver. 27. & 28. 26
Vias meas] id est, cùm me, calamitates meas, ani-
mum meum, & vitæ institutum exponens, tuæ fidei
committerem. 28 Stillat] id est, velut lique-
facta contabescit, adeò in lachrymas effundor: hyper-
bole. 29 Viam falsitatis] id est, ignoratio-
nem veræ doctrinæ quæ mihi a natura hæret, lege
tua per gratiam adime, his duobus versibus: & libe-
ra infirmitate vitæ, ut in vera doctrinæ fide &
prompto obsequio ambulem; duobus aliis. 31
Ne sinas me erubescere] id est, eò infirmitatis
prolabi atq; decidere, ut mihi probrosa sit vita mea.
32 Dilataveris] id est, angustum & tenuem spi-
ritum meum ampliaveris, & donorum tuorum ca-
pacem effeceris, propter quorum tenuitatem nunc
mœrore conficitur: sic vocatur amplitudo animi,
1. Reg. 4. 28. 33 Doce me] quinta ogdoas HE.
in superiore petitione pergens; qua primùm instítui
& informari petit in bono, quatuor versibus; deinde
impedimenta deprecatur, reliquis quatuor. In
finem usq;] id est, tota vita. sic infra vers. 112.
36 Neque sinas deflecti] transitio ad deprecati-

onem sequentem, proposita una specie quæ maximè familiaris est, ut conscendatur ad genus proximè sequente versu. 37 Averte oculos meos] *id est, studia animi mei avoca ab iis reb. quæ hominib. videntur expetendæ & suspiciendæ duob. versib. & ab omni maleficio libera. quasi dicat, rege & confirma animum, vitamq; meam.* Respiciant] *id est, ad res vanas se convertant, abducti a voluntate tua.* 39 Opprobrium] *id est, malum quod bono juri tuo adversatur, ac proinde jam metuo; deinceps verò probrosum mihi futurum esset: ut suprà dixit ver. 31.* 40 Ecce] *conclusio summa petitionis, qua transitur ad votum sequentis ogdoadis.* 41 Cumque obvenerint] *sexta ogdoas*

VAV. *est ἐπαγγελτικὴ, id est, promissionem continens sive votum grati animi erga Deum, acceptorum beneficiorum nomine. Constat autem professio hæc primùm libera declaratione apud adversarios per spiritum Dei, ver. 41. & 42. deinde vitæ integritate & protestatione apud omnes, tribus sequentibus; ac postremo sancto ac pio usu apud Deum cum animo suo, ver. 47. & 48.* Benignitates tuę] *quas ego suprà petii, & tu promisisti.* 42 Rem] *id est, non dissimulabo; sed ita planè ut se res habuerit eloquar.* 43 Verum admodum] *id est, verissimum: periphrasis.* 45 In ipsa latitudine] *id est, magna & regia, sive consulari via: metaphora.* 48 Attollam] *id est, avidè manum admovens excipiam, evolvam, et pervestigabo mandata tua: metaphora.* 49 Recordare] *septima ogdoas*

ZAJIN. *primùm petitionem gratiæ Dei continet, ver. 49. deinde documentum & expositionem animi sui cōstantis, septem reliquis. De hoc autem recordandi verbo vide Gen. 8.1.* 50 Hæc est consolatio] *narratio animi consolationem percipientis tum*

ex promissionibus Dei pios confirmantibus, consolantibus, & recreantibus, sex versibus; tum ex testimonio bonæ conscientiæ. 53 Præstere] id est, celerrima gravissimaq; procella, metaphora: vide Psal. 11.6. 54 In loco peregrinationum] id est, ubicunque locorum versér in terra: periphrasis terræ: vide Gen. 47.9. 57 Portio mea es] octava hæc ogdoas tertium consolationis locum explicat; nimirum orationem animi freti promissionibus Dei, & ad ipsius gratiam in sua infirmitate cōfugientis. Continet itaq; primùm petitionem gratiæ fundatam promissione Dei, hoc & sequente versu; deinde explicationem & accommodationem duarum partium quæ promissione continentur, nimirum professionem officii quod a nobis stipulatur Deus, a vers. 59. ad 64. & petitionem beneficii promissi, ver. 64. Dico] id est, recolo te dixisse, ego sum Deus tuus, continenter ambula coram me, &c. Gen. 17.1. 58 Deprecor] conscius videlicet imbecillitatis meæ. Gratiā fac] id est, præsta promissionē propter verbū tuū in Christo, non habita ratione infirmitatis meæ. 59 Reputo vias] i. contendo ad præstandam stipulationem tuam pro tenuitate mea: sic explicatur secunda pars versus primi, versibus quinque. Referā pedes] id est, reducā ad obsequium tuum, abs quo natura defecerat; deponamq; veterem hominem cum concupiscentiis ejus, & novum induam. 64 Benignitatis tuę] petitio, ut Deus tenuitatis misertus promissionē præstet; ad quam adhibetur argumentum a beneficentia Dei in res omnes creatas. 65 Bono affecisti] nona ogdoas similiter εὐκτικὴ, continet petitionem documentorum Dei primùm ab anteacta ipsius beneficentia erga supplicem, hoc versu: deinde a persona supplicis fidem offerentis & indignitatē-

CHETH.

TETH.

suam confitentis, duobus sequentibus; tertiò a natura Dei, ver. 68. postremò a bona conscientia, reliquis versibus. 67 Cùm nondum loquerer] *id est, inde ab ortu meo sum peccator, alienus a lege tua, & filius iræ; sed fide teneo promissiones tuas in animo meo: sic psalmo* 51.7. Observo] *nimirum animo; ut Gene.* 37.11. 69 Concinnantibus] *explicatio bonæ conscientiæ, quæ non tantùm immota est a calamitatibus, hoc & sequente versu; verùm etiam per illas augescit in notitia & studio voluntatis Dei, duobus reliquis.* 70 Obesatur] *id est, magis ac magis indies induratur: metaphora: sic Jeschahh* 6.10.

Jod. 73 Manus tuę] *decima ogdoade similiter* εὐκτικῶς *David institui a Deo petit, primùm propter gloriam Dei, quæ tum in salute creaturæ illustris futura est coram omnibus bonis, duobus versibus; tum in præstatione promissionum ejus vers. 75. & 76. secundò a persona sua, vèr. 77. tertiò a persona adversariorum, vers. 78. postremò a persona bonorum vers. 79. quæ omnia deinde promissione animi grati concluduntur.* 75 In fide] *id est, justè ac non præter verbum tuum.* 79 Convertantur ad me] *id est, adjungant se mihi, cognita & demonstrata per judicia tua æquitate causæ meæ: sic Ijobi* 6.29. 80 Non erubescam] *quod eveniret, si a statutis tuis recederem: ut suprà vers.* 31. *& psalm.* 44.22.

Caph. 81 Consumitur] *undecima ogdoade David opem Dei & salutem petit, primùm a persona sua, tribus vers. deinde a persona Dei & adversariorum, quorum improbitatem cum justitia Dei & innocentia sua comparat: versibus quatuor: postremò a voto grati animi, versu* 88. 83 Similis] *id est, arefactus, exhaustus viriditate & quasi confectus, atque in rugas abiens.* 84 Dies servi

tui]

tui] *id est, hoc tempus calamitosum quo premitur servus tuus, quàm diu est duraturum? vide suprà psalm.* 116, 2. 89 In seculum] *duodecima ogdoade David salutem a Deo petit duobus argumentis: prius est a natura Dei, constantiáque & efficacitate verbi ejus, usque ad versum* 94. *posterius a persona sua, reliquis. Efficacitatem verbi Dei explicat primùm universè, a generali cœli & terræ creatione & administratione, hoc & sequente versu; deinde a singulari, & extraordinaria. vers.* 91. *postremò a sua ipsius experientia.* Consistit] *id est, constans & firmum permanet.* 91 Judicia tua] *præstanda nimirum atque exequenda.* 94 Tuus sum] *secundus locus, sive argumentatio petitionis: ut dictum est in versum* 89. 95 Me expectantibus] *id est, ita constanter quæro atque considero, ut nullis inimicorum tentamentis avocer, adductus majestate verbi tui: in quo omnia invenio amplissima & perfectionis infinitæ, quantumvis gravibus premar angustiis, versu sequente.* 96 Perfectioni] *videlicet rerum creatarum.* Latum] *ita ut finis illius videri non possit; id est, infinitum;* μείωσις. 97 Quàm diligo] *decima tertia ogdoade, David occasione sumpta ab amplitudine verbi quam modò commendaverat, rapitur in duas exclamationes; quibus celebrat amorem suum erga verbum Dei, primùm propter præstantiam scientiæ & intelligentiæ quam supra omnes est consecutus ex meditatione & studio illius, quatuor versibus; deinde propter præstantiam usus quem percepit ex verbo; cæteris.* 98 Me reddit] *lex tua informans in præceptis tuis.* 101 Semita mali] *ut suprà ver.* 1. 105 Lucerna] *decima quarta ogdoade, David ad petitionem regreditur*

LAMED. MEM. NUN.

ditur salutis & gratiæ, vers. 107. & sequent. ad quam consequendā adhibet argumenta tria; unum, promissionis Dei & efficacitatis per spiritum, demonstratæ verbo hoc versu: alterum, studii sui & animi constantissimi ad obsequēdum Deo, sequente versu; tertium, miseriæ suæ ver. 107. qui loci deinde copiosiùs exponuntur vers. 109. & sequentibus. 108 Voluntarias oblationes] id est, orationes meas & gratiarum actiones. quasi dicat, serva me propter laudem tuam, quam salute accepta celebrabo: syllepsis, sive noëma. 109 Anima mea] id est, quamvis ego verser in præsentissimis periculis: sic 1. Schem. 28. 21. & Ijobi. 13. 14. 112

SAMEC. In finem usque] vide suprà vers. 33. 113 Cogitationes] decimaquinta ogdoade David pergens in petitione, opem Dei salutemq; implorat, ver. 116. & sequente: ideoq; primùm studium suum exponit Deo, & adversariis objicit, tribus primis versibus: deinde seipsum confirmat a judiciis Dei; severis quidem in malitiosos: gratiosis verò erga eos qui se ipsos dijudicant, ne cum mundo condemnentur, tribus ultimis versibus ogdoadis. 118 Falsus est] hoc est, inanis, vana est hypocrisis, quæ suos ipsius concinnatores frustratur 119 Tanquam scoriæ] id est, verbo tuo, & afflictionibus, judiciisq; tanquam igne, consumis & abjicis: sic Jeschahh. 1. 25. & Maleaci. 3. 3. Idcirco] quia latebra & scutum es diligentibus te, improborum verò justus judex. 120 Timeo] quasi dicat, non quidem a præsentia tua metuo, ut Adam Gen. 3. nam contrà, illam mihi adesse expeto; sed ab infirmitate mea, ne provocem judicia tua: sic ponitur elegans ἐπανόρθωσις eorum quæ supra dixerat, horret pavore tui. 121 Exerceo] decima sexta ogdaade,

HHAJIN. quæ tota est ευκτικὴ David postulat primùm servari

vari a malo duobus versibus; deinde affici bonis & institui verbo, tribus sequen. idq; tum a persona sua, cujus obsequium, fidem, & studium explicat sparsim, tum a persona Dei & adversariorum, ver. 126. Judicium, &c.] id est, æquo & bono faciendo operam do: quo testimonio confirmatur animus meus de electione & vocatione mea. 122 Obi vadimonium] id est, compâre, & te ipsum siste coram adversariis meis, suscipiens causam meam: metaphora ab usu forensi. 126 Irritam faciunt] eò audaciæ proruperunt adversarii mei, ut non tantùm cõtra me, sed contra verbum ipsum tuum apertè veniant, & illud labefactare tentent. 127 Propterea] ætiologia cur David informari petat in cognitione legis: nimirum quòd legem bonam & sanctam esse novit; se autem ultro diligere bonum, & malum odisse profitetur. 129 Mirabilia] Pe.
decimaseptima ogdoas continet primùm professionẽ studii erga doctrinam Dei, tribus versibus: deinde petitionem, quatuor versibus; postremò expostulationem de adversariis contra legem venientibus, versu 136. studii autem causæ afferuntur duæ; una, admirabilitas legis; altera, efficacitas, de qua psalmo 19. 131 Os meum distendo] id est, omnibus nervis contendo ut aßequar: metaphora ab anhelis & fessis viatoribus. 132 Respice ad me] petitio gratiæ, hoc versu: cujus triplex effectus sequentibus demonstratur; informatio vitæ versiculo sequente; liberatio ab angustiis, versu 134. & documenta verbi per spiritum, versu 135. 133 Pedes meos] id est, rationem vitæ meæ: metaphora. Ne sinas dominari] id est, me a viis tuis abducendo in me eam dominium obtinere: etsi volentibus nobis facere bonum adjacet malum, & peccatum habitat in carne nostra: vide Rom. 7.

136 Rivi aquarum] *id est, effundor in lachrymas, non tantùm mea, sed etiam improberum causa quorum misereor, ut infrà vers. 139. & omnium maximè legis tuæ causa, quam violari fero indignissimè.* 137 Justus es] *decimaoctava ogdoade David viam vitæ ex verbo doceri petit, a justitia, integritate, fide, constantia, & utilitate verbi.* 139 Oblivifcantur] *id est, non agnoscant.* Hostes mei] *rex Schaül, proceres & magnates regni, quibuscum se ut parvum, tenuem, & contemptum comparat, duobus versibus sequentibus.* 145 Invocantem] *decimanona ogdoade David salutem a Deo petit, primùm a persona sua, quæ obsequium spondet, duobus versibus; & præsens studium explicat, duobus alteris; deinde a persona Dei benignissima, præsentissima, constantissimaq; in verbo suo, versibus quatuor reliquis.* 152 In seculum] *id est, constituisse ut sint æterna: nam hic versus exegeticè finem superioris explicat.* 153 Respice] *vigesima ogdoade David salutem petit, primùm a persona sua, æquitate causæ, & æquitatis studio, duobus versibus; quæ causa amplificatur per comparationem adversariorum, vers. 155. deinde a persona Dei, cujus misericordia, benignitate, & fide judiciorum fretus, se constanter salutem expectare testatur quinque reliquis.* 155 Improbis] *id est, adversariis causam iniquam agentibus.* 160 Ipsa veritas] *id est, certissimum est, fidelissimum, & constantissimũ: ut sequentia explicant.* 161 Principibus] *vicesimaprima ogdoade David primùm constitutionem animi sui erga Deum & verbum ejus explicat; qua continentur metus, oblectatio, amor, laus, & expectatio, sex versibus: deinde vitæ conformatio atque obsequium.* A verbo tuo] *non autem a principibus absterretur.* 164 Septies] *id est, sæpenumero: numerus finitus pro infinito,*

TZADE.

KOPH.

RESCH.

SCHIN.

finito, ut Levit.26.18. De judiciis] *quorum summa sequente versu continetur.* 165 Offendiculum] *quod ipsis pacem adimat.* 168 Omnes viæ meæ] *id est, tu vides, agnoscis, instituis, & curas vitam meam.* 169 Appropinquet] *ultima ogdoade David doceri, juvari, & servari a Deo petit, primùm propter gloriam Dei, usque ad versum 173. deinde propter fidem suam in promissiones Dei, vers.173. & sequent. postremò concludit psalmum generali petitione opis Dei ad gloriam ipsius & salutem suam, duobus ver. ultimis.* 173 Eligo] *nimirum præ rebus omnibus.* 176 Erro ut pecus] *id est, incerta sede huc & illuc vagari cogor.* Quæ perit] *id est, quæ procul a grege & pastore suo vagatur errabunda; ut sequentia verba ostendunt.* Require] *ut pastor amissam pecudem: ut Luc.15.4.* Præceptorum tuornm] *id est, audio vocem tuam, ut ovis tua; Joan.10.3. & sequentibus.* TAV.

PSALMUS. CXX.

David rex narrat liberationem acceptam divinitus a suis calamitatibus: orationemq; commemorat qua apud Deum conquestus est tum de calūniis, tum de persecutionibus & exilio, quæ ipsi fuerant perferenda.

1 CANTICUM [a] *excellentissimum.* Ad Jehovā in maxima angustia mea clamavi, & exaudivit me.

2 Jehova, eripe [b] me a labio [c] falso, a lingua dolosa.

3 Quid datura est tibi, quidve adjectura tibi lingua dolosa,

4 *Verba similia* sagittis robusti acutis, comparanda prunis juniperorum?

5 Hei mihi, quia peregrinor [d] tam diu, habito

[a] Heb. *excellentiarum: sic psalmis 14. seq.*
[b] Heb. *animam meam.*
[c] Heb. *falsitatis.*
[d] Heb. *protractione tēporis, id est, tam longo & continente exilio.*

bito [e] tanquam scenitę [*]Kedareni.
6 Plurimum [f] habitasse videtur sibi anima
mea, apud [*]osorem pacis.
7 [*]Ego pacem *diligo*: at cùm loquor, ipsi ad
bellum *conclamant*.

[e]Heb. *cum tentoriis Kedaris: hypallage.*
[f]Heb. *habitavit sibi: pleonasmus. ut Genes.* 11. 33

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est generis* εὐκτικοῦ, *continens narrationem, vers.* 1. *& orationem, sequentibus. narrat autem David quomodo confli̇ctans cum gravissimis difficultatibus in exilio suo Deum inclamaverit, & fuerit exauditus: ex quo apparet Psalmum hunc a Davide jam evecto ad regnũ cõscriptum esse.* 2 Jehova] *hujus orationis partes sunt, petitio ad Deum, hoc versu; reprehensio adversariorum Davidem calumniis obruentium, duobus sequen. & postremò flebilis expostulatio, tribus ultimis.* A labio] *id est, sermonibus improborum Davidem apud regem Schaulem traducentium, ut ipse cum Schaule expostulat,* 1. *Schem.* 24. *&* 26. 3 Quid datura est] *id est, quid proderit tibi; apostrophe.* 4 Similia sagittis]: *id est, maximè lethalia, & præsentissimam mortem afferentia, adeoq; obviũ quicquid est conflagrantia.* Prunis juniperorum] *que dicuntur esse ardentissimæ & vivacissimæ quẽadmodum Hieronymus scribit Fabiolæ mansione decimaquinta.* 5 Hei mihi] *expostulatio de ingrata habitatione, quòd extra regionem promißam habitare cogeretur, hoc versu; & de tolerantia eorum ad quos se recipiebat, sive in Cenabhanæa, sive in regionibus exteris, duobus sequent.* Habito tanquam] *id est, indesinenter vagari & errare cogor, ut incolæ Arabiæ desertæ & petreæ faciunt: sic autem accipere præpositionem Cum, magis placuit; tum quia nusquam legitur David in tantis, tam fre-*

quentibus, & variis errationibus ad regiones illas profugisse, tum quia sic accipitur aliis locis: ut Ijobi 3.13. & Psalm. 143.7. Kedareni] *sic Lampridius vocat, Plinius Kedraeos in Arabia Petraea, a Kedare Jischmahhelis filio, cujus fit mentio Genes. 25.13.* 6 Osorem pacis] *id est, homines infensos mihi: enallage numeri.* 7 Ego pacem] *exegesis superioris versus. Est autem hic ellipsis contrarii, ut Gen. 18.19.*

Psalmus. CXXI.

David conflictum animi sui in periculis exponens, ad Deum conversa oratione se committit ei, & confirmat in fide promissionum ejus.

1 Canticum [a] *excellentissimum.* Attollerémne oculos meos ad istos mōtes? unde veniret auxilium meum?
2 Auxilium meū *sit* a Jehova, qui fecit cœlos & terram.
3 Ne permittat [b] dimoveri pedem tuum, ne dormitet custos tuus.
4 Ecce non dormitat, neque dormit custos Jisraëlis.
5 Jehova custos tuus; Jehova, umbra tua *est* ad manum dexteram tuam.
6 Interdiu sol non percutiet te, aut luna noctu.
7 Jehova servabit te ab omni malo, servabit animam tuam.
8 Jehova servabit [c] processum tuum & reditum tuum, ex hoc tempore usque in seculum.

[a] Heb. *excellentiarum: ut psal. praecedente.*

[b] Heb. *dimotioni.*

[c] Heb. *procedere tuum, & venire tuum.*

ANNO-

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicum, continens propositiones tres: prima est disceptatio animi conflictantis cum multis calamitatibus, ver. 1. secunda, oratio animi ex disceptatione sua emergentis, & ad fidem in Deum sese erigentis, ver. 2. & 3. tertia est confirmatio erecti animi a promissionibus Dei, ver. 4. & sequentibus.* Attollerémne] *id est, frustra huc illuc circumspectarem ad consequendã opem: nam rationem habet Cenabhanææ, quæ mõtosa est; ut dictum est* Exod. 15.17. 2 Auxilium meum] *oratio superantis certamen animi; qua David se committit Deo propter naturam, opera, & officium ejus ex gratuita promissione in Christo.* 3 Ne permittat] *explicatio auxilii divini, quod David per apostrophen precatione sibi accommodat.* Dimoveri pedem tuum] *id est, titubare, labi, vel corruere te: synecdoche.* Dormitet] *id est, tantillũ cesset ab auxilio tuo: humanitus dictum, ut seq.* Custos tuus] *Deus, ex promissione ad quam transitur seq. versu.* 4 Ecce] *promissionis Dei explicatio: qua docetur primùm præsentissima illius efficacitas, duob. ver. deinde constantissima, reliquis.* 5 Est ad manum dexteram tuam] *ut psal.* 16.8. 8 Processum tuum, &c.] *id est, omnes occupationes tuas: ut Num.* 27.17.

PSALMUS. CXXII.

David Ecclesiæ studiis & officioso cultu Dei recreatus, lætitiam suam prædicat: urbis, Ecclesiæ, & regni totius statum commendat: omnibus bene precatur, & omnia bona a se spondet.

[a] Heb. *excellentiarum: ut psal.* 120.
[b] Heb. *de dicentibus mihi.*

1 CANTICUM [a] *excellentissimum Davidis.* Lætor [b] de eo quod dicitur mihi, domum Johovæ adeamus.

2 *Quòd*

2 Quòd[c] conſiſtunt pedes noſtri intra por-
tas veſtras, ô Jeruſchalaima:
3 'Jeruſchalaima[d] 'optimè conſtructa,[e] ci-
vitas' quæ planè coagmentata eſt inter ſe pa-
riter.
4 Quo aſcendunt tribus,' tribus Jah,[f]' ad
teſtimonium Jiſraëlitarum; ut celebrent no-
men Jehovæ:
5 Quia ibi conſident' throni juris, throni
'domus Davidis.
6 'Expetite' pacem Jeruſchalaimorum, *di-
centes*; tranquilli ſint amantes tui:
7 Sit pax in premunitione tua, tranquillitas
in palatiis tuis.
8 Propter fratres meos & amicos meos; e-
loquor nunc, pax *ſit* in te.
9 Propter domum Jehovæ Dei noſtri,[g] pro-
curabo bonum tibi.

[c] Heb. *conſiſtentes ſunt: qua locutione notatur in agendo frequẽtatio: ut Gen.* 4.17.

[d] Heb. *conſtructiſſima.*

[e] Heb. *planè civitas cui coagmentatũ eſt pariter.*

[f] Heb. *teſtimonium ad Jiſraelis: ut ſuprà pſal.* 110.1.

[g] Heb. *requiram.*

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum eſt* ςωνδυςικον *ſive gratulatorium; quo David arca Dei recepta in ci-tatem ſuam, & Eccleſia conſtituta, gratulatur ſibi & Eccleſiæ toti de hac benedictione Dei: itaque primùm proponit lætitiam ſuam & illius cauſas, uſque ad verſ. 6. deinde omnes cohortatus bene precatur Eccleſiæ, & ſuũ officiũ erga illam conſtanter profitetur ad finem uſq;.* Lætor] *propoſitio lætitiæ qua utitur David, duas habet cauſas; una eſt ſtudium quod ſuo tempore in fidelibus animadvertit, hoc verſu: altera, effectus illius ſtudii, cultus Dei aſſiduus, ver. ſeq.* 3 Jeruſchalaima] *ergaſia, ſive exornatio ſuperiorum cauſarum ad lætitiæ amplificationem, a laudibus civitatis hoc verſu; Eccleſiæ verſu ſeq. & regni tum ſpiritualis tum terreni, ver.* 5.

3. Optimè constructa] *ut ostenditur 2. Schem. 5.9. & 1. Chro. 11.8.* Quæ planè coagmentata est] *id est, non ut antehac structura oppidorum, religione, & administratione differens, (nam tria fuerant oppida; religio verò & administratio duplex, populi Dei & Jebusæorum) sed omnibus modis coagmentata, junctis oppidis, hoc versu; religione animorum, sequente; & singulari administratione, ver. 5.* 4 Tribus Jah] *id est, tribus populi Dei.* Ad testimonium] *id est, ad arcam testimonii, de qua Exod. 25.21. & 22.* 5 Throni juris] *i. juridica omnis administratio tum Ecclesiastica, tum civilis; prout mandaverat Deus Deut. 17.8. & sequentib.* Domus Davidis] *i. regni Davidis, cujus complementum Christus.* 6 Expetite] *altera pars psal. qua primùm omnes cohortatur David ad conferenda vota, duobus versibus: deinde nominatim ipse idem officium pollicetur Ecclesiæ & deo, in fine.* Pacem Jeruschalaimorum] *id est, privatam, publicam, intus & foris; ut sequentes locutiones ostendunt.*

PSALMUS. CXXIII.

Ecclesia gravissimè oppressa se ad Deum erigit, gratiam ejus implorat, & hostibus Dei malè precatur.

1 CANTICUM [a] *excellentissimum.* Ad te attollo oculos meos, ô *tu* qui sedes in cœlis.

[a] Heb. *excellentiarũ: ut suprà 120.*

2 Ecce ut oculi servorum *spectant* ad manum dominorum suorum, ut oculi ancillæ ad manum heræ suæ: ita oculi nostri ad Jehovam deum nostrum, donec gratiam fecerit nobis.

3 Gratiam fac nobis Jehova, gratiam fac nobis; quia satis *est,* saturi sumus contemptu.

4 Plu-

4 Plurimùm [b] satura sibi videtur anima nostra : "istâ sannâ *saturentur* ipsi " tranquilli, iste contemptus *obveniat* superbis.

[b] Heb. *satura est sibi: sic supra* 120.6.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est, εὐκτικὸν, continens propositionem duobus versibus; & petitionem, dubus. propositione ostendit Psaltes, quomodo & quantisper sit aditurus Deum: petitione verò postulat primùm gratiam Ecclesiæ fieri, ver. 3. deinde ærumnas impiis hostibus Dei & Ecclesiæ imponi, ver. 4.* Qui sedes in cœlis] *i. Deus omnipotens. periphrasis* 2 Ad manum] *i. opem & auxiliũ; non dubitantes de fide, adjumento, & defensione illorum.* Donec gratiam] *i continenter atque importunè: ut Lucæ 18. in principio.* 4 Ista sanna] *imprecatio; alterum petitionis membrum: ut psalmo 79.6. sic autem accipiendum esse hunc locum voces & distinctiones apertè clamant.* Tranquilli] *i. qui præsenti suæ tranquillitati confidentes ea abutuntur, & ludificãtur nos superbè in calamitatibus nostris.*

PSALMUS. CXXIIII.

Ecclesia mirificas Dei liberationes a conatibus mundi prædicans, benedicit Deo, & se in posterum de ope illius confirmat.

1 CANTICUM [a] *excellentissimum Davidis.* [b] Nisi Jehova adfuisset nobis, dicat nunc " Jisraël;

2 Nisi Jehova adfuisset nobis, cùm insurgerent contra nos homines;

3 "Tunc vivos absorbuissent nos, exardescente ira eorum in nos:

4 Tunc illæ aquæ inundassent nos, torrens

[a] Heb. *excellentiarum: ut suprà.* 120.

[b] Heb. *nisi Jehova quod adfuisset: trajectio sic vers. seq.*

c superavisset nos.

5 Tunc superavisset nos *torrens*, aquæ superbissimæ.

6 Benedictus Jehova, qui non exposuit nos prædæ dentibus eorum.

7 Anima nostra ut avicula erepta est a laqueo aucupantium, laqueo effracto nos erepti sumus.

8 Auxilium nostrum in nomine Jehovæ, qui fecit cœlos & terram.

c Heb. *transiisset super animam nostram: sic sequente versu.*

Psal. 121. 2.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicum, quo David Ecclesiæ totius nomine omniumq; temporũ, primùm narrat mirificas liberationes effectas a Deo, versibus quinque; deinde benedicit Deo propter liberationes suas, vers. 6. & 7. postremò concludit prædicatione gratiæ & opis Dei cõstantissimæ. ver. ultimo.* Jisraël] *id est, populus Dei: ut ad Galatas 6. 16.* 3 Tunc vivos] *hyperbola allegorica.*

PSALMUS. CXXV.

Psaltes stabilitatem Ecclesiæ prædicat, & instabilitatem afflictionum ejus: deinde Deum orat pro sanctificationne illius & prosperitate, improbis ejectis.

1 a CANTICUM a *excellentissimum.* Qui confidunt Jehovæ; similes sunt mõti Tzijonis: *qui* non dimovetur, in seculum permanet.

2 Ut Jerusschalaima montes circunstant, ita Jehova circunstat populum suum; ex hoc tépore

a Heb. *excellentiarum: ut suprà psal. 120.*

pore usque in seculum.
3 ° Nam° non quiescet virga°improbitatis,
super °sortem justorum,° ut non extendant ju-
sti ad ullam iniquitatem manus suas.
4 ° Benefac Jehova bonis, & rectis ex [b] ani- [b] Heb. *cor-*
mis suis: *dibus.*
5 ° Qui autem inclinant *animos suos* ad iti- [c] Heb. *faciat*
nera tortuosa sua, [c] ° amandet eos Jehova *ut abeant illi.*
cum operariis iniquitatis ;° pax *sit* super Jis-
raëlem.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est mixtum ; partim didascalicum ad consolationem Ecclesiæ, tribus versibus; partim εὐκτικόν, duobus ultimis.* Qui confidunt] *prioris partis didascalicę loci sunt duo: unus, de firmitate Ecclesiæ quæ fundata esse dicitur & circummunita virtute Dei sempiterna, duobus versibus; alter, de instabilitate improborum, si quando videtur Deo Ecclesiam suam per illos castigare, ver.* 3. Similes sunt monti] *id est, ædificati sunt super petram, quam nullæ procellæ ac ne inferorũ quidem portæ superabunt· Matt.* 7. 24. *&* 16.18. 2 Circumstat] *id est, circumquaque protegit: ut suprà Psalm.* 5. 13. *&* 34.8. *&* 91. *& Zacarjæ* 2.9. 3 Nam] *occupatio ad objectionẽ, atqui videmus Ecclesiam malis persæpe expositam: est quidem exposita, inquit Psaltes; sed tanquam ad momentum, ita ut ipsis calamitatibus fundamẽtum & defensio piorum efficiatur illustrior.* Non quiescit] *id est, non permanet; sed paulo momento transfertur. & liberantur boni* 1. *Corinth.* 10. 13. *Hoc autem e contrario sibi arrogantes improbos & refellentem Deum inducit Jeschahja.* 28.
15.

15 *& sequentibus.* Improbitatis] *id est, improborum, hypocritarumq; a quibus & propter quos Ecclesia Dei ferè exercetur, & quorum meminit Psaltes, vers. 5.* Sortem justorum] *id est, Ecclesiam, & hæreditatem piorum.* Ut non extēdant] *id est, ut possint sufferre, pietate & sanctimonia integra: prout loquitur Paulus* 1. *Corinth.* 10.13. 4 Benefac] *petitio, altera pars psalmi.* 5 Qui autem inclinant] *id est, hypochritas in Ecclesia versantes. quasi dicat, Ecclesiam suam sanctificet & purget ab omni malo: quo genere imprecationis usus est suprà psalm.* 123. Amandet] *id est, ejectos ex Ecclesia malè perdat: ut Matt.* 21.41. *& Lucæ* 12.46. Pax sit] *id est, ut benè sit Ecclesiæ bonorum, sublatis improbis*

Psalmus. CXXVI.

Ecclesia admirabilem sibi & gentibus liberationē suam a Deo factam prædicat, eandemq; optat ab illo perfici.

1 CANTICUM M[a] *excellentissimum.* Cùm reduceret Jehova multitudinem captivorum Tzijonis, eramus velut qui somniant.

2 Tunc impletum est risu os nostrum, & lingua nostra cantu: [b] cùm diceretur inter gentes, [c] magnifica Jehova efficit erga istos.

3 Magnifica Jehova efficit erga nos, sumus læti.

4 Reduc Jehova, multitudinem captivorū nostrorum, tanquam fluenta *reducens* in regionem siccam.

5 Qui seminarant cum Lachrimis, cum cantu metant.

[a] Heb. *excellentiarum: ut suprà.* 120

[b] Heb. *tum dixerunt: ut Ijobi.* 7.3.

[c] Heb. *magnificat Jehova efficiendo: sic ver. seq. vide Gen.* 12. 8.

6 Qui

6 *Qui* portans [d] acquisitum semen, [e] continenter ibat flendo, *is* [f] omnino redeat cum cantu, reportans manipulos suos.

[d] Heb. *acquisitionem seminis.*
[e] Heb. *eundo ibat & flendo.*
[f] Heb. *redeundo redeat.*

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Hujus cantici (quòd temporibus Cyri factum esse videtur promulgato illius edicto de reversione Judæorum) partes sunt duę; narratio, tribus ver. & precatio ut Deus redditum secundet, tribus reliquis.* Cùm reduceret] *in narratione magnificatur opus Dei, duobus argumentis; primum est ab insperato & incredibili liberationis modo, quem prius admirati sunt quàm agnoscerent pii, ver. 1. deinde a communi populorum testificatione, ver. 2. ex quibus conficitur gloriosa illa lætitia & prædicatio Judæorum ver. 3.* Tzijonis] *id est, Ecclesiæ Judæorum: synecdoche.* Eramus velut] *id est, videbamur nobis somniare; tanta fuit liberationis admirabilitas: & vix dum nobis persuasimus, donec vidimus gentes prædicare magnificam liberationem nostram, & nobis ministrare: Hberzæ. 1.* 2 Impletum est] *id est, confirmati & exhilarati sumus; ut exponit vers. 3. synecdoche.* 4 Reduc Jehova] *petitio, ut Deus cœptam liberationem perficiat: quæ duabus allegoriis eleganter exprimitur.* Tanquam fluenta] *cõparatio; qua propheta gratiam Dei liberantis cum fluentis, populum verò cum terra siticulosa comparat; & gratia Dei irrigari petit quam nemo possit avertere.* 5 Qui seminarunt] *altera allegoria, qua populus in captivitatem abductus egentibus agricolis & semen ad alimoniam suam necessarium terræ committentibus comparatur; rediens verò lætis messoribus ex copiosa messe.* 6 Acquisitum semen] *id est, aliunde*

comparatum prece vel pretio: sic notatur egentissimus agricola, & cum populo captivo comparatur.

PSALMUS CXXVII.

Psaltes nihil posse aut comparari, aut conservari ac ne genus quidem propagari docet sine benedictione Dei; ac proinde omnia ab illo expectanda esse.

1 CANTICUM [a] *excellentissimum pro Schelomone*. Nisi Jehova ædificet domum, frustra laborent ædificatores ejus de ea; nisi Jehova custodiat civitatem, frustra sedulus sit custos.

2 Frustra *sint* vobis [b] qui summo diluculo surgant, qui tardè sedeant, qui vescantur cibo dolorum: ita dat dilecto suo somnum.

3 Ecce possessio Jehovæ *sunt* filii: merces *est* fructus ventris.

4 Ut sagittæ ad manum robusti, ita sunt [c] pueri.

5 Beatus vir ille qui impleverit pharetram suam illis: non erubescent, sed periment inimicos in porta ipsorum.

[a] Heb. *excellentiarum: ut suprà 120.*

[b] Heb. *diluculantes surgere, tardantes sedere.*

[c] Heb. *filii pueritiæ: periphrasis.*

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicum, quod videtur David paulò ante mortem suam pro Schelomone filio conscripsisse, ut perpetuum hoc haberet documentum fidei in tota administratione sua: continet itaque documenta duo, unum de privata & publica rerum administratione, duobus versibus: alterum, de singulari generis propagatione tribus reliquis: quæ omnia David a Dei benedictione ex-*

pectan-

pectanda docet. Quamobrem nos reddidimus pro Schelomone: ut Psalm.72.1. Ædificet domum] *id est, benedictione verbi sui adsit ædificantibus.*
2 Qui summo diluculo] *id est, operarii vel custodes laboriosissimi, qui nullo pacto suæ quieti aut cibo indulgeant; sed omnes nervos diligentissimè cōtendant & indesinenter ad perficiendum munus suum.* Vescantur] *id est, qui ne cibum quidem capiant tranquillè, animo a labore, solicitudine, & metu vacuo.* Ita dat] ἀνταπόδοσις *brevissima, ac propterea obscurior: sensus est, Deus ædificat & custodit tutissimè, quemadmodum dictum est, quietemq; liberam ab omnibus impedimentis concedit ei quem diligit, & qui de dilectione ejus confirmatus se committit ei.* Dilecto suo] *paronomasia ad alterum Schelomonis nomen, de quo 2.Sam.12.25.*
3 Ecce possessio] *alterum membrum, ut dictum est in vers.1.* Jehovæ] *id est, data a Jehova, ut postea appellatur merces sic Genes.15.1. Sunt autem in hoc loco tres benedictionis gradus: generationis hoc versu: educationis ingenuæ atque morigeræ, seq. versu: & fructus qui ex liberis benè institutis percipitur, versu ultimo.* 4 Ut sagittæ] *id est, pueri bene instituti sunt optimum patrisfamilias instrumentum, ut sagittæ tersæ sunt apta instrumenta militi.* 7 Impleverit pharetram] *id est, se iis liberis instruxerit: allegoria.* Non erubescent] *id est, non cedent inimicis, sed superabunt ipsos, & possidebunt portam inimicorum suorum: ut promittitur Gen.22.17.* Periment] *ut hoc verbum ita interpretemur, postulat ratio allegoriæ, constructio, & simile exemplum 2.Chron.29.10.*

PSALMUS CXXVIII.

Psaltes piorū felicitate proposita, demonstrat quàm gra-

grato animo sit percipienda benedictio Dei publica in Ecclesiam, & privata in pios singulos.

a Heb. *excellentiarum: ut suprà Psa.* 120.
b Heb. *vesceris: synecdoche.*
c Heb. *respice: synecdoche.*

1 CANTICUM [a] *excellentissimum*. Beatus quisque timens Jehovæ, qui ambulat in viis ejus.
2 Labore enim manuum tuarum [b] frueris: beatus eris, & bene erit tibi.
3 Uxor tua ut vitis fructifera ad latera domus tuæ, filii tui ut plantæ olearum; circumstabunt mensam tuam.
4 Ecce, cùm ita benedicatur vir timens Jehovæ:
5 Benedicit tibi Jehova e Tzijone: [c] fruere igitur bono Jeruschalaimorum omnibus diebus vitæ tuæ,
6 Et respice natos filiis tuis; pax *est* super Jisraëlem.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicũ, quo Psaltes primùm generatim benedictionem Dei erga pios prædicat, tribus versibus: deinde speciatim quasi in rem præsentem ducit fideles singulos, a præsente sua & Ecclesiæ experientia, tribus reliquis.* 3 Ad latera] *id est, ut pergulana vitis, quæ ad maceriam apposita sit fructuosior, ita fœcundabitur uxor benedictione Dei.* Ut plantæ olearum] *id est, virides, & semper frondentes augescent.* 4 Ecce] *altera pars, qua excitantur pii ad recognoscendas & percipiendas benedictiones Dei, tum publicas Ecclesiæ, sequen versu; tum singulares erga se, vers. 6.* 5 E Tzijone] *id est, ab Ecclesia in qua habitat, benedictione perfundens Ecclesiam, & te ipsum in Ecclesia.* 6 Respice natos] *id est, singularem*

Dei benedictionem percipe erga familiam tuam, vita longæva, & fœcunda prole. Pax est] *Conclusio epiphonematica.*

Psalmus CXXIX.

Ecclesia suas in præsente seculo afflictiones a mundo & liberationes a Deo prædicat, funestúmque adversariorum exitium.

1 CANTICUM [a] *excellentissimum.* Multum affecerunt me angustiis inde a pueritia mea dicat nunc Jisraël:
2 Multum affecerunt me angustiis inde a pueritia mea; etiam non prævaluerunt mihi.
3 Super tergum meum araverunt aratores, produxerunt quamque strigarum suarum.
4 Jehova justus, truncavit densos funes improborum.
5 Erubescent & agentur retrorsum, omnes osores Tzijonis.
6 Erunt tanquam fœnum tectorum, quod antè quàm extrahat *fœniseca falcem*, exaruit:
7 Quo non implet manum suam messor, aut lacertum suum, qui manipulos facit:
8 Neque dicent qui transeunt; benedictio Jehovæ adsit vobis, benedicimus vobis in nomine Jehovæ.

[a] Heb. *excellentiarum: ut suprà* 120.

Annotatio.

1 Canticum] *Canticum est didascalicũ; quo ecclesia docet, primùm se gravissimè ab hostibus oppressam, a Deo liberatam esse, quatuor ve sibus; deinde hostium*

hostium & improborum omnium ruinam prædicat, reliquis versibus. Multum] *prior pars cantici exponens mala ecclesiæ trib. vers. & liberationem, ver.* 4. Dicat nunc] *.i. agnoscat semper & prædicet salutem suam, & ruinam adversariorum, nimirum tantisper dum præsens tempus durat.* 2 A pueritia] *.i. ab orbe condito, cùm cœpit Ecclesia esse: quæ allegoricè cum homine uno comparatur hîc, & cum arvo, vers. 3.* 3 Aratores] *id est, hostes, quibus Deus tanquam administris utitur ad sariendum, arandum, & colendum Ecclesiam suam.* Produxerunt] *id est, nullam partem agri Dei intactam reliquerunt, quin summo labore effoderent.* 4 Truncavit] *id est, quamvis valida & firma consilia, conatus, opera illorum, idque nullo negotio dissecat, cùm opus est, ad asserendam justitiam suam.* Densos funes] *quibus aratrum trahebant in dorso Ecclesiæ: sic perstat in allegoria.* 5 Erubescent] *secunda pars cantici de funesto adversariorum casu, duobus versibus; jejunitate sive sterilitate illorum ex maledictione Dei, vers. 7. & contemptu, versu ultimo: quæ omnia similiter allegoriis a re rustica sumptis exprimuntur.* 6 Antè quàm extrahat] *id est, statim exarescit, non expectato tempore fœnisecii: allegoria prior fœni sive graminis; ut Ijobi* 8. 12. 7 Quo non implet] *posterior allegoria a segetibus.*

PSALMUS CXXX.

Psaltes sibi maximas liberationes *obtigisse narrat invocanti Deum, ideoq́ se* Deo *confidere: & Ecclesiam ad fiduciam eandem hortatur promissionibus.*

a Heb. *excellentiarum: ut suprà* 120.

1 CANTICUM a *excellentissimum.* Ex profunditatibus inclamavi te Jehova, di-

va, *dicens:*

2 'Domine, ausculta voci meæ : sint aures tuæ intentę ad vocem deprecationum mearum.

3 'Si iniquitates observaveris, Jah; Domine, quis possit consistere?

4 'Sed apud te *est* condonatio, 'ut reverenter colaris.

5 'Expectavi Jehovã, expectavit anima mea: 'etiam in verbo ejus expectationem habeo.

6 'Animus meus erga dominum *studiosior est*; quàm excubiarum erga matutinum,' excubantium ad matutinum usque.

7 'Expectationem habeat Jisraël in Jehova; quia apud Jehovam *est* benignitas, & plurimũ apud eum 'redemptionis:

8 Et ipse redimet' Jisraëlem, ab omnibus iniquitatibus ejus.

Annotatio.

1 Canticum] *Canticum est didascalicum, quo Propheta primùm historiam suam narrat, sex versibus, deinde Ecclesiam informat in fide ab exemplo suo, duobus ultimis. In historia autem sua primùm res anteactas exponit, versibus quatuor; deinde præsentem constitutionem animi sui a præcedentibus experimentis vers. 5. & 6. Quamobrem hic psalmus appositissimè superiori subjectus videtur.* Profunditatibus] *id est, profundissimis & immanibus periculis: metaphora ab aquis, ut Psal. 69. 2. & 3.* Inclamavi te] *vide simulem planè narrationem Psal. 116.* 2 Domine] *summa orationis quã habuit Psaltes in afflictionibus; cujus partes sunt duæ; petitio salutis, hoc versu: & causa petitionis, duobus sequentibus.* 3 Si iniquitates] *ætiologia petitionis. quasi dicat, benefac nobis non propter*

ter nos, hoc vers. sed propter gloriam tuam, vers. sequente. 4 Sed apud te est] *id est, habeto rationem gloriæ tuæ, quæ versatur tum in fide & veritate promissionum tuarum, tum in cultu ejus; quæ duo planè interciderent, si iniquitates nostras observaret Deus; & nos judicio suo perderet.* Ut reverenter] *id est, ut condonatione tua conserventur qui te colant: noëmatica paralepsis, ut vers. seq.* 5 Epectavi Jehovam] *& expectationem meam consecutus sum: paralepsis: sic transitur ad alteram narrationis partem de præsente* Prophetæ *animo. quasi dicat, experientia mea effecit spem, quæ nunquam pudefaciet me:* Rom. 5.4. *&* 5. Etiam] *nimirum ut antè habui, & beneficia inde consecutus sum.* 6 Animus meus] *id est, magis desidero frui Deo, quàm ulli excubitores matutino, utcunque vigiliis defessi.* Excubantium] *id est, perpetuarum excubiarum, quibus nemo successerit; sed quæ per totam noctem vigilaverint.* 7 Expectationem] *secunda pars cantici, continens documentum fidei in Deum, hoc versu; & promissionem confidentibus; sequente versu.* Redemptionis] *proficiscentis ex benignitate ejus.* 8 Jisraëlem] *qui expectationem suam in Jehova habuerit.*

PSALMUS CXXXI.

David demissum suum animum simplicemq; professus, Ecclesiam ad humilitatem simplicitatémque cohortatur.

1 CANTICUM [a] *excellentissimum Davidis.* Jehova, "non fuit altus [b] animus meus, neque elati oculi mei; ac non aggressus sum res magnas aut [c] arduas suprà quàm conveniat mihi.

2 An non composui & sedavi animum meum, similis depulso a lacte apud matrē suam? similis

[a] Heb. *excellentiarum: ut suprà psalm.* 120,
[b] Heb. *cor.*
[c] Heb. *mirabiles præ me.*

similis depulso a lacte apud me *fuit* animus meus.

3 Expectationem habeat Jisraël in Jehova, ex hoc tempore usque in seculum.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicum, quo Psaltes primùm animi sui simplicitatē exponit duobus versibus; deinde Ecclesiam hortatur ad imitationem sui, versu 3.* Non fuit altus] *1. neque animo, neque signis, neque facto aspiravi ad regnum & Schaulis eversionem, aut aliud quidquam ingens ex me ipso tentavi; sed certa fiducia recubui in te, & acquievi voluntati tuæ.* 3 Expectationem habeat] *id est, meo exemplo nunquam alat ingentes Spiritus; sed a divina voluntate pendeat.*

PSALMUS. CXXXII.

David arcam Dei ducturus Jeruschalaima sollicitudinem suam, votum, officiumq́ exponit Deo: orat ut Deus veniat in civitatem suam, & regno, sacerdotio, populóque benefaciat: ideoq́ promissiones antè a Deo factas adducit.

1 CANTICUM [a] *excellentissimum.* Memor esto Jehova, Davidis; [b] cum tota afflictione ejus: [a] Heb. *excellentiarum: ut suprà 120.* [b] Heb. *cum toto affligi eum.*

2 Jurasse Jehovæ, vovisse amplissimo Deo Jahhakobi, *dicendo:*

3 *Dispeream,* si ingrediar tentorium domus meę, si conscendam spondam stratorum meorum;

4 Si dem somnum *suum* oculis meis, palpebris meis dormitationem:

5 Donec invenero locum pro Jehova, *locum* tabernaculorum pro amplissimo *Deo* Jahhakobi.

kobi.
6 'Ecce audiveramus 'eam fuisse' in Ephratæa regione, inveneram' eã in agris 'Jahharis;
7 'Accedimus ad tabernacula ejus; incurvamus nos ante scabellum pedum ejus.
8 'Surge Jehova, aditurus requiem tuam; tu & arca roboris tui.
9 'Sacerdotes tui induantur justitia, & quos benignè accipis cantent.
10 'Propter Davidem servum tuum, ne avertas 'faciem uncti tui.
2. *Schem.* 7. 12. 11 'Juravit Jehova Davidi 'veritatem, a qua non avertet se, *dicens*; De fructu ventris tui ponam in solio tuo.
1. *Reg.* 8. 25. & 2. *Chron.* 6 16. 12 Si observaverint filii tui fœdus meum & testimonia mea singula quæ docebo eos: etiam filii illorum usque in sempiternum sessuri sunt in solio tuo.
13 Nam elegit Jehova Tzijonem, expetivit pro habitatione sua, *dicens*:
Psal. 78. 68. 14 Hæc *est* requies mea usque in sempiternum; hic habitaturus sum, quia hoc expetiveram.
15 'Viatico ejus [c] affatim benedicam, egẽtes ejus saturabo cibo:
16 Sacerdotesque ejus induam salute, & quos in ea benignè accipio, [d] omnino cantabunt illi.
17 Ibi efficiam ut 'germinet cornu Davidis, *ubi* aptavi 'lucernam uncto meo.
18 Inimicos ejus induam 'pudore; super ipsum verò 'florebit coronamentum ejus.

[c] Heb. *benedicendo benedicam.*
[d] Heb. *cantando cantabunt.*

ANNOTATIO.

1 Canticũ] *Canticũ est* εὐκτικὸν *constans ex partib. duab. una est oratio sive petitio, usq; ad ver. 11.*

alter*a*

altera est ætiologia petitionis exponens promissiones Dei, inde ad finem usque. Videtur autem hic Psalmus conscriptus fuisse, cùm arca ex domo Hhobed-edomi deducenda esset Jeruschalaima: 1. Chron. 15. Memor esto] id est, demonstra te meminisse & respicere ad Davidem, studiumq; animi ejus contentissimum approbare, præstando petitionē ejus: ut Genes. 8 1. Est autem hîc prolepsis sive generalis petitionis propositio, cujus duæ partes in sequentibus per ὕστερωσιν explicantur. Afflictione ejus] id est, anxia animi solicitudine, quæ deinceps exponitur usque ad versum. 6. 2 Jurasse Jehovę] expositio afflictionis, ut modò dictum est. quasi dicat, ego semper versor in eadem solicitudine quam habebam antequam in Hhuzzam irrumperes, nimirum, ut arca fœderis adducatur ad me: & quod prius tibi jurejurando adhibito voveram, idem votum adhuc integrum perstare sentio; etsi me jam priùs hoc desyderio afflictum, ampliùs aliquantisper tua irruptione in Hhuzzam conturbasti atq; afflixisti. 2. Sche. 6. & 1. Chro. 13. Deo Jahhakobi] cujus simile votum benedictione tua comprobasti, Gen. 28. 3 Domus meę] quā recens ædificandam curavi in civitate Davidis: ut ostenditur 2. Schem. 5. 9. & 1. Chron. 15. 1. Nam non fuit adeò arrogans David, ut voto suo se legem putaret posse Deo præscribere, ut quāprimùm veniret arbitratu ipsius; neq; adeò temerarius, ut spoderet se sub dio habitaturum, non cubaturum, & noctes insomnes ducturum, donec apportaretur arca, quod opus fuit multorum dierū. sed religio fuit illi migrare in novum domiciliū suū, nisi priùs Deus ibidem suam sedem constituisset. Similis postea religio illi fuit, cùm de templo ædificando cogitaret, ut testantur ipsius ad Nathanem verba; 2. Schem. 7. 2.

Statorum meorum] *quæ in novo domicilio comparata sunt.* 4 Si dem] *nimirum in mea domo.* 6 Ecce] ἐργασία *sive exornatio alterius membri prolepseos: in qua David primùm narrat officiũ suũ præteritũ, hoc versu; & præsens, sequente; deinde exponit petitionem suam tribus versibus.* Eam] *nimirum arcam, quæ nominatur infrà vers. 8. Relativum ante suum antecedens; ut alibi.* In Ephratæa] *id est, Schilunte, in tribu Ephrajimi, ubi asservata est inde a temporibus Jehoschuhhæ, usque ad obitum Hheli sacerdotis, dum a Pelischtæis capta est, 1. Schem. 4. 11.* Jahharis] *sive sylvæ, id est, in urbe Jahharimorum, quæ in loco plano & sylvoso sita: est quamobrem a sylvis dicta est Kirjath-Jehharim, id est, urbs sylvarum; a planitie verò dicitur Bahhal, vel Bahhala, vel Kirjath-bahhal, atque etiam Bahhales Jehudæ, id est, plana loca; hîc verò agri sive campi.* 7 Accedimus] *in domum Hhobed. Edomi, ubi relicta fuerat arca, cùm David judicio Dei in Hhuzzam exercito fuisset consternatus; 2. Schem. 6. 10. & 1. Chron. 13. 13.* 8 Surge Jehova] *petitio, de qua vide 2. Chronic. 6. 41. Continet autem hæc petitio precationem pro domicilio Dei, & piorum sanctificatione, duobus versibus; & deprecationem iræ quam in priore deductione fuerant experti, ver. 10.* 9 Sacerdotes tui] *id est, administri sacrorum, qui se sanctificarunt ritè, ampliùs sanctificentur a te: sic accommodat ad singularem hanc profectionẽ promissum illud Dei, de quo infrà vers. 16. confer cum 1. Chron. 15.* Quos benignè accipis] *id est, populus tuus: 1. Chron. 15. 28.* 10 Propter Davidem] *id est, Christum filium Davidis, qui subinde in Prophetis appellatur David: ut Hosch. 3. 5.* Faciem uncti tui] *id est, meam, qui unctus sum in*

Christo tuo per Schemuelem ex mandato tuo, 1. Schem.16. His autem verbis paratur transitus ad sequentem ætiologiam; qua copiosè explicatur quod modò dictum est, propter Davidem servum tuum. quasi dicat, propter quem jurasti, &c quæ in sequentibus vers. apponuntur. 11 Juravit] *altera pars cantici; explicatio promissionum, quibus freta fides ad orandum Deum superioribus verbis adducta est.* Veritatem] *id est, promissionem firmissimam & constantissimam: ut sequentia verbe exponunt. Sunt autem hujus promissionu loci quatuor: gentis Davidicæ æternitas, duobus versib. urbis & regionis sanctificatio ex præsentia Dei, ver.13. & duobus sequent. sacerdotium, vers.16. & regnum florentissimum, duobus ultimis.* 15 Viatico ejus] *id est, rebus necessariis ad præsentem vitã, quæ peregrinatio est a Domino.* 17 Germinet cornu] *id est, amplientur & propagentur vires regni: metaphora ab animantibus quorum ramosa sunt cornua.* Lucernam] *id est, ubi jam cœpi instituere dignitatem & splendorẽ regium: ut 2. Schẽ. 21.17. & 1. Reg.11.36.* 18 Pudore] *id est, pudendo exitio, quod saluti opponitur, ver.16.* Florebit] *id est. florens permanebit, nec marcescet unquam: metaphora, ut superiore versu.*

PSALMUS CXXXIII.

David communionem sanctorum celebrat; & elegantibus comparationibus figurat bona, amœnitatemq; illius.

1 [a]CANTICUM [a]*excellentissimum Davidis.* [b]Ecce quàm bonum & quàm amœnum *est*, habitare [c]fratrres[d] etiam unà. [a]Heb. *excellentiarũ ut suprà* 120.

2 [e]*Est* ut unguentum illud optimum superfusum capiti, descendens super barbam,

barbam Aharonis; quod descendit usque ad oram vestium ejus.
3 Ut ros Chermonis, ut qui descendit super montes Tzijonis: nam illic mandat Jehova benedictionem suam, vitam usque in seculum.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicũ; quo Propheta communionem sanctorum celebrat, a bonitate & amœnitate ejus.* Ecce] *propositio proleptice continens duo epitheta communionis sanctorũ, quæ per ὑστέρωσιν Hhebræis familiarem postea explicantur.* Fratres] *id est, filios Dei, Ecclesiæ membra, ejusdem doctrinę & vitæ participes in Christo.* Etiam unà] *id est, etiam inter se communionem colere; ut Deus cum ipsis colit: est enim communio sãctorum duplex, cum Deo, & cum Ecclesia.* 2 Est ut] *expositio amœnitatis per comparationem, de qua vide Exod. 30. 23. & sequentibus. quasi dicat, ut amœnum est oleo unctionis perfundi Aharonem totum, omniaq; vestimenta ejus, & omnibus circũstantibus odori esse: ita amœnum est corpus convenientium in nomine Dei, quos Deus certissimè sua præsentia ornat, & donis spiritus odoratissimis.* Vestium ejus] *de quibus Exodi 28.* 3 Ut ros Chermonis] *explicatio bonitatis; quæ primùm adumbratur duabus comparationibus, postea nudis verbis exponitur.* Chermonis] *quo ager Baschanis fertilis redditur.* Nam illic] *nimirum ubi fratres habitant etiam unà, vers. 1.* Benedictionem suam] *id est, omne bonum cum remissione peccatorum, & vitam æternam.*

PSALMUS. CXXXIIII.

Psaltes Ecclesiam totam hortatur ut benedicat Deo, adjunctis promissionibus.

1 CAN-

1 *CANTICUM [a] excellentissimum. *Ecce, benedicite Jehovæ omnes servi Jehovæ; qui pe[r]stat[i]s in domo Jehovæ *singulis noctibus. — [a] Heb. excellentiarũ: ut suprà 120.

2 *Attollite manus vestras [b] sanctè, & benedicite Jehovę. — [b] Heb. sanctitate.

3 *Benedicet tibi Jehova e Tzijone, qui fecit cœlos & terram.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est εὐχαριστικὸν, continens primùm hortationem ad corpus Ecclesiæ ut benedicat Deo, duobus versibus; deinde promissionẽ, ultimo.* Ecce] *quasi dicat, cùm tuum, ô Ecclesia, corpus ita sit adunatum in Christo, & tantis benedictionibus cumulatum, ut superiore psalmo dictum est; agedum, benedicite Jehovæ, tum vos sacerdotes & Levitæ, hoc versu; tum populus totus, seq.* Singulis noctibus] *id est, non tantùm interdiu, sed etiam nocte observatis observationes ejus: ut Num 18.1. & seq. & 1. Chron. 9. 33.* 2 Attollite] *i orate & gratias agite: hortatio ad Ecclesiam totam.* 3 Benedicet] *id est, perget ornare gratos animos vestros sua illa benedictione, de qua superiore Psalmo, vers. ultimo.*

PSALMUS CXXXV.

Psaltes Ecclesiam hortatur ad laudandum Deũ, omnipotentiæ in res creatas & inimicos ipsos, bonitatisq; erga Ecclesiam nomine: quæ omnia per comparationem idolorum gravissimè amplificat.

1 *HALELUJAH. Laudate nomen Jehovæ, laudate servi Jehovæ: — *Id est, laudate Jah. ut psal. 104. 35*

2 *Qui statis in domo Jehovæ, in atriis domus Dei nostri.

3 Laudate Jah, quia *bonus *est* Jehova: psal-
lite nomini ejus, quia amœnum *est*:

Exodi 19. 5. 4 Quia Jahhakobum sibi elegit Jah, Jisraë-
lem in peculium suum.

5 Nam ego novi magnum esse Jehovam,
& Dominum nostrum superiorem omnibus
diis.

[a] Heb. *quicquid placet Jehovæ, facit: ut Gen.* 9.6.

[b] Heb. *ab homine usque ad jumenta*: *Exo.* 12.29.

6 [a]*Quicquid placet sibi, Jehova facit; in cœ-
lis ac in terra, per maria & omnes abyssos.
7 Faciens ut ascendant vapores ab *extre-
mitate terræ; fulgura cum pluvia facit, depro-
mit ventum * e thesauris suis.
8 Qui percussit primogenita Ægypti, [b]tam
hominum quàm jumentorum:
9 Cùm immisisset signa & prodigia in me-
dium tui, Ægypte; contra Parhhonem & con-
tra omnes servos ejus.

Deu. 2 & 3

10 Qui percussit gentes amplas, & interfecit
reges robustos:
11 Sichonem regem Emoræorum, & Hhogū
regem Baschanis; omniaque regna Cenahha-
næorum:

Jehosch. 12.

12 *Et dedit terram eorum possessionē; pos-
sessionem Jisraëli populo suo.
13 O Jehova, nomen tuum *est* in seculum;
Jehova, *memoria tui in [c] quamque generati-
onem.

[c] Heb. *generationem & generationē.*

14 *Quòd si judicat Jehova populum suum,
mox de servis suis pœniret ipsum.
15 *Terriculis gentium argenteis & aureis,
operi manuum humanarum,

Psal. 115.4.5. & 6.

16 Os illis *est*, sed non loquuntur; oculi *sunt*
illis, sed non vident:
17 Aures *sunt* illis, sed non audiunt; etiam
non *est* spiritus in ore illorum.
18 Similes illis futuri sunt qui faciunt illa,
quis-

quisquis confidit illis.
19 *Domus Jisraëlis benedicite Jehovæ, domus Aharonis benedicite Jehovæ:
20 Domus Leviticæ *tribus* benedicite Jehovæ; timentes Jehovæ benedicite Jehovæ, dicendo:
21 benedictus *sit* Jehova e *Tzijone, inhabitans Jeruschalaimis. Halelu-Jah.

ANNOTATIO.

1 Halelu-Jah] *Ode est ἐπαινετικὴ, continens primùm exordium hortatorium ad laudationem Dei, tribus versibus; deinde propositionem argumẽtorum ad laudes Dei pertinentiũ: a versu 3. ad 15. postea exornationẽ a cõparatione idolorũ & idololatrarũ a vers. 15. ad 19. postremò conclusionẽ ejusdẽ argumenti cum exordio, ad finẽ usque.* 2 Qui statis] *id est, sacerdotes, Levitæ, & populus, quibus sua atria erant: ut 2. Chron. 4. 9.* 3 Bonus est Jehova] *propositio summa argumentorum ad laudes Dei pertinentium: nimirum Deum natura sua bonum & amœnum esse, hoc vers. talémque se exhibere suis, vers. sequente; potentissimum verò etiam exteris, vers. 5. quę duo postea copiosiùs exponuntur per ὑστέρωσιν.* 6 Quicquid placet] *explicatio posterioris membri prolepseos de omnipotentia Dei, tum in rebus omnibus creatis, duobus versibus; tum in hostibus Dei & populi ipsius demonstrata, a versu 8. usque ad 12.* 7 Extremitate terræ] *una ad alteram.* E thesauris suis] *i. speculus & locis abditis, in quibus velut thesauris continet ventos Deus.* 12 Et dedit terram] *explicatio prioris membri de bonitate & amœnitate Dei erga populum suum; quæ non tantùm in hac traditione terræ posita est, sed in constante beneficentia, quã per exclamationẽ enuntiat Psaltes, seq. vers.*

13 Memoria tui] *id est, documenta memoriæ tuæ, quæ tradis populo tuo.* 14 Quòd si] *id est, si justo suo judicio interdum castigat: occupatio objectionis quæ fieri potuit, Deum non semper indulgere Ecclesiæ suæ, sed graviter flagellare: cui objectioni respondetur, si non semper indulget, at non semper verberat; sed suorum misertus ferulam abjicit, & paternè suos recipit, quasi pœniteret ipsum duriter cum illis egisse: humanitus dictum, ut Gen.6.6.*
15 Terriculis] *exornatio superiorum documentorum, a comparatione potentiæ Dei cum impotentia idolorum, tribus versibus; & exitus bonorum cum exitu idololatrarum, vers.18. de terriculis autem vide 1.Schem.31.9.* 19 Domus Jisraëlis] *conclusio, ut dictum est suprà in vers.1. singulos ordines nominatim hortans.* 21 Tzijone] *id est, ubi aspectabilem præsentiam suam constituit, in Ecclesia.*

PSALMUS. CXXXVI.

Psaltes hortatur Ecclesiam ad prædicandas Dei laudes propter beneficentissimam naturam & majestatem ipsius, benignaq; opera in creatione, administratione, & conservatione rerum omnium, ac imprimis Ecclesię demonstrata.

1 CELEBRATE Jehovam, quia bonus *est*; quia in seculum *est* benignitas ejus.
2 Celebrate Deum deorum, quia in seculum *est* benignitas ejus.
3 Celebrate dominum dominorum, quia in seculum *est* benignitas ejus:
4 Eum qui facit mirabilia magna solus, quia in seculum *est* benignitas ejus.
Gen.1. 5 Qui fecit cœlos intelligentiâ, quia in seculum *est* benignitas ejus:

6 Qui

6 Qui expandit terram *super aquas, quia in
seculum *est* benignitas ejus:
7 Qui fecit lumina magna, quia in seculum
est benignitas ejus:
8 Solem ad dominium *obtinendum* interdiu,
quia in seculum *est* benignitas ejus:
9 Lunam cum stellis ad dominia *obtinenda* no-
ctu, quia in seculum *est* benignitas ejus.
10 *Qui percussit Aegyptios in primogenitis illorum, quia in seculum *est* benignitas ejus: *Exo.12.29. & sequentibus.*
11 Et eduxit Jisraëlem e medio illorum, quia
in seculum *est* benignitas ejus:
12 Manu robusta & brachio extento, quia in
seculum *est* benignitas ejus.
13 Qui secuit mare algosum * in segmenta, *Exod.14.21.*
quia in seculum *est* benignitas ejus:
14 Et transmisit Jisraëlem per medium illius,
quia in seculum *est* benignitas ejus:
15 Excussitque Parhhonem & copias illius
in mare algosum, quia in seculum *est* benigni-
tas ejus.
16 Qui duxit populum suum per desertum, *Exod.15. & sequentibus.*
quia in seculum *est* benignitas ejus.
17 Qui percussit reges magnos, quia in se- *Num.20. & 21.*
culum *est* benignitas ejus.
18 Et interfecit reges magnificos, quia in se-
culum *est* benignitas ejus:
19 Sichonem regem Emoræorum, quia in se-
culum *est* benignitas ejus:
20 Et Hhogum regem Baschanis, quia in se-
culum *est* benignitas ejus.
21 Deditque terram *istorum in possessionẽ,
quia in seculum *est* benignitas ejus:
22 Possessionem Jisraëli *servo suo, quia in
seculum *est* benignitas ejus.
23 *Qui in abjectione nostra recordatur

stri, quia in seculum *est* benignitas ejus:
24 Et asserit nos ab hostibus nostris, quia in seculum *est* benignitas ejus.
25 Qui dat cibum *omni carni, quia in seculum *est* benignitas ejus.
26 Celebrate Deum fortem cœlorum, quia in seculum *est* benignitas ejus.

ANNOTATIO.

1 Celebrate] *Ode est* ἐπαινετικὴ, *continens propositionem hortatoriam ad laudes Dei, primùm a natura & summa majestate ejus, tribus versibus; secundò ab operibus admirabilibus, inde usque ad versum 26. & conclusionem hortatoriam ejusdem argumenti cum principio. Est autem hæc ode* ἀντίστροφος, *sive singulos versus eadem clausula terminans; ut doceatur tum laudum nostrarum, tum operum Dei omnium fontem esse unicum benignitatem Dei: quod documentum quia perpetuum est, propterea hæc ode quotidie in vetere Ecclesia ub Levitis cantata est.* 1. *Chro.* 16.41. 2 Deum deorum] *vide Deut.* 10.17. 4 Eum qui facit] *alterum membrum propositionis de laudatione Dei ab operibus ipsius: quæ hoc quidem ver. prolepticè ponuntur; deinde verò distribuuntur in opera creationis, usque ad versum* 10. *& opera administrationis, usque ad ultimum.* 5 Intelligentia] *id est, sapientissimè & intelligentissimè: sic Proverb* 3.19. 6 Super aquas] *ut suprà Psal* 24.2.
10 Qui percussit] *alterum genus operum ad laudem Dei pertinentium, nimirum benigna ipsius administratio, tum singularis contra inimicos Ecclesiæ suæ, & erga Ecclesiam ipsam, extra ordinem & ordinariè, usque ad versum* 25. *tum universalis erga omnes propter benignitatem ipsius, vers.* 25.

13 In

13 In segmenta] *utrinque disparato mari,* Exod. 14.22. 21 Istorum] *& Cenahhanæorum omnium; ut dictum est superiore psal. vers.* 10. *&* 11. *synecdoche.* 22 Servo suo] *id est, quem in fidem suam recepit, ut sibi serviat.* 23 Qui in abjectione] *transitio ad ordinariam administrationem Dei beneficentissimã, tum erga Ecclesiam, duobus ver. tum erga creaturas omnes. ver.* 25. 25 Omni carni] *& rebus creatis omnibus consulit, synecdochicè.*

Psalmus CXXXVII.

Sacerdotes & Levitæ captivi ad sacras cantiones cantandas sollicitati, ostendunt a se bona fide fieri non posse: in luctu suo constanter permanent, Edomæisq; & Babyloniis severissimum Dei judicium imprecantur atque denuntiant.

1 AD ' flumina Babyloniæ ' ibi sedentes,
etiam *atque etiam* flevimus; cùm recordaremur Tzijonis:
2 Ad salices [a] in ea, suspendimus ' citharas nostras:
3 'Quamvis ibidem peterent a nobis [b] cantiones lætas qui captivos abducebant nos, & qui' contumulaverant nos, *dicentes*; canite nobis de [c] canticis Tzijonis.
4 'Quomodo fuissemus cantaturi ' canticum Jehovæ,' in solo alienigenarum?
5 ' Si obliviscar vestri, ô Jeruschalaima; ' obliviscatur *sui* dextera mea.
6 'Adhæreat lingua mea palato meo, si non ' recorder tui: si non [d] ' revocem ad Jeruschalaima caput lætitię meæ.
7 ' Recordare Jehova, ' contra [e] Edomæos ' diei Jeruschalaimorum: qui dicebant; ' nudate nudate,

[a] Heb. *in medio ejus.*
[b] Heb. *verba cantici, & cõtumulatores nostri* verba *lætitię*
[c] Heb. *cantico: enallage numeri.*
[d] Heb. *faciã ut ascendãt Jeruschalaima ad caput: hypallage.*
[e] Heb. *filios Edomi.*

nudare, quatisper fundamentū ejus erit in ea.
8 t Gens Babylonica vastanda; beatus sit,
qui rependet tibi maleficium tuum quo affeci-
sti nos:
9 Beatus,qui prehendet; & dissipabit par-
vulos tuos alliden, ad petram.

t Heb. *filia Babyloniæ vastata, id est,quæ certissimè vastaberis.*

Annotatio.

1 Ad flumina] *Canticum est generis mixti,didascalicum, & ευκτικον, cujus partes sunt tres: prima est narratio ludificationis qua hostes in Jisraëlitas captivos utebantur,tribus versibus; secunda,confirmatio facti piorum in gravibus illis tentationibus, ver.4.5.& 6. prostrema, imprecatio & interminatio judiciorum Dei, tribus ultimis.* Flumina Babyloniæ] *id est, monarchiæ Babylonicæ: nam Judæi non in solam Babyloniam propriè dictam abducti sunt, sed dispersi in ditionem Babylonicam: ut ex Jechezkele,Danijele, & Hhezra constat evidentissimè.* Ibi sedentes] *id est, ad vada consistentes,donec trajecissent omnes.* 2 Citharas nostras] *id est,instrumenta musica nostra abjecimus, & omne canendi studium: synecdoche. Hinc autem videntur psalmum hunc pii sacerdotes & Levitæ conscripsisse,ad institutionem & confirmationem Ecclesiæ.* 3 Quamvis] *id est,ne illorum quidem authoritati paruimus quorum eramus mancipia,ut vel tantillum dissimulato luctu ipsis in ea re gratificaremur,& sacras cantiones prophano abusu contaminaremus.* Contumulaverant nos] *id est, & gentem nostram, & habitationes nostras,urbemq́; & templum Dei nostri in funestum & miserabilem tumulum redegerant: ut psalm.79.1. synecdoche. Sic autem Hebrǽum nomen interpre-*

pretamur adducti germano illius etymo, superiorisq; membri & totius argumenti consideratione. 4
Quomodo fuissemus] confirmatio facti piorum, cur suis hostibus morem non gesserint; cujus partes sunt, ætiologia, hoc versu; & κατάρα sive devotio sui ipsorum, si ab officio suo discederent, duobus sequentibus. Canticum Jehovæ] prior ratio silentiæ piorum, a cantionum genere, quas sacras Deo esse agnoscunt; non autem prophanas, ad libidinem inimicorum Dei abutendas. In solo alienigenarum] secunda ratio, quasi dicat, non est hujus loci, neque temporis: nam cantica illa ad cultum Jehovæ in Ecclesia aspectabili pertinentia fuerunt tantùm in terra quam sanctificaverat decantanda. 5
Si obliviscar] alterum membrum confirmationis, nimirum devotio. quasi dicat, dispeream si fecero; absit a me tam indignum facinus, ut quasi oblitus vestri cantica lætitiæ canam. Obliviscatur sui] id est, fiat abalienata atque emortua, potius quàm ut canam: metaphora. 6 Adhæreat] id est, potius exarescat quàm ut cantet istorum arbitratu: qua in re perinde facerem, ac si Tzijonis & Jeruschalaimorum oblivniscerer. Recorder tui] id est, perpetuo luctu meam de te recordationem testatam faciam. Revocem] id est, totam & perfectam lætitiam meam constituam in recordatione urbis, & spe restitutionis illius: alibi nusquam lætitiæ argumentum inveniam. 7 Recordare] tertia pars odes respiciens adversarios, & continens primùm imprecationem, hoc vers. deinde propheticam denuntiationem gravissimæ illorum ruinæ. Contra Edomæos] ut psal. 79. 12. horum autem insanam debacchationem in templum, urbem, & populum Dei vide Jirmejæ. 49. 7. & Jechezk. 25. 12. prædictionem verò ruinæ ipsorum ibidem; &

& Lament.4.21. Diei] *calamitosi quo eversa sunt: ut psal.116.2.* Nudate] *id est, subruite ad ima fundamenta usque; ne fundamentorum quidem vestigia relinquite: in Edomaeos autem contrariam denuntiationem vide Maleaci 1.3.* 8 Gens Babylonica] *prophetica denuntiatio ruinæ Babylonicæ, cum exclamatione bene optante illis per quos ruina Babyloniorum erat eventura: de quo Jeschahh.13. & Jirmejæ 50. & 51.* 9 Prehendet] *id est, qui severissimè in te judicia Dei exercebit pro atrocitate maleficiorum tuorum: ut Jeschahh.13.16.*

PSALMUS CXXXVIII.

David Deum celebrat propter benignum verbum & opera ejus erga se: a gentibus suo exemplo celebratum iri docet, ac postremò se committit Deo.

a Heb. *corde:*
b Heb. *diis.*

1 ODE *Davidis.* Celebrabo te ex toto [a] animo meo, coram [b] potestatibus psallam tibi.

2 Incurvabo me versus templum sanctitatis tuæ, & celebrabo nomen tuum, propter benignitatem tuam & propter fidem tuam: quamvis magnifices supra totum nomen tuum, sermonem tuum.

3 Quo die clamavi, eodem exaudivisti me; fecisti ut efferret me ex animo robur.

4 Celebrabunt te Jehova, omnes reges terræ; cùm audierint sermones oris tui:

5 Et canent de viis Jehovæ, magnam esse gloriam Jehovæ:

6 Quamvis elatus sit Jehova, tamen depressum aspicere; quamvis altus, e longinquo pernoscere.

7 Si

7 *Si ambulo in media angustia, vivum conservas me: *in faciem inimicorum meorum extendis manum tuam, & servat me dextera tua.

8 Jehova perficiat pro me: Jehova benignitas tua in seculum *est*; *ab* operibus *manuum tuarum ne desistas.

ANNOTATIO.

1 Ode] *Ode est generis mixti, ἐπαινετικὴ καὶ εὐκτικὴ: constat itaque duabus partibus: laudatione Dei, usque ad vers. 7. & petitione, duobus ultimis. Laudatio autem duplex est; una, singularis a Davide, tribus versibus; altera, communis omnium gentium quæ ad Christi regnum vocandæ erant, inde ad vers. 7.* Coram potestatibus] *id est, publicè, ne apud ullos quidem proceres dissimulabo: ut psal. 107.32. & 119. passim: quomodo accipiendum esse docet ver. 4.* 2 Propter benignitatem] *ut suprà psal. 115.1.* Quamvis] *correctio, ut suprà psal. 71.15. quasi dicat, etsi longè ampliora sunt quæ denuntias & præstas verbo tuo, quàm ut ab hominibus vel nominari possint, aut tu eorum nomine convenienter celebrari.* 3 Quo die] *confirmatio ab exemplo suo.* Fecisti ut efferret] *id est, confirmasti & roborasti me.* 4 Celebrabunt te] *altera pars laudationis, ut dictum est in vers. primum.* Sermones oris tui] *id est, duobus nominibus laudabunt te, de verbo tuo, hîc; & de administratione ex verbo, sequente vers. ut 2. Chronic. 2.12. & sequentibus.* 6 Aspicere] *non otiosè, sed cum efficacitate; id est, omnino ejus rationem habere: sic sequentia.*

7 Si ambulo] *transitio ad petitionem. cujus argumentum hoc loco ponitur; unum, ab antecta Dei beneficentia hîc; alterum, sequente versu, a natura*

natura Dei constante in beneficiis. In faciem] *id est, velut sinistrâ illos percutis, cùm me conservas dexterâ: ut psal. 3.8.* 8 Manuum tuarum] *sinistræ nimirum in propulsandis hostibus, & dexteræ in conservando me.*

Psalmus CXXXIX.

David se totum & omni ex parte Deo perspectum esse agnoscens, profitetur studium suum adhærendi Deo & fugiendi a malo; ac postremò ad confirmandam hanc professionem suam, si opus erit, se amplius probandum committit Deo.

1 MAGISTRO *symphoniæ, *Davidis Psalmus.* Jehova, *pervestigas me & cognoscis.

2 Tu cognoscis * sedere meum & surgere meum, intelligis cogitationem meam * e longinquo.

3 Iter meum & accubitum meum circumplecteris, & omnium viarum mearum [a] peritus es:

[a] Heb. *assuefactus es.*

4 Cùm nondum *est* sermo in lingua mea; en, ô Jehova, nosti ipsum totum:

5 *Retrò & antè obsides me, & imponis mihi manum tuam.

6 Mirabilior *est* *scientia *tua* [b] quàm ut fallam; edita est, non possum prævalere illi.

[b] Heb. *præ me: sim. vide infra ver. 12*

7 *Quò irem a spiritu tuo? aut quò a facie tua fugerem?

8 Si scanderem cœlos, illic es; aut stratum ponerem in sepulchro, ecce ades.

9 *Si* assumerem alas auroræ, habitaturus in extremitate maris;

10 Etiam illuc manus tua deduceret me, & prehenderet me dextera tua.

11 Sin autem dicerem; utique tenebræ velut

lut crepusculo obvolvent me: atqui ' nox lux
est circa me:
12 Ne tenebræ quidem ita [c] obtenebrare
possunt quin tu pervideas: sed nox ut dies il-
lustrat, proinde *sunt* tenebræ atque ipsa lux.
13 ' Tu enim possides ' renes meos, ' *ex quo*
obtegebas me in utero matris meę.
14 'Celebro te, ' eò quòd [d] suspiciendis *ope-
ribus istis* in admirationem traducor : *celebro*
mirabilia opera tua, [e] quàm maximè novit a-
nimus meus.
15 'Non celata *est* ' vis mea tibi ; *ex* quo fa-
ctus sum ' in abdito, artificiosè confectus, ' *ve-
lut* in imis partibus terræ.
16 ' Massam meam vident oculi tui, & in li-
bro tuo hæc omnia scripta sunt ; *ex quibus* die-
bus formabantur, 'cùm nondum ullum ex eis
extaret.
17 'Quamobrem apud me, ô quàm pretiosæ
sunt cogitationes tuæ; Deus fortis ; 'quàm
numerosę sunt summæ earum!
18 Narrarem illas, *sed* arena plures sunt, ' in-
vigilo ut adhuc sim tecum.
19 '*Quòd* si interempturus es, ô Deus, impro-
bum; & viros sanguinarios, 'Recedite a me
20 Qui dicunt 'tibi [f] scelerat è : *qui* 'extollunt
[g] vanè inimicos tuos.
21 An non osores tuos, ô Jehova, odio ha-
beo? & de insurgentibus in te fastidio me ip-
sum torqueo?
22 [h] Perfecto odio odi illo; inimicorum lo-
co sunt mihi;
23 ' Pervestiga me Deus fortis, & cognosce
animum meum, proba me, & cognosce cogi-
tationes meas.
24 Denique vide [i] an ego ingrediar via mo-
lesta

[c] Heb. *obte-
nebrarent
præ te.*

[d] Heb. *reve-
rendis.*

[e] Heb. *ut
valde.*

[f] Heb. *in sce-
lus.*

[g] Heb. [illegible]
[illegible]ate.

[h] Heb. *per-
fectione odii.*

[i] Heb. *an via
molestię in me
sit: hypallage:
pro eo quod
est: an ego sim
in via mole-
stiæ.*

[k] Heb. *seculi.* lesta tibi: & deduc me [l] via [k] perpetua.

ANNOTATIO.

1 Davidis Psalmus] *Psalmus est propriè* ἐυκτικὸς, *quem orationis* μέγεθος *& figurarum poëticarum frequentatio reddit obscuriorem. Constat autem summatim ex tribus partibus: prima est quædam veluti advocatio testificationis Dei; qua David se hominum calumniis obrutum, saltem a Deo pernosci & probari docet, usque ad vers.14. secunda, explicatio animi sui, inde usque ad vers.23. tertia, petitio, ut amplius, si opus est, ipsum probet Deus & dirigat, duobus ultimis.* Pervestigas me] *id est, explicata est tibi penitus, & perspecta funditus conscientia mea; metaphora. Est autem hæc propositio, quæ sequentibus versibus elegantissimè exornatur.* 2 Sedere meum] *id est, sive sedeam, sive surgam, sive quid agam corpore, sive animo versem, intus & extrà totus tibi perspectus sum.* E longinquo] *id est, longè antequam animo insederit meo, ut ostendit vers.4.* 5 Retrò & antè] *id est, omni ex parte me circuntenes, antrorsum, retrorsum, supernè infernè, dextrorsum, sinistrorsũ: synecdoche, ut quinque versibus seq. exponitur.* 7 Quò irem] *explicatio scientiæ Dei mirificæ a duabus circunstantiis; loci, his quatuor versibus; & temporis, vers.11. & seq.* 11 Nox lux est] *quasi dicat, mihi quidẽ & rebus creatis obscura & cæca nox est; tibi verò omnia sunt perspecta, nuda, & patẽtia oculis tuis: Heb.* 4.13. 13 Tu enim] *ætiologia superioris professionis sive protestationis, a singulari hominis genitura per mirificam administrationem Dei. quasi dicat, meritò omnia ista tibi perspecta sunt; quia ea non tantùm creatione tibi comparasti singula, verùm etiam adhuc creationis & redemptionis jure possides,*

des. Renes meos] *id est, quicquid in me latet: synecdoche.* Ex quo obtegebas] *id est, inde a conceptu meo.* 14 Celebro te] *secunda pars psalmi, qua psaltes explicat studium animi sui, tum in celebranda Dei beneficentia erga se, usque ad ver. 17. tum in præstando obsequio, & voluntate ipsius conformanda voluntati Dei, a vers. 17. usque ad vers. 23.* Eò quod] *sic ostendit Psaltes se transire ad secundum hunc locum, sumpta occasione ex superiore argumento.* Quàm maximè] *id est, ex toto animo & facultate mea, quam tu inde ab ortu meo optimè cognoscis, duobus sequen. versibus.* 15 Non cælata est] *quasi dicat, te ipsum testem adhibeo hujus integritatis meæ, qua incumbo in laudationem tuam; ut qui me inde a principio noveris.* Vis mea] *quam totam occupari in laudibus tuis dixi, superiore versu.* In abdito] *matris utero.* Velut in imis partibus] *id est, mirificentissimè, & supra omnem humanam facultatem & artificium.* 16 Massam meam] *id est, quicquid est in me, expositum est ac velut descriptum in oculis tuis.* Cùm nondum] *id est, non tantùm cùm cœperunt esse novisti ea, verùm etiam antè-quàm essent. quasi dicat, ab æterno cognovisti providentia tua.* 17 Quamobrem] *alterum membrum propositionis, in qua David ostendit se his beneficiis adductum eniti ut se totum studiosè committat Deo, amando quod Deus amat, duobus versibus: & abhorrendo ab iis quæ odit Deus, vers. 19. & sequentibus.* Quàm numerosæ] *ut psal. 40.6.* 18 Invigilo] *id est, dies noctésque operam do, ut quemadmodum hactenus, sic etiam in posterũ continenter adhæream tibi.* 19 Quòd si] *altera explicatio studii in eos a quibus abhorret Deus; ut dictum est, ver. 17. quasi dicat, si tu istos impuros tantoperè odisti, ut eos justo judicio tandem per-*

 diturus

diturus sis, prout tua est vindicta, Deut. 32.35. saltem vides me obsequentem justitiæ tuæ odisse illos, fastidire, & fugere, prout est mei officii. Recedite a me] *verba sunt impiorum & maleficorum hominum, qui* Deum *& viros bonos abjiciunt a se: quamobrem hæc verba cum principio sequentis versus conjungenda sunt: ut simile habetur 2. Chron.* 30.18.& 19.20 Tibi] *& tuis, odio tui.* Extollunt vanè] *id est, non solùm mala faciunt, sed etiam facientibus patrocinantur,* Rom.1.32. 23 Pervestiga] *petitio, ut dictum est suprà in versum primum. quasi dicat, tu istorum testis es, ego verò tuus sum: propterea si opus est, ecce me paratum ad subeundum probationes tuas: ut supra psal.* 26.
24 Via perpetua] *id est, constante in obsequio tuo.*

PSALMUS CXL.

David Deum supplicat pro liberatione sua; impiis adversariis malè precatur: & seipsum confirmat in fiducia certa justitiæ salutisq; Dei.

1 MAGISTRO *symphoniæ*, *Psalmus Davidis.*

2 Libera me, Jehova, ab hominibus malis; a viris [a] violentissimis custodi me:

3 Qui cogitant mala cum [b] animo: quotidie conveniunt *ad* bella:

4 Exacuunt linguam suam similem serpentis, venenum ptyados subest labiis eorum. Sela.

5 Serva me Jehova a manibus improborum, a viris violentissimis custodi me: qui cogitant impellere pedes meos.

6 Abscondentibus superbis laqueum mihi, funesque, pandentibus rete ad orbitam, tendiculas

[a] Heb. *violentiarum: sic infrà vers.* 5.
[b] Heb. *corde.*

culas ponentibus mihi. Sela.
7 Dixi Jehovæ, Deus fortis meus es; auribus percipe Jehova vocem deprecationum mearum.
8 Jehova Domine, robur salutis meæ; obtexisti *caput meum [c] tempore pugnæ.
9 * Ne concedas, Jehova, [d] quæ concupit improbus: sceleratam cogitationem ejus ne provehas, *ne* efferant se. Sela.
10 * Venenum circundantium me, molestia *labiorum ipsorum obtegat eos.
11 *Demittantur super eos prunæ: in ignem dejiciat eos, in scrobes *unde* non surgant.
12 Vir [e] maledicus ne stabiliatur in terra; viri violenti malum [f] * venando impellat ipsum, quò fuerat impulsurus me.
13 *Novi acturum esse Jehovam causam afflicti, jus egentium.
14 Utique justi celebrabunt nomen tuum, considebunt recti in conspectu tuo.

[c] Heb. *die armorum: metonymia.*
[d] Heb. *concupita improbi.*
[e] Heb. *linguæ: metonymia.*
[f] Heb. *venetur ipsum ad impulsiones.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est* εὐκτικὸς, *constans ex duabus partibus, petitione, duodecim versibus; & conclusione animum supplicis confirmante de beneficentia Dei, duobus ultimis. Petitionis loci sunt duo unus, quo precatur David pro salute sua, novem versibus: alter, quo adversarius malè precatur, tribus reliquis.* 2 Ab hominibus] *prima petitionis causa. a persona adversariorum injustam causam agentium & injustissimè.* A viris violentissimis] *Schaüle & administris ipsius, vi & fraude Davidem persequentibus, quemadmodum deinceps explicat.* 3 Qui cogitant] *id est, qui omne malum fabricantur mihi apertè*

& clàm, animo, consilioq́; hoc versu; sermone, & opere, vers. 4. & sequentibus: sic amplificat petitionis causam a persona adversariorum, quòd non tantùm causam iniquam agunt, verùm etiam rationibus iniquissimis. Ad bella] ut suprà psal. 120.7.
4 Exacuunt] id est, cominus & eminus vibrant in me virus suum. Similem serpentis] id est, venenatam, ut vipera. Ptyados] id est, aspidis illius quæ suo loco stans venenum suum procul exspuit.
5 Impellere pedes meos] id est, dejicere me: metaphora.
6 Abscondentibus] secunda petitionis causa, a fide supplicis in Deum, & anteacta experientia veritatis Dei erga ipsum mirificas liberationes præstantis, tribus versibus. Sunt autem hoc versu metaphoræ ab aucupibus & venatoribus.
8 Caput meum] .i. me, tanquam galea & scuto.
9 Ne concedas] conclusio superioris petitionis, cujus postremus finis transitum parat ad imprecationem sequentem.
10 Venenum] imprecatio, ut dictum est suprà in vers. 1. qua David perstans in superioribus allegoriis ea ipsa mala quæ cudunt adversarii, in ipsos retorqueri petit; quamobrem nos Hebræam vocem, habita superioris allegoriæ & proximè sequentium verborum ratione, venenum potius quàm caput interpretati sumus, ut Deut. 32.33. Labiorum] id est, quam afferunt ipsorum labia.
11 Demittantur] id est, conflagrent, & corruant.
12 Venando impellat] id est, malum consilium ipsorum sit consultoribus ipsis pessimum.
13 Novi] conclusio παρακλητική, ut suprà diximus, a salute justorum & gloria Dei, quæ salute justorum conjuncta est.

PSAL.

Psalmus. CXLI.

David tribulibus suis mandato Schaulis ipsum persequentibus, opem Dei implorat : improbitatem authorum persecutionis suæ exponit, fidemq́ suam: quibus nominibus servari a Deo petit.

1 PSALMUS *Davidis*. O Jehova incla-
mo te, festina ad me; auribus percipe
vocem meam, cùm invoco te.
2 Statuatur oratio mea, *ut* suffitus coram
te; elatio manuum mearum, *ut* munus vesper-
tinum.
3 Compone Jehova, observa os meum;
[a]custodiens moderare quicquid efferunt la-
bia mea.
4 Ne sinas inclinari [b] animum meum ad
rem malam, ad agitandum actiones per impro-
bitatem cum [c]strenuis operariis iniquitatis: e-
tiam ne inescer rebus amœnis eorum.
5 Retundat me justus, benignitas *erit*; &
corripiat me, unguentum *erit* [d] pręstantissi-
mum; ne irritum faciat *a* capite meo: quo am-
plius *fecerit*, eo *amplius* oratio mea *erit* in ma-
lis eorum.
6 At dimovent se per latera petrarum ju-
dices istorum, quamvis intelligant sermones
meos amœnos esse.
7 Quasi dissecaret quis & diffinderet in
terra; disperguntur ossa nostra, *trudenda* in os
sepulchri.
8 Sed ad te Jehova domine, *respiciunt* ocu-
li mei; ad te recipio me, ne nudes animam me-
am.
9 Serva me [e] a laqueo *quem* tetenderunt
mihi, & tendiculis operantium iniquitatem.

[a] Heb. *custodi super haurire labiorum meorum.*
[b] Heb. *cor.*
[c] Heb. *viru.*
[d] Heb *caput*: *ut Exod.* 30. 23.
[e] Heb. *a manibus laquei.*

10 ' Cadant in ' retia jacula quisque sua improbi; unà ego dum transiturus sum.

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est εὐκτικὸς, continens exordium, duobus versibus; & petitionem, reliquis: quem videtur conscripsisse David de tempore fugæ suæ, cùm ex mandato Schaulis observaretur a tribulibus suis in mõtibus Hhengedi, 1. Schem. 24.* 2 Statuatur] *id est, ita sit accepta tibi, ut legitimæ illæ cæremoniæ, de quibus Exodi 29. & 30.* Elatio manuum] *.i supplicatio: synecdochicè.* 3 Compone Jehova] *hujus petitionis partes sunt duæ; prima est precatio pro ductu & salute sua, usq; ad ver. 10. secunda, imprecatio ver. ult. Precationis autem quæ componendi verbo prolepticè continetur, partes sunt duæ, una, ut Deus sermonem, & animum supplicis componat, hîc & ver. sequente, eaq; prudentia informet, qua sibi ab omni maleficio caveat dum saluti suæ cupit consulere; altera, ut ipsum conservet a malo, vers. 9.* Moderare] *id est, sermones meos rege; ne quid temerè profundam, aut adversarii mei subdolè aliquid hauriant ex imprudentis animo.* 4 Ne sinas] *id est, confirma me adversus mala & bona; ne ad dexteram aut sinistram traducar minis vel allectamentis.* 5 Retundat] *ætiologia prior petitionis a persona adversariorum per elegantissimam hypothesin. q.d. si justus me persequeretur, & justa de causa affligeret; ferrē. & orarē pro illo, hoc versu: sed isti cõscii cum animo suo æquitatis meæ, & velint nolint optimè convicti, insidiãtur mihi, vers. sequente: adeò ut penè rũpamur afflictionibus. vers. 7.* Benignitas erit] *id est, ducam pro maximo beneficio.* Ne irritum faciat] *id est, ne desinat unquam odoratissi-*

cissimis suis reprehensionibus & jucundissimis me aspergere. In malis eorum] *id est, quæcunque mala feram ab eis, non exacerbabunt animum meum; sed potius efficient ut gratis precibus eos commendem Deo.* 6 Dimovent se] *ἀπόδοσις præcedentis hypotheseos, ut dictum est vers. 5. q. d. utcũque redarguat eos ipsorum conscientia, & doceat æquitatem causæ meæ; tamen omnes angustias & fauces montium observant ut insidientur mihi.* Petrarum] *id est, arduarum rupium, in quibus habitacula sua statuebat David.* Istorum] *id est, non tantùm plebeii populares ex Ziphæis, Mehbonitis, & cæteris; sed etiam primores quique certatim Schaüli ministrantes.* Sermones meos] *id est, me ne verbo quidem ullum offendere, sed gratificari quàm possum maximè.* 7 Quasi dissecaret] *id est, jam tanta vi me & meos circunstant, & in nos omnes involaturi sunt; ut mox diffringendi & membratim discerpendi simus illorum impetu, nisi tu, ó Deus, succurreris; quod discrimen elegantissima similitudine lignariorum adumbratur.* 8 Sed ad te] *altera ætiologia petitionis, a fide sua in Deum & promissiones ejus.* Ne nudes] *id est, ne destituas defensione & salute tua: metaphora.* 9 Serva me] *secunda pars petitionis: ut observatum est in vers. 3.* 10 Cadant] *id est, ipsi suis artibus capiantur; ego verò tecum, duce te prætergrediar incolumis: metaphora a piscibus.* Retia jacula] *vide in Jeschahh. 19. 8.*

PSALMUS CXLII.

David a Schaule & comitatu ejus circunclusus Deum orat pro salute sua, ad gloriam ipsius in Ecclesia prædicandam.

1 Ode

1 ODE *Didascalica Davidis: cùm esset in* *a*. Schem. 24.
spelunca, oratio.
2 Voce mea ad Jehovam clamo: voce
mea apud Jehovam deprecor.
3 Effundo coram eo meditationem meam,
angustiam meam coram eo indico.
4 Cùm obrueret se in me spiritus meus,
toties tu agnovisti semitam meã: *cùm* quocũ-
que itinere pergerem, abderẽt laqueum mihi.
5 Intuere ad dexteram & respice *ad sini-*
stram; ut non *est* mihi qui recognoscat *me*: peri-
it effugium a me, non *est* qui[a] curet vitã meam.
6 Clamo ad te Jehova, dicens; tu *es* recep-
tus meus, portio mea in terra viventium.
7 Attende ad clamorem meum, nam attenu-
atus sum valde: eripe me a persequentibus me,
quia fortiores sunt me.
8 Educ e claustro [b] vitam meam ad cele-
brandum nomen tuum; me cingent justi, cùm
beneficium contuleris in me.

[a] Heb *quæ-rat animæ meæ.*

[b] Heb. *ani-mã: ut ver. 5.*

ANNOTATIO.

1 Ode didascalica] *ut psal* 44.1. Oratio] *hu-jus orationis partes sunt duæ, exordium audienti-am faciens, ver.* 2. *&* 3. *& petitio, reliquis versib.* 3 Effundo] *ut suprà* 102.1. 4 Cùm obrueret se] *hujus petitionis summa est ut servetur David, distincta tribus causis: prima est ab officio Dei, quod antè servo suo præstiterat ad salutem ipsius, hoc versu; secunda, a persona supplicis in extremis re-rum difficultatibus erigentis se ad Deum fide, tribus seq. tertia est a fine, gloria Dei, vers. ultimo.* Obrueret se] *ut suprà psal.* 77.4. Agnovisti] *ut psal.* 1.6. Quocunque itinere] *i. ubique insidia-rentur mihi: periphrasis.* 5 Intuere] *secundus petitionis locus, ut dictum est superiore vers. Est autem*

autem hic ellipsis oppositi.q.d.observa ab omnibus partibus,& animadverte me omni ope destitutum esse. 6 In terra viventium] *i.in hac ipsa vita,ut psal.27.13.* 8 Educ] *tertius locus, ut observatum est vers.4.* E claustro] *i.præsentissimo hoc periculo quo circumclusus sum in hac specu,circumstantibus inimicis.* Me cingent] *i.conveniet circa me frequẽs justorum corona,ut me audiat prædicantem nomen tuum,& mecum prædicet.*

PSALMUS CXLIII.

David Deum implorans, indignitatem suam confitetur; injuriam sibi factam in hac causa narrat & angustias animi sui: ac propterea a Deo servari & institui petit, inimicos verò perdi ad gloriam ipsius.

1 PSALMUS *Davidis.* O Jehova,audi
orationem meam, aures adhibe ad de-
precationes meas;'pro fide tua exaudi
me, pro justitia tua.
2 'At ne congrediaris judicio cum servo
tuo;nam'nõ esset justus coram te ullus vivens.
3 'Persequitur enim inimicus animam me-
am;'atterit *dejiciens* in terram catervam meam:
facit'ut resideam in tenebricosis *locis,*' *sumus*
quasi mortui [a] olim:
4 Adeò ut'obruat se in me spiritus meus;
in medio mei desolatus videatur sibi animus
meus.
5 'Recordans [b] dierum priscorum, medi-
tans totum opus tuum; factum manuum tua-
rum recolens,
6 Pando manus meas ad te; anima mea, ut
terra'fessa, *sitiente* tui,Sela,
7 *Dicens:*' Festina,exaudi me Jehova,con-
sumi-

[a] Heb. *seculi.*

[b] Heb. *dierũ ab antiquitate.*

a. Schem. 24.
1 ODE Didascalica Davidis: cùm esset in
spelunca, oratio.
2 Voce mea ad Jehovam clamo: voce
mea apud Jehovam deprecor.
3 Effundo coram eo meditationem meam,
angustiam meam coram eo indico.
4 Cùm obrueret se in me spiritus meus,
toties tu agnovisti semitam meã: cùm quocũ-
que itinere pergerem, abderẽt laqueum mihi.
5 Intuere ad dexteram & respice *ad sini-
stram*; ut non *est* mihi qui recognoscat *me*: peri-
it effugium a me, non *est* qui[a] curet vitã meam.
6 Clamo ad te Jehova, dicens; tu *es* recep-
tus meus, portio mea in terra viventium.
7 Attende ad clamorem meum, nam attenu-
atus sum valde: eripe me a persequentibus me,
quia fortiores sunt me.
8 Educ e claustro [b] vitam meam ad cele-
brandum nomen tuum; me cingent justi, cùm
beneficium contuleris in me.

[a] Heb *quærat animæ meæ.*

[b] Heb. *animã: ut ver. 5.*

ANNOTATIO.

1 Ode didascalica] *ut psal* 44.1. Oratio] *hujus orationis partes sunt duæ, exordium audientiam faciens, ver. 2. & 3. & petitio, reliquis versib.* 3 Effundo] *ut suprà* 102.1. 4 Cùm obrueret se] *hujus petitionis summa est ut servetur David, distincta tribus causis: prima est ab officio Dei, quod antè servo suo præstiterat ad salutem ipsius, hoc versu; secunda, a persona supplicis in extremis rerum difficultatibus erigentis se ad Deum fide, tribus seq. tertia est a fine, gloria Dei, vers. ultimo.* Obrueret se] *ut suprà psal.* 77.4. Agnovisti] *ut psal.* 1.6. Quocunque itinere] *i. ubique insidiarentur mihi: periphrasis.* 5 Intuere] *secundus petitionis locus, ut dictum est superiore vers. Est autem*

autem hîc ellipsis oppositi.q.d.observa ab omnibus partibus,& animadverte me omni ope destitutum esse. 6 In terra viventium]*i.in hac ipsa vita,ut psal.27.13.* 8 Educ]*tertius locus, ut observatum est vers.4.* E claustro]*i.præsentissimo hoc periculo quo circumclusus sum in hac specu,circumstantibus inimicis.* Me cingent] *i.conveniet circa me frequẽs justorum corona,ut me audiat prædicantem nomen tuum,& mecum prædicet.*

PSALMUS CXLIII.

David Deum implorans, indignitatem suam confitetur; injuriam sibi factam in hac causa narrat & angustias animi sui: ac propterea a Deo servari & institui petit, inimicos verò perdi ad gloriam ipsius.

1 PSALMUS *Davidis.* O Jehova,audi orationem meam, aures adhibe ad deprecationes meas;pro fide tua exaudi me,pro justitia tua.
2 At ne congrediaris judicio cum servo tuo;nam nõ esset justus coram te ullus vivens.
3 Persequitur enim inimicus animam meam;atterit *dejiciens* in terram catervam meam: facit ut resideam in tenebricosis *locis,* *sumus* quasi mortui[a] olim:
4 Adeò ut obruat se in me spiritus meus; in medio mei desolatus videatur sibi animus meus.
5 Recordans[b] dierum priscorum, meditans totum opus tuum; factum manuum tuarum recolens,
6 Pando manus meas ad te; anima mea, ut terra fessa, *sitiente* tui,Sela,
7 *Dicens:* Festina,exaudi me Jehova,consumi-

[a] Heb. *seculi.*

[b] Heb. *dierũ ab antiquitate.*

sumitur spiritus meus ; ne abscondas faciem
tuam a me: nam^c consimilis fio descendenti-
bus in^c sepulchrum.

[c] Heb. *cister-nam: ut psa. 28.1.*

8 ^c Fac ut audiam mane benignitatem tuā,
quia in te fiduciam habeo: notam fac mihi viā
qua ambulaturus sum, quia ad te attollo ani-
mum meum.
9 Eripe me ab inimicis meis, Jehova: apud
te [d] tectum contineo *illum*.

[d] Heb. *tego*.

10 Doce me facere placitum tuum, quia tu
Deus meus *es*: tuo spiritu bono deduc me qua-
si per terram planam.
11 Propter nomen tuum Jehova, vivum cō-
serva me; propter justitiam tuam educ ex an-
gustia animam meam:
12 Et propter benignitatem tuam excinde
inimicos meos; & perde omnes affligentes ani-
mam meam; quia ego *sum* servus tuus.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est ευκτικος, continens exor-dium, duobus versibus; expostulationem, quatuor seq. & petitionem, inde ad finem usque.* Pro fide tua] *id est, propter promissiones gratiosas, justamq; naturam tuam, qua æquam causam ab iniquitate vindicas.* 2 At ne congrediaris] *elegans deprecatio, ex adverso respondens superiori postulationi, ne respiciat Deus ad indignitatem personæ; sed ad justitiam suam quæ personam quamlibet in æquis causis se defensuram recipit q. d. justitiam tuam tuam imploro, ut suscipiat defendendam æquitatem causæ meæ; mihi verò, ut personæ cuiquam, agnosco justitiam nullam inesse, si comparanda sit cum Deo: satis est causam meam cum istorum causa cōparari; justitiā Dei imploro, non meam assero:* at-

atque ita imploro, ut æquitatem causæ meæ (quia ipsius causa est) defendi ab ipso velim; ac proinde me ad probandam causam conservari. Non esset justus] *si congredereris judicio cum ipso.* 3 Persequitur enim] *expostulatio sive narratio injuriarum ab hostibus acceptarum, hoc versu; calamitatis in quam devenit supplicis animus, seq. versu; & studii ad Deum contendentis, ver. 5. & 6.* Atterit] *id est, non tantùm me, sed totum comitatum meum familiamq; exagitat: ut 1. Schem. historia factum fuisse ostendit, & ipse conquestus est suprà psal. 141. 7.* Vt resideam] *ego cum meis.* Sumus quasi mor.] *i. cogimur in tenebrosis specubus versari, & lucem fugere inimicorum importunitate.* 4 Obruat se] *ut sup. 77. 4.* 5 Recordans] *i. me in fide confirmans a præcedentibus exemplis.* 6 Fessa] *ut suprà psal 63. 2.* 7 Festina] *hujus petitionis partes sunt duæ; precatio usque ad vers. 12. & imprecatio ver. 12. Precationis summa est, ut Deus Davidem exaudiat, hoc versu, eumq; liberet a malo, & informet deinceps in obsequio suo, seq. vers. tribus: causæ duæ; una, a persona supplicis; altera, a gloria Dei cũ salute servi sui cõjuncta, vers. 11.* Consimilis fio] *nimirum si faciem tuam absconderis.* 8 Fac ut audidiam] *id est, verbo & opere præsta: synecdoche. Est autẽ in hoc versu prolepsis sive petitio duplex, cujus duo membra ex ordine seq. ver. exponuntur.* 9 Tectũ contineo] *id est, depono apud te conservandum animum meum: ut psalm. 31. 6.* 10 Per terram planam] *id est, sine offensa tui, aut cujusquam.* 11 Propter nomen tuum] *id est, prædicationem nominis tui: ut Psal. 142. 8.* 12 Benignitatem tuam] *erga me servum tuum: imprecatio pertinens ad promissionem Dei, Gen. 11. 35.*

Psalmus. CXLIIII.

David prædicata Dei erga se & humanum genus beneficentia, hostibus malè precatur; sibi totiq; regno salutem & benedictionem omnimodam exoptat: & commendat felicitatem populi Dei.

Psal.18.3. & 35.
1 ODE *Davidis.* Benedictus *sit* Jehova
rupes mea; qui docet manus meas
prælium, digitos meos bellum:
2 Benignitas mea & propugnaculum me-
um, editus locus meus & liberator meus, *assi-*
stens mihi; scutum meum, ad quem me recipio,
2.Schem.22.48.& psal.18.48. qui substernit populos mihi.
3 Jehova, quid *est* homo, ut agnoscas eum?
filius mortalis, ut rationem habeas ejus?
Psal.8.5. 4 Homo, vanitati similis *est*; dies ejus *sunt*
Psal.62.10. ut umbra prætereuntis.
5 Jehova, inclina cœlos tuos & descende:
tange istos montes, & fument:
[a] Heb. *fulgura fulgur.* 6 [a] Immitte fulgur, & disperge eos; emitte
sagittas tuas, & funde eos:
7 Extende manum tuam ex alto: libera me
& eripe me ex aquis multis, e manu alienige-
narum,
8 Quorum os loquitur vanum, & quorum
dextera *est* dextera falsitatis.
9 Deus, canticum novum canam tibi; na-
blio, decachordo psallam tibi,
10 Danti salutem regibus, liberanti Davi-
[b] Heb. *mali vel malo.* dem servum suum a gladio [b] malefico,
11 Libera me, & eripe me e manu alienige-
narum, quorum os loquitur vanum, & quorum
dextera *est* dextera falsitatis:
[c] Heb. *in pueritia: allegoriæ continuatio.* 12 Ut filii nostri tanquam plantæ bene edu-
catę in [c] tenera ætate sua; filiæq; nostræ sicut
antarii lapides excisi, sint structura templi:

13 [d] Promp-

13 [d]Promptuaria nostra plena proferãt [e] ju-
ge alimentum: pecudes nostræ millenis pari-
ant, myriadibus auctæ *sint* in chortibus no-
stris,
14 Bovesq; nostri [f]præpingues: nulla irrup-
tio, nullaque [g] eruptio, denique nulla *sit* que-
rela in plateis nostris.
15 Beatus ille populus cui ita *est*; beatus *er-
go* populus, cujus Jehova *est* Deus.

[d] Heb. *angularia: sic vocantur cellæ & promptuaria, a situ.*
[e] Heb. *de alimento in alimentum.*
[f] Heb. *graviter onusti.*
[g] Heb. *exiens.*

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est generis mixti, διδασκαλικη ϗ ἐυκτικη: quam videtur conscripsisse David, postquam ad regni fastigium evectus victorias aliquas consecutus esset, cùm hostes exteri in ditionem ipsius irrupturi essent, sive Pelischtæi, 2. Schem. 5. sive alii, de quibus 2. Schem. 8. Constat itaque ex tribus partibus; exordio laudativo, usque ad vers. 5. petitione, usque ad 15. & conclusione epiphonematica, vers. ult.* Benedictus sit] *Exordii partes sunt duæ; prior est laudatio Dei a singularibus erga Davidem & regnum ipsius beneficiis, duobus versibus: posterior, amplificatio a publica & communi hominum miseria, ad quorum habendam curam se demittit Deus, vers. 3. & 4. ut 2. Schem. 7. 18. & 19.* 2 Benignitas mea] *i. fons benignitatis qua perfruor.* 3 Jehova] *exclamatio crotematica, amplificans beneficentiam Dei per comparationem majestatis ejus cum indignitate hominis.* 4 Homo] *subjectio ad præcedentem interrogationem.* Umbra prætereuntis] *i. prætervolantis avis, ut Ijobi 14. 3. vel si cui magis placet, umbra præteriens.* 5 Jehova] *petitionis loci sunt duo: primus est imprecatio adversus hostes, duobus versib. secundus, postulatio liberationis, a ver. 7. ad 14.*

Inclina]

Inclina] *ut 2.Schem.22.10. humanitus dictum.* Istos montes] *id est, hostes potentissimos, quod genus allegoriæ apud* Prophetas *est frequentissimum.* Fument] *id est, in fumos abeant.* 6 Immitte fulgur] *id est, tuis cœlestibus armis, potentiaq; prosterne, humanitus dicta.* 7 Ex aquis multis] *id est, irrumpentibus torrentibus hominum nequam, ut psalm.18.5.& 124.4.quod sequentium verborum epexegesis commonstrat.* 8 Quorum os] *prima causa petitionis, ab adversariorum improbitate.* 9 Deus] *secunda causa , a prædicatione gloriæ Dei.* Canticum novum] *ut suprà 33.3.* 10 Danti salutem] *argumentum cantici, narratio communium & singularium beneficiorum.* 11 Libera me] ἀναφορὰ *petitionis, qua usus erat suprà vers.7.& 8.ut commodiùs transeatur ad tertiam petitionis causam.* 12 Ut filii] *tertia petitionis causa, bonum populi Dei.* Antarii lapides] *id est, angulares, frontati, sive (ut Græci vocant) diatons, ex quibus duplex murus ducitur.* Excisi] *id est, ornati , culti, & affabrefacti.* Sint structura templi] *id est, ædificentur, & coagmentati assurgant in templum sanctum domino, Ephes.2.21.* 13 Promptuaria nostra] *id est, sit benedictio tua in bona temporaria nostra.* 14 Bovésque nostri] *similiter millenis pariant, &c. sic interpretandum esse distinctiones ostendunt .* Nulla irruptio] *id est, nihil mali invadat, nihil boni evadat , & nihil insit triste, sed jucunda omnia.* 15 Beatus] *conclusio epiphonematica : qua statuit psaltes, si beati habentur qui benedictiones hujusmodi possident , omnino beatos esse qui possident Deum benedictionum fontem.*

PSAL-

PSALMUS CXLV.

David seipsum & res omnes creatas ad Dei laudes prædicandas excitans, celebrat magnificam potentiam, & justissimam bonitatem illius, quam erga omnes exhibet.

1 LAUDATIO *Davidis.* Exaltabo te
Deus mi, Rex; & benedicam nomini
tuo in seculum & sempiternum.
2 Quotidie benedicam tibi, & laudabo nomen tuum in seculum & sempiternum:
3 Magnum esse Jehovam & laudandum valde, imò magnitudini ejus non esse pervestigationem.
4 Generatio generationi laudibus commendet opera tua, prout [a] omnimodam potentiam tuam indicant, [a] Heb. *potentias.*
5 Decorem gloriamq; majestatis tuæ; & res mirabiles tuas, *quas* eloquar:
6 Et robur mirabilium tuorum prædicent; & quamque magnitudinum tuarum *quam* enarrabo:
7 Memoriam amplæ bonitatis tuæ eructent, & justitiam tuam cantent:
8 Gratiosum & misericordem Jehovam *esse*, longanimem & magnum benignitate,
9 Bonum *esse* Jehovam omnibus, & misericordiam ejus in omnibus operibus ejus.
10 Celebrent te Jehova omnia opera tua, & quos benignitate prosequeris benedicant tibi:
11 Gloriam regni tui prædicent, & potentiã tuam eloquantur;
12 Ut notas faciant filiis hominũ potentias

ejus, & gloriam decoremque regni ejus.
13 *Regnum tuum, regnum *est* omnium seculorum; & dominium tuum [b] in unamquamq; generationem.
14 Sustentat Jehova *omnes cadentes, & erigit omnes incurvatos.
15 Oculi omnium ad te spectant, quibus tu das escam suam tempore suo:
16 Aperis manum tuam, & saturas [c] quicquid vivit *ex* beneplacito.
17 Justus Jehova in omnibus viis suis *est*, & benignus in omnibus operibus suis.
18 Propinquus *est* Jehova omnibus invocantibus ipsum, omnibus qui invocāt ipsum fide.
19 Placitum timentium se efficit, & vociferationem eorum audiens salutem dat eis.
20 Servat Jehova omnes amantes ipsum, omnes verò improbos perdit.
21 *Laudationem Jehovæ eloquatur os meum: & benedicat omnis caro nomini sancto ejus, in seculum & sempiternum.

[b] Heb. *in omnem generationem & generationē.*
Psal. 104.27
[c] Heb. *omne vivens.*

ANNOTATIO.

1 Laudatio Davidis] *Hujus laudationis partes sunt quatuor: prima est professio singularis laudis quam David attributurus est Deo, tribus versibus; secunda, provocatio omnium temporum, rerum creatarum, factorumq; ad promulgandas communi opera laudes Dei, inde usque ad vers.* 13. *tertia, propositio argumentorum ad laudes Dei pertinentium, à vers.* 13. *ad* 21. *postrema, conclusio, versu ultimo. Est autem hic Psalmus alphabetico ordine conscriptus, excepto versu uno: vide suprà psal.* 111.1. Exaltabo] *exordium, cujus duo versus sunt antistrophi.* 3 Non esse pervestigationem] *ut Isoli*

ut Ijobi 5.9. 4 Generatio] *secunda pars, provocatio ætatum omnium ad laudandum Deum ab operibus ejus: quæ prolepticè hoc versu posita, duobus nominibus commendantur, nimirum gloriosæ potentiæ, ver.* 5. *&* 6. *& bonitatis justissimæ, ver.* 7. *postea verò per hysterosin Hhebræorum in sequentibus illustrantur magnificis appellationibus, usque ad vers.* 13. Indicant] *nimirum facta tua: ut psal.* 19. 5 Quas eloquar] *infrà hoc psalmo inde a vers.* 12. 7 Eructent] *ut psal.* 19. 3. 8 Gratiosum] *summa propositio justissimæ bonitatis Dei, quam tenentur res creatæ omnes celebrare; ut dictum est in vers.* 4. 10 Celebrent te] *altera propositio gloriosæ potentiæ Dei celebrandæ a rebus creatis; ut suprà vers.* 4. 13 Regnum tuum] *tertia pars, propositio rerum ad laudes Dei pertinentium: quarum ut suprà, duo sunt capita; unum gloriosæ potentiæ quam* Deus *omnibus exhibet, his duobus versibus; alterum, justæ bonitatis, a vers.* 15. *ad* 20. *quo versu summatim, velut corollario, continetur bonitatis & potentiæ* Dei *prædicatio.* 14 Omnes cadentes] *quos sustentandos novit pro bonitate sua, sine qua nemo sustentatur, erigitur; &c.* 21 Laudationem] *conclusio hortatoria; qua se & omnes provocat Psaltes ad laudandum Deum, ut in exordio.*

PSALMUS CXLVI.

Psaltes se & pios hortatus ad laudes Dei *ipsi soli asserendas, eum laudat singularium erga pios beneficiorum, creationis, conservationis, administrationisque rerum omnium, & regni æterni nomine.*

1 HALELU-JAH. Lauda anima mea Jehovam.

a Heb. *cùm adbuc ego.*

2 Laudabo Jehovam in vita mea ; psallam
Deo meo, [a] quandiu futurus sum.
3 Ne fiduciam habetote * in ingenuis; in *ullo*
filio hominum, penes quem nulla *est* salus.
4 Exit spiritus ejus, revertitur in terram su-
am: * die eodem pereunt cogitationes ejus,

b Heb. *in cujus auxilio, &c.*
c Heb. *in veritate.*

5 Beatus, [b] cui auxilio *est* Deus fortis Jahha-
kobi, cujus expectatio *est* in Jehova Deo suo:
6 Qui fecit cœlos & terram, mare & quic-
quid *est* in eis; qui conservat ea [c] constanter in
seculum:
7 * Qui exercet judicium erga oppressos;
dat cibum famelicis, Jehova solvit vinctos:
8 Jehova aperit *oculos* cæcorum; Jehova eri-
git incurvatos, Jehova amat justos:
9 Jehova servat peregrinos, pupillum & vi-
duam statuminat ; viam verò improborum
subvertit.

d Heb. *generationem & generationẽ.*

10 Regnabit Jehova in seculum: Deus tuus, ô
Tzijon, in [d] unamquamque generationem.
Halelu-Jah.

ANNOTATIO.

1 Halelu Jah] *Ode est ἐπαινετικὴ, continens primùm hortationem & propositionem laudis divinæ, quatuor versibus: deinde argumenta illius laudis, inde ad finem usque. Hortationi autem (quæ primo versu continetur) opponitur insignis dehortatio, ne fiducia, adeoq; fiduciæ & laudis argumenta constituantur in ullo homine, vers.* 3. *&* 4.

3 In ingenuis] *i ne in potentissimis quidem; quorum vanitatem ostendit a nascendi sorte: ab imbecillitate vitæ, a moriendi necessitate, & repentino consiliorum casu.* 4 Die eodem] *quo sint initæ: id est, repentè momento uno concidunt.*

5 Beatus]

5 Beatus] *propositio argumentorum laudis Dei, quorum genera sunt tria: primum est, singularis conscientia beneficiorum ejus erga nos per fidem, hoc versu; secundum, creatio & rerum creatarum administratio præsens, ordinaria, & extra ordinem, quatuor sequentibus; tertium, æternitas regni ejus in Ecclesia, vers. ultimo.* 7 Qui exercet judicium] *id est, qui succurrit singulis, prout opus est: quo sequentia omnia exempla pertinent.*

PSALMUS CXLVII.

Psaltes Ecclesiam hortatur ad prædicandum nomen Dei propter liberationes, beneficiaq; ejus erga ipsam, & propter constantiam operum & verbi.

1 'LAUDATE Jah, 'quia bonum *est*,
psallere Deo nostro: quia amœnum *est*,
decens *est* laudatio.
2 'Ædificator Jeruschalaimorum Jehova,
'depulsos [a] Jisraëlitas congregat:
3 'Qui sanat fractos [b] animo, velut obligans in doloribus eorum.
4 'Supputans numerum stellarum, quotquot sunt' nominibus vocans.
5 Magnus *est* dominus noster, & multus viribus; [c] cujus intelligentia est innumerabilis.
6 Statuminat mansuetos Jehova, deprimit improbos in terram usque.
7 'Acclamate Jehovę gratiarum actione, psallite Deo nostro cithara:
8 'Qui obtegit cœlos densis nubibus; qui comparat terræ pluviam, qui facit ut proferant montes fœnum:
9 Dat jumentis cibum suum, [d] 'pullis corvorum qui [e] crocitant.
10 'Non potentia equi delectatur, non crura

[a] Heb. *Jisraëlis.*
[b] Heb. *corde.*
[c] Heb. *intelligentiæ ejus non est numerus.*
[d] Heb. *filiis*
[e] Heb. *clamant.*

præstantis viri accipit;
11 *Sed* acceptos habet Jehova timentes sui, qui expectationem suam habet in benignitate ipsius.
12 *Laudibus commendate, Jeruschalaima, Jehovam; lauda Deum tuum, ô Tzijon:
13 Nam *confirmat vectes portarum, tuarum benedicit filiis tuis in medio tui:
14 Disponens termino tuo pacem, *adipe tritici satiat te:
15 Quo emittente sermonem suum in terram, [f] quàm celerimè excurrit * verbum ejus:
16 Qui edit nivem *sicut lanam, pruinam quasi cinerem dispergit:
17 Deijcit *gelu suum tanquam frusta, coram frigore eius quis consistat?
18 Emittens verbum suum, liquefacit ista: simulac efflat ventum suum, effluunt aquę.
19 *Indicat verba sua Jahhakobo, statuta sua & jura sua Iisraëli.
20 Non fecit ita ulli genti; ideóque *jura ista non noverunt. Halelu-Jah.

[f] Heb. *in celeritatem usque.*

Annotatio.

1 Laudate Jah] *Ode est ἐπαινετικὴ, Ecclesiā hortans ad laudationem* Dei *a factis illius, communiter quidem erga omnes; sed imprimis erga Ecclesiam. Constat itaque hic Psalmus primùm exodio celeustico ad laudationem* Dei, *ver.* 1, *deinde propositione & enarratione rerum ad laudes ejus pertinentium, a ver.* 2. *ad* 19. *& conclusione, duobus ultimis.* Quia bonum est] *de his duabus causis vide psal.* 133.1.
2 Ædificator] *hujus propositionis pro ratione argumentorum laudis, tres sunt partes; primum argumentum est de liberatione suorum a malo, usque ad vers.* 7. *secundum, de beneficentia*

& gratiosa ipsius administratione, inde ad ver. 12. tertium, de conservatione in bono & forma istius administrationis quam solo verbo præstat, inde ad ver. 19. Est autem ædificator Ecclesiæ Deus, quia illius author, fundator, curator, & architectus est. Depulsos Jisraëlitas] *id est, electos suos, quibus promissio facta est Deut. 30. 4.* 3 Qui sanat] *ex promissione Exod. 15.26.* 4 Supputans] *id est, Deus ille qui sedet in cœlis, qui omnia pernovit vel minutissima, & qui omnibus imperat etiam in ipsis cœlis, hoc verè magnus est: sic amplificat Psaltes potentiam & providentiam Dei quam adhibet ad liberationem Ecclesiæ, ab exemplo rerum cœlestium.* Nominibus vocans] *id est nominatim imperans cuique pro authoritate & potentia sua, ut Jeschahh. 40.26.* 7 Acclamate] *secundus locus propositionis, ut dictum est in vers. 2. quò transitur repetita hortatione ad laudem Dei.* 8 Qui obtegit] *id est, qui omnia sapienter ordinat, ut rebus creatis beneficiat: gradatio, quam secutus est Hoscheahh. 2.21. & 22.* 9 Pullis corvorum] *vide Ijobi 39.3.* 10 Non potentia] *id est, hanc beneficentiam exercet Deus, non propter dignitatem ullam rerum creatarum; sed propter se & Ecclesiam suam.* 12 Laudibus] *tertius locus de confirmatione & conservatione piorum in bono: quo transitur repetita hortatione, ut suprà ver. 7.* 13 Confirmat] *id est, munit ab omni malo.* 14 Adipe tritici] *vide Deut. 32. 14.* 15 Verbum ejus] *id est, res quam edixit verbo, illicò efficitur: ut psalm. 33.9. quod sequente exemplo illustratur tribus versibus.* 16 Sicut lanam] *id est, lanæ persimilem colore, levitate, & forma: quamobrem vellera nivis a Virgilio nominantur in Georgicis: sic sequentia.* 17 Gelu suum] *id est, grandines.* 19

19 Indicat verba] *conclusio Ecclesiam hortans ad laudandum Deum, pro singulari thesauro verbi, quem cum illa gratiosè communicavit Deus.* 20
Jura ista] *quæ Deus docet verbo, & quorum nomine laudandus est ab Ecclesia.*

Psalmus. CXLVIII.

Psaltes res omnes creatas a summo ad imum hortatur ut Deum celebrent, propter majestatem ipsius, & beneficentiam erga Ecclesiam.

1 [a] HALELUJAH. Laudate Jehovam [a] cœlites; laudate eum in excelsis.
2 Laudate eum omnes angeli ejus, laudate eum omnes exercitus ejus.
3 Laudate eum sol & luna, laudate eum omnes stellæ [b] lucidæ.
4 [a] Laudate eum [a] cœli cœlorum, & [a] aquæ quæ supra hoc cœlum *sunt*.
5 Laudent nomen Jehovæ [a] quæ ipso præcipiente illico creata sunt,
6 Quæ stabilivit in sempiternum, in seculum; *quibus* decretum dedit quod nullum transgrediatur.
7 Laudate Jehovam [c] [a] terrestria; cete, & omnes abyssi:
8 Ignis, & grando, nix, & exhalatio; ventus [d] procellosus efficiens verbum ejus:
9 Ipsi montes, & omnes colles; arbores [e] fructiferæ, omnesq; cedri:
10 Ipsæ bestiæ, & omnia jumenta; reptilia & aves [f] alatæ.
11 Reges terræ, omnesque nationes; principes & omnes judices terræ:
12 Juvenes, etiamque virgines; senes cum pueris,

a Heb. *e cœlis*
b Heb. *lucis*.
c Heb. *e terra: ut suprà vers. 1.*
d Heb. *procellæ.*
e Heb. *fructus.*
f Heb. *alæ.*

13 Lau-

13 ᵃLaudent nomen Jehovæ : quia editum
est nomen ejus solius ; decor ejus supra terram
& cœlum :
14 Et ᵃ effert cornu populi sui, laudem om-
nium quos benignè accipit; Jisraëlitarum,po-
puli propinqui sibi.Halelu-Jah.

Annotatio.

1 Halelu-Jah] *Ode est, ἐπαινετική, continens hortationem ad res omnes creatas ut celebrent Deum, primùm cœlestes, usque ad vers.7. deinde terrestres, inde usque ad ver.13. ac postremò causas explicat, duobus versibus.* 4 Cœli cœlorum] *ut 1.Reg. 8.27.* Aquæ] *id est, nubes in expanso collocatæ. Gene.1.* 5 Quæ ipso] *id est, creaturæ cœlestes & administræ voluntatis ejus : periphrasis, qua Psaltes utitur ad majestatem Dei, verbi, operumq; ejus demonstrandam, & jus in creaturas omnes asserendum.* 7 Terrestria] *id est, inferiora omnia, etiam aquatica, & aërea, synecdochicè.* 13 Laudent nomen] *transitio ad laudationis causas: quarum una est ab ipsa majestate Dei, hoc versu; altera, a singularibus ipsius operibus in Ecclesia sua, cujus restitutionem res omnes creatæ expectant exerto capite, & Angeli ipsi cupiunt introspicere, Rom.8.19. & 1.Petri.1.12.* 14 Effert cornu] *id est, evehit Ecclesiam suam in maximum robur & gloriam per Christum.*

Psalmus CXLIX.

Psaltes Ecclesia hortatur ut Deum collaudet propter benevolentiam & salutem ab eo acceptam, deniq; propter verbum ipsius potentissimum Ecclesiæ traditum.

1 HALELU-JAH. Cantate Jehovæ
canticum novum; laudem ejus in
congregatione eorum quos benignè
accipit.
2 Lætetur Jisraël in [a] eo qui fecit ipsum, fi-
lii Tzijonis exultent in rege suo.
3 Laudent nomen ejus tibia; tympano &
cithara psallant ei:
4 Quia benevolus *est* Jehova erga populum
suum, ornat mansuetos salute.
5 Gestiant benignè accepti præ gloria,
cantent in cubilibus suis;
6 [b] Ea quibus exaltat *ipsos* Deus fortis, *can-
tent* guttere suo; & gladium [c] bipennem indi-
tum manui ipsorum,
7 Ad exercendum vindictam in gentes, in-
crepationes in nationibus:
8 Ad vinciendum reges eorum catenis, &
honoratos eorum compedibus ferreis:
9 Ad exercendum in eos jus scriptum;
quod decus est omnibus iis quos benignè ac-
cipit. Halelu-Jah.

[a] Heb. *faciētib ipsum: ut Ijobi.* 35. 10.

[b] Heb. *exaltantia Dei fortis.*

[c] Heb. *στομάτων*

ANNOTATIO.

1 Halelu-Jah] *Ode est, ἐπαινετική, constans ex duabus partibus; quarum priore hortatur Ecclesiam ut Deum laudet propter gratiam & pacem salutarem ab eo acceptam, usque ad ver.* 5. *posteriore verò hortatur ad laudationem propter gloriosam cōmunicationem efficatiamq; verbi, inde ad finem usque.* Canticum novum] *ut psal.* 33. 3. Congregatione] *id est in Ecclesia: periphrasis; sic etiam accipiuntur sequentia.* 2 Rege suo] *Christo, cujus typus erat David.* 3 Tibia] *id est, quibuscunque*

cunque modis fieri poterit ab ipsis legitimè: ut psal. 81.3. 5 Gestiant] *altera hortatio, ut observatū est in ver.* 1. Cantent] *i dies noctesq; in laudationibus perstet.* 6 Ea quibus] *i. omnia beneficia quibus singulariter ac supra omnes populos ipsū evexit Deus: ut suprà psa.* 148.14. *nominatum verò verbum; qui gladius est oris ipsius, ad eos usus pertinens qui deinceps explicantur: ut* 2. *Thess.* 2.8. *Hebræ.* 4.12. *& Apoc.* 1.16. 7 Ad exercendum] *vide* 2. *Cor.* 10.4. *& seq. hæ autem allegoricæ loquendi formulæ pertinentes ad spiritualis gladii efficacitatem, summatim exponuntur vers. ultimo.* 9 Jus scriptum] *id est, prout continetur in scriptura sacra, sine adjectione, diminutione, aut mutatione ulla: ut Deut.* 12.32. *&* 29.29. Quod decus] *ut Deut.* 4.6. *& sequentibus.*

PSALMUS. CL.

Psaltes Ecclesiam hortatur ut Deum omnibus modis laudet, propter sanctitatem, potentiam, & magnificentiam ejus.

1 HALELU-JAH. Laudate Deum fortem de sanctitate ejus, laudate eum de [a] expanso robore ejus.
2 Laudate eum de [b] omnimoda potentia ejus, laudare eum secundum amplitudinem [c] maximam ejus.
3 Laudate eum clangore buccinæ, laudate eum nablio & cithara.
4 Laudate eum tympano & tibia: laudate eum hydraulis & organo.
5 Laudate eum cymbalis [d] sonoris, laudate eum [e] sistris.
6 Tota ipsa anima laudet Jah. Halelu-Jah.

[a] Heb. *expāso roboris: hypallage Rhetorum.*
[b] Heb. *potētiis.*
[c] Heb. *magnitudinis ejus: hypallage ut ver.* 1.
[d] Heb. *auditionis.*
[e] Heb. *cymbabis clangoris, i. sistris vel crotalis,*

ANNO.

ANNOTATIO.

1 Halelu-Jah] *Ode est, ἐπαινετική, ac velut conclusio totius libri, continens hortamentum ad laudationem Dei in Ecclesia: in quo primũ exponũtur causæ laudationis, duobus versibus; deinde laudationis genera reliquis.* Expanso robore] *id est quod robur ad omnes res creatas diffunditur; in quo sunt, moventur, & vivunt.* 2 Omnimoda potẽtia] *id est, potentissimis illius factis, & singulari administratione.* Secundum] *transitio ad secundã partem de laudationis forma.* 3 Clangore buccinæ] *id est, omnibus modis: ut sup. 149. 3.* 6 Tota ipsa] *id est, singuli ex tota anima sua spirent laudationem Dei, sinecdoche.*

FINIS.

Typographus Lectori.

QUOD in hoc libro psalmum decimum octavum nudè sine Argumento & Annotatione expressit Tremellius, eum referens ad 2. Schē. 22. nos veró quo clarior & illustrior sit psalmi hujus sensus, Argumentum & Annotationem inde transtulimus atque hîc tibi ob oculos legenda collocavimus. Hoc autem, hac potissimum ratione impulsi, fecimus: eòquod fieri posse judicamus, ut hic psalmorum liber in eorum fortè manus incidat, qui eam bibliorum partem non habent, ubi hujus psalmi argumentum & annotationem expressam atque explicatam esse demonstravimus. Vale.

ARGUMENTUM.

Davidis carmen laudativum, editum ab eo sub finem vitæ: quo Deum laudat recordatione beneficiorum jam acceptorum, & in posterum se laudaturum profitetur.

ANNOTATIO.

2 Jehova] *propositio, contenta tribus versibus: per congeriem metaphoricarum similitudinum.* 3 Cornu salutis] *id est, quo me defendo, ut bestiæ cornibus.* 4 Laudatum] *id est, cùm eum invoco, non*

possum

possim non erumpere in laudes, quia certa fiducia amplector quod peto. 5 Circundantibus] *confirmatio a narratione beneficiorum Dei planè poëtica: cujus duæ sunt partes, liberationis ex adversis ab hoc versu ad 29. & gloriosæ victoriæ inde ad 47.* 6 Sepulchri] *id est, lethales.* Tendiculis mortis] *id est, quas homines nequam tetenderunt in necem meam.* 7 Qui exaudit] *primus gradus beneficiorum Dei, precum exauditio in calamitatibus.* 8 Concutitur &c.] *secundus, præsentiæ suæ testificatio multiplex, ad confirmandos suos, & hostes perterrefaciendo: usque ad versum 17. A terræ motu: ab aëris inflammatione: a repercussu nubium: a vi majore, & impressionibus: a ventorum concertatione: a nubium condensatione: a coruscatione: a tonitruis: a fulguribus: & a maris terræq; hiatu.* Fundamenta montium] *id est, altissimi montes, quibus videtur quasi Cœlum incumbere.* 17 Mittens] *tertius gradus, opus liberationis, sub similitudine ejus, qui aliquem e profundis aquis eripit, propositum.* 20 Quia delectatur] *unica causa liberationis, gratuita Dei benevolentia erga nos.* 21 Justitiam] *causæ nimirum, quam contra hostes sustineo: sive facti mei, cum illorum comparati.* 27 Eluctaris] *id est, ita certas, ut eum sua ipsius perversitate corruentem vincas.* 28 Dejicis] *id est, e sublimiore loco eos observas puniendos.* 29 Quin] *altera pars narrationis, ut observatum est suprà vers. 5.* Lucerna] *id est, author felicitatis meæ: metaphora.* Illustrat] *id est, dissipat adversa prosperis allatis.* 30 Turmam, Murum] *hostium.* 31 Hujus Dei] *Epiphonema: percurrens laudes Dei ab operibus: sermone: & essentia ejus his duobus versibus.* 33 Integram] *i. sublatis omnibus impedimentis cõplanat & felici exitum dat.* 34 In excelsis] *id est,*

est, in munitionibus quas tanta velocitate compa-ravi, stabilit me: sic Deut. 32.13.& 33.29. 36
Das mihi] *id est, armas me salute.* Mansuetudo
tua] *qua ad benefaciendum tuis te demittis.* 37
Dilatas] *id est, facis ut liberè incedam sublatis ad-versariis.* Vacillant] *ut solent trepidi.* 45
Ad auditionem] *id est, quamprimū audiunt mā-datum, obtemperant, etsi mendaci animo.* 46
Decidunt] *ut folia arborum marcida.* E concla-vibus] *id est, etiam in abstrusissimus locis, quò se ad securitatem recipere solent, metu percelluntur.* 47
Vivit Jehova] *Conclusio cujus duæ sunt partes, præsentis laudationis ab anteactis beneficiis: & pu-blicæ professionis in futurum.*

FINIS.

